

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 553
Παρασκευή
10 Ιουνίου 1994
Δρχ. 300

ΑΧ! ΕΥΡΩΠΗ...

**ΜΑΓΙΑ
ΜΟΡΓΚΕΝΣΤΕΡΝ**

MUNDIAL '94

Επιμένοντας
την Εθνική

Νέες Έκδόσεις

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΥΤΕΡΠΗ ΑΡΑΟΥΖΟΥ, Αίχμάλωτος
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, Υπόθεση μπέστ σέλλερ
ΜΑΡΙΑ ΓΑΒΑΛΑ, Η ύπνερτρα των αγγέλων
ΑΘΗΝΑ ΚΑΚΟΥΡΗ, Η σπορά του ανέμου
Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ, Ανέκδοτα νεανικά κείμενα
ΑΓΓΕΛΑ ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ, Έκδρομές με τις φίλες
Ν. Κ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ, Ο ξένος μου ο Θεμιστοκλής
Ν. Κ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ, Αρτάδαζος ο Πέρσης
Γ. Ν. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, Ιστορία μιας ανοχύρωτης νιότης
ΚΩΣΤΑΣ ΣΑΡΔΕΛΗΣ, Ο ασάλευτος ταξιδιώτης:

Τά παιδικά χρόνια του Κωστή Παλαμά
ΠΕΤΡΟΣ ΤΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, Η πρώτη εμφάνιση
ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΤΟΚΟΛΛΗΣ, Οιδιπόδειο '46 - '47
ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗΣ, Ο τρόμος του υπαλλήλου

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΑΡΓΚΑΡΕΤ ΑΤΤΟΥΝΤ, Μάτι γάτας (μτφ. Ν.Κ.)
ΦΡΑΝΤΣ ΒΕΡΦΕΛ, Οί σαράντα μέρες του Μουζά
Ντάγκ (Γ' τόμος, μτφ. "Αγγ. Παρθένης)
ΑΛΛΕΝ ΓΚΙΝΣΜΠΕΡΓΚ, Ημερολόγια (μτφ. Σπ.
Μεϊμάρης)
ΧΕΡΜΑΝ ΜΕΛΒΙΛ, Μπίλλυ Μπάντ, και άλλες ιστορίες
(μτφ. Ν. Παπαγιάννη)
ΤΟΜΑΣ ΜΠΕΡΝΧΑΡΤ, Μπετόν (μτφ. 'Αλέξανδρος
'Ισαρης)
ΕΡΡΙΚΟΣ ΜΥΡΖΕ, Σκηνές μποέμικης ζωής (μτφ. Κ.Θ.
Παπαλεξάνδρου)
ΝΤΟΝ ΝΤΕΛΙΛΛΟ, Όνόματα (μτφ. Ν. Παπαγιάννη)
ΜΙΛΟΡΑΝΤ ΠΑΒΙΤΣ, Η έσωτερική πλευρά του ανέμου
(μτφ. Γκάγκα Ρόσιτς)
ΣΑΣΑ ΣΟΚΟΛΩΦ, Σχολή ήλιθίων (μτφ. Τατιάνα Ντίκο)
ΓΚΡΑΧΑΜ ΣΟΥΪΦΤ, Ο κατασηματάρχης (μτφ.
'Ερρίκος Μπελιές)
ΣΤΑΝΤΑΛ, Οί Τσέντσι (μτφ. Πέτρος Χάρης)
ΒΙΝΤΟΣΑΒ ΣΤΕΒΑΝΟΒΙΤΣ, Η νήσος των Βαλκανίων
(μτφ. Γκάγκα Ρόσιτς)
ΑΝΤΟΝΙΟ ΤΑΜΠΟΥΚΙ, Ο μαύρος άγγελος (μτφ. Τότα
Κονδερίνο)
ΛΕΩΝ ΤΟΛΣΤΟΪ, Τά παιδικά και έφηβικά χρόνια (μτφ.
Βασίλης Ντινόπουλος)
ΜΙΣΕΛ ΤΟΥΡΝΙΕ, Η χρυσή σταγόνα (μτφ. Λήδα
Παλλαντίου)
ΠΑΤΡΙΚ ΛΗ ΦΕΡΜΟΡ, Τά βιολιά του Σαίν Ζάκ (μτφ.
Μαίρη Βοσταντζή)
ΟΥΓΟ ΦΟΝ ΧΟΦΜΑΝΣΤΑΛ, Τό παραμύθι της 672ης
νύχτας (μτφ. 'Αλ. Σινιόσογλου)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΜΙΣΜΑΓΙΑ: 'Ανθολόγιο φαναριώτικης ποίησης, (έπιμ.
'Αντεια Φραντζή)
ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ, Ποιήματα, (έπιμ. 'Αλόη Σιδέρη)
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ, Τά ποιήματα, (έπιμ. 'Αγορή
Γκρέκου)

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ / ΙΣΤΟΡΙΑ / ΜΕΛΕΤΕΣ

ΤΑΣΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ, 'Από τον έαυτό μας στους άλλους
ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΒΛΑΣΤΟΣ, Σωκράτης: Είρωνευτής και ήθικός
φιλόσοφος, (μτφ. Παύλος Καλλιγής)
ΡΟΜΑΝ ΓΙΑΚΟΜΠΣΟΝ, Κείμενα για την ποιητική, τη
λογοτεχνία, τη μετάφραση (μτφ. "Αρης
Μπερλής)
ΧΑΝΣ - ΡΟΜΠΕΡΤ ΓΙΑΟΥΣ, Η ιστορία της λογοτεχνίας ως
πρόκληση για τις γραμματολογικές σπουδές
(μτφ. Μ. Πechλιβάνος)
ΜΙΣΕΛ ΓΚΕΡΕΝ, Τι είναι έργο; (μτφ. Βαγγέλης
Μπιτσώρης)
F.M. CORNFORD, 'Ακαδημαϊκή μικροκοσμογραφία (μτφ.
Παύλος Καλλιγής)
ΖΑΝ - ΡΕΝΕ ΛΑΝΤΜΙΡΑΛ, Μεταφράζοντας: Θεωρήματα
για την μετάφραση (μτφ. Α. Καραδασίλης)
ΑΝΡΙ ΜΕΣΟΝΝΙΚ, Ποιητική της μετάφρασης (μτφ. Λίζυ
Τσιριμώκου)
ΖΩΡΖ ΜΟΥΝΕΝ, Οί ώραίες άπιστες (μτφ. "Αντα
Κλαμπατσέα)
ΕΤΙΕΝ ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ, 'Ο Σπινόζα και η πολιτική (έπιμ. Γ.
Βώκος)
ΝΤΕΝΙ ΝΤΙΝΤΕΡΟ, Δοκίμια για την τέχνη και την
αισθητική (μτφ. Κλαίρη Μιτσοτάκη)
C. RIAULT, Μ. ΜΑΡΟΠΟΥΛΟΥ (έπιμ.), Οικογένεια
και άγαθά στην 'Ελλάδα και στην Κύπρο
(συλλογικό έργο)
ΒΕΛΙΜΙΡ ΧΛΕΜΠΝΙΚΩΦ, Ζαούμ: Διακηρύξεις, στοχασμοί,
δράματα (μτφ. Μίλτος Φραγκόπουλος)

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

ΛΑΙΡΝΤ ΑΡΤΣΕΡ, Βαλκανικό ήμερολόγιο, 1934 - 1941
(μτφ. Β. και 'Αλ. Κωνσταντίνου)
ΖΑΝ ΖΙΓΚΛΕΡ, 'Η 'Ελβετία ξεπλένει καλύτερα (μτφ.
Ριχάρδος Σωμερίτης)
ΚΟΡΙΝΝΑ ΚΑΝΟΥΤΑ, Τρία χρόνια στη Βιέννη:
'Απομνημονεύματα 'Ελληνίδος φοιτητριάς
ΦΑΤΙΜΑ ΜΕΕΡ, Πιό ψηλά από την έλπίδα: 'Η βιογραφία
του Νέλσον Μαντέλα (μτφ. 'Αλ. Παπαθανασο-
πούλου)
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΠΡΙΝΙΩΤΑΚΙΣ, 'Ατομικόν ήμερολόγιον:
Μικρασία, 1919 - 1922 (έπιμ. Ν.Α. Καββαδίας)
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΟΡΤΟΝ, 'Η μάστιγα της 'Ασίας (έπιμ., μτφ.
Βάνα Σολομωνίδου)

Β Ι Β Λ Ι Ο Π Ω Λ Ε Ι Ο Ν Τ Η Σ « Ε Σ Τ Ι Α Σ »

ΑΘΗΝΑ

ΣΟΛΩΝΟΣ 60 - 106 72
Τηλ.: 361.5077, 363.7324

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΚΩΝ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ 14 - ΤΤ 101
Τηλ.: (003572) 467.558

Περίοδος Β'
Χρόνος 21ος
Τεύχος 553
Παρασκευή 10 Ιουνίου 1994
Δρχ. 300

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 72.32.713 - 72.32.819
FAX 72.26.107

Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ

Δεικνυόμενος 131

115 21 Αθήνα

Διαφημίσεις:

ΠΟΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

Γραμματεία - Λογιστήριο:

ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

Σελδοποίηση - Μοντάζ:

ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ

Φωτοστοιχειοθεσία - Φίλμς:

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Α.Ε.

Χρήστου Λαδά 1 - Αθήνα

Τηλ. 32.33.114 - 32.19.182

FAX 32.33.182

Εκτύπωση:

ΑΙΘΟΥΣΑ Α.Ε.

Ποσειδών 5 - Περιστερί

121 31 Αθήνα

Τηλ. 57.22.201

Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις
απόψεις του συγγραφέα του.
Ο συγγραφέας δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Πρωτοδικού:

Εξ.αμ.: 3.400 δρχ.

Ετήσια: 6.800 δρχ.

Προσφορά Οργανισμών, Τραπεζών

Εξ.αμ.: 25.000 δρχ.

Πολιτική ετήσια: 6.100 δρχ.

Δευτερίου:

Ευρώπη- μεσογειακές χώρες:

Εξ.αμ.: δολ.27

Ετήσια: δολ.54

Η.Π.Α.-Καναδάς-Αν. Ασία-Αν-

ταρκία- Ωκεανία:

Εξ.αμ.: δολ.30

Αβάντα, επιταγές

ΧΡΗΣΤΟΣ

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ

Δημοχάρους 60

115 21 ΑΘΗΝΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΤΙ

Δημοχάρους 60

115 21 ΑΘΗΝΑ

Για τα βιβλιοπωλεία Β.Ελλάδος:

Κέντρο του βιβλίου.

Α.Πουλσικτή και ΣΙΑ Ε.Ε

ΕΥΡΩΚΛΟΕΣ

14 Ιουν. 1994

Δυο μέρες πριν από τις ευρωεκλογές της Κυριακής, το ΑΝΤΙ κάνει ένα άλλο αφιέρωμα: Ανιχνεύει τα ανοιχτά προβλήματα που απασχολούν τους λαούς της Ευρώπης και επιχειρεί μια προσέγγιση επί της ουσίας, που θα 'θελε να κρατήσει τις αποστάσεις της από τα συμβατικά προεκλογικά συνθήματα. Ένα πολιτικό τεύχος, επειδή η πολιτική δεν είναι συνθήματα, σποτάκια, διαφημιστικά και ίματζ μαϊήκερς...

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:
ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Στην κάλπη της ΕΥΡΩΒΟΥΛΗΣ

ΜΕΘΑΥΡΙΟ στήνονται οι κάλπες για την εκλογή των 25 βουλευτών της χώρας στην Ευρωβουλή. Μπορεί οι εκλογές αυτές να διακρίθηκαν από την υποτονικότητά τους και τα γερά διαφημιστικά διεγερτικά. Μπορεί στις διάφορες σφυγμομετρήσεις το ποσοστό των αναποφάσιστων να φαίνεται ασυνήθιστα υψηλό για τέτοιες εκλογές. Αυτά όμως δεν σημαίνουν ότι οι ψηφοφόροι δεν θα ψηφίσουν πολιτικά.

ΩΣΤΟΣΟ το νόημα των εκλογών δεν έχει γίνει αρκετά σαφές για τον μέσο ψηφοφόρο και πολίτη και η συνθηματολογία της τελευταίας στιγμής δύσκολα μπορεί να αναπληρώσει την ενημέρωση και γνώση σε βάθος για το σημερινό στίγμα της Ευρώπης, για τη σημερινή θέση της Ελλάδας και τον δυνητικό της ρόλο, τα προβλήματα και τις προοπτικές της. Κυριαρχεί ακόμα η αντίληψη μιας Ευρώπης περίπου σαν «αγελάδας» που μπορούμε να αρμέγουμε - και τίποτε άλλο. Και σ' αυτή την αντίληψη έρχεται τώρα να προστεθεί ο έκδηλος και υφέρπων αντιευρωπαϊσμός που είναι απότοκος της εθνικιστικής μας υστερίας.

ΚΙ ΟΜΩΣ, πέρα από την αναπόφευκτη εσωτερική πολιτική διάσταση των εκλογών, θα μπορούσαμε να εκμεταλλευτούμε την ευκαιρία αυτή για να δούμε ρεαλιστικά τη θέση μας στην Ευρώπη και τις δυνατότητές μας ως χώρα, για να συζητήσουμε σοβαρά ποια Ελλάδα σε ποια Ευρώπη ικανοποιεί τα συμφέροντα και τις προοπτικές μας, ανταποκρίνεται στις επιθυμίες και τις προσδοκίες μας. Κι είναι λάθος να πιστεύεται ότι δεν μπορούμε κι εμείς, μαζί με τις άλλες χώρες της Ένωσης, να βάλουμε τον δικό μας μικρό λίθο στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ μας απασχόλησαν οι σημερινές τάσεις που διαφαίνονται στην πορεία της Ένωσης, οι «πολλές ταχύτητες» και η δική μας ταχύτητα. Ελάχιστα συζητήσαμε τι πρέπει να κάνουμε για να παίξουμε ισότιμα στον ευρωπαϊκό χώρο, ιδιαίτερα μάλιστα όταν η Ευρωβουλή παρουσιάζεται με αυξημένες δυνατότητες και αρμοδιότητες. Ελάχιστα, επίσης, μας απασχόλησαν τα θέματα που διαμορφώνουν και τη φυσιογνωμία της Ευρώπης: η κοινή εξωτερική πολιτική, άμυνα και ασφάλεια. Το κοινωνικό της πρόσωπο. Οι θεσμοί της και πόσο δημοκρατικοί είναι. Τα ατομικά και δημοκρατικά της προβλήματα. Ο πολιτισμός της και οι εθνικές συνιστώσες της. Και τελικά, η μορφή της πολιτικής της Ένωσης. Οι εξουσίες των υπερεθνικών οργάνων, των εκλεγμένων οργάνων, όπως η Ευρωβουλή της Επιτροπής των κρατών - μελών.

ΑΥΤΑ τα προβλήματα θα έπρεπε να μας ενδιαφέρουν. Και πάνω απ' όλα, σ' αυτά πρέπει να χτίσουμε την ευρωπαϊκή μας συνείδηση, απορρίπτοντας ευρωλαγνείες και ευρωσκεπτικισμούς, νεόκοπους νεο-ορθόδοξους εθνικιστικούς κρωγμούς, δεξιούς, ακροδεξιούς και αριστερούς, ακρο-αριστερούς, καλυμμένους εθνοκεντρισμούς και ξενοφοβίες στο όνομα είτε ενός μυθικού «έθνους» είτε μιας μυθικής «εργατικής τάξης». Είτε, ακόμα, ενός επίπλαστου και σχιδοειδούς φιλο-ευρωπαϊσμού.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ τα προβλήματα αυτά θα έπρεπε να ενδιαφέρουν την Αριστερά. Και μάλιστα, να αποτελούν προνομιακό χώρο άσκησης ιδεολογικής και πολιτικής ηγεμονίας.

ΑΥΤΑ τα προβλήματα και τη στάση των ελληνικών πολιτικών κομμάτων απέναντί τους οφείλουν να σταθμίσουν οι πολίτες μπροστά στην κάλπη της Κυριακής. Και να ρίξουν την ψήφο τους με τη συνείδηση ότι η χώρα δεν μπορεί να έχει μέλλον έξω από το πλαίσιο της Ευρώπης. Μιας Ευρώπης στην οικοδόμηση και κατεύθυνση της οποίας μπορούμε και 'μείς να έχουμε λόγο.

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

του Γιώργου
Φιζιδισάκου

ΤΙ ΘΑ
ΨΗΦΙΣΕΙΣ;

ΚΑΤΙ, ΣΤΗΝ
ΤΥΧΗ... ΘΑ ΚΛΕΙΣΟ ΤΑ
ΜΑΤΙΑ ΚΙ Ο,ΤΙ ΠΙΑΣΟ.

ΚΑΛΑ, ΔΕΝ ΠΡΟ-
ΤΙΜΑΣ ΚΑΝΕΝΑΝ;

ΓΙΑΤΙ, ΜΟΥ ΤΑΞΑΝ
ΤΙΠΟΤΑ ΓΙΑ ΝΑ ΤΟΥΣ
ΠΡΟΣΤΙΜΗΣΩ;

ΕΙΡΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ!
ΔΥΝΑΤΗ ΕΛΛΑΔΑ!

ΣΑ ΝΑΛΕΜΕ
ΓΛΑΡΟΣΟΥΠΑ!

ΓΙ' ΑΥΤΟ ΚΙ ΕΓΩ ΘΑ ΨΗΦΙΣΩ ΣΤΑ
ΚΟΥΤΟΥΡΟΥ ΜΠΑΣ ΚΑΙ ΠΙΑΣΟ ΤΗΝ
ΕΚΠΛΗΞΗ! ΝΑ ΔΕΙΣ ΠΟΥ ΠΟΛΛΟΙ ΘΑ
ΚΑΝΟΥΝ ΤΟ ΙΔΙΟ!

ΜΑ ΑΝ ΨΗΦΙΣΟΥΝ ΠΟΛΛΟΙ ΕΓΕΙ!
ΔΕΝ ΘΑ ΝΙΚΗΣΓΙ ΚΑΝΕΙΣ.

ΤΟΣΟ ΤΟ
ΚΑΝΥΤΕΡΟ

ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΤΖΑΚ-ΠΟΤ ΚΑΙ ΘΑ
'ΚΟΝΟΜΗΣΟΥΜΕ ΧΟΝΤΡΑ ΣΤΙΣ
ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ!

Ψήφος συνήθειας ή προοπτικής;

ΠΕΝΤΕ ΜΕΡΕΣ, λοιπόν, πριν από την αναμέτρηση της Κυριακής, οι επιτελείς του ΠΑΣΟΚ (Τσοχατζόπουλος, Λαλιώτης, Παπουτσή, κ.ά.), έκριναν ότι το ήπιο κλίμα της προεκλογικής περιόδου «εξυπηρετεί ουσιαστικά ορισμένα κόμματα». Γι' αυτό και αποφάσισαν –«ορθώς, ορθότατα», όπως έγραψαν Τα Νέα– ν' ανεβάσουν τους τόνους, καλώντας τα «κόμματα της δεξιάς» (διάβαζε τη Νέα Δημοκρατία και την Πολιτική Άνοιξη) ν' απαντήσουν σε πέντε συγκεκριμένα ερωτήματα. *Ερώτημα πρώτο:* Ποιες οι προτάσεις σας για τα κρίσιμα ζητήματα της ανάπτυξης και της ανεργίας; *Ερώτημα δεύτερο:* Θα στηρίξει ο κ. Έδερτ (εδώ λησμονήθηκε ο κ. Σαμαράς...) την εθνική οικονομία ή θα συνεχίσει την υπονόμευση του εθνικού νομισματός; *Ερώτημα τρίτο:* Αναγνωρίζετε τα λάθη σας, όταν στηρίζετε τον Μπερίσα να κερδίσει τις εκλογές; *Ερώτημα τέταρτο:* Θα δεχθείτε να συνυπάρχει και να συναποφασίζετε με τους νεοφασίστες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο; *Ερώτημα πέμπτο:* Θα δώσει η Νέα Δημοκρατία (εδώ λησμονήθηκε πάλι η Πολιτική Άνοιξη...) ψήφο εμπιστοσύνης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αν στη σύνθεσή της περιλαμβάνονται νεοφασίστες;

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ είναι πράγματι ενδιαφέροντα... Με μόνη διαφορά ότι κυβερνών κόμμα είναι το ΠΑΣΟΚ και όχι η Νέα Δημοκρατία ή η Πολιτική Άνοιξη. (Το ΠΑΣΟΚ, οκτώ μήνες μετά την άνοδό του στην εξουσία, εξακολουθεί να συμπεριφέρεται *ωσει* να είναι ακόμα αξιωματική αντιπολίτευση...). Κατά κανόνα, άλλωστε, ερωτήματα υποβάλλει η αντιπολίτευση, στα οποία –κατά τα ειωθότα...– απαντά η κυβέρνηση!

ΑΣ ΘΕΣΟΥΜΕ, λοιπόν, κι εμείς πέντε ερωτήματα, που απευθύνονται στο κυβερνών κόμμα. *Ερώτημα πρώτο:* Πώς αντέδρασε το ΠΑΣΟΚ (έστω ως κόμμα – και όχι ως κυβέρνηση) στην πρόσφατη επίσκεψη Λεπέν στην Ελλάδα; Είναι ή δεν είναι νεοφασίστας ο Λεπέν; *Ερώτημα δεύτερο:* Πώς αντέδρασε το ΠΑΣΟΚ και, προσωπικά, ο ακαδημαϊκός δάσκαλος και πρωθυπουργός, κ. Α. Παπανδρέου, στη συνάντηση του προέδρου Κλίντον με το νεοφασίστα Φίνι; Στην Αγγλία πανεπιστημιακοί, διανοούμενοι και «επιδιώσαντες από τα ναζιστικά στρατόπεδα», με κοινή επιστολή τους, τονίζουν ότι η συνάντηση του Αμερικανού προέδρου με τον Φίνι δίνει στην ευρωπαϊκή ακροδεξιά «την πολιτική αξιοπιστία που τόσο απεγνωσμένα επιζητεί». (Όπως είναι γνωστό, ο κ. Παπανδρέου, μόλις πρόσφατα, επιχείρησε μέσω Κλίντον να απεμπολήσει τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της χώρας, σε μια προσπάθεια να «τιμωρήσει» τους Ευρωπαίους «ανθέλληνες»...) *Ερώτημα τρίτο:* Είναι διατεθειμένη η κυβέρνηση –με δεδομένη τη στήριξη που της παρέχει τόσο η Νέα Δημοκρατία,

όσο και η Αριστερά– να προχωρήσει στην «αποσκοπιοποίηση» της εξωτερικής μας πολιτικής; Και ακόμα: Διαθέτουν τα ηγετικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ το απαραίτητο πολιτικό θάρρος –αγνοώντας, επιτέλους, τον απειρίγραπτο κ. Α. Σαμαρά...– για μια πλήρη εξομάλυνση των σχέσεών μας με την FYROM, περιλαμβανομένου και του θέματος του ονόματος; *Ερώτημα τέταρτο:* Τι ενεφιλοχώρησε, ώστε το γνωστό «ειδύλλιο» ΠΑΣΟΚ - Πολιτική Άνοιξη να χαλάσει; Οι παροικούντες την Ιερουσαλήμ ξέρουν ότι η «πρωτοβουλία Συμπιλίδη» αναπτύχθηκε εν πλήρει γνώσει του ΠΑΣΟΚ. Συνέβαλε στην καταστροφή του ειδyllίου, μήπως, η δήλωση Σαμαρά ότι θα στηρίξει την υποψηφιότητα Παπανδρέου, για την προεδρία της Δημοκρατίας, υπό όρους; *Ερώτημα πέμπτο* (και τελευταίο): Εκφράζει υψηλό αίσθημα ευθύνης ή ανεύθυνη μικροπολιτική δημαγωγία το ότι το κυβερνών κόμμα εμφανίζει τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης έτοιμο να υπονομεύσει –ακριδέστερα, να «υπονομεύσει» ήδη– το εθνικό νόμισμα;...

★ ★ ★

ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ δεν αναιρούν, ωστόσο, κάποιες απλές αλήθειες: Ότι και τα δύο μεγάλα κόμματα φέρουν τεράστιες ευθύνες για τη σημερινή υποπλασία της οικονομίας μας, για τη διασπάθιση του δημοσίου χρήματος (αλλά και των πόρων των ευρωπαϊκών ταμείων), για την καταρράκωση της αξιοπιστίας των πολιτικών φορέων, για την αφερεγγυότητα των εκλογικών και κυβερνητικών προγραμμάτων, για το ότι κατέχουμε, από πλευράς επιδόσεων και κύρους, την τελευταία θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Και επειδή οι πολίτες της χώρας αυτής «δεν είναι –για να μεταφέρουμε μια διατύπωση του Νίκου Κωνσταντόπουλου– *ανυποψίαστοι διαθέσιμοι και δεδομένοι*», είναι φυσικό ο προβληματισμός τους, καθώς οδεύουν προς την κάλπη, να γίνεται ολοένα βαθύτερος: Γιατί να εμπιστευτούν το ΠΑΣΟΚ ή τη Νέα Δημοκρατία όταν, παρά την εναλλαγή τους στην εξουσία, τα πράγματα παραμένουν τα ίδια;

ΑΛΛΑ ΕΥΘΥΝΕΣ, επίσης σημαντικές, υπέχει και η Πολιτική Άνοιξη. Εμφανίστηκε ως κόμμα που επαγγέλεται την *υπέρβαση*, αποτέλεσμα κάποιας (περίπου) παρθενόγενεσης... Και αποδείχτηκε κόμμα στείρου εθνικισμού και απροσμέτρητης δημαγωγίας. Αυτή και μόνη η γιγαντοαφίσσα του, που εμφανίζει το ΠΑΣΟΚ και τη Νέα Δημοκρατία να τάσσονται «*υπέρ της ανεργίας*» και «*κατά της Μακεδονίας*», τα λέει όλα! Το πλέον τραγικό, όμως, είναι ότι τα δύο αυτά κόμματα, παρά τη δύναμη που διαθέτουν, συμπεριφέρονται ως «*αιχμάλωτοι*» του κ. Σαμαρά, ο οποίος, αν και υπόλογος ως

υπουργός Εξωτερικών, για σωρεία σφαλμάτων, προβάλλει ως κριτής του πατριωτισμού όλων μας! Αυτή η κατάσταση πραγμάτων όμως, έπαψε να εκπλήσσει τον ενεργό πολίτη. Όταν ΠΑΣΟΚ, Νέα Δημοκρατία και Πολιτική Άνοιξη έχουν επιδοθεί σε έναν αγώνα πλειοδοσίας γύρω από το «Μακεδονικό», όταν οι ηγέτες τους, ο ένας μετά το άλλο, τρέχουν «*να καβαλήσουν τους χάρνους δουνκεφάλες*» και να εκχωρήσουν θέματα εξωτερικής πολιτικής σε ανεύθυνους σποτάδες, γιατί ν' απορούμε για τον τίτλο του «*ανάδελφου έθνους*» που, με τόσο πένα, διεκδικούμε;

★ ★ ★

ΑΣΦΑΛΩΣ, οι εκλογές της Κυριακής είναι εκλογές για την Ευρώπη, για την ανάδειξη του νέου Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Είτε όσο και αν τα θέματα εσωτερικής πολιτικής διαπλέκονται στην προεκλογική αντιπαράθεση, δεν χωρεί αμφιβολία πως η ουσία αντιπαράθεσης ταυτίζεται με το μέλλον Ευρώπης. Παραμένει γεγονός ότι με εξαίρεση το ΚΚΕ (το ΝΑΡ και την «Κίνηση Πολιτών»), όλα τα άλλα κόμματα –ΠΑΣΟΚ, Νέα Δημοκρατία, Πολιτική Άνοιξη, Συνασμός και ΔΗ.ΑΝΑ.– εμφανίζονται ως κόμματα ευρωπαϊκά, που προσδίδουν στο ευρωπαϊκό όραμα. Το ερώτημα είναι πόσο στεύεις στο όραμα αυτό, όταν πίσω από υποτιθέμενο ευρωπαϊσμό σου, καλλιεργείς τον αντιευρωπαϊσμό, τότε στο όνομα *ορθοδοξισμού*, τότε του *ανατολισμού*, τότε του *«αδιαπραγμάτευτου πατριωτισμού»*. Και το σημερινό κυβερνών κόμμα αφού κατάφερε να μας απομονώσει πλήρως από την Ευρώπη, εμφανίζεται ως το *«εξοχήν»* κόμμα που «*δεν διαπραγματεύεται*» τα ιερά και τα όσια του έθνους!

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ της πολιτικής αυτής, ήδη βρούν. Αντί η Ελλάδα να παίξει ρόλο της στα Βαλκάνια, αντί να είναι γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ Ενωμένης Ευρώπης και βαλκανικών χωρών, έγινε «*εμπλεκόμενο μέρος*» σε μια διαρκή αντιπαράθεση όλων σχεδόν τους γείτονές της. Ποτέ άλλοτε η Ελλάδα δεν βρισκόταν σε τόση απομόνωση (και στα Βαλκάνια και την Ευρώπη), σήμερα. Και, βέβαια, γι' αυτό δεν φταίει το Μάαστριχτ) όπως με τόση γραφικότητα υποστηρίζει το ΚΚΕ ή οι «*ανθέλληνες Ευρωπαίοι*», όπως διατείνεται το ΠΑΣΟΚ.

ΦΥΣΙΚΑ το Μάαστριχτ απέχει από την Ευρώπη που οι εργαζόμενοί της οραματίζονταν – την Ευρώπη της ουσιαστικής σύγκλισης των οικονομιών, την Ευρώπη της κοινωνικής συνοχής (για τη μείωση των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων), τη δημοκρατική, οικολογική Ευρώπη, την Ευρώπη της ειρήνης... Αλλά ακριβώς για αυτό, τα συνεπή ευρωπαϊκά κόμματα (αντιμέτωπα με τους και ο Συνασπισμός) υποστηρίζουν τη ριζική αναθεώρηση της συνθήκης του Μάαστριχτ. Ωστόσο, αυτή η «*άλλη Ευρώπη*» – η ALTERA EUROPA – περιγράφεται μέσα από τη σημερινή. Ευρώπη που

προέλθει από το υπερπέραν δεν υπάρχει!

★ ★ ★

ΗΤΑΝ ως ένα βαθμό αναμενόμενο. Το κυβερνών κόμμα να εμφανισθεί στην προεκλογική περίοδο, θεματοφύλακας της ευρωπαϊκής ιδέας. «ΤΟ ΠΑΣΟΚ -τόνισε ο κ. Α. Τσοχατζόπουλος, στη Θεσσαλονίκη- διαθέτει στρατηγική που είναι πρωτοποριακή για τα ευρωπαϊκά δεδομένα... Το ΠΑΣΟΚ είναι η μόνη πολιτική δύναμη που έχει κάνει πολλά στην Ελλάδα και στην Ευρώπη».... Και επειδή βαρύτητα έχουν και τα συμβαίνοντα «εντός των τειχών», φρόντισε για τα περαιτέρω ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ, κ. Κ. Λαλιώτης. Και μπουλντόζες (για 3-4 αυθαίρετα) και κλιμακωτό ωράριο, και μέτρα (ποια μέτρα;) για την καταπολέμηση του νέφους, κ.λπ. Τα μέτρα, μαζί με την ανακοίνωση ότι μέσα στον Ιούνιο θα κυκλοφορήσουν ακόμα 424 καινούργια λεωφορεία, χαρακτηρίστηκαν ως «θετικά». Το ερώτημα είναι γιατί τα καινούργια λεωφορεία ή το κλιμακωτό ωράριο ή οι «κίτρινες διαγραμμίσεις, σε απόσταση 20 μέτρων από τους φωτεινούς σηματοδότες», έπρεπε να ανακοινωθούν μέσα στον... Ιούνιο, μήνα των ευρωεκλογών! Κατά τα άλλα, η ΕΤ-1, και προπαντός, η ΕΤ-2, κάνουν το κατά δύναμη για «να μη ξεχνιόμαστε»! Γιατί όχι πρώτη είδηση η ΑΓΕΤ και ο

κ. Ν. Γεωργιάδης;

ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΑΥΤΑ, όμως, δεν είναι αρκετά για να αμβλύνουν τη διάχυτη υποψία ότι, την επομένη των ευρωεκλογών, η κυβέρνηση θα προωθήσει ό,τι δεν προώθησε μέχρι σήμερα, αποφεύγοντας το εκλογικό κόστος. Ήδη η Καθημερινή πληροφορεί ότι οι νέες αυξήσεις θα αρχίσουν από τα ταξί, έπονται τα τιμολόγια της ΔΕΗ και του ΟΤΕ, ενώ το πρόγραμμα σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας, που θα παραδοθεί, την ερχόμενη εβδομάδα, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προβλέπει «τιμαριθμοποίηση των εμμέσων φόρων» που, στην απλοελληνική σημαίνει έμμεση αύξηση των εμμέσων φόρων.

★ ★ ★

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, ως την ώρα τουλάχιστον που σύρονται οι γραμμές αυτές, δεν υπήρξε, από πλευράς ανακριτικών αρχών, οποιαδήποτε ανακοίνωση που να ρίχνει φως στη δολοφονική επίθεση κατά των τριών στελεχών του ΚΚΕ. Ποιοι, τέλος πάντων, είναι αυτοί οι «περίεργοι» υποψήφιοι δολοφόνοι, που ακούουν στο όνομα Μανώλης Θεοδωράκης και Ευάγγελος Ράδος; Κινήθηκαν βάσει οργανωμένου σχεδίου; Είναι μέλη κάποιας νεοναζιστικής οργάνωσης της Γερμανίας; Είναι απλώς ψυχοπαθείς; Γνωρίζονται μεταξύ τους ή όχι; Το ΚΚΕ επιμένει ότι

διαθέτει επαρκή στοιχεία, που στηρίζουν την εκδοχή του οργανωμένου σχεδίου. Από την πλευρά του ο κ. Β. Βενιζέλος υποστηρίζει ότι «όποιος διαθέτει στοιχεία, έχει χρέος να τα προσκομίσει στον τακτικό ανακριτή». Και ενώ αναμένεται, πάντοτε, το «σήμα της Ιντερπόλ», έχει τεθεί «θέμα αυτοδικίας», όπως την κατέγραψαν οι τηλεοπτικές κάμερες. Ο κ. Ι. Στ. Παπαδόπουλος (επίκουρος καθηγητής του πανεπιστημίου Αθηνών) διερωτάται αν η Εισαγγελία θα απαγγείλει κατηγορίες για βαριά σωματική βλάβη, κ.λπ., εναντίον εκείνων που δεν αρκέστηκαν στη σύλληψη και εξουδετέρωση των δραστών, αλλά προχώρησαν στο «λιντσάρισμα» (αυτό τον όρο χρησιμοποιεί) των δύο συλληφθέντων.

★ ★ ★

ΜΕΘΑΥΡΙΟ, Κυριακή, ο καθείς και το όπλο του. Η στήλη, φυσικά, δεν θα υποδείξει στους αναγνώστες της ποιο κόμμα «δέον» να ψηφίσουν, μια και ως ενεργοί πολίτες «έχουν γνώμη κι έχουν δύναμη, και θέλουν»! Μπορούν, όμως, να συμφωνήσουν με την άποψη που θέλει την ψήφο να μην είναι «ψήφος συνήθειας, ευκολίας, ανάγκης ή σκοπιμότητας». Άλλωστε υπάρχει ψήφος ανανέωσης και προοπτικής!

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τακτικό Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

- Ομαδικής Ψυχοθεραπείας
- Δυναμικής τής Οικογένειας
- Κοινωνικής Ψυχιατρικής
- Δυναμικής Ψυχιατρικής
- Ψυχολογικών Αξιολογήσεων

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

- ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ & ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ
- ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ

• ΣΥΜΠΟΣΙΑ • ΣΥΝΕΔΡΙΑ • ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ • ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ • ΕΠΟΠΤΕΙΕΣ

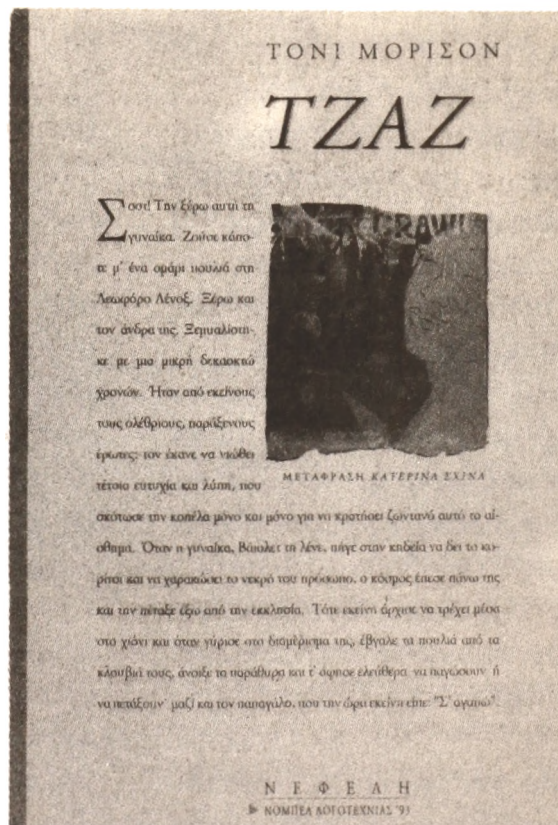
Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 644.7533 - 643.5980 - 644.5140

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

1979-1994 Δεκαπέντε Χρόνια Νεφέλη

ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ

T Z A Z

Μόλις κυκλοφόρησε

ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...προωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744

ΕΣ ΑΥΡΙΟΝ ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΑ

Κρίσιμη η συνάντηση Βανς - Παπούλια στη Νέα Υόρκη, την επομένη των ευρωεκλογών, καθώς ο απεσταλμένος του αμερικανού προέδρου, Νίμιτς, πηγαινοέρχεται αθρούνως μεταξύ Αθηνών και Σκοπίων, χωρίς να κομίζει «νέες ιδέες». Πράγμα που σημαίνει ότι η διαπραγμάτευση διαξάγεται στα εγνωσμένα μετά και τη γνωστή «διαδικαστική ευελιξία» της ελληνικής πλευράς.

Τα όσα γράφονται μπορεί να έχουν ή να μην έχουν σχέση με τα διαμειβόμενα. Ποιος άλλωστε προσέχει τις «λεπτομέρειες»; Αυτό που ενδιαφέρει είναι να ξεμπερδεύουμε με την υπόθεση αυτή το συντομότερο δυνατόν. Λύσεις υπάρχουν. Και την επομένη των εκλογών, το αποτέλεσμα θα είναι γνωστό. Θα έχουν, άλλωστε, σιγήσει και τα διάφορα συνθήματα που προσπαθούν να εκμεταλλευθούν ασύστολα και ψηφοθηρικά «εθνικές ταυτότητες» και «ονόματα», δημιουργώντας ένα αδικαιολόγητο αντιευρωπαϊκό ρεύμα.

Καιρός να προχωρήσουμε με αποφασιστικότητα στην επίλυση του θέματος, για να λυθούν τα χέρια μας στην άσκηση μιας βαλκανικής πολιτικής, που μόνο οφέλη θα προσκομίσει στη χώρα μας, αναστηλώνοντας το τρωθέν διεθνές κύρος της, λόγω των παιδικών της εθνικιστικών αντιδράσεων.

Ας το ξαναπούμε: Στο χέρι μας είναι. Και είναι κατάλληλη η στιγμή, μετά το «άγχος» των ευρωεκλογών...

Αν και, για να είμαστε ειλικρινείς, πολύ φοβούμαστε ότι οι άγονες αντιπαραθέσεις, στο επίκεντρο των οποίων θα βρίσκεται η πατριδοκαπηλεία, θα λαμβάνουν χώρα και μετά τις εκλογές. Δυστυχώς...

Α.ΠΕ.

Ν.Δ.: Ο ΠΗΧΥΣ ΤΟΥ 38%

Ο μοναχικός προεκλογικός αγώνας του Μ. Έβερτ μπορεί να φτάνει στο τέλος του. Ωστόσο, το ποσοστό που θα συγκεντρώσει η Ν.Δ. το βράδυ της Κυριακής θεωρείται, αν όχι καθοριστικό για τον αρχηγό της παράταξης, τουλάχιστον ιδιαίτερο κρίσιμο για τη μελλοντική του πορεία στην ηγεσία του κόμματος.

Ο «πήχυς» για τον κ. Έβερτ έχει στηθεί στο 38%. Αποτέλεσμα που μπορεί μεν να μην ικανοποιεί και να απέχει από το πρόσφατο 39,3% των εθνικών εκλογών, ωστόσο θεωρείται ικανό να συγκρατήσει τους εσωκομματικούς αμφισβητίες. Οποιοδήποτε αποτέλεσμα μικρότερο του 38% είναι ικανό να επιφέρει σοβαρή κρίση στο κόμμα. Ως καλύτερη συγκυρία στην παρούσα φάση θα ήταν ένα ποσοστό της τάξης του 38% σε συνδυασμό με μια μικρή μείωση της απόστασης που χωρίζει τη Ν.Δ. απ' το ΠΑΣΟΚ. Σ' αυτή την περίπτωση, η θέση του κ. Έβερτ θα ενισχυθεί...

ΜΙΑ ΑΠΡΕΠΕΙΑ

Η Μάγια Μόργκενστερν γοήτευσε όσους Αθηναίους είχαν την τύχη να παρακολουθήσουν τις παραστάσεις της «Λόλα Μπλάου» την προπερασμένη εβδομάδα στο θέατρο «Σφενδόνη». Για την παράσταση και την προσωπικότητα της κυρίας Μάγια Μόργκενστερν θα διαβάσετε στις σελίδες αυτές τα κείμενα-μαρτυρίες των ανθρώπων που παρακολούθησαν την εξαιρετική ηθοποιό.

Εμείς θέλουμε να καταγγείλουμε το επεισόδιο που οι ρέκτες αστυνομικοί του ελληνικού κράτους διέπραξαν εις βάρος των έξι ρουμάνων προσκεκλημένων, οι οποίοι αποτελούσαν το κλιμάκιο του Κρατικού Εβραϊκού Θεάτρου του Βουκουρεστίου, που ήρθε στην Ελλάδα για τις παραστάσεις της «Λόλα Μπλάου».

Οι «αρχές» στο συνοριακό φυλάκιο του Προμαχώνα κράτησαν στο αστυνομικό φυλάκιο άγρυπνους όλη τη νύχτα της Πέμπτης 26.5 τους έξι Ρουμάνους, επειδή η βίζα που τους είχε χορηγήσει το ελληνικό προξενείο στο Βουκουρέστι ανέγραφε «καλλιτέχνες» και θα έπρεπε, σύμφωνα με τη νομοθεσία, να είχε

προηγουμένως ειδοποιηθεί για την άφιξή τους και το υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Νομότυπα, λοιπόν, και παρά τις ολονύχτιες προσπάθειες των συνεργατών του ΑΝΤΙ προς το υπουργείο Δημόσιας Τάξης, την Κρατική Ασφάλεια, το Γραφείο Επιτελικών Επιχειρήσεων της Αστυνομίας, κρατήθηκαν μέχρι το πρωί στις 9.30, οπότε οι αστυνομικές αρχές εδέησαν να επιτρέψουν την είσοδο στη χώρα των ξένων καλλιτεχνών. Η περιπέτειά τους συνεχίστηκε αφού αμέσως με ταξί έπρεπε να φτάσουν στη Θεσσαλονίκη για να ταξιδέψουν αεροπορικά μέχρι την Αθήνα. Εφτασαν κατάκοποι, εξαντλημένοι και λίγο πικραμένοι. Μπορεί για τους ρουμάνους φίλους μας όλα αυτά να ήταν «μια μικρή περιπέτεια» -οι άνθρωποι έχουν ζήσει, βλέπετε, και το καθεστώς Τσαουσέσκου- αλλά η όλη ενέργεια των αστυνομικών αρχών χαρακτηρίζεται από έλλειψη κάθε ευαισθησίας. Αραγε, μόνο κανόνες ευνομούμενης δημοκρατικής πολιτείας και σεβασμού του γράμματος του νόμου επέβαλαν τη «νομότυπη στάση» των ανδρών της Κρατικής Ασφάλειας προς

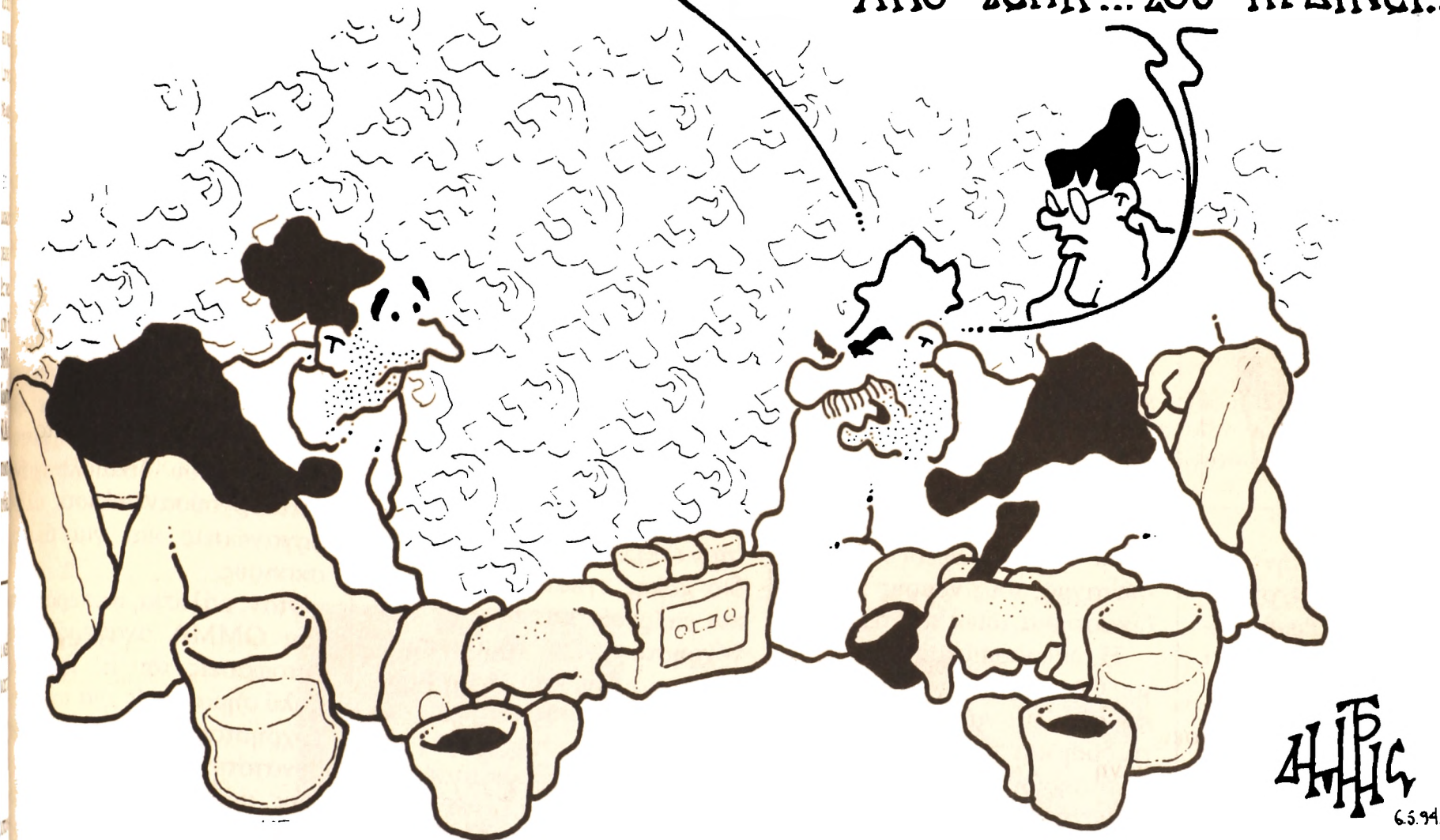
τους οποίους εξετέθησαν όλες οι λεπτομέρειες και οι λόγοι της παρουσίας των ρουμάνων καλλιτεχνών;

ΚΑΙ ΕΝΑ ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

Θα ήταν αξιέπαινη η ελληνική αστυνομία αν τηρούσε σε όλες τις περιπτώσεις με τόση ευλάβεια το γράμμα των ελληνικών νόμων. Αλλά για τον κ. υπουργό Δημόσιας Τάξης θέλουμε να σημειώσουμε -αν έχει την ευαισθησία να μας απαντήσει- ότι ένας άλλος «λειτουργός» του υπουργείου -συγκεκριμένα ο αστυνομικός διευθυντής του ΚΔ' Αστυνομικού Τμήματος κ. Φράγκος- διέπραξε μια πρώτη τάξεως παρανομία: Δεν συνέλαβε ως όφειλε, το Σάββατο 21.5.1994, τους υπεύθυνους του Μεγάλου Μουσικής όταν, χωρίς άδεια, κατεδάφισαν το υπαίθριο θεατράκι στο Πάρκο Ελευθερίας. Γιατί; Απλούστατα, κ. Παπαθεμελή: Διότι για σας και τους αστυνομικούς υπάρχουν δύο μέτρα και δύο σταθμά στην εφαρμογή των νόμων του ελληνικού κράτους.

Υπάρχει μήπως διαφορετική εξήγηση, κύριε υπουργέ;

ΝΤΑΞΕΙ ... ΔΕΝ ΕΠΡΕΠΕ
ΝΑ ΤΟΝ ΧΤΥΠΗΣΟΥΜΕ ΕΤΣΙ... ΑΛΛΑ ΑΝ ΕΙΣΑΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗΣ
ΚΑΙ ΒΛΕΠΕΙΣ ΕΝΑ ΦΑΣΙΣΤΑ ΝΑ ΦΕΡΝΕΙ
ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΨΗΦΟΥΣ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ
ΑΠΟ 'ΣΕΝΑ ... ΣΟΥ ΤΗ ΔΙΝΕΙ!...

ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η Τουρκία συνηθίζει στις παραμονές
μαντικών διεθνών συναντήσεων,
ως η σύνοδος του ΝΑΤΟ στην
ωνσταντινούπολη, να εξαπολύει
άφορες απειλές κατά της χώρας μας
και ανασκευάζοντάς τις κατόπιν ως
«διαστρεβλώσεις» του τύπου. Αυτό
ανέβη με τις δηλώσεις Τσιλέρ, η οποία
ήλωσε ότι εάν η Ελλάδα επεκτείνει τα
ωρικά της ύδατα σε 12 μίλια
κυριαρχικό της άλλωστε δικαίωμα και
σύμφωνο με το Διεθνές Δίκαιο) θα
ισβάλει στα νησιά μας στο Αιγαίο.
Έχουν προηγηθεί οι κατηγορίες ότι
«εκπαιδεύουμε» κούρδους

«τρομοκράτες». Πιεσμένη από τα
εσωτερικά της προβλήματα, η Τσιλέρ
προσπαθεί με τέτοιες κινήσεις να
κερδίσει πόντους. Οι αψιμαχίες αυτές
δεν στερούνται σημασίας. Αλλά εμείς
πρέπει να παραμείνουμε σταθεροί. Η
συνάντηση Παπούλια - Τσετίν ας
θεωρηθεί ευκαιρία για το ριζισμό των
τόνων που κανέναν δεν ωφελούν.
Έχοντας πολλά ανοιχτά μέτωπα, η
Ελλάδα δεν πρέπει ποτέ να ξεχνά την
προέλευση της κύριας απειλής και να
φροντίζει πάντα να σβήνει τη φωτιά εν
τη γενέσει της με τη σοβαρή και
προσεκτική στάση της.

Κ.Β.

ΝΕΦΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟ

Πακέτων συνέχεια, αυτή τη φορά για το
νέφος. Όσο κι αν χαιρετίστηκαν, όμως,
τα νέα μέτρα του κ. Λαλιώτη, πολύ
αμφιβάλλουμε για την
αποτελεσματικότητά τους.
Το πρόβλημα του νέφους, δεν είναι
απλώς ένα ζήτημα που θα λυθεί με
κάποιες διορθωτικές κινήσεις,
αμφιβόλου αποτελεσματικότητας.
Κάποτε, και ο κ. Λαλιώτης πίστευε πως
το νέφος είναι πολιτικό. Σήμερα, οι
προτεραιότητές του, του επιτρέπουν
ακόμη να το πιστεύει; Ή, απλώς,
αρκείται στο να κερδίσει τις
εντυπώσεις;

Η δίκη του πάρκου

Την ακύρωση του Π.Δ. για την αλλαγή του σχεδίου πόλης, που δίνει τη δυνατότητα στον Οργανισμό Μεγάλου Μουσικής Αθηνών να καταστρέψει το Πάρκο της Ελευθερίας, ζήτησε η κ. Καραμανώφ από το Ε' Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας. Στο μεταξύ, οι εργασίες στο πάρκο συνεχίζονται- με τη μόνιμη παρουσία των ΜΑΤ. Κράτος εν κράτει;

Συζητήθηκαν την Τετάρτη 1.6.1994, στο Ε' Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ), οι αιτήσεις ακύρωσης του Προεδρικού Διατάγματος, με το οποίο τροποποιήθηκε το σχέδιο πόλης και χωροθετήθηκαν το γκαράζ, το συνεδριακό κέντρο και άλλα κτίσματα στο Πάρκο Ελευθερίας και της πράξης του Υπουργικού Συμβουλίου, με την οποία παραχωρήθηκε έκταση 13.241 τ.μ. στον Οργανισμό Μεγάλου Μουσικής Αθηνών (ΟΜΜΑ) για την κατασκευή και εκμετάλλευση αυτών των έργων.

Τις αιτήσεις αυτές είχαν ασκήσει και υποστήριξαν οι οργανώσεις: ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Διπλωματούχων Ανωτάτων Σχολών, το Οικολογικό Ινστιτούτο, ο Εξωραϊστικός Σύλλογος Λυκαβηττός, η Φυσιολατρική ΑΝΤΙ-Κυνηγετική Πρωτοβουλία, η Αττική Περιβάλλον SOS, η Πανελλήνια Ένωση Αγωνιστών Εθνικής Αντίστασης, ο Εξωραϊστικός Πολιτιστικός και Αθλητικός Σύλλογος ΑΡΔΗΤΤΟΣ, η

Άμεση Επέμβαση για τη Σωτηρία της Άγριας Φύσης, η Πανελλήνια Κίνηση Δασολόγων, οι δημοτικοί σύμβουλοι του Δήμου της Αθήνας Μαρία Γιαταγάνη, Μαρίνα Δίζη, Άννα Φιλίνη και Παρασκευάς Βελισσάρης και 8 μέλη του Δ.Σ. του Συνδέσμου Φυλακισθέντων και Εξορισθέντων Αντιστασιακών 1967-1974, καθώς και οι κάτοικοι της παρακείμενης πολυκατοικίας.

Η διαδικασία στο δικαστήριο ήταν διαφωτιστική για τις προθέσεις και το ήθος του ΟΜΜΑ, καθώς και για το σεβασμό που «τρέφει» προς το σύνταγμα, τους νόμους και τα δικαστήρια, ιδίως το ΣτΕ.

Η υπερασπιστική πολιτική του ΟΜΜΑ εξαντλήθηκε στην προσπάθεια να καθυστερήσει τη δίκη και την απόφαση του δικαστηρίου έτσι ώστε να δημιουργήσει πραγματικές καταστάσεις ακόμη πιο καταστροφικές από αυτές που ήδη διαμόρφωσε καταστρέφοντας ό,τι υπήρχε στο χώρο, δηλαδή βλάστηση και θέατρο, και να μεταφέρει με δικολαβικές λογικές την υπόθεση από το αρμόδιο περιβαλλοντικό Ε' τμήμα στο Δ', που του φάνηκε πιο φιλικό με την απόφασή του για τη μη αναστολή των εργασιών στο Πάρκο Ελευθερίας.

Κατ' αρχήν η υπεράσπιση του ΟΜΜΑ και του Δημοσίου προσπάθησε και πάλι να αναβάλει τη δίκη 1) διότι η διοίκηση δεν είχε στείλει... ακόμη το φάκελο, 2) διότι εκκρεμούν στο Δ' τμήμα δύο αιτήσεις ακύρωσης της παραχώρησης (μια του Δήμου και άλλη μια των κατοίκων της πολυκατοικίας) και 3) διότι έχουν απεργία οι

δικηγόροι, παρά το γεγονός ότι ο Δικηγορικός Σύλλογος είχε δώσει άδεια στους δικηγόρους των οργανώσεων και των κατοίκων της πολυκατοικίας και οι δικηγόροι της άλλης πλευράς είχαν ειδοποιηθεί γι' αυτό για να κάνουν το ίδιο.

Η αναβολή δεν δόθηκε και η διαδικασία προχώρησε με την εισήγηση της εισηγήτριας κ. Μ. Καραμανώφ, η οποία πρότεινε την ακύρωση του Π.Δ. για την αλλαγή του σχεδίου πόλης και της πράξης του Υπουργικού Συμβουλίου, με την οποία παραχωρήθηκε ο χώρος στον ΟΜΜΑ, διότι το μεν σχέδιο πόλης εγκαθιστά υπόγεια και υπέργεια κτίσματα σε κοινόχρηστο χώρο νομοθετημένου πράσινου, ενώ με την πράξη παραχώρησης παραχωρείται ο κοινόχρηστος χώρος σε ΝΠΙΔ για να γίνουν αυτές οι χρήσεις, όπως ρητά αναφέρει η απόφαση του Υπ. Συμβουλίου.

Κατά την εισήγηση, οι πράξεις αυτές αντίκεινται στο άρθρο 24 του συντάγματος, που επιβάλλει την προστασία του περιβάλλοντος, ενώ έγινε ειδική αναφορά στο ότι το πολιτιστικό περιβάλλον του οποίου το σύνταγμα επιβάλλει την προστασία είναι τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία. (Εμμεση αλλά σαφής νομική απάντηση στην επέκταση της έννοιας του πολιτιστικού περιβάλλοντος, που έγινε για να χωρέσει μέσα και το γκαράζ του Μεγάλου από την υπ' αριθμ. 312/1994 Απόφαση της Επιτροπής αναστολών του Δ' Τμήματος του ΣτΕ, που εκθέσαμε στο περασμένο τεύχος.

Αυτή την εισήγηση, η υπεράσπιση του ΟΜΜΑ προσπάθησε να την αντικρούσει με ανκρίβειες, αμφισβήτηση της ομοιότητας του Ε' Τμήματος πάροδο προθεσμίας για περσινή σβολή των πράξεων και νομολογία, που δεν είχε σχέση με την υπόθεση γενικά αλλά επηρετούσε την προσπάθειά της να μη συζητηθεί η ουσία της υπόθεσης και η αντισυνταγματικότητα των πράξεων της δικής της. Όλη η προσπάθεια κατέβαινε σε ένα σκοπό. Να μη κρίνει το δικαστήριο τις ουσιαστικές αλλαγές που γίνονται στον κοινόχρηστο χώρο του Πάρκου Ελευθερίας με πράξεις, να κρίνει τον εαυτό του αναρμόδιο και να το παρέμψει στο Δ' Τμήμα ή να εισηγηθεί εκπρόσθεσμες τις αιτήσεις ακυρώσεως, διότι η δημιουργία στο ΦΕΚ αποτελεί επαρκή εγγύηση δημοσιότητας πράξεων της διοίκησης, οποίες μεθοδεύονται σε κάποια γραφεία με όλη τη μυστικότητα, που δικαιολογημένα λειτουργούσαν κάποτε άλλες οργανώσεις και για άλλο σκοπούς.

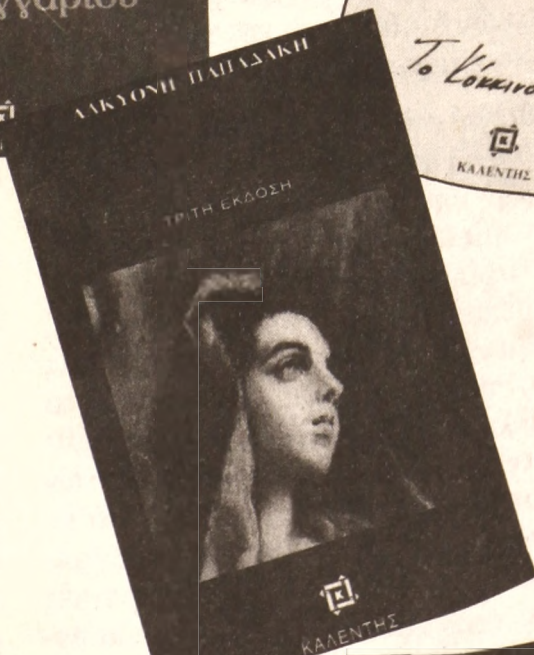
Όταν, μάλιστα, η υπεράσπιση του ΟΜΜΑ αναφερόταν στις αποφάσεις του Ε' Τμήματος πολύ σημαντικές για τους κοινόχρηστους χώρους και τη δυνατότητα αλλαγής χρήσεώς τους, που προφανώς δεν επηρετούν τους σκοπούς του ΣτΕ, τις αποκαλούσε «απόψεις» παρά το γεγονός ότι είναι γνώσεις και σε πρωτοετείς φοιτητές της Νομικής ότι οι αποφάσεις των δικαστηρίων, και μάλιστα του Ανωτάτου Ακυρωκού, δεν αποτελούν «απόψεις», αλλά δεσμευτικές γνώσεις όλων των αποφάσεων, που ερμηνεύουν, ουσιαστικά εφαρμόζουν, το σύνταγμα και τους νόμους και ελέγχουν κατά πόσο οι πράξεις της διοίκησης είναι νόμιμες και σύμφωνες με το σύνταγμα. Και στην περίπτωση του ΟΜΜΑ, μάλλον δεν τρεφθήκαμε καμία έννοια δικαίου.

Η απόφαση του δικαστηρίου αναμένεται από τους αιτούντες και τους πολίτες της τσιμεντοπόλης με μεγάλο ενδιαφέρον αν όχι με αγωνία.

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

- **Η Μπόρα**
- **Το Κόκκινο σπίτι**
- **Το Χρώμα του φεγγαριού**
(Α' Βραβείο Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών)
- **Σκισμένο Ψαθάκι**

4 ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗΣ Μαυρομυχαλή 5 - Τηλ. 36.01.551 - FAX 36.23.553 106 79 ΑΘΗΝΑ

Πολιτικό σύστημα - τοκογλύφος

του Κ. Τσαλόγλου

Γιατί έσπευσε η κυβέρνηση, ενώ -υποτίθεται- πως έδινε τη μάχη για σταθερότητα της δραχμής, να προσφύγει στον εσωτερικό δανεισμό προσφέροντας επιτόκια σημαντικότερα αυξημένα; Την πρόωγη αυτή νομισματική μάχη, η κυβέρνηση, την έδινε με κύριο όπλο την αμετακίνητη απόφασή της να μην υποτιμήσει το εθνικό νόμισμα, ούτε να επιταχύνει τη διολίσθησή του. Όταν, όμως, πρόσφερε στους «κερδοσκόπους», σε όσους, δηλαδή, θα σπεύδαν να μετατρέψουν τις δραχμές τους σε ξένα νομίσματα, αποδόσεις πολύ μεγαλύτερες από εκείνες που προσδοκούσαν ύστερα από την πιθανολογούμενη υποτίμηση, δεν υπονόμει η ίδια την αξία του νομίσματος; Και κάτι ακόμα χειρότερο: Δεν φοβόταν ότι η μετακύλιση των υπεραυξημένων επιτοκίων του δανείου της, σε συνδυασμό με την περιορισμένη ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος, θα επιδείνωνε σοβαρά την αντοχή της φθίνουσας οικονομίας μας;

Καμιά αμφιβολία ότι ο οικονομολόγος πρωθυπουργός και οι αρμόδιοι συνεργάτες του γνώριζαν πολύ καλά τι θα επακολουθούσε της εφαρμογής των μέτρων που επέλεξαν για την -ομαλή!- απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, σύμφωνα με την υποχρέωσή μας ως μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν ήταν, όμως, το εθνικο-οικονομικό κόστος που τους απασχολούσε. Ό,τι τους ενδιέφερε ήταν: Πρώτο, να μην οδεύουμε προς τις ευρωεκλογές υπό το αντικυβερνητικό κλίμα που γεννούσε η επίμονη φημολογία για υποτίμηση της δραχμής, ως αναπόφευκτη συνέπεια της απελευθέρωσης του συναλλάγματος την πρώτη Ιουλίου. Δεύτερο, να προλάβουν να απορροφήσουν όσο περισσότερο χρήμα μπορούσαν από τα εσωτερικά διαθέσιμα, ώστε να μην αντιμετωπίσουν προβλήματα πληρωμών του Δημοσίου (μισθοί, συντάξεις, κ.λπ.), εξόχως αντικυβερνητικών επιδράσεων και αυτά.

Γι' αυτούς και μόνο τους λόγους επιταχύνθηκε η ημερομηνία απελευθέρωσης της κίνησης κεφαλαίων, και ρίχτηκαν στην αγορά τα επιτόκια των εντόκων γραμματίων, τα οποία γενίκευσαν τις πράγματι κερδοσκοπικές συ-

ναλλαγές σε επίπεδα που ούτε να ονειρευτούν τολμούσαν οι θαρραλέοτεροι... Γούκοι!

Κατέφυγε, λέει η κυβέρνηση και επαναλαμβάνουν ευφροσύνως οι φίλοι σχολιαστές των έργων της, στην προσφορά τόσο υψηλών επιτοκίων, ως προς τη μοναδική εναλλακτική λύση στον κίνδυνο εξανεμισμού των συναλλαγματικών διαθεσίμων της χώρας. Διόλου πειστικό επιχείρημα.

Με δεδομένη την κυβερνητική απόφαση, υποστηριζόμενη από σύσσωμη την αντιπολίτευση, να μην υποτιμηθεί η δραχμή, η προσωρινή εκταμίευση δύο ή τριών δισεκατομμυρίων δολαρίων, από τα δέκα -ή δεν ήταν τόσα;- δισεκατομμύρια του αποθέματος, καμιά δυσμενή επίπτωση δεν θα είχε στις εξωτερικές συναλλαγές μας. Αυτό το ίδιο το γεγονός, άλλωστε, ότι η ελληνική οικονομία αποδεχόταν την πλήρη απελευθέρωση των πράξεων σε συνάλλαγμα, σε συνδυασμό με το πολύ μικρό ενδιαφέρον του διεθνούς χρηματιστικού κεφαλαίου για κερδοσκοπικές επενδύσεις προς και από τη δραχμή, θα μετρίαζε κατά πολύ τις ανησυχίες για μακροχρόνιες αρνητικές συνέπειες του μέτρου.

Υπήρχε και η δυνατότητα νομισματικής συνδρομής εκ μέρους των εταίρων μας Ε.Ε., με την ενεργοποίηση κάποιας από προσφερόμενες διαδικασίες αλληλεγγύης των νομισμάτων που απειλούνται που ευεργετούνται στη διάρκεια νομισματικών διαταραχών. Γιατί, από όσο, τουλάχιστο, έγινε γνωστό, αυτή η βοήθεια δεν ζητήθηκε; Ή, μήπως, ζητήθηκε, αλλά εξαι των πολύ ψυχρών αισθημάτων της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, το αίτημα δεν έγινε δεκτό;

Κομματικές σκοπιμότητες αντί οικονομικής πολιτικής

Μόνη λογική απάντηση στα ερωτήματα γέννησε η κυβερνητική μεθόδευση στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι η επιβεβαίωση του αμετακίνητου της αρχής ότι οι κομματικές σκοπιμότητες κυριαρχούν ως λύση της προτεραιότητας κατά τη διαχείριση προβλημάτων της εθνικής οικονομίας την κυβέρνηση του κ. Α. Παπανδρέου. Αυτό σημαίνει, όπως τώρα, ότι ο δημόσιος τομέας γίνεται όλο και πιο καταστρεπτική αντίπαλος των υγιών πλουτοπαραγωγικών δυνάμεων του τόπου, κανέναν κυβερνητικό παράγοντα δεν συγκινεί.

Ποιο είναι το συνολικό κόστος της οικονομίας από τη «μάχη» για προστασία της δραχμής, δεν είναι εύκολο να αποτιμηθεί δικαιολογημένους φόβους, εντούτοις, οφείναι να υποστηριχθεί ότι η οικονομία τρεμάστηκε σε έναν αποσυνθετικό κύκλο εξισμών από το εγχώριο και το αλλοδαπό μικρό και αν είναι - χρηματιστικό κεφάλαιο εξαιτίας της ευκολίας στην προσφορά υπεραυξημένων επιτοκίων προκειμένου το κράτος να αντλήσει δανεικό χρήμα από την εσωτερική αγορά. Με επιδέξια καλλιέργου φήμες ότι θα υποτιμηθεί οπωσδήποτε η δραχμή θα αναθερμαίνεται η μαζική ζήτηση συναλλάγματος, ώστε να εξαναγκάσει την κυβέρνηση να καταφεύγει συνεχώς στα υψηλά επιτόκια, για να ανταγωνιστεί τις συναλλαγοδόρες ανησυχίες που θα αποδεικνύουν τα διαθέσιμα σε δραχμές.

Τα υψηλά αυτά επιτόκια ως αναπό-

λισμού», και που δεν τόλμησε να κατεδαφίσει έγκαιρα και αποφασιστικά, όπως ο κ. Κ. Λαλιώτης τα αυθαίρετα, ένας αναπτυξιακός φιλελευθερισμός, έφτασαν στο αποκορύφωμά τους οι ρητορικοί, συνθηματολογικοί διαξιφισμοί για το ποια πολιτική παράταξη είναι η πιο ενδεδειγμένη να εργαστεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπέρ των εθνικών, αλλά και των ευρωπαϊκών συμφερόντων.

Το ΠΑΣΟΚ, έχοντας επίγνωση του δεδαρημένου, αντι-ευρωπαϊκού παρελθόντος του, κάνει τον μεγαλύτερο προεκλογικό θόρυβο. Για να πείσει τους ψηφοφόρους ότι όχι μόνο είναι ο καλύτερα προετοιμασμένος ώστε να εξαναγκάσει την Ευρωπαϊκή Ένωση να... αλλάξει νοοτροπία, και να απαλείψει από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ κάθε όρο που αντίκειται στην ελευθερία των σοσιαλιστικών κυβερνήσεων να δανείζονται προς ικανοποίησή της... καταναλωτικής ροπής των πολιτών, αλλά και για να διαφυλάξει την **εθνική ενότητα**. Εθνική ενότητα, την οποία, στη διάρκεια της πρώτης περιόδου άσκησης της εξουσίας από αυτό, την εννοούσε ως «συσπείρωση» ολόκληρου του πληθυσμού υπό τη σημαία του ΠΑΣΟΚ και με εξαφάνιση των κομμάτων της αντιπολίτευσης. Ενώ, τώρα, την πετυχαίνει με περισσότερο δημοκρατικούς τρόπους. Ρυμουλκώντας την αντιπολίτευση σε στάση σιωπής, σε ουσιαστική συμπαράσταση όταν αναλαμβάνονται από την κυβέρνηση πρωτοβουλίες κατάφωρα τραυματικές για τα εθνικά συμφέροντα.

Αψευδής μάρτυρας αυτής της αλήθειας, ο συνεορτασμός από την αξιωματική αντιπολίτευση της «επιτυχίας» για την προστασία της δραχμής, οι συνεχείς προειδοποιήσεις προς την Ευρωπαϊκή Ένωση ότι, «*η Ελλάδα δεν αστειεύεται στα εθνικά θέματα*». Και ας έκανε, ως αντιπολίτευση, και ας κάνει, ως κυβέρνηση, ό,τι περνούσε από την αντιπολιτευτική του υστερία, το ΠΑΣΟΚ, για να υποδαθμίσει τη διεθνή παρουσία της χώρας, και να την αποδυναμώσει οικονομικά και κοινωνικά.

Για τις ανάγκες της αντιπολιτευτικής συλλογιστικής ίσως φανεί χρήσιμη η ακόλουθη υπενθύμιση: Την ισχυρότερη επίκριση των επιλογών της υπέστη η παγκοσμίου κύρους *Ουάσιγκτον Ποστ* διότι δεν κατήγγειλε, ενώ το είχε έγκαιρα πληροφορηθεί, ότι ετοιμαζόταν επίθεση αμερικανικού στρατού στην Κούβα προς ανατροπή του Κάστρο. Αν αυτή η ανόητη ενέργεια είχε αποκαλυφθεί, οι ΗΠΑ θα είχαν αποφύγει την καταρράκωση του κύρους των, μετά την πανωλεθρία στον κουδανικό κόλπο των Χοίρων.

Η συμπαράσταση σε κάθε θέμα εθνικού ενδιαφέροντος αποτελεί ένδειξη υψηλής πολιτικής στάθμης της αντιπολίτευσης όταν πεισθεί πως οι κυβερνητικοί χειρισμοί θα υπηρετήσουν, πράγματι, το εθνικό συμφέρον. Αν δεν πεισθεί γι' αυτό, τότε η συμπαράστασή της την καθιστά συνένοχο και συνυπεύθυνο των ζημιών που προκαλούνται

στες παρενέργειές τους έχουν την ταχύτερη διόγκωση του δημόσιου χρέους, την ανατίμηση και του τραπεζικού χρήματος, την επιβάρυνση του κόστους της παραγωγής, την πρόσθετη απώλεια ανταγωνιστικότητας των περισσότερων επιχειρήσεων, τη συρρίκνωση του φορολογητέου εισοδήματος ιδιωτών και εταιρειών, την καλλιέργεια πληθωριστικών προσδοκιών, την επιδείνωση των συνθηκών για στροφή προς την ανάπτυξη. Και έσχατο, αλλά όχι ελάχιστο: Αντί για την επιβεβλημένη από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ «σύγκλιση» της οικονομίας μας προς την κατεύθυνση της «πραγματοποίησης των στόχων της Κοινότητας», αποκλίνουμε, με κίνδυνο να περιοχτεί δραστικά το ποσό που περιμένουμε να εισρεύσει για την εκτέλεση μεγάλων έργων, από το περίφημο «πακέτο Ντελόρ».

κοινοτικός κανονισμός λειτουργίας του αμείου Συνοχής προβλέπει, «*αν ένα κράτος έλος έχει υπερβολικό δημόσιο έλλειμμα και απόφαση δεν καταργηθεί εντός ενός έτους εντός της περιόδου που ορίζεται για τη μείωση του ελλείμματος, κανένα νέο έργο σε περίπτωση μεγάλων έργων με πολλά στάδια, κανένα νέο στάδιο του έργου δεν χρηματοδοτείται από το ταμείο όσον αφορά ο εν λόγω κράτος μέλος*». Πώς θα αποφύγουμε αυτές τις οδυνηρές ποινές όταν το δημόσιο έλλειμμα μεγαλώνει καθιστώντας τελώς αναξιόπιστο το πρόγραμμα «σύγκλισης» που θα υποβάλουμε στην Κοινότητα αναμένοντας την έγκρισή του; Από που θα ξεκινήσει η αναθερμάνση της εθνικής οικονομικής δραστηριότητας, ώστε να προ-

σελκυστούν παραγωγικοί επενδυτές αν όχι απ' αυτά τα μεγάλα έργα;

Τώρα μεταναστεύουν οι επιχειρηματίες!

Πριν από σαράντα χρόνια άρχιζε η μετανάστευση ανέργων από την Ελλάδα. Τώρα μεταναστεύουν οι άνεργοι ή οι υποαπασχολούμενοι επιχειρηματίες της. Τότε, η φυγή από την ελληνική οικονομία υπαγορευόταν από την έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης του εργατικού δυναμικού. Τώρα, η εγκατάσταση των ελληνικών επιχειρήσεων στις γειτονικές, πρώην κομμουνιστικές αγορές υπαγορεύεται από την ανυπαρξία όρων αποδοτικής λειτουργίας τους εδώ, από την αναζήτηση αυτών των όρων εκεί που υπάρχουν. Την ίδια ώρα, το ξένο επιχειρηματικό κεφάλαιο αγοράζει την πλειοψηφία των μετοχών των ελληνικών βιομηχανιών που δρουν μονοπωλιακά ή ολιγοπωλιακά στην εσωτερική αγορά και ως εξαγωγείς. Ενώ οι αλλοδαποί «θεσμικοί επενδυτές» μαστεύουν, μέσω του Χρηματιστηρίου, τις αποταμιεύσεις εκατοντάδων χιλιάδων Ελλήνων, οι οποίοι σπεύδουν, με απροστάτευση αισιοδοξία, στην οδό Σοφοκλέους, ελπίζοντας πως έτσι θα γίνουν και αυτοί πλούσιοι και... αφορολόγητοι!

Μέσα σε τούτη την ελληνική οικονομική πραγματικότητα συνεχίζοντας ένα εθνικό οδοιπορικό, που το επέβαλε ο «προοδευτισμός» της «σοσιαλιστικής αλλαγής» λίγο προ της ιστορικής ταφής του «υπαρκτού σοσια-

Μαχαίρια δολοφονικά και μαχαίρια προεκλογικά

του Τάσου Παππά

Ο τρόπος που αντιμετώπισαν ορισμένα κόμματα, κυβερνητικοί παράγοντες και μερίδα του Τύπου τη δολοφονική απόπειρα κατά των στελεχών του ΚΚΕ, αποκάλυψε την ενοχή τους.

Δεν ήταν καθόλου περίεργη η σπουδή του υπουργού Δημόσιας Τάξης, Στέλιου Παπαθεμελή, ο οποίος, δίκην εισαγγελέα, έσπευσε πριν ακόμη αρχίσει η προανακριτική διαδικασία να προκαταλάβει κοινή γνώμη και διωκτικές αρχές, δηλώνοντας ότι το περιστατικό είναι μεμονωμένο. Ο πολυπράγμων υπουργός με τις στενές σχέσεις με εκκλησιαστικούς και παραεκκλησιαστικούς κύκλους, γνωρίζει πολύ καλά ότι όλοι οι εχέφρονες πολίτες, μόλις πληροφορήθηκαν το αποτρόπαιο γεγονός, έκαναν τη λογική και απλή σκέψη ότι το χέρι του υποψήφιου δολοφόνου οπλίστηκε από το κλίμα εθνικισμού που επικρατεί στη βόρεια Ελλάδα. Υπεύθυνος γι' αυτό το κλίμα είναι και ο ίδιος.

Με την ανοχή του, αν όχι με την καθοδήγησή του, η αστυνομία διοχέτευε τη «βαρυσήμαντη» πληροφορία ότι ενδεχομένως ο δράστης να είχε περάσει από τις γραμμές του ΚΚΕ και ότι στο απονενομημένο διάβημα τον οδήγησε η απογοήτευσή του. Δυστυχώς, βρέθηκαν εφημερίδες που δέχτηκαν να φιλοξενήσουν, έστω,

και με επιφυλάξεις, αυτή την «είδηση». Μόλις κατέρρευσε παταγωδώς η προφανέστατη κακοήθεια, κινήθηκε νέα μηχανή: «Ο δράστης είναι ψυχασθενής» αποφάνθηκαν οι αυτοσχέδιοι ένστολοι ψυχίατροι, με πρόδηλο στόχο να περιορίσουν το εύρος και την ποιότητα των ερευνών.

Και η μία (μεμονωμένο περι-

έχει άλλο λόγο ύπαρξης πέραν του «Σκοπιανού», θορυβήθηκε. Μερικές ώρες μετά το επεισόδιο, διά των προθύμων μάντων του, άρχισε να διαδίδει μεταξύ σοβαρού και αστείου ότι οι κουκουέδες οργάνωσαν την απόπειρα για να κερδίσουν ψήφους στις ευρωεκλογές. Η υπόθεση φαντάζει εξωπραγματική αλλά δεν εί-

θα σου παραχωρηθεί με βαρκαδιά, όπως και έγινε.

Κόντρα στη λογικοφανή οπτική (μεμονωμένο περιστατικό ψυχασθενής ο δράστης) στην αγοραία λογική (οι κουκουέδες το διέπραξαν), ο ρωβουλευτής του ΠΑΣΚ Χρήστος Παπουτσή, στη νέντευξη Τύπου που έδωσε περασμένο Σάββατο το πρωί δήλωσε ευθέως ότι εγκληματικό περιστατικό είναι φασιστικής γικής και έμπνευσαν απαντώντας έτσι στο νάδελφό του «μακενάρχη» και ορίζοντας σαφήνεια τον ιδεολογικό χώρο που γεννάει τοιούτου τύπου συμπεριρρές.

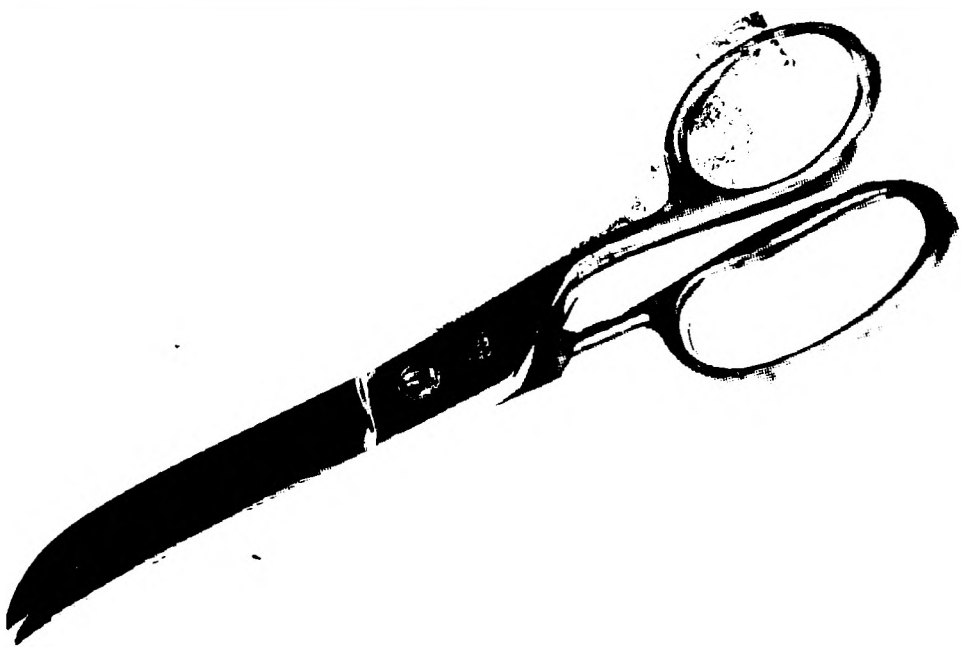
Το αντιΚΚΕ κλίμα κυριαρχεί σε ορισμένα ΜΜΕ και οι πολιτικοσκοπιμότητες της συγρίας ευθύνονται για ανατροπή που σημειήθηκε στην ιεράρχ των γεγονότων προηγούμενης Πασκευής. Πρώτο ζήτη για πολλά μέσα εν-

στατικό) και η άλλη (ανισόρροπο άτομο) εκδοχές, ήταν ενταγμένες στη στρατηγική που κατέστρωσαν εκ του προχείρου και εφάρμοσαν ατελώς όλοι εκείνοι που ήθελαν να αμβλύνουν τις εντυπώσεις και να αποπροσανατολίσουν τους πολίτες της χώρας. Στην επιχείρηση πήραν μέρος ο Σ. Παπαθεμελής φανερά και η ΠΟΛ.Α. υπογείως. Το κόμμα του κ. Σαμαρά, που μέχρι τώρα, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες, δεν έχει πείσει ότι

Ήταν αρκετοί αυτοί που πίστεψαν και αναπαρήγαγαν προφορικός το εξωφρενικό αυτό κατασκευάσμα, διότι εδώ και αρκετό καιρό το ΚΚΕ και με δική του ευθύνη είναι τελείως απομονωμένο. Όταν υψώνεις τείχνη προς όλους, όταν καταγγέλλεις τους πάντες και αυτοπαρουσιάζεσαι ως μοναδικός εγγυητής της προοδευτικότητας, μοιραία τη στιγμή που θα χρειαστείς συμπαράσταση δεν θα την έχεις ή, στην καλύτερη περίπτωση,

ρωσης (συντηρητικής απόσης) και αντικείμενο δυσνών αναφορών από σχολγράφους δεδηλωμένης δικρατικότητας και ευαισθηήταν όχι η δολοφονική ενγεια αλλά ο ξυλοδαρμός δράστη από μέλη της πφρούρησης. Οι τηλεορά με σαδιστική επιμονή έριτο ενδιαφέρον τους στην αδικία. Ουδείς σοβαρός άνθρωπος επικροτεί τον υπερβάλντα ζήλο — στα όρια οχλοτικού φαινομένου — των ε

ταλμένων για την προστασία των ομιλητών, αλλά το μείζον δεν ήταν η έλλειψη ψυχραιμίας και ο τραμπουκισμός ενίων μελών και στελεχών του ΚΚΕ. Το μείζον ήταν η απειλή κατά της δημοκρατικής ομαλότητας. Η κριτική που διατυπώθηκε για τη δράση των μελών της περιφρούρησης δεν πήρε υπόψη της τη φόρτιση της στιγμής.

Σε ακραίες περιπτώσεις είναι φυσικό να εκδηλώνονται ακραίες στάσεις. Βεβαίως και δεν δικαιολογούνται. Απλώς, εξηγούνται. Εν πάση περιπτώσει, είναι εύκολο να στιγματίσεις πράξεις από απόσταση και με την άνεση που σου παρέχει η διαφορά του χρόνου.

Στην εξεταζόμενη, όμως, υπόθεση ευθύνες έχει και το ΚΚΕ.

Πρώτον: Χωρίς να έχει στη διάθεσή του στοιχεία προσπάθησε να δημιουργήσει την εντύπωση ότι είναι θύμα οργανωμένου σχεδίου. Θα περίμενε κανείς από στελέχη όπως ο Χ. Φλωράκης, η Α. Παπαρήγα, να είναι πιο προσεκτικά στην εξαγωγή συμπερασμάτων. Η χρήση παραδειγμάτων από το παρελθόν και οι συκοφαντίες (Ζεύγος, Λαμπράκης) υπονομεύουν τη σοβαρότητα του κόμματος και επιτρέπουν σε διάφορους καλοθελητές να μιλήσουν για πολιτικό παραγοντισμό και «προγονοκληξία» ή για απελπισμένη προσπάθεια κατασκευής νέων ηρώων αξιοποιήσιμων στην εκλογική συγκυρία.

Δεύτερον: Οι δηλητηριώδεις υπαινιγμοί παραγόντων του ΚΚΕ ότι τάχα η κυβέρνηση προσπαθεί να κουκουλώσει το θέμα δεν θεμελιώνονται λόγω των δηλώσεων Παπαθεμελή και Βενιζέλου. Δεν μπορεί να ενοχοποιείς μια κυβέρνηση εκμεταλλευόμενος τις επιτολαιότητες στελεχών της.

Τρίτον: Είναι καινοφανής και έξω από τα δικαστικά θέσμια η απαίτηση του ΚΚΕ να παρευρίσκεται στέλεχός του στη φάση της ανάκρισης. Αυτή η λογική διασαλεύει την έννομη τάξη και θέτει εν αμφιβόλω τη συντεταγμένη λειτουργία της πολιτείας. Όπως και να έχει το θέμα, δεν βρισκόμαστε ούτε στη δεκαετία του '50, ούτε στη δεκαετία του '60. Ατυχής ήταν επίσης και η αναφορά του βουλευτή του ΚΚΕ, κ. Κατσαρού, ότι άργησε η αστυνομία σκοπίμως(;) να γίνει έρευνα στα σπίτια των δραστών και έτσι ίσως έδωσε την ευκαιρία σε πιθανούς συνεργούς τους να αφαιρέσουν κρίσιμα στοιχεία.

Κοντολογίς, υπουργοί της κυβέρνησης προσπάθησαν να «μινιμάρουν» το γεγονός, ενώ το ΚΚΕ επιχείρησε να το δραματοποιήσει. Και οι δύο πλευρές, συνειδητά ή όχι, λειτούργησαν με φόντο την εκλογική μάχη. Ποια θα βγει κερδισμένη, θα το μάθουμε σε 48 ώρες. Ός τότε, αλλά και αμέσως μετά, στην πορεία προς τη διαλεύκανση, ζητούμενο είναι η νηφαλιότητα...

Εκδόσεις
Νεφέλη

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

ΚΑΡΛΟ ΚΟΛΟΝΤΙ
Οι Περιπέτειες του Πινόκιο

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΣΩΤΗΡΗΣ ΚΑΚΙΣΗΣ

Μόλις κυκλοφόρησε

Πρωθούν το καλό βιβλίο
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
Η ΝΕΑ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ
ΤΗΣ
ΑΝΤΕΙΑΣ ΦΡΑΝΤΖΗ
ΣΤΕΦΑΝΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 3, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.02.007

★ Ένα από τα σημαντικότερα θέματα που είδε το φως της δημοσιότητας το προηγούμενο δεκαπενθήμερο ήταν η απόφαση του υπουργείου Μεταφορών και του νέου Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου να δίνουν τάξη στην «αναρχία» που επικρατεί στα ερτζιανά, με άλλα λόγια να ξαναεπιχειρήσουν το «μοίρασμα της πίτας των συχνотήτων». Για το σκοπό αυτό συστάθηκε επιτροπή που θα εξετάσει το θέμα, το πόρισμά της θα αξιολογηθεί από κυβερνητικούς φορείς, προκειμένου να καθοριστεί η νέα πολιτική που θα ακολουθηθεί στην εκχώρηση των συχνотήτων και στη λειτουργία των τηλεοπτικών σταθμών. Στόχος της κυβέρνησης είναι να εξασφαλιστεί ο αναγκαίος αριθμός συχνотήτων για τους ήδη αδειούχους τηλεοπτικούς σταθμούς και να διερευνηθεί η δυνατότητα εξυπηρέτησης και νέων αιτήσεων παροχής αδειών στο μέλλον! Ας σημειωθεί ότι, αυτή τη στιγμή, οι περισσότεροι τηλεοπτικοί σταθμοί χρησιμοποιούν τουλάχιστον τρεις συχνотήτες ο καθένας για να μπορέσουν να εξασφαλίσουν τηλεθέαση σ' ολόκληρο το λεκανοπέδιο της Αττικής. Λέγεται ότι η χρήση σύγχρονης τεχνολογίας θα δώσει τη δυνατότητα απελευθέρωσης συχνотήτων, οι οποίες θα παραχωρηθούν σε νέους τηλεοπτικούς σταθμούς. Κι εδώ μπαίνει το ερώτημα: Ποιοι θα είναι, με ποια κριτήρια θα δοθούν οι άδειες, ποιες πολιτικές σκοπιμότητες θα εξυπηρετούν αλλά και πόσα νέα κανάλια χωράει η εγχώρια αγορά; Κι επανερχόμαστε έτσι στο νομοσχέδιο για τα ΜΜΕ που πέρασε από τη Βουλή ο κ. Βενιζέλος, το οποίο δεν διασφαλίζει κανέναν και τίποτε.

Αντίθετα, δίνει τη δυνατότητα στην εκάστοτε κυβέρνηση να δίνει άδειες κατά το δοκούν, εξυπηρετώντας πάντα κομματικούς φίλους και ίδια συμφέροντα... Αυτό όμως που έχει περισσότερη σημασία είναι η εφαρμογή της Οδηγίας της 3ης Οκτωβρίου 1989 της Κοινότητας, η οποία επιτρέπει στους ευρωπαίους εταίρους να συμμετάσχουν στις διαδικασίες μοιράσματος των συχνотήτων, κάτι που πιθανόν

να ανοίξει την όρεξη σε μεγάλους ευρωπαίους επενδυτές να συνεργαστούν με ντόπια κεφάλαια και να αλώσουν το χώρο της πληροφόρησης. Γεγονός που θα δημιουργήσει πολλά προβλήματα τόσο σε πολιτικό επίπεδο όσο και στο χώρο των εργαζομένων στα ΜΜΕ...

★ Τελικά, φαίνεται ότι επιτεύχθη η συμφωνία, Αλαφούζος υιός, Λαμπράκης και Κόκκαλης μαζί στο SKY. Οι μέχρι σήμερα συνεννοήσεις λέγεται ότι σκόνταφταν στο ποσοστό συνιδιοκτησίας, τώρα όμως όλοι λένε πως οι Λαμπράκης - Κόκκαλης κατάφεραν να πάρουν την πλειοψηφία των μετοχών στο ανερχόμενο κανάλι. Σ' αυτό λέγεται ότι συμφωνεί και ο πατέρας Αλαφούζος, ο οποίος όμως ουσιαστικά ενδιαφέρεται κυρίως για την Καθημερινή, η οποία περνάει τη δική της κρίση μετά την επίθεση που υφίσταται τελευταία από τον Όμιλο Βαρδινογιάννη. Πάντως, λέγεται ότι τον ευαίσθητο τομέα των ειδήσεων του SKY θα αναλάβει ο κ. Λαμπράκης. Τι ετοιμάζει ο «αυτοκράτωρ»;

★ Αλήθεια τι γίνεται με το Mega? Ποιοι από τους πέντε εκδότες αποχωρούν, ποιοι μένουν; Το κανάλι ωστόσο μπαίνει στις 12 Ιουλίου στο Χρηματιστήριο, κι αυτή η πράξη λέγεται ότι θα αποτελέσει ένδειξη για το μέλλον του. Πάντως, θεωρείται πιθανό, οι πέντε συνιδιοκτήτες του Μεγάλου Καναλιού να παραμείνουν ως έχουν, γράφοντας στα παλιά τους υποδήματα το νόμο που απαγορεύει να συμμετέχουν σε περισσότερα πλην του ενός Μέσα Ενημέρωσης, αλλά και τη μεταξύ τους αρχική συμφωνία. Ας σημειωθεί ότι η πλειοψηφία των συμβαλλομένων συμμετέχει πλέον και σε άλλες τηλεοπτικές επιχειρήσεις, πλην του κ. Τεγόπουλου, ο οποίος δείχνει να βρίσκεται σε στάση αναμονής... Πάντως, σε πνεύμα ενότητας, μετά το Δ.Σ. της περασμένης Δευτέρας, εξέδωσαν την ανακοίνωσή τους διαβεβαιώνοντας κοινό και επενδυτές ότι θα παραμείνουν ενωμένοι. Ποιος όμως μας εγγυάται πώς έτσι όντως θα γίνουν τα πράγματα;

★ Η συμμαχία Λαμπράκη - Κόκκαλη - Αλαφούζου, σύμφωνα με τα νέα δεδομένα, διαφαίνεται να είναι ο νέος ισχυρός επιχειρηματικός πόλος που θα επιχειρήσει να αντιπαραταχθεί στον Όμιλο Βαρδινογιάννη, ο οποίος εκτός της Μεσημβρινής που ετοιμάζει - κτυπώντας άμεσα την Καθημερινή και απογυμνώνοντάς την από συντάκτες, κάνει δυναμική είσοδο στο χώρο του Τύπου, έτσι που ο πόλεμος να επεκταθεί σε όλα τα επίπεδα. Είναι η πρώτη φορά, πάντως, που τόσο φανερά ο χώρος της πληροφόρησης γίνεται πραγματικό ρινγκ όπου θα παιχτούν μεγάλης κλίμακας επιχειρηματικά και πολιτικά παιχνίδια. Ένα θερμό καλοκαίρι για τους ανθρώπους του Τύπου και όχι μόνο...

★ Δεν είναι όμως μόνο η συμφωνία των τριών του SKY που θα οριστικοποιηθεί αυτές τις ημέρες. Σχεδόν ταυτόχρονα λέγεται ότι θα υπογράψουν και οι εναπομείναντες της Νέας Τηλεόρασης (Ρίζος - Καραγιάννης - Κοπελούζος) με το Star Channel των Βαρδινογιάννη - Κουρή. Μετά την υπογραφή αναμένεται να εισρρεύσει και το απαραίτητο χρήμα στο θνησιγενές κανάλι, που τα ποσοστά τηλεθέασης του έχουν πέσει πλέον σε πολύ χαμηλά ποσοστά. Εν όψει της οριστικής συμφωνίας όχι μόνο γίνονται προσλήψεις δημοσιογράφων αλλά έχουν ήδη ανατεθεί και πολλές παραγωγές τηλεοπτικών προγραμμάτων, για τις ανάγκες του καναλιού... Τηλεοπτικές πάντως γυρίζονται 26 τον αριθμό αυτή τη στιγμή, ενώ το συγκεκριμένο γραφείο παραγωγής αναμένει και δεύτερο πακέτο ανάθεσης...

★ Οι συμφωνίες μπορεί να δίνουν και να παίρνουν, αυτό δεν σημαίνει όμως ότι ο Antenna, που αυτή τη στιγμή κατέχει τα πρωτεία τηλεθέασης, μένει αμέτοχος. Ήδη υπογράφηκε συμφωνία κοινών παραγωγών και ανταλλαγής προγράμματος με το New Channel, κάτι που πιστεύεται ότι θα ωφελήσει και τα δύο κανάλια.

★ Η Καθημερινή μπορεί να υφίσταται έναν πόλεμο αυτή τη

στιγμή, ωστόσο, ετοιμάζεται να αντεπιτεθεί το φθινόπωρο. Έτσι, αποφασίστηκε τελικά να κυκλοφορήσει ένθετο περιοδικό, χωρίς να καταργηθεί το Επτάήμερο. Τη διεύθυνση το περιοδικού ανέλαβε ο Ανταίο Χρυσοστομίδης, έως πρόσφατα επιτυχημένος διευθυντής του Playboy. Στο περιοδικό θα παραμείνει το συντακτικό προσωπικό που ετοίμαζε το προηγούμενο ένθετο που απορρίφθηκε ως ιδέα από τη διεύθυνση της εφημερίδας, ενώ το νέο προγραμματίζεται να είναι πιο μεντέρνο και με πολλά ανοίγματα στον πολιτιστικό χώρο.

★ Η Μεσημβρινή, από την μεριά της, άρχισε να ανασυντάσσεται, θα παραμείνει σ' αυτήν 50% του παλιού προσωπικού της, ενώ ταυτόχρονα, εκτός των συντακτών της Καθημερινής που προσπαθεί να προσελκύσει έγιναν κάποιες προτάσεις και σ' ορισμένους άλλων εφημερίδων. Ως δαμόκλειος σπάθη πάντα πάνω από το κεφάλι του κ. Λοιμάκου υπάρχει η απόφαση του κ. Βαρδινογιάννη να ξανακλείσει την εφημερίδα σε περίπτωση που δεν εξασφαλίσει κυκλοφορία άνω των 20.000 φύλλων! Δυσκολή εποχή για πρίγκιπες είναι αλήθεια...

★ Ιδρύθηκε και τυπικά η Πανελλήνια Ομοσπονδία Ενώσεων Συντακτών, ενώ την προσωρινή διοικούσα επιτροπή της απαρτίζουν οι: Δ. Γκλαβάς πρόεδρος, Α. Κούρτης (α' αντιπρόεδρος), Ν. Καραντηνός (γεν. γραμματέας), Α. Καλομάρης (ταμία), Ν. Κιάος (οργ. γραμματέας), Α. Αθανασίου (έφορος), Ν. Ντασιανάκη, Ν. Γαβαλάς, Κ. Τσαοσιδής και Π. Κεφαλά - Καρακισάνη (μέλη). Ανάμεσα στις προγραμματικές δηλώσεις της ΠΟΕΣΥ είναι και η απαίτηση της «από την πολιτεία να ακολουθηθεί αντιμονοπωλιακή πολιτική και να θεσπίσει νόμο που θα απαγορεύουν τη συγκέντρωση των ΜΜΕ σε μονοπώλια και ολιγοπώλια και να εφαρμοστεί ο νόμος περί αθέμιτου ανταγωνισμού». Λέτε εν τη ενώ τους οι δημοσιογράφοι να πετχουν κάτι; Γιατί η πολιτεία φανεται να είναι διατεθειμένη μόνο για την αντίθετη πολιτική. Η

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΣΤΗΝ Τ.Υ.

Αυτή τη φορά τα πράγματα έγιναν εντελώς διαφορετικά: Στην αρχή, όλοι μίλησαν για άλλη αντιμετώπιση της υπόθεσης «ευρωεκλογές». Έγιναν οι πρώτες συμφωνίες για ν' αποτραπεί η αφισορρόπηση κι η ηχορρόπηση, ο κ. Σαμαράς μάλιστα, δημαγωγώντας ανέξοδα, ανακοίνωσε ότι το κόμμα του δεν θα κάνει μεγάλες προεκλογικές συγκεντρώσεις και τα χρήματα για το κόστος τους θα δοθούν στον αγώνα κατά των ναρκωτικών. Ήταν η εποχή που η καθαρή ηρωίνη είχε ένα με δύο θύματα ημερησίως, η κοινή γνώμη ήταν άκρως ευαισθητοποιημένη, βοηθούντων και των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, λες και το πρόβλημα ήταν καινούργιο. Ως προς το θέμα των μεγάλων συγκεντρώσεων ακολούθησαν σιωπηρά και τα υπόλοιπα κόμματα, τα ταμεία τους ήταν άλλωστε σχεδόν άδεια από τις πρόσφατες βουλευτικές εκλογές, ο κρατικός προϋπολογισμός (ισχνός) δεν αντέχει πολλά-πολλά, αν κι οι περισσότεροι είχαν ήδη πάρει τις προκαταβολές τους...

Ο χώρος που απέμεινε, λοιπόν, για να διεξαχθεί ο προεκλογικός αγώνας είναι αναπόφευκτα η μικρή οθόνη. Όπερ και εγένετο. Το χορό έσυρε ο ίδιος ο υφυπουργός Τύπου και κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. **Ευάγγελος Βενιζέλος**. Με επιστολή του στα ιδιωτικά κανάλια, ζητούσε να παραχωρηθεί δωρεάν χρόνος στα πολιτικά κόμματα, για να προβάλουν τα τηλεοπτικά τους μηνύματα. Πρωτοβουλία που αντιμετωπίστηκε με αρκετή καχυποψία από τους ιδιοκτήτες αλλά και τους διευθυντές των καναλιών, αφού εξέφρασαν τη δυσαρέσκειά τους, τελικά συμφώνησαν να υπάρξουν κάποια μειωμένα τιμολόγια σε διαφορετικές ζώνες του τηλεοπτικού τους προγράμματος. Συνήλθε και η γνωστή μας διακομματική επιτροπή που μοίρασε τον τηλεοπτικό χρόνο των κομμάτων στην κρατική τηλεόραση, κτυπητά παρατράγουδα φαίνεται να μην υπήρξαν, όλοι μοιάζουν πια ευχαριστημένοι. Έτσι άρχισε ο προεκλογικός αγώνας για τις ευρωεκλογές με κύριο τεραίν την τηλεόραση...

Επιτέλους εκπολιτιστήκαμε, είπαν οι πολλοί. Ίσως να 'ναι και έτσι. Ίσως να μην δίνουμε και την αρμόζουσα σημασία. Πάντως, λόγω υψηλής θεαματικότητας, τα ιδιωτικά κανάλια πήραν και πάλι τα ηνία στα χέρια τους. Το ρόλο τους άλλωστε δεν φαίνεται να παραγνωρίζει και ο ίδιος ο πρωθυπουργός της χώρας, ο οποίος δεν παρέλειψε να δώσει την πρώτη, εφ' όλης της ύλης, τηλεοπτική του συνέντευξη σε ιδιωτικό

κανάλι, και τη δεύτερη στην κρατική ΕΤ-1. Αντί να στηρίξει το κρατικό κανάλι που τέτοιες ημέρες περιμένει να δει ανθρώπου... πρόσωπο, εκείνος προτίμησε το ιδιωτικό, εξυπηρετώντας με τον τρόπο του ακόμη μια φορά τους επιχειρηματίες των ιδιωτικών καναλιών.

Έτσι, σιγά σιγά, τα πολιτικά μηνύματα ανακατεύτηκαν με τα απορρυπαντικά, τα γλυκά και τα γιαούρτια. Όλα έγιναν ένας αχταρμάς. Τι να συγκρατήσει ο ζαλισμένος τηλεθεατής... Όπως θα 'χετε διαπιστώσει βέβαια, τα ιδιωτικά κανάλια εξοστράκισαν τα πολιτικά debates στις νυχτερινές τους ζώνες, κι όποιος ενδιαφέρεται για την πολιτική δεν έχει παρά να ξενυχτήσει. Κι εδώ είναι η έκπληξη: Τώρα πια το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα έχει πιο συγκεκριμένες αρμοδιότητες, περισσότερες δυνατότητες να παρεμβαίνει αποφασιστικά στην εσωτερική πολιτική των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πιο πολύ μοιάζουν να θέλουν να παραμερίσουν αυτή την αλήθεια, προεξάρχοντας του κ. Ψυχάρη, εκδότη και διευθυντή του *Βήματος* που, ούτε λίγο ούτε πολύ, από οθόνης του Mega, προσπάθησε να μας πείσει ότι κανείς από τους πολίτες δεν ενδιαφέρεται για τις ευρωεκλογές. Το ποιος φταίει δεν έχει παρά να το ψάξει ο ίδιος... Η απάντηση για την αναξιπιστία των πολιτικών είναι ίσως μια απάντηση. Μήπως όμως και τα ΜΜΕ φέρουν μεγάλο βάρος της ευθύνης;

Ο αυξημένος ρόλος των νέων ευρωβουλευτών δίνει και το μέγεθος της σημασίας αυτών των ευρωεκλογών. Αντί να στραφούν όμως τα κόμματα προς αυτή την κατεύθυνση, αντί να ενημερώσουν τους έλληνες πολίτες για το μέλλον τους στη διευρυμένη πλέον Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουν επιδοθεί σ' έναν μεταξύ τους πόλεμο λάσπης, απευθύνονται κυρίως στην εσωτερική αγορά, οι ευρωεκλογές έγιναν κακέκτυπο των βουλευτικών. Απ' τη μικρή οθόνη προβάλλονται ασαφή τηλεοπτικά μηνύματα, οι τηλεοπτικοί σταρ μοιράστηκαν τους σταρ των κομμάτων, το παιχνίδι μοιάζει εντελώς σικέ, οι (αμφισβητούμενες) ακροαματικότητες παίζουν και πάλι τον πρώτο ρόλο, όλα τείνουν να γίνουν σώου, για να μην βαρεθεί ο τηλεθεατής κι αλλάξει κανάλι ή κλείσει την τηλεόραση. Η ουσία έχει έρθει σε δεύτερη μοίρα, άσχετα αν οι αποφάσεις στο νέο Ευρωκοινοβούλιο σε μεγάλο βαθμό θα καθορίζουν και την εσωτερική πολιτική μας κατάσταση...

αυτό είναι πλέον πασιφανές...

★ Γράψαμε σε προηγούμενο τεύχος ότι ο Όμιλος Βαρδινογιάννη ενδιαφέρεται όχι μόνο για την έκδοση εφημερίδων, αλλά και περιοδικών. Το πρώτο πήγε ήδη στα σκαριά και δεν είναι άλλο από το *Madame Figaro* στην έκδοση του οποίου θα συνεργαστούν ο υιός Βαρδινογιάννη και ο υιός Φίλιππούπου Θεοχάρης, εκδότης ήδη των περιοδικών *Κεφάλαιο* και *Επισημαστικός Κόσμος*, που στο περιοδικό θα έχει και την ιδιότητα του διευθυντή. Σύμπλος έκδοσης ανέλαβε η κ. **Κωνσταντοπούλου**, ενώ ευθύνη σύνταξης η **Μελίνα Δημοπούλου**. Το περιοδικό, πτά τα πρότυπα του γαλλικού, φαίνεται να κυκλοφορήσει το θινόπωρο.

Πανόραμα: Πολύ παλιό για να καινούργιο... Αν ο ρομαντισμός δεν συμβαδίζει με την τοχή τότε, χαμένος κόπος...

Λάβαμε επιστολή από τον ευρωβουλευτή και παλιό διευθυντή της *Μεσημβρινής* κ. Τάκη

Λαμπρία, ο οποίος απαντά σ' ένα δημοσίευμα της στήλης του προηγούμενου τεύχους. Τη δημοσιεύουμε ευχαρίστως, δηλώνοντας ότι, παρά την άτυχη έκφραση («εγκατέλειψε» την εφημερίδα) ούτε στιγμή δεν σκεφθήκαμε πως ο κ. Λαμπρίας ήταν ρίψασπις της δημοσιογραφίας. Τον τιμούμε για την προσφορά του στη δημοσιογραφία – και η επισήμανση από μέρους του της ανεξαρτησίας του δημοσιογράφου από εκδότες και από άλλα συμφέροντα είναι, πιστεύουμε, ιδιαίτερα επίκαιρη σήμερα, που στο επάγγελμα έχουν αρχίσει να επικρατούν άλλα ήθη.

Φίλε κ. Παπουτσάκη, Πικράθηκα διαβάζοντας στο αγαπητό ANTI ότι ήμουν ο πρώτος που *εγκατέλειψα* τη διεύθυνση της «Μεσημβρινής» για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και ότι με ακολούθησε ο κ. Αναστασόπουλος και συνεχιίζει η κ. Δασκαλάκη.

Αν ο συντάκτης της στήλης βρίσκεται «μέσα στην ενημέρωση» θα όφειλε να γνωρίζει:

1. Δεν εγκατέλειψα την εφημερίδα της οποίας υπήρξα ο πρώτος, προδικτατορικά διευθυντής. *Εγκατέλειψα* τη θέση του Γενικού Γραμματέα του ΕΟΤ για να ξαναβγάλω τη «Μεσημβρινή» το 1980, όταν δρέθηκε εκδότης (ο κ. Χρ. Σιαμαντάς). Στο μεσοδιάστημα, μετά από 7 περίπου χρόνια αυτοεξορίας, είχα υπηρετήσει ως υφυπουργός προεδρίας και κυβερνητικός εκπρόσωπος (κυβερνήσεις Εθνικής Ενότητας και Νέας Δημοκρατίας) και είχα εκλεγεί βουλευτής στην Α' Αθηνών. Από την επανεκδοθείσα «Μεσημβρινή», που υπήρξε η «μεγάλη μου αγάπη» *παραιτήθηκα* γιατί διαφώνησα με τη νέα ιδιοκτησία της, που διαδέχτηκε τον αποχωρήσαντα εκδότη και φίλο. (Λεπτομέρεια: ούτε πήρα ούτε διεκδίκησα αποζημίωση...).

2. Ευρωβουλευτής πρωτοεκλέχθηκα το 1984, αφού δηλαδή είχα διανύσει μακρότατο διάστημα μακριά από εφημερίδα. Δεν περιμένα δέβαια σήμερα να μου αναγνωριστεί η μάλλον σπάνια και προσωπικά επώδυνη

συμπεριφορά μου, για την προάσπιση της δημοσιογραφικής μου ανεξαρτησίας, απέναντι των εκδοτών. Μου αρκούσε άλλωστε ότι είχε αναγνωριστεί –και γραπτά μάλιστα– από τους συναδέλφους μου, τους οποίους παρότρυνα να μη διακόψουν κι η «Μεσημβρινή» επιδίωξε για άλλα 12 χρόνια.

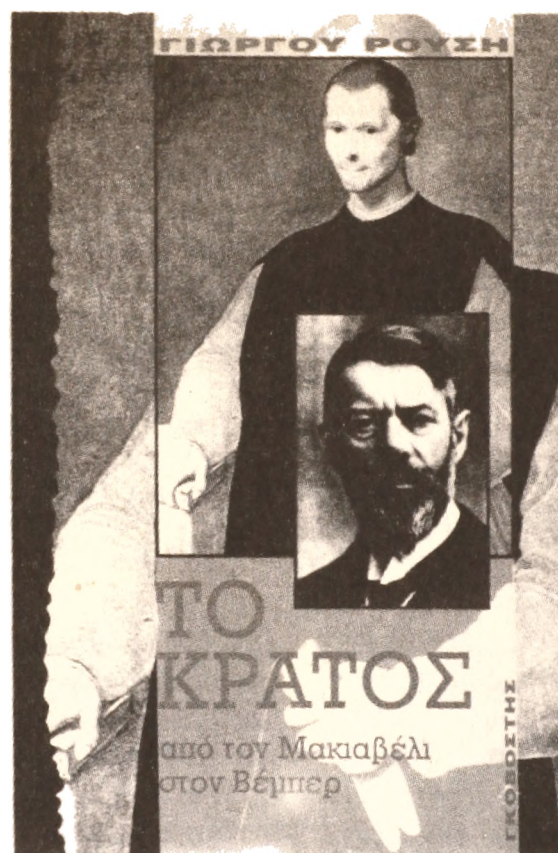
Αντιλαμβάνεστε όμως ότι αδικούμαι και ως δημοσιογράφος και ως πολιτικός, όταν η έγκυρη και έντιμη φωνή του ANTI με εμφανίζει εγκαινιάζοντα την «παράδοση» μεταπηδήσεως από τη «Μεσημβρινή» στην Ευρωβουλή, εξομοιώνοντάς με με τις δύο, τελείως διαφορετικές περιπτώσεις που επακολούθησαν. Οι νεότεροι αναγνώστες θα μένουν με την εντύπωση ότι αντήλλαξα τη θέση μου στην εφημερίδα, για την οποία τόσο είχα μοχθήσει, με μιαν έδρα στην Ευρωβουλή. Σας διαβεβαιώ ότι καίτι εκτιμώ το δεύτερο λειτουργήμα με πολλή λύπη αναγκάστηκα ν' αποχωριστώ, για λόγους αρχής, το πρώτο.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Τάκης Λαμπρίας

ΓΙΩΡΓΟΥ ΡΟΥΣΗ

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

από τον Μακιαβέλι στον Βέμπερ

Μακιαβέλι, Μωρ, Μύντσερ, Μποντέν, Χομπς, Λοκ, Μοντεσκιέ,
Ρουσσώ, Μπερκ, Χέγκελ, Τοκεβίλ, Μπαμπέφ, Σαιν-Σιμόν, Φουριέ,
Όουεν, Μπακούνιν, Μαρξ, Ένγκελς, Λένιν, Γκράμσι,
Μπέρνσταϊν, Βέμπερ.

ΜΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

ΑΧ! ΕΥΡΩΠΗ...

ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΙΔΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΝΤΙ

Αναμφίβολα, η πορεία και η φυσιογνωμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα κριθεί, κατά πολύ, από τις απαντήσεις που θα δώσει σε ορισμένα «ακανθώδη» προβλήματα.

Από το κατά πόσο, λ.χ., η Λευκή Βίβλος θα επιτύχει το στόχο της, δηλαδή τη δημιουργία 15 εκατ. θέσεων εργασίας έως τα τέλη του αιώνα. Από την ικανότητα της Ε.Ε. να διαμορφώσει μια κοινή εξωτερική πολιτική. Από τη δεκτικότητα της απέναντι στις διάφορες πολιτισμικές καταβολές των λαών που τη συνθέτουν και από την ικανότητά της να τις συνθέσει δημιουργικά. Από την υποδοχή που θα επιφυλάξει στα κύματα μεταναστών.

Στα θέματα αυτά, στη σκιαγράφησή τους και στην αναζήτηση λύσεων, αφιερώνει το ΑΝΤΙ τις επόμενες σελίδες, με την πεποίθηση ότι η διαμόρφωση της μελλοντικής Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι υπόθεση και των ενεργών πολιτών της χώρας μας.

Επιμέλεια: Ελένη Καραντζόλα, Βασίλης Καπετανγιάννης

ΑΧ! ΕΥΡΩΠΗ...

Ο ρόλος των διανοουμένων για μια άλλη Ευρώπη

του Ροβήρου Μανθούλη

«**Τ**ο ψάξιμο για μια τέλεια (οικουμενική) γλώσσα στην Ιστορία της Ευρωπαϊκής Κουλτούρας» ήταν το θέμα του εναρκτήριου μαθήματος του Ουμπέρτο Έκο, στο Collège de France.

Κι αναρωτιέται, φυσικά, ο Έκο, αν είναι εφικτό και επιθυμητό να ψάχνει ο ευρωπαίος διανοούμενος για μια γλώσσα οικουμενική, μια και η κοινή ελληνική, καθώς και η λατινική, έπαψαν από αιώνες να καλύπτουν μια τέτοια ανάγκη.

Αφού έκανε το γύρο όλων των προσπαθειών, έφτασε στο συμπέρασμα ότι η τελειότερη που έπεσε στην αντίληψή του ήταν μια διαφήμιση για πίτσες, με κατ' οίκον παράδοση, που έγραφε: «Η πιο speedy απ' όλες τις πίτσες» (*«La plus speedy des pizzas»*).

Οι μόνες άλλες οικουμενικές γλώσσες που βρήκε ήταν:

1. Οι αραβικοί αριθμοί, χρήσιμοι μόνο για λογαριασμούς και καθόλου για διάλογο, και
2. Μια γλώσσα που ονομάζεται *Lincos de Freudenthal* και προορίζεται για τυχόν επικοινωνία με εξωγήινους, οι οποίοι, αν έφταναν κάποια μέρα στη γη, θα έπρεπε να είναι προειδοποιημένοι ότι σ' αυτό και σ' εκείνο το σημείο έχουν αποθηκευτεί ραδιογόνα σκουπίδια από πυρηνικούς αντιδραστήρες.

Ας μην ψάχνουμε λοιπόν για περιούσιο λόγο, για περιούσιο πολιτισμό και περιούσιο λαό. «Οι άνθρωποι είναι ικανοί να καταλαβαίνουν την αποκάλυψη, σ' όποια γλώσσα κι αν είναι εκφρασμένη». Η Βαβυλωνία των μειονοτήτων, κατά τον Έκο, δεν ήταν μια πληγή για την ανθρωπότητα αλλά ένα

θείο δώρο που πρέπει να ξανακατακτήσουμε.

Κι εν πάση περιπτώσει, αμφισβάζει αν ένας ταξιδιώτης έμπορος θα θέλει να έχει μια κοινή γλώσσα με τους ιθαγενείς που θα συναντήσει, γιατί οι ιθαγενείς δεν έχουν ανάγκη επικοινωνίας με τον έμπορο, ενώ αυτός έχει κάθε λόγο να κρύψει τον αληθινό σκοπό της επίσκεψής του.

Όμως, να μου επιτραπεί να προσθέσω, πολλοί έμποροι περιφέρονται σήμερα στις πολυάριθμες εμπόλεμες περιοχές του πλανήτη μας με τίτλους διανοουμένου, για να μας διηγηθούν αργότερα από τα κα-

νάλια των ευρωπαϊκών τηλεοράσεων, καλλιτεχνικά ντυμένοι και χτενισμένοι, τι είδαν και τι άκουσαν, λίγο πριν κυκλοφορήσει το καινούργιο τους μπεστ-σέλερ.

«Για την άλλη Ευρώπη» ενδιαφέρονται συνεπώς «οι άλλοι διανοούμενοι» που πολύ προβληματίζονται και λίγο εισακούονται. Αυτοί μπορεί να έχουν τα γλωσσικά εφόδια που τους χρειάζονται αλλά, για να διδάξουν τους λαούς τους σωστά, που είναι ο βασικός τους ρόλος, έχουν ανάγκη να επικοινωνήσουν μεταξύ τους.

Δεν μπορώ, ωστόσο, να μην αναφέρω τη σύγχυση που τυλί-

γει ακόμα μερικούς όρους τους οποίους επικοινωνούν εδώ, όπως **Ευρώπη, Δημοκρατία, Εθνικισμός, Μειονότητες** ακόμα και **Πλειοψηφία**. Η ριζαρχή γλώσσα και η κυρίαρχη επικοινωνία μάς έχουν ρονομήσει και κυρίαρχη λογία.

Σε μια εποχή όπου οι ιδεολογίες, η ανθρωπότητα κυβερνάται, αλλά και καταναστεύεται, από μια καινούρια εξουσία που λέγεται **Μικρή Επικοινωνία**. Όσο γίνεται μαζικότερη, τόσο οι πηγές παραμένουν απροσδιόριστες και ανεξέλεγκτες. Και η δι-

**Οι διανοούμενοι δεν έχουν να
αντιμετωπίσουν μόνο τα ΜΜΕ, αλλά
τις ίδιες τις μάζες.**

**Τις οποίες, αλλού θα πρέπει να τις
διεγείρουν κι αλλού να τις
καθησυχάζουν!**

ή της στηρίζεται στη σύγχυση
της ορολογίας. Σε βαθμό που
εγκλωβίζει καμιά φορά τις
πιο προηγμένες έννοιες στις ειδι-
κότερες.

Έννοιες όπως η πολιτική
(δηλαδή η δημοκρατία), η φι-
λοσοφία και η τέχνη, ποτέ δεν
ήταν τόσο απροσπάτευτες όσο
σήμερα. Χαρακτηριστικό πα-
ράδειγμα: αυτός ο ίδιος ο τίτ-
λος, «Άλλη Ευρώπη», είναι η
νομασία, στη Γαλλία ενός
προεδρείου και ακρο-εθνικι-
στικού πολιτικού σχήματος
που παίρνει μέρος στις προσε-
λές ευρωεκλογές. Κατ' επέ-
κταση, έχει πρόσβαση και στα
ΜΜΕ. Έρεισμά του η ξενοφο-
βία και σύνθημά του το σφρά-
γμα των συνόρων. Ο ρόλος
των διανοουμένων δεν ήταν,
παγε, πάντα, η προστασία
των μειονοτήτων, που ανάμε-
σε σ' αυτές είναι κι αυτοί οι
διανοούμενοι; Ποια
πρέπει να είναι η επιρροή των
ΜΜΕ στην πολιτική διανοουμέ-
νη, σήμερα, στην Ευρώπη,
όπου ο φυσικός τους χώρος
παραγωγής είναι τα κανάλια της
επικοινωνίας;

Αυτό που κάνουν, στην ου-
ρανία, οι διανοούμενοι όλων των
αιώνων είναι να μάχονται ενα-
ντίον των συνόρων. Σύνορα εί-
ναι και τα κανάλια της επικοι-
νωνίας, αυτά που κατασκευά-
σαν τις «σιωπηλές πλειοψη-
φίες» -του δυτικού, κυρίως,
παραγωγικού κόσμου. Ό-
σοι σύνορα είναι κι ο εθνικι-
σμός που με τόση ευκολία
απορροφά αυτές τις πλειοψη-
φίες στον δικό μας, ταραγμένο
κόσμο της νοτιο-ανατολικής
Ευρώπης. Οι διανοούμενοι
πρέπει να έχουν ν' αντιμετωπίσουν
απέναντί τα ΜΜΕ, αλλά αυτές
τις ίδιες τις μάζες. Τις οποίες,
αλλού θα πρέπει να τις διεγεί-

ρουν κι αλλού να τις καθησυ-
χάζουν!

Θυμόμαστε και αναφερόμα-
στε στην «παράλληλη σύγκλι-
ση» του Άλντο Μόρο. Άλλοτε
οι δρόμοι (οι στρατιωτικοί βέ-
βαια) οδηγούσαν στη Ρώμη.
Από δικούς τους μυστικούς
δρόμους, η διανόηση και η τέ-
χνη συνέκλιναν στη Φλωρε-
ντία της Αναγέννησης. Μέσα
από φοβερά πολιτικά, θρη-
σκευτικά και οικονομικά σύ-
νορα, βράζοντας μαζί στο ίδιο
καζάνι, Ανατολή και Δύση
γέννησαν την «altera Europa»
του ουμανισμού, που θαυμά-
ζουν οι πιο πολεμοχαρείς των
σημερινών εθνικιστών.

Η ιστορία μάς διδάσκει ότι το
ανακάτεμα των λαών δεν δίνει
αναγκαστικά «e pluribus u-
num» («από τους πολλούς τον
ένα», που ήταν ο στόχος της
αμερικανικής κοινωνίας) αλ-
λά μπορεί να δώσει ένα πολιτι-
σμικό «melting pot» που μπο-
ρεί να λειτουργήσει ως ουμα-
νιστικό αντίβαρο στις πολιτι-
κές εχθροπραξίες. Ένα τέτοιο
χωνευτήρι πολιτισμών υπήρξε
το Βυζάντιο για τους λαούς της
Ανατολικής Ευρώπης. Αν κρί-
νουμε, όμως, από τις σημερι-
νές σκληρές διαμάχες ανάμε-
σα στους λαούς αυτούς, θα
πρέπει να συμπεράνουμε ότι
το τέλος της Βυζαντινής Αυτο-
κρατορίας, όπως και της Οθω-
μανικής, όπως και της Τσαρι-
κής, δεν έχει ακόμα επέλθει.
Όπως δεν έχουν λήξει οι εθνι-
κές επαναστάσεις του 19ου αι-
ώνα, συμπεριλαμβανομένης
και της ελληνικής. Για τον ευ-
ρωπαϊό διανοούμενο, όμως,
κάτι έχει αλλάξει. Δεν έχει
απέναντί του την Ιερά Συμμα-
χία της εποχής του Μαίτερνιχ,
που ήταν υπέρ των συνόρων,
αλλά την ιερά Συμφωνία του

Μάαστριχτ, που είναι ενα-
ντίον!

Μέσα στον αντιφατικό κόσμο
όπου είναι υποχρεωμένος να
ζει, ο διανοούμενος δεν έχει
άλλη διέξοδο από τον εντοπι-
σμό της ποιοτικής σημασίας
των όρων -και όχι της ποσοτι-
κής. Ο ρόλος του διανοουμέ-
νου γίνεται σαφέστερος όταν
απευθύνεται στις μάζες, τις
οποίες αποπροσανατολίζει η
αντιφατική γλώσσα της επι-
ικοινωνίας. Δεν είναι, άλλω-
στε, ο «διανοουμενίστικος λό-
γος» που τις αποπροσανατολί-
ζει, και που γι' αυτό πρέπει να
αποφεύγεται;

Οι όροι μπορεί να είναι σύνο-
ρα. Στη γλώσσα, τόσο της επι-
ικοινωνίας όσο και της διακρα-
τικής συμφωνίας. Όσο η
γλώσσα της επικοινωνίας γί-
νεται αντιφατικότερη, τόσο οι
συμφωνίες διαφωνούν με τον
«κοινό λόγο», που κατά τον
Πλάτωνα θα ήταν μια αντανά-
κλαση της διάταξης των ιδεών
(και όχι αναγκαστικά η «κοινή
λογική», που μπορεί να είναι
ένα κλισέ, παράγωγο της Μα-
ζικής Επικοινωνίας σήμερα).
Μ' άλλα λόγια, το ζητούμενο
είναι όχι μια «τέλεια γλώσσα»
που να οδηγεί στην αυτοκρα-
τορική Ρώμη αλλά ένας οικου-
μενικός λόγος, ποιοτικός -
και γιατί όχι ποιητικός -, που
να καταργεί και τα πιο απρο-
σπέραστα των συμβατικών συ-
νόρων που να είναι διάλογος
«επί ίσοις όροις».

Τα σύνορα που θέλει να κα-
ταργήσει η Ευρωπαϊκή Ένω-
ση είναι τα εμπορικά. Το ίδιο
επιδιώκουν οι Ηνωμένες Πο-
λιτείες με τις συμφωνίες της
GATT. Υπολογίζουν και οι
δύο στους άνισους όρους της
ελεύθερης κυκλοφορίας των
αγαθών. Η Δυτική Ευρώπη,
για να περισώσει τη βιομηχα-
νία της, που είναι συναγωνίσι-
μη, είναι έτοιμη ν' αποδυνα-
μώσει τις δύο της καλλιέργει-
ες: την αγροτική και την πνευ-
ματική. Η πνευματική όμως
καλλιέργεια, όταν δεν ανανε-
ώνεται, σβήνει. Και μαζί της ο
πολιτισμός. Οι αμερικανικές
απαιτήσεις της GATT δεν
προβλέπουν ανάμειξη αλλά
κατάληψη των καναλιών μας

της επικοινωνίας από την
κουλτούρα της τηλεόρασης
και του κινηματογράφου, που
δεν είναι έργο των διανοουμέ-
νων αλλά των executives του
marketing, μιας εξελιγμένης
μορφής του Μακιαβέλι, που
πήραν τη θέση του στην Αυλή
των Πριγκίπων του Χόλιγουντ.
Κι έτσι έχουμε το παράδοξο

**Η GATT και το
Μάαστριχτ
επιδιώκουν την
άνευ όρων
εξαγωγή των
προϊόντων των
μεγάλων. Έτσι, οι
ευρωπαίοι
διανοούμενοι
συσπειρώνονται
για να
διατηρήσουν τα
σύνορα και όχι να
τα καταργήσουν.**

φαινόμενο, οι ευρωπαίοι δια-
νοούμενοι να συσπειρώνονται
για να διατηρήσουν τα σύνορα
και όχι να τα καταργήσουν.
Τόσο η GATT όσο και το Μά-
αστριχτ επιδιώκουν την άνευ
όρων εξαγωγή των όχι πάντα
αγαθών προϊόντων των «7 με-
γάλων», όπως τα καρτέλ της
Κολομβίας επιδιώκουν την

εξαγωγή των ναρκωτικών. Το ερώτημα είναι αν το πνεύμα είναι εμπόρευμα και αν ναι, κατά πόσο είναι ναρκωτικό. Ο ρόλος των διανοομένων είναι και η προστασία των επιμέρους πολιτιστικών αξιών που πρέπει να ανταλλάγουν επί ίσοις όροις. Επί ίσοις όροις, είναι και η αρχή της μαθηματικής Δημοκρατίας που θέσπισε στην Αθήνα ο Κλεισθένης, πριν από 2.500 χρόνια — ακριβώς — που απέβλεπε, «αναμειγνύοντας το πλήθος» («αναμείξαι βουλόμενος» τους Αθηναίους) στην ποιοτική εξέλιξη της πολιτείας μέσω της ισονομίας και της ισηγορίας. Τα κόμματα της εποχής του (οι «εταίρειες»), ακόμα και το δικό του (οι *Αλκμεωνίδες*), ήταν αντίθετα σ' αυτόν τον ριζοσπαστικό νεωτερισμό και ο Κλεισθένης δημιούργησε μια κίνηση πρωτοβουλίας πολιτών, η οποία έφερε τις προτάσεις του στην Εκκλησία του Δήμου. Το πολιτικό, ταξικό, και φυλετικό αυτό «melting pot» έγινε νόμος, ψηφίστηκε και λειτούργησε επί δύο σχεδόν αιώνες, με τα γνωστά πολιτιστικά επιτεύγματα — αρχίζοντας από το θέατρο. Το Δίκαιο δημιούργησε κουλτούρα που στήριξε στη συνέχεια το Δίκαιο. (Το οποίο, για πρώτη φορά στην Ιστορία, θέσπισε νόμους κατά των φυλετικών διακρίσεων: «Όθεν ελέχθη και το μη φυλοκρινεῖν», όπως γράφει ο Αριστοτέλης στην *Αθηναίων Πολιτεία* του).

Στα χρόνια του Κλεισθένη, οι πολιτικοί ονομάζονταν δημαγωγοί (οδηγητές του λαού). Το marketing, όμως, είναι υποπροϊόν της δημοκρατίας, της οποίας η γλώσσα δοκιμάζεται σκληρά στον επικοινωνιακό στίβο. Είναι φυσικό ν' αναρωτηθεί κανείς αν οι σημερινοί πολιτικοί είναι διανοούμενοι ή απλοί διαφημιστές. Οι διανοούμενοι, από τη μεριά τους, αν έχουν ένα ρόλο να παίξουν, δυστυχώς αυτός είναι πολιτικός. Όταν οι στιγμές είναι κρίσιμες, όπως οι σημερινές. Γιατί ο άνθρωπος και το περιβάλλον του (οικολογικό και επικοινωνιακό) ποτέ δεν ήταν

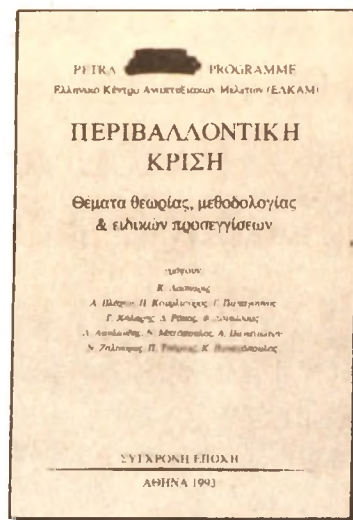
σε τόσο μεγάλο κίνδυνο όσο σήμερα. Ιδιαίτερα στην Ευρώπη, καινούργιες Γιάλτες ετοιμάζονται ν' αγνοήσουν το κύριο — και το μόνο ειρηνιστικό — επιχείρημα των λαών και των πάσης φύσεως μειονοτήτων, που είναι το «επί ίσοις όροις», μεταξύ μικρών και μικρών, όπως μεταξύ μικρών και μεγάλων.

Τέλος, ο διάλογος επί ίσοις όροις δεν αποκλείει την κρυφή περηφάνεια που μπορεί να αισθάνεται ένας λαός για τα επιτεύγματά του και την κληρονομιά του. Ούτε την οριοθέτηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του (γλώσσα, παραδόσεις), ακόμα και γεωγραφικών. Ας μου επιτραπεί να διαπιστώσω ότι κι αυτός ο όρος, «οριοθέτηση», έχει χρησιμοποιηθεί κατά κόρον από αυτό το βήμα. Οι παράλληλες πολιτιστικές ταυτότητες μπορούν να συγκλίνουν κι αυτές «επί ίσοις όροις». Ας μην ξεχνάμε ότι τα σύνορα και η φιλοξενία εφευρέθηκαν ταυτόχρονα.

Κατά τον Πλούταρχο, ο πρώτος που τοποθέτησε συνοριακές ταμπέλες, στα τέσσερα άκρα της Αττικής (της Ιωνίας, όπως λεγόταν τότε) ήταν ο Θυσέας, ιδρυτής του κράτους των Αθηνών. Η ταμπέλα στον Ισθμό της Κορίνθου έγραφε, από τη μεριά της Πελοποννήσου: «Από εδώ είναι η Πελοπόννησος, δεν είναι η Ιωνία» και από τη μεριά της Ιωνίας: «Εδώ δεν είναι η Πελοπόννησος, είναι η Ιωνία». Το ίδιο είχε κάνει και προς τη μεριά των Θηβών, πράγμα που δεν τον εμπόδισε να φιλοξενήσει τον τυφλό Οιδίποδα στον Κολωνό. Σκέφτομαι καμιά φορά την ταμπέλα που θα έπρεπε να βάλει στα βόρεια σύνορα της Ελλάδας: «Από 'κεί είναι η Μακεδονία και όχι η Μακεδονία». «Κι από 'δώ, δεν είναι η Μακεδονία, αλλά η Μακεδονία».

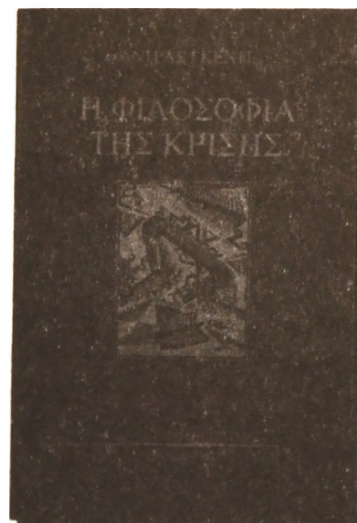
***Το παραπάνω κείμενο διαβάστηκε στο συνέδριο που διοργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη, με πρωτοβουλία του Συνασπισμού και τίτλο «Για την άλλη Ευρώπη» (7-9 Μαΐου 1994).**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Θέματα θεωρίας, μεθοδολογίας & ειδικών προσεγγίσεων

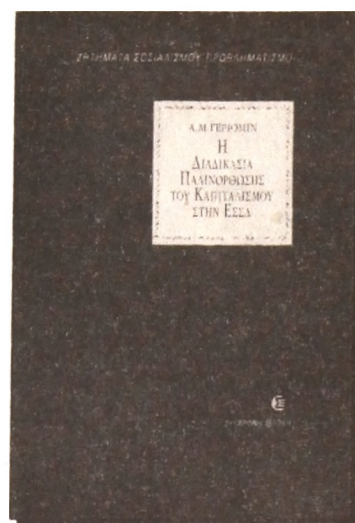
Αντρέας Γκεντέ

Η φιλοσοφία της κρίσης

Γ. Κ. Λιγκατσόφ

Το αίνιγμα Γκορμπαςόφ

Α.Μ.Γεριομίν

Η διαδικασία παλινόρθωσης του καπιταλισμού στην ΕΣΣΔ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, τηλ.: 3620835, fax: 3613354

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ Σ.Ε.: Μαυροκορδάτου 3, Αθήνα, τηλ.: 3629835, 3629814

28ης Οκτωβρίου 19, Γιάωννα, τηλ.: 38 090

Μενελάου 3 & Εγνατία, Θεσσαλονίκη, Τηλ.: 283810

Το «στοίχημα» της Λευκής Βίβλου

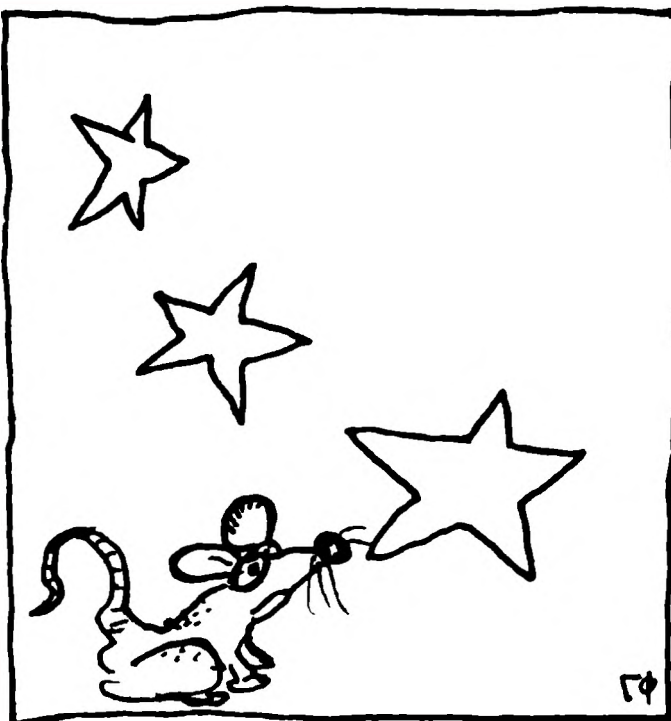
της Ελένης Καραντζόλα

Με τις προτάσεις που περιέχονται στη Λευκή Βίβλο, η Ευρωπαϊκή Ένωση προτίθεται να αντιμετωπίσει την οικονομική συρρίκνωση των τελευταίων χρόνων και τα ανησυχητικά υψηλά ποσοστά ανεργίας. Το κατά πόσο θα κερδίσει το «στοίχημα» αυτό εξαρτάται όχι μόνο από τις επιμέρους επιλογές αλλά, κυρίως, από τη βούληση και δράση των πολιτικών και κοινωνικών ομάδων.

Η Λευκή Βίβλος του Ζακ Ντελόρ βρίσκει το έρεισμά της στη διαπίστωση ότι τα τελευταία είκοσι χρόνια η θέση της Ευρώπης έναντι των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ιαπωνίας επιδεινώνεται στους περισσότερους τομείς. Οι δείκτες ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας μειώνονται, ενώ η ανεργία μαρκώς αυξάνεται. Στόχος του Ζακ Ντελόρ ήταν να πείσει τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών να δεσμευτούν για τη δημιουργία 15 εκατ. θέσεων εργασίας έως τα τέλη του αιώνα. Το φιλόδοξο αυτό σχέδιο βασίζεται αφενός στην εμπειρία της Κοινής Αγοράς, που μεταξύ 1986-1990 επέτρεψε τη δημιουργία 9 εκατ. θέσεων εργασίας, και αφετέρου στην πρόθεση μιας οικονομικής ανάκαμψης σε 10 χρόνια.

Τα μεγάλα έργα

Προτείνει, λοιπόν, η Λευκή Βίβλος μια σειρά Μεγάλων Έργων. Η πρώτη ομάδα έργων αφορά το διευρωπαϊκό δίκτυο πληροφοριών. Εδώ οι Γάλλοι έχουν την εμπειρία του Μινιτέλ που επέτρεψε τη δημιουργία περισσότερων από 350.000 θέσεων εργασίας. Η δεύτερη ομάδα επενδύσεων σχετίζεται με το διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών και ενέργειας, με έργα δηλαδή εκσυγχρονισμού της υποδομής: τραίνα ταχείας κυκλοφορίας προς το Βερολίνο και προς την Ιταλία, νέος αγωγός αερίου μεταξύ Αλγερίας και Ισπανίας, αυτοκινητόδρομος ανάμεσα στη Λισαβόνα και τα γαλλικά σύνορα, κ. ά. Για τη

χρηματοδότηση μεγάλου μέρους των έργων αυτών προωθείται η ιδέα ενός κοινοτικού δανείου, πρόταση που συναντά τη σθεναρή αντίδραση των Βρετανών και των Ολλανδών – για λόγους αρχής – αλλά και των Γερμανών – για λόγους προϋπολογισμού.

Από γενική άποψη, η ουσιαστική αρετή της Λευκής Βίβλου έγκειται όχι τόσο στην νεωτερικότητα των προτάσεων όσο στο γεγονός ότι οι προτάσεις αυτές συναρμόστηκαν για πρώτη φορά σε ένα συνεκτικό πρόγραμμα γύρω από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με το σκεπτικό ότι μια λύση σε εθνική κλίμακα που δεν θα ενσωματωνόταν στην ευρωπαϊκή προοπτική είναι εξ αρχής καταδικασμένη. Αυτές καθαυτές όμως οι προτάσεις και οι επιλογές γεννούν απορίες και αντιρρήσεις. Η κύρια κριτική που έχει ασκηθεί, και δικαίως ως ένα βαθμό, στη Λευκή Βίβλο είναι ότι εγκαταλείπεται εντελώς η γεωργία και γενικότερα η ύπαιθρος, που συνιστούν ωστόσο για την Ευρώπη μια υπολογίσιμη «δεξαμενή» για την εργασία. Η προσπάθεια να ανακάμψει η οικονομία με τα Μεγάλα Έργα ήταν σίγουρα η ιδανική λύση για το 1930, όταν τα εργοτάξια απασχολούσαν περισσότερους εργάτες απ' ό,τι μηχανές. Σήμερα όμως; Γνωρίζουμε όλοι ότι οι άμεσες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται είναι προσωρινές – με το πού θα τελειώσει το Τούνελ της Μάγχης, θα εκλείψουν και οι θέσεις εργασίας –, ενώ οι έμμεσες θέσεις

υποσκάπτονται από τη χρήση της μηχανής.

Θα άξιζε, επίσης, να συζητηθούν περισσότερες προτάσεις όπως αυτή του Νοέλ Γκουτάρ, που ο Νουβέλ Εκονομίστ τον αναγόρευσε μάνατζερ της χρονιάς 1993, να χρηματοδοτηθούν με το κοινοτικό δάνειο όχι τα Μεγάλα Έργα αλλά η Παιδεία και η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, κυρίως των τηλεπικοινωνιών. Η άποψη αυτή πρεσβεύει ότι η Γαλλία, και ευρύτερα η Ευρωπαϊκή Ένωση, θα πρέπει να διαφοροποιηθούν από τις χώρες με χαμηλό κόστος εργασίας όπως η Κίνα, αναπτύσσοντας τεχνολογίες αιχμής. Αν η Ελβετία ή η Σιγκαπούρη καταφέρνουν να επιβληθούν παρά τους υψηλούς μισθούς είναι χάρη στην εξαιρετική ποιότητα των υπηρεσιών τους, απόρροια του υψηλού επιπέδου της εκπαίδευσης στις χώρες αυτές. Έτσι, με την εστίαση των Μεγάλων Έργων στο χώρο της εκπαίδευσης, οι χώρες της Ε.Ε. μπορούν να επιτύχουν στα επόμενα 20-30 χρόνια ανώτερη εξειδίκευση του πληθυσμού απ' ό,τι οι χώρες με χαμηλούς μισθούς, και επομένως να είναι σε θέση να προσφέρουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.

Πολιτική βούληση και ανεργία

Πρέπει πάντως να τονίσουμε ότι το σημαντικότερο ίσως εμπόδιο στην επίτευξη των στόχων που θέτει η Λευκή Βίβλος για την αντιμετώπιση της ανεργίας δεν είναι ενδογενές αλλά εξωγενές, και πιο συγκεκριμένα, η άρνηση των αρχηγών κρατών και των κυβερνήσεων των χωρών-μελών να δεσμευθούν. «Είναι απατηλό να πιστεύουμε ότι η πολιτική δημιουργεί θέσεις εργασίας» οι επιχειρήσεις τις γεννούν» τόνισε ο βέλγος πρωθυπουργός Jean Luc Dehaene στη σύσκεψη κορυφής στις Βρυξέλλες, όπου το μόνο που κατάφερε ο Ντελόρ ήταν να πείσει τις κυβερνήσεις να εργασθούν στην κατεύθυνση της Λευκής Βίβλου και κάθε χρόνο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να αποτιμά την κατάσταση. Με άλλα λόγια, η Λευκή Βίβλος κινδυνεύει πρωτίστως να αποτύχει όχι λόγω των επιλογών της αλλά εξαιτίας της ελλείψης πολιτικής βούλησης. Ακριβώς εδώ ανοίγει ένα ευρύ πεδίο συζήτησης και παρέμβασης για τις δυνάμεις της Αριστεράς.

ΑΧ! ΕΥΡΩΠΗ...

Τα διλήμματα δεν είναι μ

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ

του Πάνου Καζάκου*

Η δημιουργία θέσεων εργασίας είναι ήδη σήμερα και θα παραμείνει στην επόμενη δεκαετία το μείζον πολιτικό και κοινωνικό θέμα στην Ελλάδα, στην Ευρώπη και αλλού. Από καιρό δεν υπάρχει πλέον πλήρης απασχόληση.

Στις αρχές της δεκαετίας του '80 είχε νόημα η πολιτική συζήτηση για την επιλογή ανάμεσα σε δύο στόχους — «περισσότερη ανεργία και λιγότερο πληθωρισμό». Η υπόθεση ήταν ότι μια πολιτική που αύξανε τις κρατικές δαπάνες και δραστηριότητες μπορούσε να εξασφαλίσει υψηλά επίπεδα απασχόλησης, προκαλώντας έστω κάποιο πληθωρισμό. Αντίθετα, μια πολιτική «μονεταριστικής» έμπνευσης που θα είχε πρωταρχικό στόχο τη σταθερότητα των τιμών θα προζαλούσε «ανεπίτρεπτα» μεγάλη ανεργία.

Στο μεταξύ έχουμε καινούργιες εμπειρίες και δεδομένα.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, ο πληθωρισμός στην Ελλάδα παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα και η ανεργία τριπλασιάστηκε (από 2,8% το 1981 σε 8% το 1989). Ο φόβος είναι ότι το 1994 μπορεί να φτάσει το 12%.

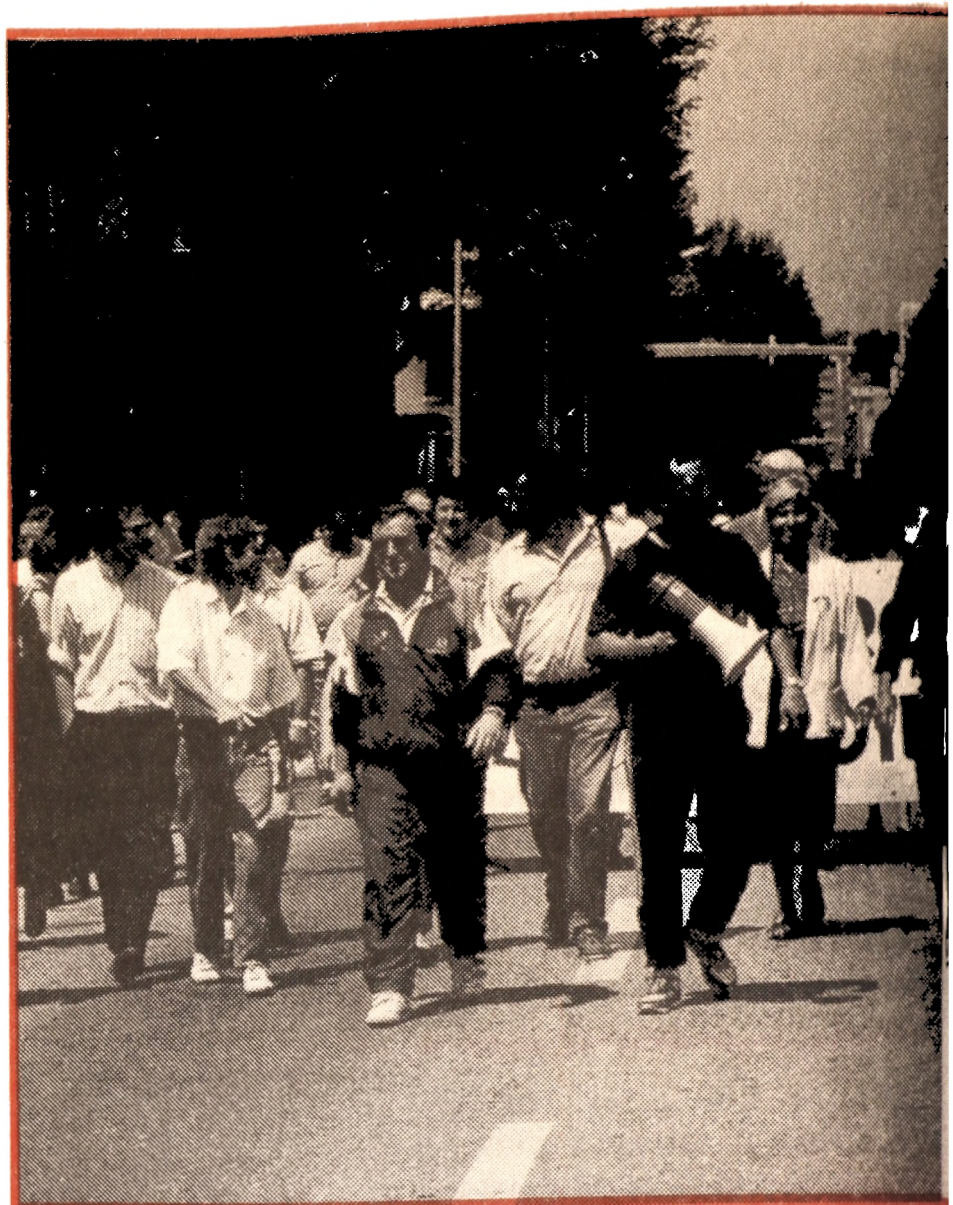
Στην Ευρώπη, τα πράγματα είναι ακόμη χειρότερα. Έτσι σήμερα υπάρχουν εκεί 20 εκατ. άνεργοι και το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται σε 11%, με αυξανόμενες τάσεις λόγω της γενικότερης οικονομικής ύφεσης και παρά την πραγματοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Η εξέλιξη είναι ανησυχητική.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αποφάσισε πρόσφατα να λάβει μια πρωτοβουλία για την απασχόληση, προκειμένου να αντιμετωπίσει το απαράδεκτο επίπεδο ανεργίας.

Η ανεργία δεν είναι μόνο ηθικό πρόβλημα

Η υψηλή ανεργία επιβαρύνει τους κρατικούς προϋπολογισμούς με τεράστιες δαπάνες για κοινωνικά προγράμματα (επιδόματα ανεργίας, πληρωμή κοινωνικών λειτουργιών, δαπάνες υγείας, μειώνει τα έσοδα από φόρους εισοδήματος «αφού χάνονται εισοδήματα λόγω ανεργίας», σπαταλά ανθρώπινο κεφάλαιο αφού ένα μέρος του δεν χρησιμοποιείται παραγωγικά), αυξάνει τις ανισότητες και θίγει την αξιοπρέπεια του ατόμου.

Η ανεργία που πλήττει την Ελλάδα και την υπόλοιπη Δυτική Ευρώπη δεν είναι λοιπόν ένα «συγκυριακό» φαινόμενο, δεν οφείλεται, δηλαδή, απλά και μόνο σε προσωρινή μείωση της ζήτησης. Αν ήταν έτσι τα πράγματα, τότε τα προβλήματα θα ήταν απλά. Με κάποια μέτρα (π.χ. νέες κρατικές δαπάνες και νέα κρατικά ελλείμματα!) η ζήτηση θα μπορούσε να αυξηθεί, η παραγωγή επίσης και έτσι να επανέλθουν

Στην Ευρώπη του μέλλοντος η ανεργία προβλέπ

όλοι στις δουλειές τους.

Η έννοια - κλειδί: Προσαρμογή

Τι συμβαίνει, λοιπόν, αν η ανεργία δεν είναι απλά ένα συγκυριακό φαινόμενο; Ο απλούστερος τρόπος να καταλάβουμε τι πράγματι συμβαίνει είναι να λάβουμε υπόψη τρεις - τέσσερις παράγοντες ταυτόχρονα:

- την τεχνολογική επανάσταση
- τον εντεινόμενο διεθνή ανταγωνισμό, που συνδέεται με το άνοιγμα των οικονομιών,
- το καθεστώς εργασίας, την κοινωνική πολιτική και γενικότερα την πολιτική γραφειοκρατικής ρύθμισης των οικονομιών.

Οι σχέσεις ανάμεσα στα φαινόμενα αυτά είναι πολύπλο-

κες, αλλά μπορούμε να τις νοψίσουμε κάπως σχηματίζοντας εξής: Η γρήγορη σήμ τεχνολογική εξέλιξη (προϊόντα, νέες μέθοδοι παραγωγής κ.λπ.) καταστρέφει τις εργασίες και ταυτόχρο (μπορεί να) δημιουργεί ν. Απαιτεί συνεχώς συνεχή πσαρμογή. Αν μια οικονομία (δηλαδή οι επιχειρήσεις) δεν προσαρμόζονται γρήγο στις νέες συνθήκες, θα βλ να χάνει θέσεις εργασίας ρίς να αποκτά νέες. Επίσης βλέπει τις αγορές να πη νουν στους ανταγωνιστές. Αυτή όμως η ικανότητα πσαρμογής (μπορούν να γίν απολύσεις;) προϋποθέτει ύπαρξη ειδικευμένου προσωπικού (υπάρχουν εξειδικευμένοι εργάτες για τις νέες σεις;), την κοινωνική πολι (πόσο και σε ποια κλίμ

ο ηθικά

σηθούνται οι μη απασχολούμενοι;) και τη γενικότερη οικονομική πολιτική (π.χ. προσπάθεια συντήρησης μη βιώσιμων επιχειρήσεων που κανονικά έπρεπε να κλείσουν).

«Εσωτερική αγορά» και απασχόληση

Λέρος των ελπίδων για λύση του προβλήματος της ανεργίας με εναποτεθεί στο «πρόγραμμα της εσωτερικής αγοράς» -δηλαδή στην απελευθέρωση των αγορών προϊόντων, υπηρεσιών, κεφαλαίων και εργαζομένων στην Κοινότητα και, βαθμιαία, σε ολόκληρη σχεδόν τη Δυτική Ευρώπη. Πρόκειται να ολοκληρωθεί το 1992, αλλά μένουν ακόμη μερικά πράγματα να γίνουν. Μέχρις τώρα δεν είχαν ούτε έχουν οι ίδιες ελπίδες για πε-

ρισσότερες θέσεις εργασίας μέσω της εσωτερικής αγοράς.

Ενδιαφέρον έχουν οι προβλέψεις της Prognos για την εξέλιξη της απασχόλησης ως το 2000 στην Ελλάδα και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Η εσωτερική αγορά θα δημιουργήσει, σύμφωνα με την πρόβλεψη αυτή, ανάμεσα σε 1988 και 2000 περίπου 2,2 εκατ. νέες θέσεις εργασίας -νέες σε σύγκριση με μια κατάσταση χωρίς την εσωτερική αγορά. Δεν αρκούν βέβαια για να εξαλείψουν την ανεργία, αλλά οπωσδήποτε τη μειώνουν.

Τη μερίδα του λέοντος από τα κέρδη αυτά σε θέσεις εργασίας θα την έχει η (Δυτική) Γερμανία, στην οποία θα δημιουργηθούν 500.000 θέσεις, ενώ θα ακολουθήσουν και οι άλλες ανεπτυγμένες χώρες (Βέλγιο, Γαλλία, Ολλανδία κ.λπ.). Το μικρότερο όφελος σε απόλυτους αριθμούς αλλά και σχετικά με το μέγεθος της οικονομίας της θα το έχει η Ελλάδα!

Έτσι, από την απελευθέρωση των αγορών θα ασκηθούν επιρροές που θα διευρύνουν τις ανισότητες ανάμεσα στα κράτη - μέλη. Στον πίνακα έχουν συνοψισθεί οι πιθανές εξελίξεις για την Ελλάδα ως το 2000.

Η αδυναμία της ελληνικής οικονομίας να επωφεληθεί περισσότερο από το πρόγραμμα της εσωτερικής αγοράς καθ' εαυτό, δηλαδή χωρίς να λάβουμε υπόψη διαρθρωτικά ταμεία και άλλες εξωγενείς επιρροές, οφείλεται στην υστέρηση της όσον αφορά:

- τη λειτουργία των αγορών εργασίας,
- την τεχνολογία στην παραγωγή,
- τους πολιτικούς - οργανωτικούς όρους της παραγωγής,
- την υποδομή κ.λπ.

Έτσι, π.χ. το επίπεδο ειδίκευσης, η ευκαμψία, η ταύτιση με την επιτελούμενη εργασία, η παραγωγικότητα είναι χαρακτηριστικά κρίσιμα για τη λειτουργία των αγορών εργασίας

στις νέες συνθήκες ανταγωνισμού. Ανάλογα, η ποιότητα των τηλεπικοινωνιών, των μεταφορών, το κόστος ενέργειας, με δύο λέξεις η «υλική υποδομή», επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα και την ελκυστικότητα της Ελλάδας ως τόπου παραγωγής για τις διεθνείς αγορές.

Ειδικευμένοι, ανειδίκευτοι και περιθωριοποιημένοι

Όσον αφορά το είδος των μελλοντικών απασχολήσεων, οι προβλέψεις είναι ακόμη δυσκολότερες. Πάντως, η επιτροπή των Ε.Κ. προβλέπει ότι σε ολόκληρη την Κοινότητα κατά το έτος 2000 θα υπάρχει γενική έλλειψη καταλλήλως εκπαιδευμένων ατόμων στους τομείς ανάπτυξης. Συνεπώς, θα είναι κρίσιμη η εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, τόσο της κοινοτικής οικονομίας, όσο και των επιμέρους εθνικών τμημάτων της.

Άλλες γενικότερες τάσεις στην παραγωγή μας προϋδεά-

είναι θέσεις τόσο για τους ανθρώπους με υψηλή ειδίκευση (τριτοβάθμια εκπαίδευση!), όσο και για ανειδίκευτους.

Ο τομέας των υπηρεσιών είναι άλλωστε ένα σύνολο δραστηριοτήτων που ικανοποιούν διαφορετικές ανάγκες. Υποθέτουμε, λοιπόν, ότι ως την πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα θα αυξηθούν οι θέσεις εργασίας σε λιανικό εμπόριο, οδικές μεταφορές, υπηρεσίες διατροφής (εστιατόρια κ.λπ.), ξενοδοχειακές και λοιπές υπηρεσίες διακίνησης προσώπων (ρεσεψιονίστ, γραφεία ταξιδίων κ.λπ.), κοινωνικές υπηρεσίες (νηπιαγωγοί, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι), υπηρεσίες υγείας (φυσιοθεραπευτές, τεχνικοί χειρουργείων), υπηρεσίες υποστήριξης γραφείων (γραμματείς), οικιακές υπηρεσίες, υπηρεσίες διαφήμισης και δημοσίων σχέσεων, υπηρεσίες ανάλυσης συστημάτων, προγραμματισμού Η/Υ, υπηρεσίας επιδιόρθωσης (ηλεκτρολόγοι) κ.λπ.

Αντίθετα, θα συρρικνωθεί ακόμη περισσότερο η απασχό-

Πίνακας 1: Μεγάλες επιπτώσεις στην απασχόληση μέ ή χωρίς εσωτερική αγορά, 1988-2000

	Αριθμός ανέργων χωρίς εσωτερική αγορά		Αριθμός ανέργων με εσωτερική αγορά		Μείωση λόγω εσωτερικής αγοράς ως το 2000 σε %
	1995	2000	1995	2000	
Ελλάδα	224	123	198	76	39,9
Για σύγκριση					
Ιρλανδία	328	361	318	345	4,5
Πορτογαλία	331	272	299	218	20,1
Ισπανία	1557	879	1285	392	55,4

ζουν για τις εξελίξεις στο μέλλον. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι και η Ελλάδα δεν θα μείνει ανεπηρέαστη από αυτές. Έτσι, μπορούμε να υποθέσουμε ότι την επόμενη δεκαπενταετία (ας πούμε το 2010) οι περισσότερες νέες θέσεις εργασίας θα δημιουργηθούν στον τομέα των υπηρεσιών και θα

ληση στον γεωργικό τομέα, ενώ επίσης θα αλλάξουν ως ένα βαθμό και οι απαιτήσεις σε γνώσεις και ικανότητες όσων μείνουν εκεί.

*Το άρθρο αυτό του καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών, Πάνου Καζάκου, αποτελεί προδημοσίευση από το νέο του βιβλίο: «Η Ελλάδα στη μεταβαλλόμενη Ευρώπη», που πρόκειται να κυκλοφορήσει τις επόμενες ημέρες από τις εκδόσεις «ΠΑΠΑΖΗΣΗ». ■

ΑΧ! ΕΥΡΩΠΗ...

Για μια Ευρώπη φιλόξενη και πολυπολιτισμική

του Μπερνάρ Ραβνέλ

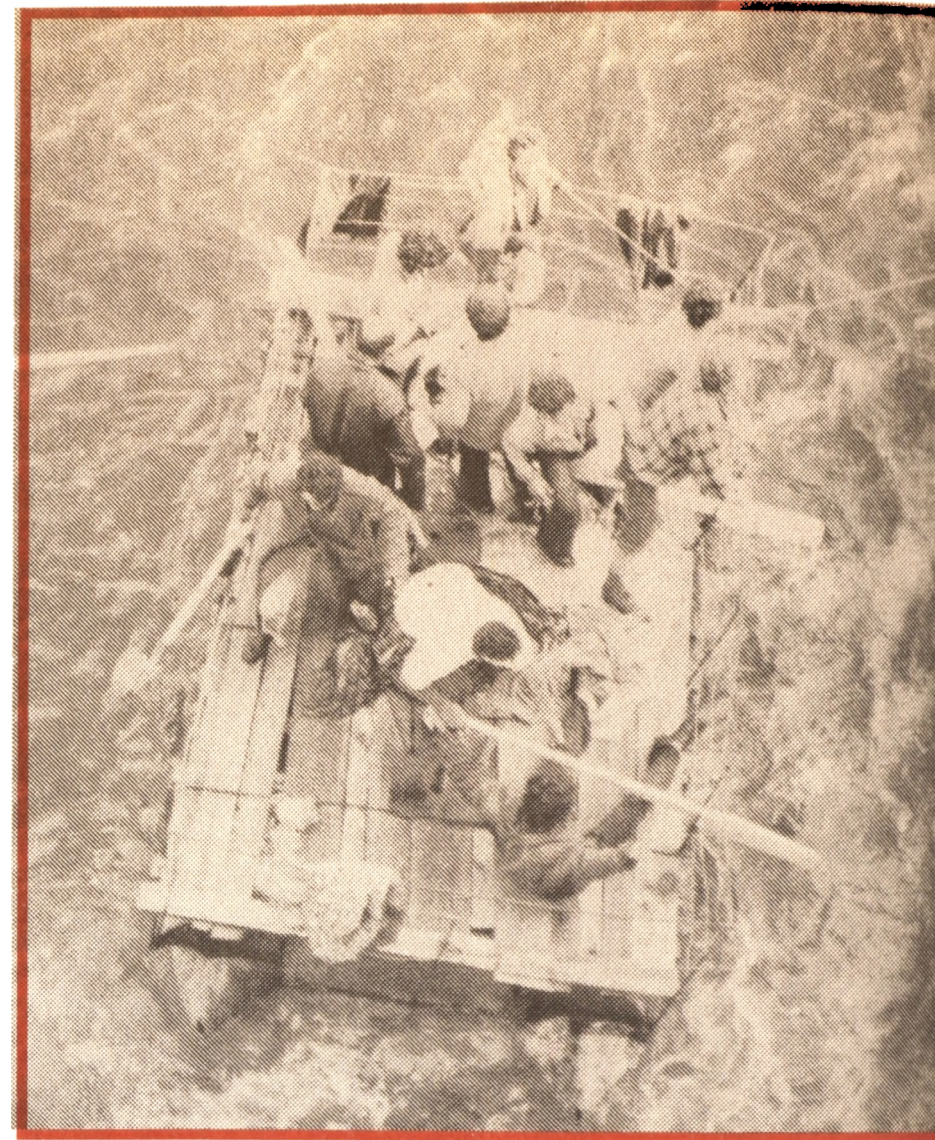
Μέσα στα επόμενα χρόνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα δεχθεί σημαντικά κύματα μεταναστών από τη βόρεια και τη νότια της Σαχάρας Αφρική. Πώς θα αντιδράσουν οι δημοκρατικές και πλούσιες ευρωπαϊκές χώρες; Και ποια πολιτική για τη μετανάστευση θα υιοθετήσουν ανάμεσα στις δύο ακραίες θέσεις του «σφραγίσματος» και της «κατάργησης» των συνόρων;

Εκατομμύρια πρόσφυγες σπρωγμένοι από τη μιζέρια, τους πολέμους, τις διώξεις, στριμώχνονται στο εξής μπρος στις πύλες της Ευρώπης. Οι λεπτές ισορροπίες των πλούσιων δυτικών κοινωνιών δεν μπορούν να αντέξουν την πίεση που ασκεί αυτό το κομμάτι της ανθρωπότητας, που όντας αποκλεισμένο από τις διαδικασίες παραγωγής και κατανάλωσης προσπαθεί να επανενταχθεί μετακινούμενο εκεί όπου οι διαδικασίες λειτουργούν. Έτσι, η Ευρώπη αισθάνεται ανασφαλής και ξορκίζει το αίσθημα αυτό, με πράξεις ρατσισμού, ξενοφοβίας, αντισημιτισμού κ.λπ. Αναπτύσσεται ένα γενικό αίσθημα δυσφορίας που τείνει να οδηγήσει την κοινωνία σε συντηρητική αναδίπλωση. Η διεθνής συνεργασία βρίσκεται σε πλήρη κρίση, ενώ, προκειμένου να τεθούν υπό έλεγχο οι κίνδυνοι που συνδέονται με τη φτώχεια, επινοούνται διάφορες μέθοδοι, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης ενόπλων δυνάμεων στην περίπτωση των αλβανών προσφύγων στην Ιταλία.

Αλλά, απέναντι στο στοίχημα που θέτουν με όλο και πιο έντονο τρόπο οι μαζικές μεταναστεύσεις στην ικανότητα και την κουλτούρα των κοινωνιών αλλά και των κυβερνήσεων των οικονομικά ανεπτυγμένων χωρών, η απάντηση αυτή είναι ξεπερασμένη, θεμελιωδώς *αρχαϊκή*. Στο φόντο διαγράφεται το αβυσσαλέο χάσμα πλούτου και προσδοκιών που χωρίζει τους πλούσιους και τους καταραμένους αυτής της γης, το Βορρά και το Νότο.

Όπως λέει η έκθεση της Τράπεζας της Ιταλίας, που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο του 1992, «κάθε προσπάθεια να σταματήσει η μετανάστευση είναι καταδικασμένη, όπως ακριβώς είναι πρακτικά αδύνατο να αντικαταστήσουμε τις κινήσεις ανθρώπων με μεταφορές εμπορευμάτων ή κεφαλαίων προς όφελος των χωρών-προέλευσης. Ο στόχος είναι μάλλον να "ρυθμισθούν" οι μετανασταυτικές διαδικασίες δρώντας πάνω στους ενδογενείς παράγοντες που ωθούν προς τις χώρες-υποδοχής».

Πώς, λοιπόν, θα αντιμετωπίσουμε αυτό το προβλεπόμενο

κύμα λαθρομεταναστών με όλες τις γνωστές συνέπειες στο κοινωνικό πεδίο («δόλιος» ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας ή στέγης). Είναι αδιανόητο η Ευρωπαϊκή Ένωση να συνεχίσει στο δρόμο της συνθήκης της Σενγκέν, που αποδίδει στις χώρες του Νότου της Ευρώπης το ρόλο των φυλάκων του «καστρού». Στο πλαίσιο της συνθήκης του Μάαστριχτ και στην προοπτική μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής, χρειάζεται να συλλογιστούμε σχετικά με την κοινή πολιτική για τη μετανάστευση. Η πολιτική αυτή θα όφειλε να αρθρωθεί ως εξής: *συγκράτηση της μεταναστευτικής πίεσης, ενίσχυση των μέτρων κοινωνικής ένταξης των νόμιμων μεταναστών, διαχείριση των κυμάτων μετανάστευσης, ιδιαίτερα στα εξωτερικά σύνορα της Κοινότητας*.

Προκειμένου να συγκρατηθεί η μεταναστευτική πίεση, θεωρείται αναγκαίο να δράσουμε στην πηγή. Δηλαδή να αναγνωρίσουμε την αναγκαιότητα να συμπεριλάβουμε τη μεταναστευτική διάσταση στις μελλοντικές συμφωνίες με τις μη με-

σογειακές χώρες.

Πρέπει πάντως να αναγνωσουμε ότι, εξ ορισμού, τα πεθώρια χειρισμού είναι περιορισμένα. Τι χώρος μένει ανάμεσα στις δύο ακραίες θέσεις για «σφράγισμα» από τη μια και «κατάργηση» από την άλλη των συνόρων;

Η «μετανάστευση μηδέν» δεν μπορεί να εφαρμοσθεί: τρεις τουλάχιστον λόγοι. Κατ' αρχάς, επειδή τα συγκριμένα φυσικά χαρακτηριστικά των μεσογειακών συνόρων δεν επιτρέπουν ερμητικό κλείσιμο. Εν συνεχεία, επειδή αν η υπόθεση δεν ανταποκρίνεται στη δυναμική ορισμένων τομέων της αγοράς εργασίας (ειδικά εργασίες στη γεωργία, επέκταση των θέσεων υπηρεσιών κ.λπ.). Τέλος, επειδή το «σφράγισμα» των συνόρων είναι αναγκαστικά μισή ενέργεια βίαιη και αυθαίρετη, η οποία βρίσκεται σε αντίθεση με την ευρωπαϊκή κουλτούρα σε θέματα δικαιμάτων του ανθρώπου και οικονομικών δραστηριοτήτων.

Δεν μπορούμε, όμως, να υποστηρίξουμε ούτε την πλήρη «κατάργηση» των συνόρων

Μια πολιτική που δεν ρυθμίζει ούτε διευθετεί με κανέναν τρόπο την είσοδο στην Ευρώπη ανθρώπων που έρχονται από άλλες χώρες και ηπείρους δεν μπορεί να ληφθεί σοβαρά υπόψη.

Η εφικτή πολιτική

Είναι, λοιπόν, ανάμεσα σε αυτές τις δύο *μη-δυνατότητες* που πρέπει να διαμορφώσουμε μια εφικτή πολιτική. Όπως λέει ο Ιτανιέλ Βερνέ «δεν υπάρχει λύση στη μεταναστευτική πίεση —εν πάση περιπτώσει καλή λύση— αλλά μόνο επιλογή ανάμεσα σε λύσεις περισσότερο ή λιγότερο κακές».

Με δεδομένο, λοιπόν, ότι η Ευρωπαϊκή κοινωνία θα δεχθεί με προσεχή χρόνια υπολογιστικά κύματα μεταναστών, πρέπει να αναπτύξουμε —με τη συμμετοχή, ει δυνατόν, όλων των ενδιαφερόμενων φορέων— και, στη συνέχεια, να προτείνουμε λύσεις που θα συνδυάζουν αξίες και αρχές από τη μια, και αποτελεσματικότητα από την άλλη. Γνωρίζοντας ότι το σύνολο των διαδικασιών που άπτονται της μεταναστευσης θα επιφέρουν αναδιανομή των δικαιωμάτων, των προνομίων και των εξουσιών, καθώς και των αγαθών και των πλουτοπαραγωγικών πηγών. Φυσικό είναι όλα αυτά

παρουσιάζεται να μην έχει πια να προτείνει θέσεις εργασίας και δεν προτίθεται να ανοίξει τις πύλες της παρά μόνο σε πλούσιους συνεταίρους που είναι διατεθειμένοι να περιφρουρήσουν τα σύνορά τους.

Όλοι οι δεδομένοι αυτοί περιορισμοί επιβάλλουν επομένως να συνδέσουμε ξεκάθαρα μια πολιτική βραχυπρόθεσμη, πραγματιστική, με δύσκολες επιλογές και συνεχείς αναπροσαρμογές, με μια πολιτική μεσο-μακροπρόθεσμη, αποτελεσματική σχεδιασμού, ικανή να διευρύνει αισθητά τα αρχικά περιθώρια δράσης.

Η προτεραιότητα που είναι ανάγκη να θέσει η διεθνής κοινότητα είναι η διαφύλαξη της ειρήνης, η δίκαιη και οικολογικά αποδεκτή ανάπτυξη, η δημοκρατία και ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε όλη την υφήλιο. Η πολιτική αυτή προϋποθέτει μια ριζική κοινωνική και οικολογική επανεξισορρόπηση μεταξύ Βορρά και Νότου (βλ. Συνδιάσκεψη του Ρίο). Επανεξισορρόπηση την οποία χρειάζονται φυσικά οι χώρες του Νότου αλλά και οι χώρες του Βορρά, αν δεν θέλουν να μπουν στη λογική της υποχρεωτικής στρατιωτικοποίησης του «φρουρίου». Σε αυτό το πλαίσιο, η *συνεργασία στην ανάπτυξη* πρέπει να θεωρηθεί

τοβουλίες αποκεντρωμένης συνεργασίας, οι άξονες της οποίας μπορούν να στρέφονται γύρω από τα εξής σημεία: *ακύρωση του χρέους, δημιουργία θέσεων εργασίας, αξιολόγηση του οικολογικού αντίκτυπου*.

Από γενική άποψη και σε αντίθεση με ό,τι έχει γίνει έως τώρα, τα σχέδια ανάπτυξης πρέπει να αξιοποιούν την ύπαιθρο, τα χωριά, τη γεωργία, τη βιοτεχνία, τη μικρή τοπική βιομηχανία· πρέπει επιπλέον να θεωρήσουν την εκπαίδευση στοιχείο στρατηγικής σημασίας.

Σε τελευταία ανάλυση, αν θεωρήσουμε ότι η οικονομική ανάπτυξη δεν είναι αποτελεσματική παρά μόνο αν συνοδεύεται από *πολιτική ανάπτυξη*, δηλαδή από έναν προοδευτικό εκδημοκρατισμό, είναι σαφές ότι η απουσία πολιτικής ελευθερίας είναι ένας σημαντικός παράγων των μεταναστευτικών κυμάτων. Πράγματι, στις χώρες του Νότου, η ανάπτυξη της δημοκρατίας, δηλαδή ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου, και η θεσμοποίηση —μέσω της υπαρκτής ελεύθερων συνδικάτων— των κοινωνικών συγκρούσεων επιτρέπει κατά τη χάραξη των οικονομικών κατευθύνσεων να λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα όλων

θοκαμήλου, υποστηρίζει βίαια, συχνά δεσποτικά, καθεστώτα και επομένως η φυγή προς τον Βορρά θα συνεχισθεί (με τις ευλογίες, άλλωστε, των καθεστώτων αυτών), ή θέτει τον εκδημοκρατισμό των χωρών αυτών ως στρατηγικό άξονα της πολιτικής της και, επομένως, επιτρέπει με αυτό τον τρόπο τη σταθεροποίηση των πληθυσμών, καθώς τους βοηθά να παλέψουν στον τόπο τους για ένα καλύτερο παρόν και μέλλον».

Πολιτική συνεργασίας

Κατά συνέπεια, μόνο μια πολιτική συνεργασίας που θα προωθεί την αυτόνομη ανάπτυξη —οικονομική, κοινωνική, αλλά και σε επίπεδο δημοκρατίας και δικαιωμάτων του ανθρώπου— μπορεί να ανατρέψει τη σημερινή τάση. Την ίδια στιγμή, η Ευρώπη πρέπει να μεταμορφωθεί σε εργαστήριο ιδεών και πρακτικών μιας πολυπολιτισμικής και πολυεθνικής κοινωνίας.

Αυτή είναι η μόνη αξιόπιστη «*πολιτική ασφάλεια*» για την Ευρώπη αν δεν θέλει να δει το «φρούριό» της να καταρρέει σύντομα και επώδυνα από το συνδυασμό μιας εσωτερικής δημογραφικής παρακμής και μιας εξωτερικής μεταναστευτικής πίεσης —και οι δυο αναπόφευκτες.

Είναι αδιανόητο η Ευρωπαϊκή Ένωση να συνεχίσει στο δρόμο της συνθήκης της Σενγκέν, που αποδίδει στις χώρες του Νότου της Ευρώπης

το ρόλο των φυλάκων του «κάστρου».

προκαλούν φόβους, αντιπάσεις, συγκρούσεις, στο πλαίσιο ενός «μοντέλου της Ευρώπης» που αντιτίθεται στα μεταναστευτικά κύματα, όπου τεχνολογικές διαδικασίες, χ. η αυτοματοποίηση, περιορίζουν τη ζωντανή εργασία και όπου η κρίση περιορίζει το χώρο υποδοχής και απαιτεί μερικές φορές απότομες τομές στο σύστημα κοινωνικής προστασίας (Ιταλία, Ισπανία, Ελλάδα). Η Ευρώπη

μακροπρόθεσμα ως συστατικό μέρος των πολιτικών για τη μετανάστευση.

Έχει νόημα, λοιπόν, να οργανωθεί μια ετήσια συνδιάσκεψη ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες-προέλευσης μεταναστών, από την Τουρκία μέχρι τη Μαύρη Αφρική, η οποία θα συντόνιζε τα μέσα ανάπτυξης και τον έλεγχο των κυμάτων. Αλλά αυτή η διακρατική συνεργασία πρέπει να συνοδευθεί με πρω-

των κοινωνικών στρωμάτων. Κατά συνέπεια, τα μεταναστευτικά κύματα δεν θα υποχωρήσουν παρά μόνο όταν οι πληθυσμοί του Νότου θα έχουν τη νόμιμη και δημοκρατική δυνατότητα να ορίζουν το μέλλον τους στη χώρα τους, δηλαδή χωρίς να χρειάζεται να περάσουν μέσα από αυτή τη «φυγή» που συνιστά η μετανάστευση.

Όπως το λέει πολύ ωραία ο Σαμί Ναΐρ: «Η Ευρώπη ή ακολουθεί την πολιτική της στρου-

Το 1492 στην Ισπανία, πύλη της Αφρικής του Μαγκρέμπ, αποφασίστηκε ότι δεν θα υπήρχε χώρος για τη διαφορετικότητα, και άρα για τους Εβραίους και τους μουσουλμάνους. Τι θα γίνει αύριο;

*Ο Μπερνάρ Ραβνέλ είναι καθηγητής στο Παρίσι, συγγραφέας του βιβλίου *Méditerranée: Le Nord contre le Sud?*, Ed. L'Harmattan, 1990. Απόδοση από τα γαλλικά:

Δανάη Μιχαήλ

Βοσνία: Η πολιτική του ήσσονος κακού

Πέραν των παρισινών διενέξεων για τη σχέση μεταξύ διανοουμένων και πολιτικών, πέραν του τι διακυβεύεται στην ενδογαλλική πολιτική τις παραμονές των ευρωεκλογών, η κατάθεση και, στη συνέχεια, η ημι-απόσυρση της λίστας «*Η Ευρώπη αρχίζει στο Σαράγεβο*» προκαλούν τη συμπάθεια αλλά και επιφυλάξεις. Η ενέργεια αυτή των διανοουμένων είναι απολύτως θεμιτή. Η αποτυχία των δυτικών κυβερνήσεων ήταν κραυγαλέα. Αν συνέβη ό,τι συνέβη στο Σαράγεβο, αυτό δεν οφείλεται στο γεγονός ότι δεν υπήρχαν ακόμη οι μηχανισμοί της Ευρώπης του Μάαστριχτ. Η ντροπή ακριβώς του Σαράγεβο έφερε στο φως την κενότητα του Μάαστριχτ.

Ακόμη μια φορά η Ευρώπη έδειξε την απουσία της πολιτικής της βούλησης και, ακόμη περισσότερο, τα ανεξάντλητα αποθέματα αδιαφορίας και εγωισμού. Από τα ύψη της αδυναμίας τους, οι διανοούμενοι έχουν το δικαίωμα και το καθήκον να διακηρύξουν την αγανάκτησή τους και να υποδαυλίσουν την κοινή γνώμη να ασκήσει πίεση στις κυβερνήσεις. Επομένως, η συζήτηση που άνοιξαν οι διανοούμενοι είναι

υγιής και αναγκαία. Φυσικά η Ευρώπη αρχίζει στο Σαράγεβο. Αν στο όνομα της ηθικής των πεποιθήσεων δεν μπορεί παρά να προσυπογράψουμε αυτή την έκκληση των διανοουμένων, στο όνομα ωστόσο της ηθικής της υπευθυνότητας δεν μπορεί παρά να εκφράσουμε αμφιβολίες σχετικά με το περιεχόμενο του μηνύματός τους και τη φύση των προτάσεών τους. Τη στιγμή που Ευρώπη και Δύση ετοιμάζονται να εορτάσουν την 50ή επέτειο της απόβασης στη Νορμανδία, είναι θεμιτό να νιώσουμε νοσταλγία για μια τόσο καθαρά μανιχαϊστική εποχή.

Πού είναι οι καλοί;

Οι άνθρωποι που πολιορκούσαν μια Ευρώπη, υπό τον έλεγχο ακόμη της ναζιστικής Γερμανίας, δεν είχαν την παραμικρή επιφύλαξη. Είχαν τη βεβαιότητα ότι ενσάρκωναν τις δυνάμεις του καλού απέναντι στις δυνάμεις του κακού. Αλίμονο! Τέτοιες βεβαιότητες δεν υπάρχουν στην περίπτωση της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Ασφαλώς, γνωρίζουμε ποιοι είναι οι επιτιθέμενοι: εκείνοι που αύξησαν τα εδάφη τους εμφορούμενοι από έναν εθνικό επεκτατι-

σμό. Αλλά πού είναι οι καλοί; Υπάρχει ακόμη, ύστερα από τρία χρόνια πολέμου και σφαγών; Η βοσνιακή μουσουλμανική κυβέρνηση είναι έτσι όπως την περιγράφουν οι διανοούμενοι της «Λίστας Σαράγεβο»; Σήμερα, οι αξιόπιστες μαρτυρίες πολλαπλασιάζονται και τονίζουν τη ριζική εκτροπή του βοσνιακού κράτους, το οποίο στην ύπαιθρο διανέμει την ανθρωπιστική βοήθεια στον άμαχο πληθυσμό σύμφωνα με το κριτήριο της προσήλωσης στην ισλαμική πίστη. Η πολυπολιτισμική Βοσνία που θέλουμε να υπερασπίσουμε, «*το ανεξίτηλο και ανοικτό Σαράγεβο των αναμνησμών μας*» υπάρχει ακόμη, μπορεί να αναμνησθεί; Σίγουρα, οι ιστορικοί θα αφανθούν αν αυτή η εξέλιξη ήταν αναμφευκτη, εγγεγραμμένη στην εσωτερική φιλική της βοσνιακής κυβέρνησης, προϊόν της γκενίτς του πολέμου, ή αν εμείς τη δημιουργήσαμε ή την επισπεύσαμε εξαιτίας αδιαφορίας και της ανικανότητάς μας. Επίσης, τίθεται το ερώτημα αν Ευρωπαίοι μουσουλμάνοι μπορούν πράγματι να σουν στον φονταμενταλισμό.

Αναντίρρητα, έπειτα από τρία και περισσότερα χρόνια συγκρούσεων, κατά οποία ο παροξυσμός του πολέμου και σφαγές δημιούργησαν ή όξυναν τα μύθους, γίνεται όλο και πιο δύσκολο να οριοθετούμε σαφείς ηθικές διαβαθμίσεις μεταξύ επιτιθέμενων και αμυνόμενων, έστω και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι Σέρβοι ρορν την ευθύνη. Δεν είναι πια μόνο τα ματα που υποφέρουν, από τη μια, (οι όχοι, όμηροι ενός πολέμου όλο και ποράλογου) και οι ένοχοι, από την άλλη, κυβερνώντες που θέτουν σε ομηρία πληθυσμό τους και υπολογίζουν, δικαί αδικώς, ότι ο χρόνος λειτουργεί ι τους).

Αν όμως το θύμα δεν είναι ακριβώς (που ήταν, το φάρμακο που προτείνεται άρση δηλαδή του εμπάργκο στα όπλα προορισμό τους Μουσουλμάνους της Ινίας, αποτελεί ρεαλιστική λύση; Η του εμπάργκο προκαλούσε και εξακολουθεί να προκαλεί πολλές επιφυλάξεις, σε αυτή την περιοχή υπάρχει υπερβολικός αριθμός όπλων. Η αύξηση αριθμού των αεροπορικών βομβαρδισμών σε επιλεγμένους στόχους θα έδειχνε ρισσότερο την αποφασιστικότητα της θνούς κοινότητας να εμπλακεί στη γκρουση για να δώσει ένα τέλος. Ο πός είναι να κηρύξει κανείς πόλεμο πόλεμο και να επιβάλει, με την από πίεση και την ενίσχυση του αποκλει την κατάπαυση των εχθροπραξιών με

του Ντομινίκ Μοϊζί*

Ενόψει των ευρωεκλογών της 12ης Ιουνίου, γάλλοι διανοούμενοι και στοχαστές προώθησαν τη λίστα «*Η Ευρώπη αρχίζει στο Σαράγεβο*», θεωρώντας ότι ο πόλεμος στην Κροατία και στη Βοσνία πρέπει να τεθεί στο επίκεντρο της προεκλογικής καμπάνιας. Μέσω των ερωτημάτων που θέτουν στη λίστα, οι διανοούμενοι ζητούν από τους υποψήφιους ευρωβουλευτές να καταδικάσουν τις εθνοτικές εκκαθαρίσεις που διενεργούν οι Σέρβοι και να άρουν το εμπάργκο των όπλων για τους Μουσουλμάνους. Το δεύτερο σκέλος της πρότασης εγείρει αντιρρήσεις. Το κείμενο που ακολουθεί, πέραν των προσωπικών απόψεων του συγγραφέα για το πώς πρέπει εντέλει η Δύση να αντιμετωπίσει τον πόλεμο στη Βοσνία, ασκεί κριτική στη συλλογιστική της πρότασης αυτής και επισημαίνει τις πολιτικές της επιπτώσεις.

Μετά τρία χρόνια πολέμου, πού είναι οι καλοί;

των εμπόλεμων. Η άρση του εμπάργκο στα εμπορεύματα, που στοχεύει στην εξισορρόπηση των μουσουλμανικών δυνάμεων έναντι των εβραϊκών, προϋποθέτει να απαντήσουμε σε ορισμένες ερωτήσεις, τις οποίες οι διαπραγματευόμενοι αρνούνται να θέσουν. Με ποια ηθική παρατείνουμε την εμπλοκή; Πόσο μακριά απαιτεί και έως πού μπορεί να φτάσει η επανάκτηση από τους Μουσουλμάνους των χαμένων εδαφών; Στην πραγματικότητα χύθηκε πολύ αίμα για πολύ καιρό και όλοι, κατά κάποιον τρόπο, μπορούν να θεωρηθούν ηττημένοι: Η Ευρώπη και η Ασία, η αξιοπιστία των οποίων αποδυναμώθηκε· οι Σέρβοι, που κέρδισαν εδάφη αλλά έχουν διεθνώς απομονωθεί και έχουν χάσει δεκαετίες οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικής και πολιτικής προόδου· οι Κροάτες και οι Μουσουλμάνοι που σπασαν εδάφη και ανθρώπινο δυναμικό, αλλά τα καθεστώτα τους έγιναν πιο άκαπνα στη διάρκεια του πολέμου.

Είναι επείγουσα ανάγκη — και οι πιέσεις ασκούν οι διανοούμενοι στους πολιτικούς — μπορεί να συμβάλουν προς αυτή την κατεύθυνση — οι δυτικές κυβερνήσεις να προβάλουν την υποκρισία τους έναντι της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Πράγματι, σήμερα, στο Παρίσι, η Ουάσιγκτον, το Λονδίνο, η Βόσνα, είναι εξίσου επιφυλακτικοί να

εμπλακούν περισσότερο στη σύγκρουση. Για να κρύψουν αυτή την επιφύλαξη βρίσκουν διάφορα άλλοθι, τα οποία ωστόσο δεν μπορούν να εξαπατήσουν έναν προσεκτικό παρατηρητή. «Εκεί, κανείς δεν θέλει να πάει». Το πρόβλημα είναι να αποχωρήσουν με τον πιο διακριτικό και λιγότερο αναξιοπρεπή τρόπο. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, οι δυτικές κυβερνήσεις αρνήθηκαν να λάβουν υπόψη ότι ο βίαιος διαμελισμός της Γιουγκοσλαβίας απειλούσε και τα δικά τους ζωτικά συμφέροντα, δηλαδή την αξιοπιστία και την τιμή τους. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, οι ίδιες αυτές κυβερνήσεις μετέθεσαν την επίλυση του προβλήματος σε διεθνείς οργανισμούς (ΔΑΣΕ, ΟΗΕ, ΝΑΤΟ), τους οποίους καθιστούσαν ανίσχυρους λόγω των δικών τους διαφωνιών και της έλλειψης πολιτικής βούλησης. Οι ίδιοι οι Ευρωπαίοι, κατά βάθος, δεν εύχονταν να κινητοποιηθούν οι ΗΠΑ, την ίδια στιγμή που οι ΗΠΑ έβρισκαν στις ευρωπαϊκές επιφυλάξεις το πολυπόθητο άλλοθι το οποίο θα δικαιολογούσε τη δική τους έλλειψη βουλήσεως να παρέμβουν δραστηρικά;

Κακές λύσεις, αλλά λύσεις!

Αφού, λοιπόν, υπάρχουν μόνο κακές λύ-

σεις, τουλάχιστον ας προσπαθήσουμε να δώσουμε ένα τέλος σε αυτά τα δεινά, επιβάλλοντας έναν εδαφικό μερισμό, ποσασφαλώς δεν είναι για καύχημα, αλλά είναι το μικρότερο κακό, ακόμη κι αν η αποδοχή της αρχής του διαχωρισμού, με εθνικά κριτήρια, είναι αντίθετη προς τις βαθύτερες ευρωπαϊκές αξίες. Τη στιγμή που από την Εγγύς Ανατολή ως το νότιο τμήμα της Αφρικής, οι κυβερνώντες είχαν τη τόλμη να ποντάρουν υπέρ της συμφιλίωσης και του συμβιβασμού, η Δύση οφείλει να ξεπεράσει τις διαμάχες της και να συμβάλει ώστε να επιβληθεί η λογική της ειρήνης. Όχι όμως υποχωρώντας ούτε προμηθεύοντας όπλα, αλλά εμμένοντας περισσότερο σε μια πολιτική οικονομικών κυρώσεων — όσο δεν γίνεται αισθητή κάποια πρόοδος με τις διαπραγματεύσεις — και σε μια πολιτική συστηματικών αεροπορικών αντιποίνων — όσο παραβιάζονται οι δεσμεύσεις εκ μέρους όλων των εμπόλεμων. Θα έπρεπε επίσης η Δύση να πράττει αυτά που λέει, ώστε αυτή η πολιτική αποτροπή να είναι πειστική.

Με αυτά τα δεδομένα, επιβάλλεται μακροπρόθεσμα να εξετάσουμε προσεκτικά τα διδάγματα που μπορούμε να συναγάγουμε για την Ευρώπη από την αποτυχία της στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Κοιτάζοντας προς τα πίσω, θα είχαμε αποφύγει αρκετές διαιρέσεις και αρκετά λάθη στην ανάλυση της κατάστασης, αν υπήρχε, τη στιγμή της αποσύνθεσης της πρώην Γιουγκοσλαβίας, ένα ευρωπαϊκό κέντρο ανάλυσης και πρόβλεψης, ικανό να εναρμονίσει τις θέσεις των διαφόρων κρατών-μελών της Κοινότητας και, ειδικότερα, μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας. Από μια μεριά, με τη Γαλλία να πιστεύει λανθασμένα ότι η ενότητα της Γιουγκοσλαβίας θα μπορούσε να διασωθεί, από την άλλη με τη Γερμανία να παρασύρει την Ευρώπη σε μια πολιτική μονομερούς αναγνώρισης χωρίς να προστατεύονται οι Δημοκρατίες της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Κοιτάζοντας προς τα μπρος, πρέπει να φροντίσουμε για τη δημιουργία και τη συγκρότηση μιας πραγματικής ευρωπαϊκής δύναμης παρέμβασης, που να μπορεί, πριν είναι πολύ αργά, να επιβάλει στους εμπόλεμους την κατάπαυση των εχθροπραξιών και να αποτελέσει, και μόνο με την ύπαρξή της, ένα ισχυρό μέσο πολιτικής αποτροπής.

**Υποδιευθυντής του Γαλλικού Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων (IFRI), αρχισυντάκτης του *Politique Etrangère*. Τη μετάφραση από τα γαλλικά έκανε ο Βαγγέλης Μπιτσώρης.*

ΑΧ! ΕΥΡΩΠΗ...

του Παρασκευά Αυγερινού

Δεν μπόρεσε να παραστεί στη συζήτηση για τις ευρωεκλογές, που διοργανώσετο ΑΝΤΙ στο προηγούμενο τεύχος του, ο κ. Παρ. Αυγερινός, ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ. Μας έστειλε, όμως, το παρακάτω κείμενο με τις θέσεις του κόμματος του, που δημοσιεύουμε.

Για την Ευρώπη της κοινωνικής δικαιοσύνης

Αρχικά πρέπει να επισημανθεί ότι διανύουμε μια προεκλογική περίοδο όπου τα κυρίαρχα ζητήματα για την εξέλιξη του θεσμικού οικοδομήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), για την προοπτική της Ευρώπης δεν φαίνονται να αναδεικνύονται με ευκρίνεια. Ακόμα περισσότερο οι προτάσεις των πολιτικών φορέων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων δεν φαίνεται να γίνονται αντικείμενο ζύμωσης και κριτικής στην κοινή γνώμη. Πραγματικά, λείπει η ενημέρωση, η πληροφόρηση του έλληνα πολίτη για το τι διακυβεύεται στα θεσμικά όργανα της Ε.Ε., ποια εθνική στρατηγική πρέπει να χαραχθεί και ποια τακτική πρέπει να ακολουθηθεί εκεί.

Αναπόφευκτα, λοιπόν, βαδίζουμε σε «βουβές» εκλογές, όπου βέβαια θα επικρατήσει αντιπαράθεση σε θέματα εσωτερικού χαρακτήρα, προθέσεις επιδοκimasίας ή διαμαρτυρίας στην κυβερνητική πολιτική, αλλά και ενδεχομένως αποστασιοποίησης, αποχής, καθόσον οι εκλογές αυτές δεν «δίνουν» κυβέρνηση αλλά και το νόημά τους για τον εκλογέα εμφανίζεται εξαιρετικά «στρεβλωμένο».

Και όμως, διανύουμε την κρίσιμότερη εποχή της μεταπολεμικής περιόδου για την πορεία της Ευρώπης. Είναι δύσκολο να ορίσει κανείς το στίγμα αυτής της πορείας γιατί βρισκό-

μαστε στο σημείο που ακόμα δεν έχει πεθάνει το παλιό και δεν έχει γεννηθεί το καινούργιο. Εδώ θέλω να τονίσω ότι η Ευρώπη δεν έχει διαμορφώσει όραμα και δεν μπορεί να έχει αύριο αν δεν δώσει λύσεις στα προβλήματά της. Το όραμα των νέων δεν μπορεί να είναι η ΟΝΕ ούτε μια διαπραγματευτική κοινωνία.

Όλοι μιλάμε για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, ο καθένας, όμως, εννοεί διαφορετικά πράγματα. Στο Μάαστριχτ δεν έδωσαν απαντήσεις στα ερωτήματα, δεν τόλμησαν παρά μόνο κάποια δειλά βήματα. Συμφώνησαν να δηλώσουν ότι συμφωνούν και ανέβαλαν όλα τα μεγάλα θέματα, τη ριζική δηλαδή αναθεώρηση των συνθηκών για το 1996.

Μετά την ανατροπή των κομμουνιστικών καθεστώτων στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, έχουν πολλά αλλάξει σε ό,τι αφορά την προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι βόρειες βιομηχανικές χώρες έλκονται από τον τεράστιο οικονομικό χώρο — τη διανοιγόμενη αγορά των 400 εκατομμυρίων προς τα ανατολικά — και αναπτύσσουν τη λογική της «ανοιχτής Κοινότητας» με αποτέλεσμα η θεσμική ολοκλήρωση να μην προχωρεί, η Πολιτική Ένωση να αμφισβητείται και η εμβάθυνση να εγκαταλείπεται.

Μακρύς, λοιπόν, ο δρόμος για να φθάσουμε στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Θα χρειαστούν

πολλά Μάαστριχτ για να φθάσουμε στην Ε.Ε. και είναι φανερό πως δύο στοιχεία θα κρίνουν αυτή την πορεία: Ο κοινωνικός χαρακτήρας της Ένωσης και η ομοσπονδιακή προοπτική της Ευρώπης.

Τα σημερινά χαρακτηριστικά των προβλημάτων στην Ευρώπη δεν είναι πλέον συγκυριακά αλλά ενδημικά. Τα προβλήματα της Ευρώπης που η λύση τους συναρτάται με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση είναι: *Η περιφερειακή ανισότητα, η ανεργία, το περιβάλλον, η μετανάστευση, η ασφάλεια.*

Οι σοσιαλιστές προσβλέπουμε σε μια Ευρώπη που θα στηρίζεται σε γερά θεμέλια: Στην ανάπτυξη, στην κοινωνική δικαιοσύνη, το κοινωνικό κράτος, τη δημοκρατία, τη διαφύλαξη ειρήνης και ασφάλειας.

Οι έλληνες σοσιαλιστές θεωρούμε την Ελλάδα αναπόσπαστο κομμάτι της ευρωπαϊκής προοπτικής. Όμως, ευρωπαϊκή προοπτική για μας είναι η κοινωνική Ευρώπη, η Ευρώπη της ανάπτυξης και όχι η Ευρώπη της αγοράς. Δεν χειροκροτούμε άκριτα γραφειοκρατικές ή στείρες τεχνοκρατικές προοπτικές. Ευρωπαϊκή Ένωση δεν χτίζεται με διοικητικά μέτρα και οδηγίες, γι' αυτό και οι πανηγυρισμοί για το Μάαστριχτ πνίγηκαν στο πέλαγος των προβλημάτων.

Οι σημερινές υποχρεώσεις είναι κοινές και είναι ευθύνη όλων μας να οικοδομήσουμε

την ειρήνη, τη σταθερότητα και την ασφάλεια στην Ευρώπη. Τα προβλήματα στη Βαλκανική δεν είναι πρόβλημα τα Βαλκανίων, όπως το πρόβλημα της μετανάστευσης δεν είναι πρόβλημα του μετανάστη, όπως το πρόβλημα της φτώχειας δεν είναι πρόβλημα του φτωχού ή της ανεργίας δεν είναι πρόβλημα του ανέργου. Τα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και το Μεσογείου δεν πρέπει να γίνουν σύνορα φτώχειας και ξέριας. Ο Τρίτος Κόσμος χιπάει την πόρτα της οικονομικής ανάπτυξης και πρέπει την ανοίξουμε.

Είναι καταφανές ότι τα προβλήματα στα Βαλκάνια, στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης είναι προβλήματα δημοκρατίας και ανάπτυξης. Οι χώρες του κοινού Νότου ζητούν απεγνωσμένα ανάπτυξη. Μια ανάπτυξη όμως που δεν θα χιπστεί σπλάτες των μισθωτών, με τη θεία επίθεση στο κοινωνικό κράτος σύμφωνα με τις συστάσεις των συντηρητικών.

Οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης και η ανησυχητικά μεγάλη ανεργία υπονομεύουν τη ζωντανότητα των κοινωνιών μας. Οι συντηρητικοί επιμένουν ότι κοστίζει η εργασία και η κοινωνική προστασία. Ενοχοποιούν, μάλιστα, το κοινωνικό κράτος για αυτό προκάλεσε την κρίση, το μεγάλο κόστος. Η θέση των σοσιαλιστών είναι ακριβώς αντίθετη, είναι η ανεργία που κοστίζει στην Ευρώπη και η εργασία. Δεν δεχόμαστε μειωθεί το κοινωνικό κράτος και δεν συζητούμε να μειθούν οι μισθοί. Για τον Ευρωπαίο είναι ηθικό και πολιτικό δίλημμα της κατάργησης κοινωνικού κράτους.

Όταν μιλάνε για να αυξηθούν με τις θέσεις εργασίας, αναφέρονται στον τρόπο εργασίας, στις ώρες εργασίας, στην αμείβη της εργασίας, στο χρόνο νταξιοδότησης, στον αντα-

Από την ευφορία στον σκεπτικισμό...

«Απέναντι στο Μάαστριχτ, οι αριστερές δυνάμεις στην Ευρώπη πολυδιασπώνται»

Μ' αυτά τα λόγια, ο ευρωβουλευτής και εκ νέου υποψήφιος του Συνασπισμού Αλέκος Αλαβάνος, δίνει το στίγμα των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή Αριστερά, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και τονίζει: «Προϋπόθεση για την τελική έκβαση της κοινής ευρωπαϊκής πορείας είναι η δυνατότητα της Αριστεράς να αναβαπτισθεί μέσα στις δυνάμεις της κοινωνίας, και να αναδείξει οράματα, αξίες και πρακτικές λύσεις».

Οι προηγούμενες ευρωπαϊκές εκλογές είχαν βρει την Αριστερά στο απόγειό της. Οι λέξεις ανασυγκρότηση και διαφάνεια είχαν συνεγείρει, είχαν ενθουσιάσει τις αριστερές, τις προοδευτικές δυνάμεις στην Ελλάδα και διεθνώς. Οι νέες ιδέες για το ξεπέρασμα του ψυχρού πολέμου, για μια ειρηνική συνύπαρξη, συνεργασία και συνεννόηση των λαών, έδινε νέα πνοή στην Αριστερά και τις ιδέες της.

Το ίδιο κλίμα παρατηρείται και στην Ευρώπη των δώδεκα. Το όραμα μιας Ευρώπης από τον Ατλαντικό ως τα Ουράλια έμοιαζε εφικτό. Οι δώδεκα πίστευαν ότι ήρθε η στιγμή που ο οικονομικός γιγαντισμός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μπορούσε να αποκτήσει ένα πολιτικό υπόβαθρο. Μέσα σ' αυτό το κλίμα, οι ηγέτες των δώδεκα αποφασίζουν την εμβάθυνση και διεύρυνση των θεσμών της Κοινότητας για να χωρέσουν τις νέες προσδοκίες. Ταυτόχρονα το ξεκίνημα και ο γυρισμός. Η αλλαγή των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού παίρνει τη μορφή κατάρρευσης. Η Σοβιετική Ένωση διαλύεται, εθνικές μειονότητες αναζητούν νέες πορείες, οι δομές ασφάλειας διαλύονται, οι οικονομίες γκρεμίζονται, κοινωνικά αδιέξοδα, οικονομικοί πρόσφυγες, κρίση στον Κόλπο, πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία...

Από την ευφορία στον σκεπτικισμό. Αυτό αποτυπώνεται και στο Μάαστριχτ. Η συζήτηση για τη Συνθήκη του Μάαστριχτ διχάζει σχεδόν όλες τις πολιτικές δυνάμεις στις κοινοτικές χώρες. Επικρατεί μια γενικότερη σύγχυση σαν αποτέλεσμα του γεγονότος ότι η μεταψυχροπολεμική πραγματικότητα ξεπερνάει τα παραδοσιακά ιδεολογικά στερεότυπα. Απέναντι στο Μάαστριχτ, οι αριστερές

δυνάμεις στην Ευρώπη πολυδιασπώνται. Το Κόμμα Δημοκρατικής Αριστεράς της Ιταλίας και ο ΣΥΝ της Ελλάδας τάχθηκαν υπέρ της Συνθήκης, η Δημοκρατική Αριστερά της Ιρλανδίας, το Κ.Κ. Πορτογαλίας ενάντια, η Ενωμένη Αριστερά της Ισπανίας με μια ενδιάμεση θέση, το Λαϊκό Σοσιαλιστικό Κόμμα Δανίας στο πρώτο δημοψήφισμα κατά, στο δεύτερο υπέρ.

Αυτή η πολυδιάσπαση της Ευρωπαϊκής Αριστεράς καθήλωσε τις δυνάμεις της σε μια εποχή κρίσιμη για το μέλλον της ηπείρου μας. Έλλειμμα συντονισμού και έλλειμμα εναλλακτικών ταυτόχρονα. Έχει παρέλθει ήδη σημαντικός χρόνος πλούσιος σε εξελίξεις. Η Αριστερά κάνει σημαντικές προσπάθειες δυναμικής σύνθεσης των απόψεών της. Περνάει από την αδράνεια και την αμηχανία σε μια δυναμική επανάκαμψη. Η συνάντηση της Βαρκελώνης δημιουργεί προϋποθέσεις κοινής δράσης απέναντι στο Μάαστριχτ για μια Ευρώπη δημοκρατικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά ευαίσθητη.

Πιστεύω ότι η Αριστερά απεγκλωβίζεται από την εσωστρέφεια και τις αλληλοεπικρίσεις και στρέφεται δυναμικά προς το ευρύ πεδίο κοινωνικής παρέμβασης που έχει ανοιχθεί. Καλλιεργεί συνεχώς την εναλλακτική φιλοσοφία μιας δημοκρατικής, κοινωνικής, οικολογικής Ευρώπης και ταυτόχρονα παρεμβαίνει άμεσα και πρακτικά στην καθημερινή πολιτική, που είναι μια σειρά από μάχες με μεγάλη σημασία για την τελική έκβαση της ευρωπαϊκής πορείας. Προϋπόθεση είναι η δυνατότητα της Αριστεράς να αναβαπτισθεί μέσα στις δυνάμεις της κοινωνίας, να επανασυνθέσει και να αναδείξει οράματα, αξίες και πρακτικές πολιτικές λύσεις μέσα στη σημερινή Ευρώπη της κρίσης.

νισμό, στην παραγωγικότητα, αλλά στο κεφάλαιο δεν αναφέρεται κανείς. «Είναι γνωστό όμως πως μόνο το 5% του κεφαλαίου έχει επενδυθεί και κινείται. Θα αρκούσε ένα 5% για να βγούμε από την κρίση» (Ντελόρ). Ακόμη, η διατήρηση του κοινοτικού ελλείμματος δημοκρατίας υποθηκεύει κυριολεκτικά τη δημιουργία ομοσπονδιακής Ευρώπης.

Σε ό,τι αφορά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μετά το Μάαστριχτ η κατάσταση βελτιώθηκε, παρ' όλα αυτά, όμως, οι αρμοδιότητες του παραμένουν κατώτερες από εκείνες του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Η κοινοτική εξουσία, νομοθετική και εκτελεστική, ουσιαστικά συγκεντρώνεται στις κυβερνήσεις των μελών της Ένωσης, δηλαδή στο Συμβούλιο. Αυτό συνιστά τη διατήρηση του ελλείμματος δημοκρατίας.

Από την άλλη πλευρά του νομίσματος, το δημοκρατικό έλλειμμα σε εθνικό επίπεδο αναφέρεται στην απουσία των εθνικών νομοθετικών σωμάτων από τη διαμόρφωση και τη διαχείριση του κοινοτικού γίγνεσθαι. Αυτό δεν το έχουν κατανοήσει τα εθνικά Κοινοβούλια. Η Βουλή των Ελλήνων αποδεχόμενη την προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας προς την κοινοτική έχει εκχωρήσει και έχει απωλέσει μεγάλο μέρος της νομοθετικής της αρμοδιότητας.

Η Βουλή, τα πολιτικά κόμματα, οι κοινωνικές ομάδες, οι πολίτες δεν φαίνεται να συμμετέχουν στη διαμόρφωση και διαχείριση των ελληνοκοινοτικών σχέσεων.

Τα επόμενα δύο χρόνια μέχρι το θεσμικό rendez-vous του '96 αποτελούν μια μεταβατική περίοδο που θα κρίνει τη συνέχεια της Κοινότητας και την προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που δεν μπορεί να είναι άλλη από την Ευρώπη της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ανάπτυξης.

Ευρώπη, πρόσεχε τους ταύρους

...Τώρα θα έρθει με κοστουμάκι, γραβάτα, τηλεοπτικά spots και prospectus, σαν τεχνοκράτης που είναι...

Λοιπόν, μικρή μου Ευρώπη, μη μου κατεβάζεις τα μεγάλα μαύρα μάτια σου τάχα μου με συστολή και μην μου κάνεις την παρθένα· αυτές τις ντροπές έπρεπε να τις δείξεις όταν έπρεπε, τότε, πριν από πολλούς αιώνες, όταν, καθώς χοροπηδούσες αμέριμνη και χαζοχαρούμενη σ' εκείνο το φοινικικό ακρογιάλι με τις θεραπαιίδες σου, εμφανίστηκε από το πουθενά ο μοιραίος λευκός και πανέμορφος ταύρος. Τότε έπρεπε να είχες θυμηθεί ότι ήσουν βασιλοπούλα και όχι βοσκοπούλα.

Δηλαδή, εσένα σου φαίνεται φυσιολογικό να έρθει στην ποδιά σου ένας ουρανοκατέβατος ταύρος, να σου κάνει χαρούλες σαν κουτάβι, και επιπλέον να θέλει να ανέβεις στη ράχη του; Μήπως νόμισες ότι παίζεις σε τίποτα κρητικά ταυροκαθάψια; Τέλος πάντων, ακριβώς τότε έπρεπε να υψώσεις το βασιλικό σου παράστημα και να στείλεις το ζώο στις θεραπαιίδες σου να το βοσκήσουν... Αν και πιστεύω ότι κάτι είχες υποψιαστεί· διότι είθισται να μη βρέχει ιδιόρρυθμους ταύρους· σίγουρα πέρασε απ' το μυαλό σου πως εδώ έχει βάλει το χεράκι του κάποιος αθάνατος μουρντάρης, αλλά, το αναγνωρίζω, ήσουν μικρή και άπραγη και εντυπωσιάστηκες...

Ε, μετά, τα πράγματα πήραν το δρόμο τους. Σίγουρα το ταξίδι από τη Φοινίκη στην Κρήτη καβάλα στον ερωτευμένο ταύρο που έσχιζε σαν τη γοργότερη τριήρη του στόλου σου τα κύματα ήταν το κάτι άλλο και θα σου μείνει αξέχαστο, ήσουν άλλωστε και δεκαοχτώ χρόνων κι ο κόσμος ήταν ακόμα νέος... Συμφωνώ, πώς να αντισταθείς μετά, έτσι, για τα μάτια (και την τιμή) του κόσμου (των θνητών), όταν, αφού σε απίθωσε με άπειρη τρυφερότητα κάτω από εκείνον τον φουντωμένο πλάτανο στη Γόρτυνα (ή μήπως στη Φαιστό;), πήρε μετά την πραγματική του, ένδοξη, μορφή...

Τα μάτια σου υγραίνονται και λάμπουν, Ευρώπη μου... Φαίνεται ότι αναθυμάσαι εκείνες τις στιγμές, έτσι δεν είναι; Καταλαβαίνω πως δεν πέρασες καθόλου άσχημα τότε, Διάβולה, Δίας ήταν αυτός, αλλά οι ειρωνείες και το κουτσομπολιό μετά δεν σε ενόχλησαν; Πες μου, αληθινά, πιστεύεις πως ήταν προς τιμήν σου που ο «στοργικός πατέρας», αφού σε γλέντησε, σε πάσαρε σαν λυμένο σταυρόλεξο στον Αστερίωνα, τον βασιλιά της Κρήτης; Άγιος άνθρωπος, δεν λέω, που φορτώθηκε τα μπαστάρδικα του Δία, για να λέμε τα πράγματα με τ' όνομά τους, αλλά μήπως νομίζεις πως οποιοσδήποτε Κρητικός αγνοούσε πως ο Μίνωας, ο Ραδάμανθυς και ο Σαρπηδών ήταν σπορά του Δία – κι όχι του βασιλιά συζύγου σου; Μήπως πιστεύεις πως όλη αυτή η ιστορία με τα αθάνατα βοοειδή και τα γεννήματά τους συνετέλεσε στο να κερδίσει η θυγατέρα του Αγήνορα και της Τηλεφάεσσας την εκτίμηση των συγχρόνων και των κατοπινών της;

Γι' αυτό σου λέω, πρόσεξε, μεγαλομάτα μου (όπως λέει και το όνομά σου) Ευρώπη· φυλάξου γιατί ο Δίας ξανάρχεται, ναι, αυτό που σου λέω, και μάλιστα σε δύο μέρες, την Κυριακή που μας έρχεται. Κι αυτή τη φορά, δεν ζητά «ό,τι πολυτιμότερο» έχεις, μη γλαρώνεις, αυτό σ' το πήρε προ πολλού κάτω απ' τον πλάτανο, ο οποίος, με λύπη μου σου ανακοινώνω πως το έχασε το πλούσιο –και μαγικό– φύλλωμά του, και ξέρεις από πότε; Από τότε που ο Δίας άλλαξε... Δεν το 'μαθες; Μετακόμισε από τον Ολυμπο στις Βρυξέλλες κι από στοργικός πατέρας έχει καταντήσει στρυφνός πατριός, πονηρός τύραννος, τσιφούτης επικυρίαρχος και εκμεταλλευτής των θνητών. Αχ, Ευρώπη μου, οι θεοί δεν πεθαίνουν μεν, αλλά γερνάνε και ξεφτιλίζονται όπως οι θνητοί...

Και μάθε πως αυτή τη φορά δεν θα σε επισκεφθεί ως ταύρος –πού, τώρα πια, η φαντασία και η λεβεντιά του–, τώρα θα έρθει με κοστουμάκι, γραβάτα, τηλεοπτικά spots και prospectus, σαν τεχνοκράτης που είναι,

και θα προσπαθήσει να σε αποπλανήσει με ζαλιστικές εικόνες και κούφια λόγια (όπως, ας πούμε, «εκλογές της συναπόφασης» ή «ειρηνική επανάσταση με αξιοπιστία» ή «ισχυροί Έλληνες - ισότιμοι Ευρωπαίοι») για την προίκα σου, Ευρώπη μου, βασίλισσα της Μεσόγειας θάλασσας...

Μη μου κατσουφιάζεις και μην ψυχραίνεσαι· στον Δία να δείξεις βασιλικές μεγαλοπρέπειες και πόζες, όχι σε μένα. Σου λέω: τώρα έρχεται όχι για να σου κάνει έρωτα, παρά για να σε βιάσει, να σε απογυμνώσει, να σε ληστέψει, να σε γδύσει απ' ό,τι σου απέμεινε: την τραυματισμένη σου αξιοπρέπεια, τα νησιά και τ' ακρογιάλια σου, τους ελαιώνες και τ' αμπέλια σου, τα καράβια, τα θέατρα και τους ναούς σου. Έρχεται να εξανδραποδίσει τους λαούς σου, βασίλισσα, τους ένθεους τρελούς που ζουν γύρω και μέσα σ' αυτή τη ζωντανή θάλασσα που γέννησε εσένα και αλλά και τους ομορφότερους θεούς και τις πιο επιθυμητές εταιρές, τους οξυδερκέστερους φιλόσοφους και τους δεξιότερους μαστόρους, τους πιο ευαίσθητους τεχνίτες και τους πιο παράτολμους ήρωες... Έρχεται να σε διαγουμείσει από τις ψυχές που ορίζεις, κοπέλα μου, έρχεται να γκριζάρει και να γεράσει τον ηλιοπεριχυμένο κόσμο σου γιατί ο ίδιος είναι γέρος και γκριζός. Να θυμάσαι ότι παρατείνει την άσκοπη αιώνια μοναξιά της ύπαρξής του τρεφόμενος από τους ζωτικούς χυμούς των θνητών πλασμάτων.

Τίποτε άλλο δεν έχω να σου πω, και να με συμπαθάς, αλλά, το ξέρεις, αυτή τη φορά δεν θα 'χεις καμιά δικαιολογία αν αφεθείς να εξαπατηθείς. Αν ενδώσεις, μάθε ότι τώρα δεν θα υπάρχει καθόλου αίσθημα ούτε αφρισμένα κύματα ούτε θαλερό πλατάνι. Και το χειρότερο, δεν πιστεύω πως θα βρεθεί κανένας κακομοίρης Αστερίων να σε περιμαζέψει...

Παύλος Μεθενίτης

Η ΕΥΡΩΠΗ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ

Οι πολίτες της Ευρώπης άρχισαν ήδη από χθες να ψηφίζουν για να αναδείξουν το μόνο αντιπροσωπευτικό και νομιμοποιημένο με τη λαϊκή ψήφο όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: την Ευρωβουλή. Όλοι γνωρίζουν τις «ιδιομορφίες» της Ευρωβουλής. Είναι η μόνη Βουλή που δεν αναδεικνύει κυβέρνηση και νομοθετικό σώμα με περιορισμένες νομοθετικές αρμοδιότητες, μολονότι σήμερα αυξημένες σε σχέση με το παρελθόν.

Αλλά ακριβώς η νομιμοποίηση αυτή και η καταγραφή των πολιτικών τάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι που καθιστά τις εκλογές όχι μόνο ενδιαφέρουσες αλλά και σημαντικές. Μαζί οι εκλογικές εκστρατείες στις 12 χώρες - μέλη παρέχουν μία από τις λίγες ευκαιρίες να τεθούν και να συζητηθούν σε εθνικό μεν επίπεδο αλλά στην ουσία στον ευρωπαϊκό πολιτικό χώρο τα θέματα που απασχολούν σήμερα την Ευρώπη. Μ' άλλα λόγια, το παρόν και η μελλοντική της πορεία.

Εκφράζοντας μ' αυτή την έννοια τη λαϊκή βούληση, το Ευρωκοινοβούλιο έχει να παίξει σημαντικότατο ρόλο στις επερχόμενες εξελίξεις. Η προβλεπόμενη επικράτηση των αριστερών κομμάτων, υπό την ευρεία έννοια του όρου, δημιουργεί ένα ευνοϊκό πολιτικό κλίμα για άλλες κατευθύνσεις στην ευρωπαϊκή πολιτική, παρά το γεγονός ότι σ' ορισμένα θέματα υπάρχουν έντονες διαφοροποιήσεις και εντός των ευρωπαϊκών πολιτικών ομάδων.

Συνήθως — κι αυτό δεν συμβαίνει μόνο στην Ελλάδα — στις Ευρωεκλογές οι ψηφοφόροι βρίσκουν την ευκαιρία να εκφράζουν τις προτιμήσεις τους με κομματικά κριτήρια και πάνω σε εθνικά θέματα μάλλον, παρά σε ευρωπαϊκά. Και μ' αυτή την έννοια, πολλά κυβερνώντα και μη κόμματα στις χώρες - μέλη αλλά και κόμματα της αντιπολίτευσης θα δο-

κιμαστούν. Γι' αυτό και η διαμόρφωση του νέου πολιτικού χάρτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει τόση σημασία.

Αλλά οι εκλογές δεν αφορούν μόνο το παρόν. Δεν έχουν να κάνουν μόνο με το αν οι πολίτες της Ευρώπης απορρίπτουν ή επιδοκιμάζουν αυτό που ήδη υπάρχει ή αυτό που διαμορφώνεται με βάση τη συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία βάλλεται από πολλές πολιτικές σκοπιές και θεωρείται από ορισμένους ξεπερασμένη πριν ακόμα αρχίσει καλά καλά να εφαρμόζεται και να εδραιώνει τους νέους θεσμούς. Οι εκλογές αφορούν και το μέλλον, το αύριο της Ευρώπης. Και επ' αυτού, η κύρια γραμμή αντιπαράθεσης εντοπίζεται στην ασαφή, πλην όμως υπαρκτή, διάκριση μεταξύ συντηρητικών και προοδευτικών δυνάμεων. Υπάρχουν βέβαια και δυνάμεις πέραν της σοσιαλδημοκρατίας, η ριζοσπαστική Αριστερά που παρά την ανομοιογένειά της προσπαθεί να διαμορφώσει ένα νέο πολιτικό λόγο στη βάση των κοινωνικών δικαιωμάτων, της προστασίας των μειονοτήτων, της οικολογίας, της ειρήνης και συνεργασίας, της ισότιμης συμμετοχής, της κάλυψης του «δημοκρατικού ελλείμματος». Η τάση αυτή είναι ακόμα ασθενής αλλά, συνάμα, έστω και αποσπασματικά, προσπαθεί να προεικονίσει την Ευρώπη του αύριο στον χώρο της εργασίας, στον χώρο τον κοινωνικό, στον χώρο του πολιτισμού.

Θα ήταν, όμως, λάθος να υποτιμήσουμε τη βασική τομή και να θεωρήσουμε ότι όλες οι παραδοσιακές πολιτικές δυνάμεις της Ευρώπης δεν έχουν διαφορετική προσέγγιση και στα σημερινά προβλήματα και αναφορικά με την πορεία και το αύριο.

Αυτό το αύριο ανήκει κατ' εξοχήν στους πολίτες της Ευρώπης. Αυτοί θα το διαμορφώσουν και με την ψήφο τους.

**Το αύριο της
Ευρώπης
βρίσκεται
κατ' εξοχήν
στα χέρια
των πολιτών
της**

Η 63η γαλλογερμανική συνάντηση κορυφής έλαβε χώρα υπό την αχλύ του πρόσφατου παρελθόντος, το οποίο και παρεκάμφθη – τη κοινή συναινέσει των δύο ηγετών. Η συνάντηση φάνηκε να κυλάει σε κλίμα εποικοδομητικό, με μοναδική εξαίρεση ίσως την εμφανή δυσθυμία που εκδήλωσε ο Φρανσουά Μιτεράν στην ανάσχεση του μεταναστευτικού ρεύματος, σε μια χώρα που θεωρείται – στη Γαλλία – κοιτίδα του ρατσισμού.

Οι ηγέτες των δύο ισχυροτέρων χωρών της Κοινότητας απέφυγαν τον σκόπελο της οποιασδήποτε μνείας στην 50ή επέτειο της λεγόμενης D-Day, της ημέρας που αποτελεί το σύμβολο για την αρχή του τέλους της ναζιστικής Γερμανίας. Τις πρώτες πρωινές ώρες – ώρα Βρετανίας – της 6ης Ιουνίου του 1944, οι συμμαχικές δυνάμεις έκαναν υπό την γενική αρχηγία του στρατηγού Αϊζενχάουερ την απόβαση στη Νορμανδία, έπειτα από προετοιμασία τριών χρόνων, ακολουθώντας τη σοφή συμβουλή του Ουίνστον Τσώρτσιλ: «Πρέπει να τους χτυπήσουμε στις ακτές». Το «δεύτερο μέτωπο» που ανοίχτηκε έτσι εναντίον των στρατευμάτων του Χίτλερ έδωσε στην ήδη καταπονημένη – από τους πολυετείς πολέμους – φαιά δύναμη το αποφασιστικό πλήγμα. Στις 20 Ιουλίου του 1944, έγινε η

αποτυχημένη απόπειρα δολοφονίας του Χίτλερ, στις 30 Απριλίου του '45 ο δικτάτορας αυτοκτόνησε, μια εβδομάδα αργότερα η Γερμανία συνθηκολόγησε.

Ο πανηγυρικός εορτασμός της 50ής επετείου της «D-Day» (κυρίως στη Νορμανδία) δεν είναι μόνον ο εορτασμός της μεγαλύτερης στρατιωτικής επιχείρησης απόβασης που έγινε ποτέ μέχρι σήμερα, αλλά κυρίως σημαίνει την επικύρωση της νίκης των «δημοκρατικών» δυνάμεων της Δύσης επί του φασισμού και της συνεπακόλουθης ηγεμονίας τους στη δυτική Ευρώπη. Δεν είναι τυχαίο ότι στη γιορτή αυτή εναντίον του φασισμού δεν παραβρίσκονταν οι τότε νικητές του σοβιετικού μετώπου. Δίπλα σ' αυτές τις δυνάμεις θα επιθυμούσε να παραταχθεί ο ηγέτης της ηττηθείσας, τότε εχθρικής, χώρας και σήμερα άρτι αποκτήσαντος την κυριαρχία στο πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης. Ο καγκελάριος Κολ «δώρα φέρων» (ένα τμήμα από τους κλαπέντες, στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, πολιτιστικούς θησαυρούς της Γαλλίας) δεν είναι, προς μεγάλη του λύπη (όπως επισημαίνεται σε δημοσιεύματα έγκυρων εφημερίδων), προσκεκλημένος στην τελετή της επετείου.

Στο όνομα της «ομαλότητας»

Από τα ολοσέλιδα αφιερώματα στην 50ή

Φοβού τους Γερμανούς και δώρα φέροντας

της Λήδας Καζαντζάκη

Η φετινή συνάντηση κορυφής των ηγετών της Γερμανίας και της Γαλλίας, στα τέλη Μαΐου, συνέβη σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη χρονική στιγμή. Και αυτό δεν ήταν δυνατό να καλυφθεί από το κλίμα συναίνεσης που προσπάθησαν να δημιουργήσουν οι κ. Κολ και Μιτεράν, λίγους μήνες προτού οι χώρες τους αναλάβουν διαδοχικά την προεδρία της Κοινότητας.

επέτειο της απόβασης των γερμανικών εφημερίδων, που έφτασαν μέχρι την περασμένη Δευτέρα στα χέρια μας, φαίνεται να απουσιάζει παντελώς η (αυτο)κριτική ματιά σε σχέση με το παρελθόν της Γερμανίας. Αντίθετα, οι συντάκτες τους εστιάζουν το βλέμμα στους άλλους – τους νικητές – και κυρίως στον χαρακτήρα του εορτασμού, που μοιάζει πραγματικά να έχει μεταβληθεί σε πανηγύρι για τουρίστες και ηλικιωμένους βετεράνους...

«Η D-Day του 1994 σημαίνει καλή μπόζα», σχολιάζει ο ανταποκριτής της σοσιαλίζουσας εφημερίδας *Frankfurter Rundschau* (31.5.94, σελ. 3), σχετικά με τον εορτασμό της επετείου στο παραλιακό χωριό της Μ. Βρετανίας Southwick, τον τόπο όπου οι δύο αρχηγοί της επιχείρησης, αμερικανός στρατηγός Ντουάιτ Ντ. Αϊζενχάουερ και ο βρετανός στρατηγός Σερ Μπέρνχαρντ Μοντγκόμερυ, προετοίμασαν την απόβαση στη Νορμανδία. Και τελετριώνει την άποψή του με μια λεπτομερή περιγραφή της μεγάλης προσφοράς σε ειδηλώσεις, που εκτείνεται από εκθέσεις φωτογραφίας μέχρι πτήσεις και εκδρομές «νοσταλγίας», βαριετέ και «Holiday camps», κατασκηνώσεις, όπου μπορεί κανείς να γνωρίζει τη «ζωή αλά 1944».

«Ποιος μπορεί να φθονήσει γι' αυτό τον κατοίκους των νοτίων ακτών του Ηνωμένου Βασιλείου», συνεχίζει κυνικά ο συντάκτης, «τους βρετανούς, αμερικανούς και καναδούς βετεράνους, που προσέρχονται μάλλον για τελευταία φορά, σ' αυτή την επέτειο της μεγαλύτερης τομής των νεοκλών τους χρόνων, που αποτέλεσε ταυτόχρονα μια τομή στην ιστορία του 20ού αιώνα – αυτούς τους επισκέπτες πρέπει να τους περιποιηθεί κανείς».

Ο ανταποκριτής στην Ουάσιγκτον της εβδομαδιαίας εφημερίδας *Freitag* (που εφράζει τον χώρο των εναλλακτικών κινήσεων πολιτών και εκδίδεται στην πρώην Ανατολική Γερμανία) στρέφει φυσικά το βλέμμα προς τις ΗΠΑ (27.5.94, σελ. 7): «Οι αμερικανοί βετεράνοι και οι ΗΠΑ γιορτάζουν, εν γένει, κατά την 50ή επέτειο της D-Day, όχι μόνον την επιτυχία της απόβασης στις ακτές της Νορμανδίας. Νοστογεί κανείς την εποχή εκείνη, κατά την οποία υπήρχε ένας ξεκάθαρος εθνικός στόχος και ένας χειροπιαστός εχθρός, όταν το πατριωτικό μέτωπο εμφανιζόταν ενωμένο και οι πολιτικοί ήταν ακόμη η

Οι στρατηγοί Αϊζενχάουερ και Μοντγκόμερυ, στη διάρκεια προετοιμασίας της απόβασης.

τες...».

Τη γενικότερη αδιαφορία των αμερικανών σχολιογράφων απέναντι στη μη συμμετοχή των Γερμανών στον εορτασμό της 50ής επετείου της απόβασης στη Νορμανδία αποδίδει στους «φόβους» που εκφράστηκαν στις ΗΠΑ για την «ιστορικά επιθετική Γερμανία» κατά τη διάρκεια της «Επανάστασης». Χωρίς να παραλείπει να αναφέρει τις μεμονωμένες φωνές διαμαρτυρίας, όπως εκείνης ενός πρώην συμβούλου σε ζητήματα ασφαλείας στην εφημερίδα *Ουάσιγκτον Ποστ*, για τον «εδώ και δεκαετίες καλό ευρωπαϊό πολίτη», που θα έπρεπε, κατά τη γνώμη του, να είναι παρών στις εκδηλώσεις. Μόνο υπό τη μορφή μιας επιστολής του φίλου κάποιου συντάκτη, από τη Γαλλία (που επαναλαμβάνει τις γνώμες των γάλλων θαμώνων ενός επαρχιακού πανδοχείου), εκφράζονται σε άρθρο της ίδιας σελίδας κάποιοι ενδοιασμοί: «Δεν θυμίζουν άραγε τα συνθήματα "Η Γερμανία στους Γερμανούς", "Εξω οι ξένοι" και τα φλεγόμενα γυναικόπαιδα εκ Τουρκίας τις Κρουστάλλινες Νύχτες και το Λουσβίτς;»...

«Πού απέμειναν άραγε οι γερμανοί αντιφασίστες, που υπήρχαν, βέβαια, μετά τον πόλεμο; Δεν ήταν ικανοί να κάνουν τίποτε παραπάνω από το να οδηγήσουν τον σοσιαλισμό στον τάφο;»... Λίγες σειρές πιο κάτω ακολουθεί, όμως, στο πλαίσιο της

ίδιας «επιστολής», η αναφορά στη γνώμη άλλου πελάτη που πίνει ταυτόχρονα στην ηγεσία του γερμανού και του γάλλου ηγέτη της ακροδεξιάς — του Σένχουμπερ και του Λεπέν. Ο εθνικιστικός παροξυσμός στη Γερμανία τού σήμερα σχετικοποιείται.

Τη ρίζα του προβλήματος μοιάζει να αγγίζει το άρθρο της «φιλελεύθερης» εφημερίδας *Suddeutsche Zeitung* (1-2 Ιουνίου 1994, σελ. 3), όπου περιγράφεται ο αναιμικός ρόλος που έπαιξε η Γαλλία στην επιχείρηση της απόβασης και, κυρίως, στην αντίσταση εναντίον των Ναζί.

«Για την επικείμενη απόβαση ο στρατηγός ντε Γκωλ δεν ήξερε, 36 ώρες πριν, ακόμη τίποτα. Μόλις στις 4 Ιουνίου μεταφέρθηκε από τους συμμάχους από το Αλγέρι στο Λονδίνο. Και μόλις στις 5 Ιουνίου δημιουργήθηκε από το Εθνικό Απελευθερωτικό Συμβούλιο μια αναγνωρισμένη εξόριστη κυβέρνηση»... Ενώ, έπειτα από πολύωρες συζητήσεις, αποφασίστηκε η δράση των αντιστασιακών (της *Resistance*) να αντιμετωπισθεί ως ένα επιθυμητό "συμπλήρωμα", που όμως δεν συνυπολογίστηκε στο όλο σχέδιο» (της επιχείρησης). Στο ίδιο άρθρο γίνεται λόγος για τη δυσθυμία με την οποία οι Γάλλοι αντιμετώπιζον «μέσα στην ευφορία της D-Day» το «ότι το πνεύμα της αντίστασης εξαπλώθηκε με μεγάλη καθυστέρηση».

Η θέση αυτή τεκμηριώνεται με την περι-

γραφή ενός περιστατικού του 1942: «Υπάκουοι κάτοικοι» ενός χωριού κατέδωσαν στην Κομμαντατούρ την απόβαση βρετανών και καναδών στρατιωτών — που είχε στόχο την καταστροφή ενός γερμανικού ραντάρ — προκαλώντας έτσι το θάνατο 3.000 συμμάχων στρατιωτών. Αλλά και η ίδια η πράξη της απόβασης δεν παρουσιάζεται άμεμπτη. Με περισσή ακρίβεια περιγράφονται — σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας ενός γάλλου συγγραφέα, που φέρει τον τίτλο «Η θυσία των Νορμανδών» — οι καταστροφές που προκάλεσε: «Μέρη όπως τα Lisieux, St. Lô, Constances, Le Havre, Cherbourg ισοπεδώθηκαν χωρίς ιδιαίτερο λόγο. Περίπου 15.000 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η χρήση της ιστορίας ως «εργαλείο» πολιτικής χειραγώγησης δεν αποτελεί φαινόμενο νέο· ειδικότερα στη Γερμανία, όπου από τα μέσα της δεκαετίας του '80 — αρχής γενομένης από τη λεγόμενη «διαμάχη» των ιστορικών για το ναζισμό — επιχειρείται μια πλαστή «συμφιλίωση» με το παρελθόν. Το κύριο μέσο είναι η σύγκριση των εγκλημάτων που τότε διαπράχθηκαν με άλλα «ανάλογα». Η 50ή επέτειος της απόβασης των συμμάχων στη Νορμανδία αποτέλεσε απλώς μια καλοδεχούμενη πρόφαση.

Ακόμη και αν το 56% των Γερμανών θεωρεί, σύμφωνα με πρόσφατες δημοσκοπήσεις, τη Γερμανία ένοχη για τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ακόμη και αν το 65% των Γερμανών, σύμφωνα με τα ίδια πάντα στοιχεία, βρίσκουν καλό το γεγονός ότι οι Γερμανοί έχασαν τον πόλεμο (πηγή: *Der Spiegel*, 6.6.94) οι χειραγωγούντες την κοινή γνώμη επιδιώκουν με κάθε δυνατό μέσο την «ομαλοποίηση». Ο Χέλμουτ Κολ δεν παραβρέθηκε φυσικά στη Νορμανδία. Αντ' αυτού, όμως, θα είναι ο κύριος ομιλητής στην 50ή επέτειο της αποτυχημένης απόπειρας δολοφονίας του Χίτλερ από τον συνταγματάρχη Στάουφενμπεργκ (20 Ιουλίου 1944).

Η λάμψη της ηρωικής — αλλά και μοναδικής — πράξης μιας ομάδας ανώτερων αξιωματικών οφείλει, μέσα στη δίνη του προεκλογικού αγώνα, να φωτίσει τη μορφή του καγκελαρίου, βυθίζοντας για πάντα στη σιωπή τους ανώνυμους αγωνιστές της αντίστασης που έχασαν τη ζωή τους ■

Η νίκη των σοσιαλιστών ήταν αναμενόμενη. Από τον πρώτο γύρο προηγήθηκαν στην εκλογική κούρσα με ποσοστό που έφτανε το 33%. Το γεγονός, όμως, ότι θα πετύχαιναν μια τόσο μεγάλη νίκη, ίσως να μη το φαντάζονταν ούτε οι ίδιοι. Οι σύγγροι ψηφοφόροι προσήλθαν και αυτή τη φορά μαζικά στις κάλπες για να εκλέξουν 261 βουλευτές. Οι υπόλοιποι 127 είχαν εκλεγεί κατά τον πρώτο γύρο. Η επικράτηση των σοσιαλιστών ήταν ολοκληρωτική. Στη Βουδαπέστη σάρωσαν αφήνοντας μόνο δύο έδρες για τα άλλα κόμματα. Συνολικά πήραν τις 209 από τις 286 έδρες του Κοινοβουλίου.

Στη δεύτερη θέση ήρθε η Συμμαχία των Ελευθέρων Δημοκρατών με 70 έδρες. Το μεγαλύτερο κόμμα του συντηρητικού κυβερνητικού συνασπισμού, το Δημοκρατικό Φόρουμ, έπαθε πραγματική πανωλεθρία πέφτοντας στις 37 έδρες, από τις 165 που είχε στο προηγούμενο Κοινοβούλιο. Οι δύο σύμμαχοί του, μέχρι πρότινος στην κυβέρνηση, το Ανεξάρτητο Αγροτικό Κόμμα των Μικροϊδιοκτητών και το Λαϊκό Χριστιανοδημοκρατικό, δεν πήγαν καλύτερα. Το πρώτο παίρνει 26 έδρες από 44 στις εκλογές του '90 και το δεύτερο 22. Στη

ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΚΟΜΜΑΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΑ '94	ΕΔΡΕΣ '94	ΕΔΡΕΣ '90
ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ	55.15 %	209	33
ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΩΝ	18.13 %	70	91
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΦΟΡΟΥΜ	9.59 %	37	161
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΪΔΙΟΚΤΗΤΩΝ	6.74 %	26	44
ΛΑΪΚΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ	5.70 %	22	21
ΝΕΟΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ	5.18 %	20	21
ΑΛΛΑ ΚΟΜΜΑΤΑ		2	11

Βουλή κατόρθωσαν να μπουν άλλα τρία κόμματα που ξεπέρασαν το όριο του 5%. Οι Νέοι Δημοκράτες με 5,18% και 20 έδρες, η Ομοσπονδία των Αγροτών με 1 έδρα και το Κόμμα των Επιχειρηματιών με 1 έδρα.

Το ποσοστό 55,15% που άδραξε στις εκλογές το Σοσιαλιστικό Κόμμα του επιτρέπει να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Ωστόσο, ο ηγέτης του κόμματος, Γκιούλα Χορν, έσπευσε να δηλώσει την επομένη των εκλογών ότι οι σοσιαλιστές θέλουν να σχηματίσουν κυβέρνηση συνασπισμού και με άλλες δυνάμεις.

Επιθυμούν πραγματικά τη συνεργασία με τους ελεύθερους δημοκράτες -αλλά κάτι τέτοιο δεν φαίνεται εύκολο. Στη συμμαχία των ελευθέρων δημοκρατών επικρατεί η άποψη ότι δεν υπάρχει νόημα στη συνεργασία με ένα αυτοδύναμο κόμμα και ότι ο ρόλος τους σε μια τέτοια κυβέρνηση θα ήταν διακοσμητικός. Δεν έχουν αποκλείσει, βεβαίως, το ενδεχόμενο να πάρουν μέρος στην κυβέρνηση. Σ' αυτή την περίπτωση, θα ζητήσουν το κεφάλι του Γκιούλα Χορν. Τον θεωρούν παλαιοκομματικό και σε καμία περίπτωση δεν θα ήθελαν να μπουν σε μια κυβέρνηση με τον Χορν επικεφαλής. Οι διαβουλεύσεις άρχισαν αμέσως μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων. Η έκβασή τους, όμως, αμφιβάλλουμε αν θα είναι καθοριστική για τη αντιμετώπιση των προβλημάτων που υφίστανται.

Η ανεργία που φτάνει το 12%, το μεγάλο έλλειμμα των 3 δισ. δολαρίων στον προϋπολογισμό και, κυρίως, η δραστική μείωση των κοινωνικών παροχών στον βωμό της οικονομίας της αγοράς συνθέτουν μια εικόνα οικονομικής δυσπραγίας της μεγάλης πλειοψηφίας των Ούγγρων. Από τους σοσιαλιστές περιμένουν τώρα ό,τι τους σέλησε η προηγούμενη κυβέρνηση, μια οικονομική μεταρρύθμιση με ανθρώπινο πρόσωπο. Μόνο που η πορεία θα είναι δύσκολη και, το κυριότερο, τα όποια αποτελέσματα θ' αργήσουν να φανούν.

Η οικονομία, το μείζον πρόβλημα

Γι' αυτό, μια συμμαχία με τους ελεύθερους δημοκράτες θα δημιουργούσε ευρύτερης αποδοχής πολιτικό σχηματισμό ικανό ίσως να απορροφήσει τους κραδασμούς

Νίκη των πρώην κομμουνιστών

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Στις επαναληπτικές εκλογές στην Ουγγαρία, οι σοσιαλιστές πρώην κομμουνιστές πέτυχαν μια πολύ μεγάλη νίκη. Κέρδισαν την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών στο Κοινοβούλιο. Ο ηγέτης τους, ωστόσο, Γκιούλα Χορν, δήλωσε την επομένη της ανακοίνωσης των αποτελεσμάτων ότι οι σοσιαλιστές επιθυμούν τη συμμετοχή στην κυβέρνηση και των Ελευθέρων Δημοκρατών. Η ευρύτερη δυνατή συναίνεση θα τους χρειαστεί οπωσδήποτε γιατί θα είναι πολύ δύσκολο να ικανοποιήσει η νέα κυβέρνηση τις μεγάλες προσδοκίες του ουγγρικού λαού, που έχει δοκιμαστεί σκληρά κατά τη μετάβαση στην οικονομία της αγοράς. Το στίγμα, ωστόσο, της κυβέρνησης θα προκύψει από τη διαπάλη μέσα στο ίδιο το Σοσιαλιστικό Κόμμα, των ορθόδοξων σοσιαλιστών και των σοσιαλδημοκρατών.

και τη δυσαρέσκεια της ουγγρικής κοινωνίας που θα αντιδράσει, φυσικά, όταν διαπιστώσει ότι δεν είναι τόσο εύκολο να αντιστρέψει την πορεία των οικονομικών μεταρρυθμίσεων υπέρ μιας πολιτικής υψηλών κοινωνικών παροχών. Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις, άλλωστε, και η οικονομία της αγοράς είναι μονόδρομος για την κυβέρνηση των σοσιαλιστών.

Ο ίδιος ο ηγέτης τους, το πρώτο πράγμα που έκανε μετά τη μεγάλη νίκη ήταν να καθησυχάσει τους ντόπιους επιχειρηματίες και τους ξένους επενδυτές ότι οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις δεν θα σταματήσουν. Όπως και να 'χει, οι ελεύθεροι δημοκράτες θα ήσαν πράγματι χρήσιμο άλλοθι στα μάτια εκείνων που, στη νίκη των σοσιαλιστών, μπορεί να είδαν «την αναβίωση του κόκκινου κινδύνου».

Γεγονός, παρ' όλα αυτά, παραμένει ότι το σίγμα της νέας κυβέρνησης δεν εξαρτάται από τη συμμετοχή ή όχι σ' αυτή των ελεύ-

θερων δημοκρατών. Το δίνουν πρώτα οι ψηφοφόροι που την ανέδειξαν. Στο εκλογικό σώμα που ψήφισε υπέρ των σοσιαλιστών παρατηρείται μια αλλαγή συνακόλουθη της γενικότερης μεταβολής στην ουγγρική κοινωνία. Στην εκλογική βάση των σοσιαλιστών δεν κυριαρχούν τώρα οι προλετάριοι αλλά συνυπάρχουν ομάδες με διαφορετικά και σαφώς αντικρουόμενα συμφέροντα, παλαιοκομματικά, συνδικαλιστές μεταρρυθμιστές, μικροεπιχειρηματίες, μεγάλοι καπιταλιστές, «οι κόκκινοι βαρώνοι», όπως τους αποκαλούν, που προέρχονται από την παλιά νομενκλατούρα, άνεργοι, εργάτες, αγρότες και συνταξιούχοι, άνθρωποι που αντιδρούν στις ιδιωτικοποιήσεις και αρνούνται την οικονομία της αγοράς.

Η διαφοροποίηση αυτή αντανakλάται, όπως ήταν αναμενόμενο, και στο κόμμα, όπου έχουν διαμορφωθεί δύο τάσεις. Την πρώτη, τη συντηρητική, εκφράζουν ο δεύ-

τερος τη τάξει μέσα στο κόμμα, Σάντορ Νάγκι, παλιός συνδικαλιστής αλλά και ο ίδιος ο Γκιούλα Χορν. Πολλοί φοβούνται ότι, αν η ισορροπία ανατραπεί υπέρ των συντηρητικών, τότε η οικονομική ανάκαμψη θα καθυστερήσει δραματικά.

Από την άλλη πλευρά, βρίσκονται οι προοδευτικοί σοσιαλδημοκράτες με επικεφαλής τον Λάσλο Μπέκεσι. Η απουσία του τελευταίου από τη συνέντευξη Τύπου το βράδυ της ανακοίνωσης των αποτελεσμάτων θεωρήθηκε ενδεικτική της διαμάχης που έχει ξεσπάσει.

Μέσα από την εξισορρόπηση των δύο τάσεων θα προκύψουν το σίγμα της κυβέρνησης αλλά και το νέο πρόσωπο των σοσιαλιστών, τέσσερα χρόνια μετά τη δραματική περιθωριοποίησή τους. Όταν αυτό συμβεί θα μιλήσουμε με μεγαλύτερη σαφήνεια για το πού πάει η Ουγγαρία.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Κυκλοφορεί σε όλα τα βιβλιοπωλεία

Γιώργου Δελαστίκ

Η Νέα «Γιάλτα»

ΕΟΚ, ΗΠΑ, Βαλκάνια

Ο παλιός κόσμος του «ψυχρού πολέμου» κατέρρευσε. Μια Νέα «Γιάλτα» ετοιμάζεται να τον αντικαταστήσει. Ακριβώς τα «μυστικά» της αποκαλύπτει αυτό το βιβλίο.

Τα Βαλκάνια πνίγονται στο αίμα, καθώς η Γερμανία επελαύνει προς Νότο και οι ΗΠΑ προσπαθούν να κρατήσουν την επιρροή τους στη νότια Βαλκανική.

Η Ελλάδα γίνεται ο αποδιοπομπαίος τράγος των ΗΠΑ, της ΕΟΚ και του ΝΑΤΟ, καθώς η εξωτερική της πολιτική συνθλίβεται ανάμεσα στις αντιθέσεις συμφερόντων ΗΠΑ - Γερμανίας.

«Το Μάαστριχτ είναι νεκρό!» ομολογεί πια ο δυτικός Τύπος, καθώς το «ευρωπαϊκό ιδεώδες» της ΕΟΚ έχει μεταβληθεί σε... κονσέρτο για ντόμπερμαν, κανίς και μπουλντόγκ!

Η Ρωσία ταπεινώνεται και αποσυντίθεται, καθώς Ουάσινγκτον και Βερολίνο συγκρούονται για το ποιος τελικά θα κατορθώσει να μετατρέψει σε δικό του «Τρίτο Κόσμο» την άλλοτε κραταιά Σοβιετική Ένωση.

Η Ευρώπη συνταράσσεται από μια πρωτοφανή κοινωνική και πολιτική κρίση, που απειλεί με ανατροπή το πολιτικό σκηνικό και οδηγεί μέχρι και στη διάλυση κρατών.

Κεντρική διάθεση: ΠΡΟΟΔΟΣ • Μεσολογγίου 5, Αθήνα • Τηλ.: 3621001 • Fax: 3629207

Στη στροφή των ευρωεκλογών

Μπορεί ο Κλίντον να έδωσε τις ευλογίες του στον Μπερλουσκόνι αλλά ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ζακ Ντελόρ, δήλωσε: «Η Ιταλία έχει μολυνθεί από ένα ειδεχθές τέρας». Και η Αριστερά; Χτενίζεται...

Μόνο οι ανησυχίες των ευρωπαϊκών ηγετών για τη συμμετοχή των φασιστών στην κυβέρνηση ευαισθητοποίησαν την ιταλική κοινή γνώμη μπροστά στις ευρωεκλογές. Η αλήθεια είναι ότι όλοι περιμένουν να δουν με ποιο τρόπο η νέα κυβέρνηση του Μπερλουσκόνι θα καλύψει το κενό εξουσίας που υπήρχε εδώ και δύο χρόνια.

Ενώ, με την πάροδο του χρόνου, οι υπάλληλοι του Μπερλουσκόνι με τους συμμάχους τους της *Λέγκα του Βορρά* και της *Εθνικής Συμμαχίας του Φίνι* αρχίζουν να εξοικειώνονται με τη διαχείριση της κυβερνητικής εξουσίας κάνοντας τα πρώτα δειλά βήματα διάλυσης του κοινωνικού κράτους, η ιταλική Αριστερά λάμπει διά της απουσίας της.

Κρίση και φθορά στην Αριστερά

Η Συμμαχία των Προγκρεσίσι στη σημερινή εκλογική αναμέτρηση αποτελεί παρελθόν. Η απλή αναλογική οδήγησε το κάθε αριστερό κόμμα και κομματάκι σε μια αυτόνομη πολιτική παρουσία.

Ο μεγάλος απών της προεκλογικής ζωής είναι το ΔΚΑ του Οκέτο. Και να φανταστεί κανείς ότι έως πριν από λίγα χρόνια η διεθνής και ευρωπαϊκή πολιτική αποτελούσαν τον προνομιακό χώρο που η ιταλική Αριστερά ασκούσε την πολιτική της ηγεμονία. Το ΔΚΑ μετά την εκλογική ήττα έχει πέσει σε λήθαργο και, κυριολεκτικά, ακολουθεί με μεγάλη δυσκολία τις εξελίξεις. Στην προσπάθειά του να πλησιάσει τις κεντρικές δυνάμεις των καθολικών του Λαϊκού Κόμματος, αρνείται να ασχοληθεί με τις ανησυχίες, τις προσδοκίες και την ωριμότητα του κόσμου της Αριστεράς που βλέπει με φόβο τον περιορισμό των βασικών πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων που προσπαθεί να επιβάλλει ο Μπερλουσκόνι. Οι φωνές μέσα από το ΔΚΑ που προσπαθούν να ευαισθητοποιήσουν το με-

γάλο αυτό μαζικό κόμμα απομονώνονται από τη νωχελική αδράνεια του κομματικού του μηχανισμού. Η κρίση της ηγεσίας του αποτελεί το κυρίαρχο πρόβλημα του ΔΚΑ και, στους κόλπους του, έχει αρχίσει ένας αγώνας φθοράς για τον έλεγχο του κόμματος. Στις 20 Ιουνίου πιθανώς το ΔΚΑ να επιχειρήσει μια νέα στροφή. Η θέση του Οκέτο στη γραμματεία δεν μπορεί να διαιωνισθεί ακόμα για αρκετό καιρό.

Η Κομμουνιστική Επανάδρυση

Ενώ στο ΔΚΑ η παράλυση αποτελεί τον τρέχοντα πολιτικό λόγο ύπαρξής του, η Κομμουνιστική Επανάδρυση έχει μεταβληθεί σε νέο φυτώριο ιδεών και πολιτικών ζυμώσεων. Σε αντιπαράθεση με τον Οκέτο, ο γραμματέας της Επανάδρυσης, Μπερτινότι, απέδειξε ότι έχει καταπληκτικές δυνατότητες επικοινωνίας με τον κόσμο της Αριστεράς και, ίσως, το κυριότερο με το δογματικό και συντηρητικό τμήμα της Επανάδρυσης που εκφράζεται από τον Κοσούτα.

Η Επανάδρυση αποτελεί τη μόνη δύναμη της Αριστεράς που απαιτεί την ψήφο των πολιτών, δίνοντας σαφή προοπτική για την Ευρώπη. Κύριο σύνθημά της για την καταπολέμηση της δομικής πια ανεργίας και την αναβάθμιση του ευρωπαϊκού πολιτισμού είναι η μείωση του ωραρίου εργασίας χωρίς τη μείωση των μισθών. Μέσα από αυτή την αρκετά επαναστατική πρόταση, που για την Επανάδρυση ξεπερνά τα στενά συνδικαλιστικά διεκδικητικά πλαίσια και παίρνει τις διαστάσεις μιας συνολικής εναλλακτικής πρότασης για την οργάνωση της εργασίας και του πολιτισμού στην Ευρώπη, μπορεί να οικοδομηθεί μια νέα μακρόχρονη συμμαχία των δυνάμεων της Αριστεράς και της Οικολογίας σε διεθνές επίπεδο. Το μεγαλύτερο ιταλικό συνδικάτο, η αριστερή CGIL, της οποίας ο Μπερτινότι μέχρι πέρυσι ήταν ηγετικό στέ-

λεχος, αρχίζει να ευθυγραμμίζεται με την ιδέα μιας τόσο επιθετικής διεκδίκησης που να αφορά την οργάνωση της εργασίας και τη διεύρυνση του ελεύθερου χρόνου. Οι μεγαλύτερες ιταλικές οικολογικές οργανώσεις και ιδιαίτερα η LEGA AMBIENTE, αποτελούν, στην ουσία, τους μεγαλύτερους εμπνευστές αυτής της πρότασης, που στόχο έχει ένα συνολικό οικολογικό, οικονομικό και κοινωνικό πρόγραμμα, στο κέντρο του οποίου βρίσκεται η διάσταση των κοινωνικών δικαιωμάτων του πολίτη, όπου εργασία, περιβάλλον, υγεία, κοινωνική πρόνοια, ενημέρωση και συμμετοχή αποτελούν στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα, που θα πρέπει να εξισωθούν με τα ήδη κατακτημένα ανθρώπινα και πολιτικά δικαιώματα.

Νέες προοπτικές

Σύμφωνα με τις τελευταίες δημοσκοπήσεις, τα αριστερά, προοδευτικά, οικολογικά και δημοκρατικά κόμματα θα έχουν την πλειοψηφία απέναντι στις δεξιές ακροδεξιές και νεοφιλελεύθερες δυνάμεις. Η Ευρώπη του Μάαστριχτ αποτελεί στην ουσία παρελθόν και για τους ίδιους τους εμπνευστές της, εξαιτίας της αναδιάρθρωσης και αναδιοργάνωσης του ευρωπαϊκού και διεθνούς συστήματος αγοράς και εργασίας και των αντιθέσεών του. Για το μεγαλύτερο τμήμα της ιταλικής Αριστεράς, Επανάδρυση, Ρέτε, Πράσινους και ένα μεγάλο μέρος του ΔΚΑ, η ψήφιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος μπορεί να αποτελέσει το πλαίσιο μέσα στο οποίο η ευρωπαϊκή Αριστερά θα μπορέσει να συγκλίνει τις προσπάθειές της για την οικοδόμηση ενός νέου ευρωπαϊκού πολιτισμού, που να βασίζεται σε νέες αξίες πέρα από αυτές της ελεύθερης αγοράς, των εμπορών και της διαφήμισης.

Αργύρης Παναγόπουλος

Η γενοκτονία του αιώνα

Οι άγριες σφαγές των μελών της φυλής Τούτσι στη Ρουάντα από τους κυβερνητικούς στρατιώτες της φυλής Χούτου έχει πάρει διαστάσεις γενοκτονίας. Ωστόσο, οι χώρες της Δύσης κωφεύουν και αρκούνται σε απλά ευχολόγια ειρήνευσης. Η αδυναμία του ΟΗΕ να εμποδίσει τη γενοκτονία όχι μόνο αμαυρώνει την εικόνα του οργανισμού, αλλά και αποδεικνύει ότι η χρήση στρατιωτικής δύναμης σε χώρες όπου δεν διακυβεύονται ζωτικά συμφέροντα της Δύσης δεν αποτελεί προτεραιότητα.

Οι 15.000 αντάρτες του Πατριωτικού Μετώπου της Ρουάντα (φυλή Τούτσι) προελαύνουν κατά της πρωτεύουσας Κιγκάλι, έχοντας καταλάβει ήδη τα 2/3 της χώρας, αλλά αντιμετωπίζουν την ισχυρή αντίδραση των 40.000 κυβερνητικών στρατιωτών (φυλή Χούτου), που εκπαιδεύτηκαν και εξοπλήστηκαν από τη Γαλλία. Ίσως, η κατάληψη του Κιγκάλι να σημάνει και το τέλος του εμφυλίου· η έκβαση όμως αυτή διαφαίνεται για την ώρα πολύ δύσκολη. Η καταπιεσμένη μειονότητα οδηγήθηκε στην ανάγκη συμμετοχής στο πολιτικό σύστημα, όμως η αδιάλλακτη στάση των Χούτου, που είχαν την πολιτική και στρατιωτική κυριαρχία, οδήγησε στη σύγκρουση των δύο φυλών. Το Βέλγιο και η Γαλλία, παραδοσιακοί φύλακες και εγγυητές της κυριαρχίας των Χούτου στη δεκαετία του '60, έχασαν τη δυνατότητα εξάσκησης επιρροής στη χώρα με αποτέλεσμα να επικρατήσει ατμόσφαιρα έντασης.

Οι άγριες σφαγές των Τούτσι από τους Χούτου στη δεκαετία του '60 δημιούργησαν κύμα φυγής στις γειτονικές χώρες και οι πρόσφυγες εκείνοι είναι αυτοί που αποτελούν τον βασικό πυρήνα του Πατριωτικού Μετώπου της Ρουάντα, που σήμερα δίνει αγώνα επιβίωσης με τους πανίσχυρους Χούτου.

Έπειτα από 40 χρόνια βελγικής αποικιοκρατίας (1922-1962), η Ρουάντα απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1962 με τη φυλή των Χούτου (85% του πληθυσμού) να κυριαρχεί επί των Τούτσι. Σήμερα, αυτό το φτωχό και τόσο απόμακρο για να συγκινή-

σει τη Δύση κράτος, με 7,5 εκατ. πληθυσμό, θρηνεί ήδη 500.000 νεκρούς και οι πρόσφυγες στα γειτονικά κράτη φτάνουν το ένα εκατομμύριο.

Η ανεξήγητη πτώση του αεροπλάνου στις 6 Απριλίου 1994, που είχε αποτέλεσμα να σκοτωθεί ο πρόεδρος της χώρας, Γιοβενάλ Χαμπιαριμάνα, μαζί με τον πρόεδρο του γειτονικού Μπουρούντι, πυροδότησε την έναρξη του ανελέητου αυτού εμφυλίου. Το μακελειό άρχισε την επόμενη μέρα, με τους Χούτου να επιρρίπτουν την ευθύνη για την πτώση του αεροπλάνου στους Τούτσι, τους οποίους προσπαθούν να εξοντώσουν με κάθε μέσον.

Την αιχμή του δόρατος των Χούτου αποτελεί σώμα πολιτοφυλακής, που δεν διστάζουν να χτυπήσουν οποιονδήποτε ανήκει στη φυλή των Τούτσι και, κυρίως, τα παιδιά που θα πρέπει, όπως ισχυρίζονται, να εξοντωθούν για να μη ζητήσουν εκδίκηση όταν μεγαλώσουν. Χαρακτηριστικά είναι τα τεράστια μαχαίρια που χρησιμοποιούνται για την εξολόθρευση των Τούτσι, οι πλουσιότεροι από τους οποίους πληρώνουν τους δολοφόνους τους προκειμένου να τους σκοτώσουν «ευπρεπώς» με σφαίρες.

Οι σφαγές έχουν πάρει τη μορφή της γενοκτονίας, η οποία αναγνωρίστηκε επίσημα από την Επιτροπή για τα ανθρώπινα δικαιώματα των Ηνωμένων Εθνών που συνηλθε εκτάκτως στη Γενεύη στις 25 Μαΐου. Ο ποταμός Καγκέρα που, μέσω Τανζανίας, καταλήγει στη λίμνη Βικτώρια παρασύρει πτώματα, αρκετά από τα οποία είναι ακέφαλα, με ρυθμό 80 ανά ώρα, ενώ εκ-

σκαπτικά μηχανήματα ανοίγουν μαζικούς τάφους, λόγω της απειλής της χολέρας.

Η Δύση δίνει, προς το παρόν, την εντύπωση ενός μετριοπαθούς παράγοντα, που κάνει τα πάντα για να μην εμπλακεί στην εμφύλια διαμάχη. Η οικονομική και κοινωνική εξάρθρωση της χώρας την αφήνει απαθή. Οι ΗΠΑ, που με τη Νέα Τάξη αναδεικνύεται σε προστάτη του διεθνούς οικονομικού και πολιτικού status quo, στην περίπτωση της Ρουάντα κωφεύουν και αρκούνται σε απλά ευχολόγια ειρήνευσης· η διαπραγματευτική τους ικανότητα αποδεικνύεται ανύπαρκτη.

Οι συνέπειες της εμφύλιας αυτής σύρραξης είναι μηδαμινές για τις βιομηχανικές χώρες της Δύσης, όπως συμβαίνει σ' όλες τις περιφερειακές συγκρούσεις. Το μέλημα, συνεπώς, του ΟΗΕ συνίσταται στη διατήρηση της εσωτερικής σταθερότητας, αλλά χωρίς την άμεση εμπλοκή ειρηνευτικής δύναμης. Εξάλλου το φιάσκο στη Σομαλία είναι ακόμη τόσο νωπό, ώστε να δηλώσει ο Μπούτρος Γκάλι ότι «διαπράχθηκε μια γενοκτονία και η διεθνής κοινότητα ακόμη συζητάει τι πρέπει να γίνει...».

Η αδυναμία του ΟΗΕ να εμποδίσει τη γενοκτονία στη Ρουάντα αμαύρωσε την εικόνα που προσπαθούσε ο οργανισμός να δώσει παλιότερα. Για άλλη μια φορά αποδεικνύεται ότι η χρήση στρατιωτικής δύναμης σε χώρες όπου δεν διακυβεύονται ζωτικά συμφέροντα της Δύσης δεν αποτελεί προτεραιότητα και αντικαθίσταται εύκολα από διστακτικότητα, χωρίς να μπορεί να παίξει αποφασιστικό ρόλο αποτροπής.

Λόγω του ιδιόρρυθμου πολιτικοκοινωνικού συστήματος της Ρουάντα (φυλετική διάρθρωση της κοινωνίας και όχι ταξική, όπως είναι στη Δύση) η κατάσταση είναι ιδιαίτερα συγκεχυμένη. Ο ΟΗΕ αναγκάστηκε να αποσύρει τους 2.500 κυανόκρανους παρατηρητές μετά το θάνατο σε ενέδρα 10 Βέλγων αλλά, αργότερα, το Συμβούλιο Ασφαλείας ενέκρινε την αποστολή 5.500 ανδρών, οι οποίοι θα επεμβαίνουν μόνο όταν απειλείται η ζωή των αμάχων. Στο μεταξύ η Γκάνα, η Σενεγάλη και η Αιθιοπία συμφώνησαν να στείλουν στρατεύματα. Έτσι, η ειδική σχέση ΟΗΕ - Ρουάντα θα συνεχιστεί για πολύ καιρό, με απρόβλεπτες για τη χώρα διαστάσεις.

Νίκος Παπαδόπουλος

Αυτές οι εισαγωγικές παρατηρήσεις είναι λίγο ως πολύ απαραίτητες για να κατανοηθούν όσα συμβαίνουν τις ώρες αυτές στην προστατευμένη με διεθνείς εγγυήσεις ζώνη στο βόρειο τμήμα του Ιράκ - ή, αν προτιμάτε καλύτερα, στο Νότιο Κουρδιστάν. Έχει μόλις συμπληρωθεί μήνας από τότε που το μόνο ελεύθερο τμήμα του Κουρδιστάν σπαράσσεται από εμφύλιο πόλεμο, ο οποίος θυμίζει τους όρους του εμφυλίου της Σομαλίας.

Η αφορμή της σύρραξης ακούγεται λίγο περίεργα: Στις 5 Μαΐου σκοτώθηκε ο Αλή Σομερχάν, στρατιώτης του PDKI (Δημοκρατικό Κόμμα Κουρδιστάν-Ιράκ) του οποίου ηγείται ο Μασούντ Μπαρζανί. Ο λόγος; Ο Αλή είχε κάποιες κτηματικές διαφορές στην περιοχή της Κάλα Ντίζα και οι στρατιώτες του PUK (Πατριωτική Ένωση Κουρδιστάν) - στο οποίο ηγείται ο Τζελάλ Ταλαμπανί - τον σκότωσαν μαζί με άλλους πέντε φίλους του. Ακολούθησαν συμπλοκές μεταξύ τμημάτων του PDKI και του PUK. Ο Ταλαμπανί έλειπε στο εξωτερικό -στη Συρία- και ο Μπαρζανί έκανε εκκλήσεις από τον μικρό τηλεοπτικό σταθ-

μό του Κουρδιστάν να σταματήσουν οι συμπλοκές. Εγιναν προσπάθειες από τις ηγεσίες η υπόθεση να κρατηθεί μυστική και η

κρίση να εκτονωθεί. Όμως, στο Κουρδιστάν δεν λύνονται έτσι οι διαφορές που έχουν χαρακτήρα οικογενειακής βεντέτας. Πολύ γρήγορα, οι συμπλοκές φούντωσαν. Ήδη οι νεκροί ανέρχονται σε μερικές εκατοντάδες. Και δεν είναι μόνο νεκροί από συμπλοκές. Είναι και νεκροί από εκτελέσεις.

Παράνοιες όπως αυτή που συμβαίνει σήμερα στο Κουρδιστάν είναι δύσκολο να κατανοηθούν από τους δυτικούς αναλυτές, οι οποίοι προσεγγίζονται τότε από τη μια πλευρά και τότε από την άλλη, χρωματίζονται πολιτικά και επηρεάζονται από ιδεολογικές φορτίσεις.

Ωστόσο, στη συγκυρία, χρήσιμο είναι να εξετασθεί και πάλι ο ρόλος που έπαιξαν παρασκηνιακά οι περιβάλλουσες το ελεύθερο τμήμα του Κουρδιστάν χώρες. Με βαθιές αντιθέσεις μεταξύ τους, η Τουρκία, το Ιράν, η Συρία και το Ιράκ συμφωνούσαν ανέκαθεν σε ένα σημείο: Πώς να καταπνίξουν το κουρδικό κίνημα. Είναι γνωστή η συνάντηση των υπουργών Εξωτερικών Τουρκίας, Ιράν και Συρίας πριν από λίγους μήνες στην Κωνσταντινούπολη «για να βρεθεί λύση στο κουρδικό ζήτημα» - που είχε λάβει επικίνδυνες διαστάσεις για τις χώρες αυτές, καθώς σε τμήμα του ιρακινού Κουρδιστάν έχει ουσιαστικά εγκαθιδρυθεί ένα αυτόνομο μικρό κράτος. Από

Συγκρούσεις των φυλών αντί της εθνικής ενότητας

Οι Κούρδοι, ακόμη κι αν διαθέτουν δυνατό το αίσθημα της ταυτότητάς τους σε σχέση με τις εθνότητες που τους περιβάλλουν, έχουν, αντίθετα, πολύ λίγο ανεπτυγμένη την αίσθηση της εθνικής τους ενότητας. Η εύστοχη παρατήρηση ανήκει στον αμερικανό πολιτειολόγο Graham E. Fuller.

Η κουρδική κοινωνία -σε όλες τις περιοχές που ζουν Κούρδοι- είναι μια κοινωνία οργανωμένη σε φεουδαρχικά και φυλετικά πρότυπα, που συσπειρώνεται γύρω από τοπικούς ηγέτες, αφοσιωμένη στις δοξασίες του clan και καθοδηγείται από ηγετικές προσωπικότητες που ανάγουν τις εξουσίες τους σε ένα πολύ μακρινό παρελθόν. Τα φαινόμενα αυτά είναι περισσότερο φανερά στο Κουρδιστάν του Ιράκ και του Ιράν και λιγότερο της Τουρκίας, όπου οι κεμαλικές μεταρρυθμίσεις του '20 και του '30 έχουν δραστικά σπάσει τις φεουδαρχικές δομές.

το 1991, έπειτα από δημοκρατικές και ελεύθερες εκλογές, οι Κούρδοι απέκτησαν Κοινοβούλιο, κυβέρνηση εθνικής ενότητας, άρχισαν να δημιουργούν νομοθετικές και δικαστικές δομές και, σιγά σιγά, ασχολούμενοι με τη γεωργία, εξασφάλιζαν στοιχειώδεις όρους επιβίωσης, αν και αποκλεισμένοι από το διπλό εμπάργκο του ΟΗΕ (για το Ιράκ) και του καθεστώτος της Βαγδάτης.

Ελεύθερος Τύπος, κίνηση ιδεών, επισκέψεις πολλών φίλων των Κούρδων, άνοιγμα στη διεθνή κοινότητα - όλα αυτά ήταν μερικά, λίγα, αλλά πολύ ουσιαστικά για τους Κούρδους. Και όλα αυτά ενέπνεαν τους Κούρδους σε κάθε γωνιά του μεζονος Κουρδιστάν και στο εξωτερικό.

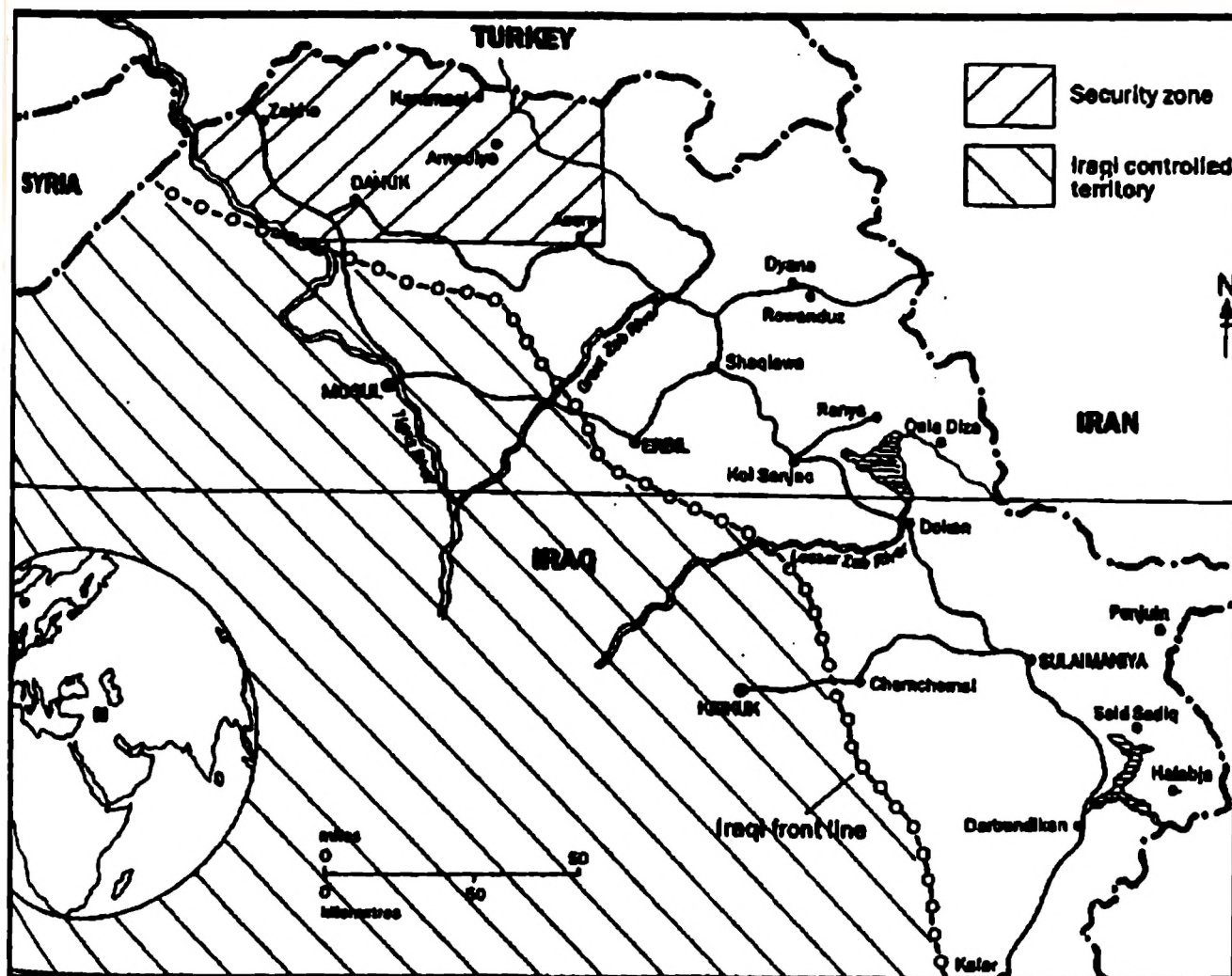
«Κούρσα» επεμβάσεων

Αυτή την ώρα, οι περιβάλλουσες χώρες έχουν αποδυθεί σε μια κούρσα επεμβάσεων, κρυφών και φανερών. Το Ιράν με τους φονταμενταλιστές Χεσμπολά, η Τουρκία με τις μυστικές υπηρεσίες της και τους δι-

πλωμάτες της που... διαιτητεύουν στη σύρραξη των Κούρδων του Ιράκ. Αυτόν τον μήνα, τον Ιούνιο, η Τουρκία κρατά ένα ακόμη ισχυρό χαρτί στα χέρια της: το Κοινοβούλιό της πρόκειται να ψηφίσει και πάλι για την παράταση ή μη της χρήσης της αεροπορικής βάσης του Ιντσιρλίκ από τις συμμαχικές δυνάμεις προστασίας της ελεύθερης ζώνης του Κουρδιστάν στο Ιράκ. Η Τουρκία εκτιμά ότι η λύση του δικού της κουρδικού ζητήματος περνά μέσα από τη λύση του κουρδικού ζητήματος του Ιράκ. Και εκεί, στη Βαγδάτη, έχουν αρχίσει να ελπίζουν ότι επίκειται η άρση του εμπάργκο εναντίον του Ιράκ.

Ετσι, αν συνυπολογισθούν όλες αυτές οι παράμετροι -και μερικές άλλες που συνάπτονται με τα συμφέροντα της Δύσης και των αραβικών χωρών-, αναλογίζεται κανείς ότι οι κτηματικές διαφορές του Αλή Σομιρχάν, ήρθαν σαν ευλογία για τους πολλούς εχθρούς ενός βασανισμένου και πολλές φορές προδομένου λαού.

Χ.Γ.Π.

Στον χάρτη εμφανίζονται η περιοχή της «Ζώνης Ασφαλείας» γύρω από το Ντοχούκ -όπου κυρίως ελέγχεται από τον Μπαρζανί- και η νότια περιοχή της Σουλεϊμάνγια - στην οποία ο Ταλαμπανί είναι ο ισχυρότερος παράγων. Οι περιοχές του Κουρδιστάν που ελέγχονται από το καθεστώς του Ιράκ είναι οι πετρελαιοφόρες περιοχές της Μοσούλης και του Κιρκούκ.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΕΚΤΟΝΩΣΗ;

Στις 5 Ιουνίου επιτεύχθηκε μια πρώτη εκτόνωση της εμφύλιας σύρραξης, αν και πολιτικοί παρατηρητές είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικοί για την αποτελεσματικότητα της συμφωνίας κατάπαυσης του πυρός. Η πρώτη αυτή συμφωνία — ένα μήνα μετά την έναρξη των εχθροπραξιών — έγινε στις 5 Ιουνίου στο ξενοδοχείο Σοριάν Πάλλας του Αρμπιλ, όπου συναντήθηκαν ο Μασούντ Μπαρζανί και ο Τζελάλ Ταλαμπανί με την παρουσία και των εκπροσώπων του INC (Εθνικό Κογκρέσο του Ιράκ) και του Κουρδικού Μετώπου (πανεθνικό σχήμα των Κούρδων του Ιράκ).

Στο κείμενο που εξέδωσαν μετά τη συνάντηση, τόνισαν τον θετικό ρόλο που έπαιξε το Γραφείο Επιχειρήσεων που συστήθηκε από εκπροσώπους του KDPI και του PUK στις 8 Μαΐου, αμέσως μετά την έναρξη των εχθροπραξιών και προσπάθησε σ' αυτό το διάστημα να ελέγξει την κρίση. Στόχος των προσπαθειών αυτή τη στιγμή είναι να επιτύχουν πλήρη κατάπαυση του πυρός και στις περιοχές γύρω από την Σουλεϊμάνγια, όπου, όπως φαίνεται, συνεχίζονται μικροσυμπλοκές.

Η ηρεμία που επανέρχεται στο Κουρδιστάν είναι απαραίτητη και για τα δύο κόμματα. Έχοντας διαπιστώσει ότι οι μέχρι σήμερα πολιτικές ρυθμίσεις δεν εξασφάλιζαν την καλύτερη εξισορρόπηση των δυνάμεων, ετοιμάζουν εκλογές για τον επόμενο χρόνο. Ποιος, όμως, εγγυάται για την ομαλή πορεία της πολιτικής ζωής στο Κουρδιστάν μέχρι τότε; Και μάλιστα μετά από τις πρόσφατες συρράξεις;

Και ποιος εγγυάται ότι οι περιβάλλουσες το Κουρδιστάν χώρες δεν θα δυναμπίσουν τις εξελίξεις;

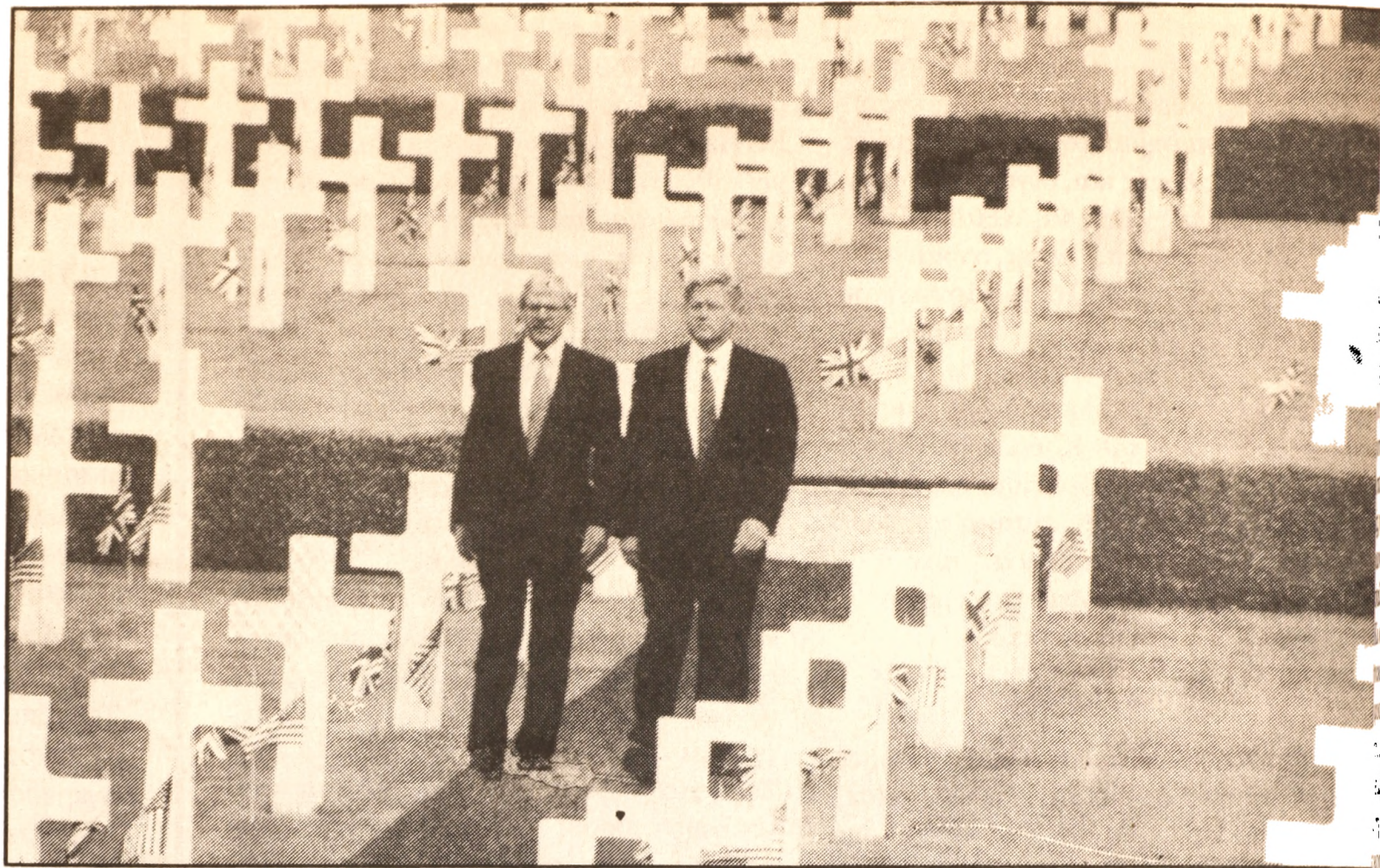
■ MTV ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Το μουσικό τηλεοπτικό κανάλι MTV με 60 εκατ. θεατές σε 33 χώρες και με πυρήνα τις ηλικίες μεταξύ 18 έως 34 ετών, φιλοξένησε το Σαββατοκύριακο που πέρασε τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής **Ζακ Ντελόρ**, τη νορβηγίδα πρωθυπουργό **Μπρούτζλαντ** και τον **Μιχαήλ Γκορμπατσόφ** σε μια προσπάθεια να εξηγηθεί στους νέους η σημασία των ευρωεκλογών. Πολύ καλή η πρωτοβουλία. Τώρα, γιατί εκλήθη και η πρωθυπουργός της Τουρκίας **Τσιλέρ**, και τι άραγε είχε να πει για την Ευρώπη παραμένει εύλογο ερώτημα. Τη ρώτησε άραγε κανείς τι σχέση έχει με τη δημοκρατική Ευρώπη η Τουρκία, όπου η σφαγή των Κούρδων συνεχίζεται;

■ ΕΝ ΤΩ ΜΕΤΑΞΥ

Για μια ακόμη φορά, ο λιμός επανέρχεται στην Αιθιοπία. Η χώρα αντιμετωπίζει το φάσμα της πείνας, μια καταστροφή κυριολεκτικά χειρότερη από εκείνη του 1984. Αυτή τη φορά, δεν υπάρχει εμφύλιος πόλεμος ή εξαναγκαστική εσωτερική μετανάστευση. Η ξηρασία μετατρέπει τη γη σε έρημη χώρα και η πείνα έρχεται.

Ήδη οι μανάδες κάνουν επιλογές ζωής και θανάτου, καθώς επιλέγουν να δώσουν τη λιγοστή τροφή σ' εκείνα απ' τα παιδιά τους που κρίνουν ότι έχουν τις περισσότερες

πιθανότητες να επιζήσουν. Οι νεκροί από την πείνα ανέρχονται ήδη σε 5.000.

Η επιβίωση στην Αιθιοπία θα εξαρτηθεί και πάλι από την έγκαιρη διεθνή βοήθεια και την έμπρακτη συμπαράσταση. Γενικότερα για την Αφρική, διεθνείς οργανώσεις υπολογίζουν ότι σε επτά χώρες της ηπείρου απειλούνται άμεσα από την πείνα οι ζωές 20 εκατ. ατόμων.

■ ΕΠΕΤΕΙΟΙ

Με «διακριτικά» αλλά αυστηρά αστυνομικά μέτρα στο Πεκίνο, πέρασε η 5η επέτειος της σφαγής στην πλατεία Τιενανμέν. Αυστηρές φρουρές και γύρω από το Πανεπιστήμιο του Πεκίνου, την καρδιά του κινήματος υπέρ της δημοκρατίας, που, το 1989, καταπνίγηκε στο αίμα. Στην Κίνα ακόμη δεν μπορούν να

εορτάσουν ελεύθερα τέτοιες επετείους ούτε τα θύματα να θρηνήσουν.

■ ΤΗΝ ΥΣΤΑΤΗ ΩΡΑ;

Αμφιβολίες εκφράζει ο διεθνής Τύπος για το αν στη διάσκεψη κορυφής στην Κέρκυρα προς τα τέλη του μηνός οι «12» θα αποφασίσουν για το διάδοχο του **Ντελόρ**. Υποστηρίζεται παράλληλα ότι η συμφωνία Γερμανίας - Γαλλίας για την υποστήριξη της υποψηφιότητας του βέλγου πρωθυπουργού **Ζαν Λικ Ντεάν** έχει ήδη προδικάσει το αποτέλεσμα. Ωστόσο, πολλοί επισημαίνουν ένα πραγματικό αδιέξοδο και προοιωνίζονται πιθανή αναβολή της απόφασης, που σ' αυτή την περίπτωση θα ληφθεί κατά τη διάρκεια της γερμανικής προεδρίας, μολονότι η πείρα δείχνει ότι τα πράγματα αυτά, έπειτα από πολύπλοκο πάρε -

δώσε, αποφασίζονται μάλλον την τελευταία στιγμή. Δεν θα ήταν, πάντως, καθόλου άσχημο, η επιλογή να γίνει στην Κέρκυρα. Θα προσετίθετο κι αυτό στα θετικά της ελληνικής προεδρίας.

■ ΑΚΡΟΒΑΣΙΕΣ

Επικίνδυνες διαστάσεις προσλαμβάνει η διαμάχη ΗΠΑ και Β. Κορέας. Οι Αμερικανοί πιέζουν το Συμβούλιο Ασφαλείας να επιβάλει δρακόντειες οικονομικές κυρώσεις κατά του καθεστώτος **Κιμ Ιλ Σουνγκ**, διότι δεν δέχεται διεθνή επιθεώρηση στις μυστικές πυρηνικές εγκαταστάσεις της χώρας, που κατά πάσα πιθανότητα είναι σε θέση να κατασκευάσουν πυρηνική βόμβα.

Στο μεταξύ, οξύνεται ο πόλεμος των λέξεων μεταξύ Β. και Ν. Κορέας σε βαθμό εμπρηστικό... Τι μέλλει γενέσθαι;

Κατακλύστηκαν τα ΜΜΕ από τα αφιερώματα για την 50ή επέτειο της απόβασης των συμμάχων στη Νορμανδία, που σήμανε την αρχή του τέλους για τη Γερμανία στο δυτικό μέτωπο. Αυτό που πρέπει να θυμόμαστε είναι ότι οι λαοί της Ευρώπης οφείλουν σήμερα την ελευθερία τους σ' αυτούς που πολέμησαν και σ' αυτούς που έπεσαν με πίστη για το παρόν και το μέλλον. Και οι βετεράνοι των συμμάχων δικαίως θέλουν την επέτειο δική τους. Αμερικανοί και Άγγλοι σήκωσαν το βάρος στο δυτικό μέτωπο.

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

δεν γυρίζει πίσω

Ψήφος πάση θυσία

Ευρωεκλογές προ των πυλών. Κι όσο και να πορευόμαστε χαυνωμένοι από τη ζέση προς την τελική ευθεία μέσα σε κλίμα... συγκρατημένης αδιαφορίας, τόσο ξεφυτρώνουν οι αφορμές για να οξύνεται το προεκλογικό κλίμα. Τις προάλλες, η απόπειρα δολοφονίας τριών υποψηφίων ευρωβουλευτών του ΚΚΕ στη Θεσσαλονίκη άναψε για καλά τα αίματα. Κι αν, πράγματι, το περιρρέον κλίμα εθνικιστικής υστερίας όπλισε το χέρι του μυστηριώδους παρ' ολίγον δολοφόνου, «αντικειμενικά» -που θα ληγαν οι εμβραπτιζόντες τον λόγο τους στην ξύλινη γλώσσα της κομματικής γραμμής κουκουέδες- η απόπειρα έδωσε τη δυνατότητα στο κόμμα του Περισσού να εμφανιστεί σαν η... Μάρθα Βούρτση της πολιτικής. Με οιμωγές και με κλάματα, για το δίκιο που τους πνίγει, που όλοι τους δέρνουν και τους ποδοπατάνε, προσπαθούν να ανεβάσουν τα προεκλογικά ποσοστά.

Ψήφος γένους ουδέτερου!

Παρ' όλα αυτά, η πλήξη εναλλάσσεται με πλήξη -και τούτη την εκλογική περίοδο. Αναγκάζομαστε να ανατρέξουμε σε πιο ζωηρές εποχές, άλλων εκλογών, λιγότερο «ευρωπαϊκών», για να σκάσει λίγο το χελάκι μας.

Προεκλογική περίοδος παλιότερων εθνικών εκλογών, εκλογική περιφέρεια Α' Πειραιώς, συγκέντρωση οπαδών της Νέας Δημοκρατίας με ομιλητή, ανάμεσα σε άλλους, και τον Ηλία Βουγιουκλάκη, γνωστό και εξαιρετέο. Στο βήμα, ο ομιλητής κορδακίζεται, ρητορεύει, χειρονομεί, επισημαίνει. «Προσέξτε πού θα δώσετε τον ψήφο σας, ο ψήφος είναι ιερός, η Ελλάδα έχει ανάγκη τον ψήφο σας» κ.λπ., κ.λπ. Κάποιος από το ακροατήριο δεν αντέχει να προπηλακίζονται τα ελληνικά και παρεμβαίνει:

-Δεν είναι ο ψήφος, κ. βουλευτά. Είναι η ψήφος.

Ο Ηλίας Βουγιουκλάκης δεν τα χάνει.

Σταματάει μόνο μια στιγμή, ίσα για να ανασάνει, και χειμαρρώδης κάνει γνωστή στο ακροατήριό του τη στενή σχέση του με την ελληνική:

-Το ξέρω. Είναι επίθετο. Τριγενές και δικατάληκτο. Ο, η ψήφος, το ψήφον...

-Κρύψε το σκονάκι, μικρέ...

Αν έγινε κατορθωτό κάτι σ' αυτές τις εκλογές, αυτό είναι η απόλυτη τηλεοπτικοποίηση του προεκλογικού αγώνα. Το μειωμένο ενδιαφέρον των ψηφοφόρων, ωστόσο, και η έμφαση των «εκσυγχρονιστών» της πολιτικής στο γεγονός ότι η μεταφορά του πολιτικού αγώνα από το δρόμο στα στεγανά της τηλεοπτικής οθόνης, όπου -λέει- θα ανταλλάσσονται τα επιχειρήματα με νηφαλιότητα και ψυχραιμία, έκαναν το θαύμα τους. Η αναμέτρηση γίνεται, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, μέσα από τα τηλεοπτικά δίκτυα. Στα debates του τάδε καναλιού, στις «ζώνες» του δείνα, στα τωκ-σώου του τρίτου... Βεβαίως και δεν δοκιμάζονται οι μονομαχούντες στα επιχειρήματα. Την εικόνα τους οικοδομούν με οποιονδήποτε άλλο τρόπο. Με τους image makers, με την ατάκα, με την ετοιμότητά τους να απαντήσουν γρήγορα και πειστικά... Αμφιβάλλει, όμως, κανείς ότι η φλυαρία περί την πολιτική από την τηλεόραση δεν έχει να κάνει σε τίποτα με την ουσία της πολιτικής. Κι ότι οι κοινωνικές δυνάμεις, που, έστω συμβολικά, συμμετέχουν στον όγκο των προεκλογικών συγκεντρώσεων, γίνονται και πιο βουβές, πιο άχρωμες, πιο πειθήνιες, πιο μοναχικές, πιο χειραγωγούμενες; Πρωτοπόρος του τηλεοπτικού «εκσυγχρονισμού», ο εθνεγέρτης και πολυσυλλεκτικός Αντώνης Σαμαράς. Ο άνθρωπος που έκανε συνώνυμη της ταυτότητας του πολιτικού χώρου που κατασκευάζει την «εθνική υπερηφάνεια» με άξονα το μακεδονικό ζήτημα. Γι' αυτό και η τηλεόραση του επιδρασιλεύει τιμές περιούσιες. Με περισσή αβρότητα αντιμετωπίζεται το κόμμα του, κι οι λογής ομορτυνιστές

των οικιακών πολιτικών χώρων που έσπευσαν να το πλαισιώσουν, κι αυτοί με περισσή αβρότητα έχουν ως τώρα αντιμετωπισθεί. Γνωρίζοντας, ωστόσο, ότι πολλοί κατά το παρελθόν έχουν επιφυλάξει το χαρακτήρα του αντιτηλεοπτικού στον Αντωνάκη, ο αρχηγός της ΠΟΛ.Α. έχει πάρει τα μέτρα του. Ετσι, κατά την πρόσφατη εμφάνισή του στο «Ντιβάνι» του New Channel, ζήτησε από τον παρουσιαστή της εκπομπής να... κρατάει, στη διάρκεια της τηλεοπτικής του συνομιλίας, σκονάκι. Ένα μικρό χαρτί, μπουσούλα για τις απαντήσεις. Κι εκείνος, το δέχτηκε... -Κρύψε το σκονάκι, μικρέ!

Παρθενώνες και... χοληστερίνη!

Αν τα τηλεοπτικά σλόγκαν και τα συνθήματα των τριών πιο καθεστωτικών κομμάτων της χώρας (του Πασόκ, της Ν.Δ. και της ΠΟΛ.Α.) προσομοιάζουν, τόσο που να τα αναγνωρίζουμε περισσότερο από την αισθητική του φιξιόν παρά από την πολιτική ταυτότητα που αντικατοπτρίζουν, το ίδιο μοιάζουν και τα βλακώδη επιχειρήματα που, ως κοινός τόπος, περιφέρονται και πιπιλιούνται από την κοινή γνώμη για την αντιμετώπιση της Ελλάδας από τους Ευρωπαίους -η οποία, όλοι θεωρούν, ότι είναι αναίτια εχθρική. Στην αντιμετώπιση αυτή, τα επιχειρήματα πολλές φορές παραπέμπουν στην ιστορία. Το πιο γνωστό: «Όταν εμείς χτίζαμε Παρθενώνες, οι άγριοι Ευρωπαίοι ζούσαν πάνω στα δέντρα». Την μπανάλ αυτή εκδοχή ανέτρεψε ταξιτζής, που ήταν αγανακτισμένος με τα επιχειρήματα Γερμανού, που τον είχε πάρει κούρσα προηγουμένως. Σε μια αποστροφή του λόγου του, ο Ελληνάρας ταξιτζής (που είχε ζήσει δουλεύοντας στη Γερμανία καμιά δεκαριά χρόνια) άφησε άφωνο μπροστά στα επιχειρήματά του τον... απόγονο των Γότθων:

-Ακου να δεις, φίλε. Όταν εμείς είχαμε χοληστερίνη, εσείς τρώγατε ακόμη ρίζες...

Ο Αγύριος

Περιμένο

του Μιχάλη Σηφάκη

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ.

Στην τελική ευθεία προς το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα του 1994 μόνο όσοι δεν ενδιαφέρονται για το ποδόσφαιρο δεν συνειδητοποιούν πως η συμμετοχή της χώρας μας αποτελεί την μεγαλύτερη κατάκτηση του αθλήματος αυτού στην ιστορία του στην Ελλάδα. Έναν αιώνα τώρα, τα περισσότερα αθλήματα με τα οποία καταγίνονται έλληνες αθλητές έχουν να επιδείξουν, αν όχι επιτυχίες, τουλάχιστον συμμετοχές στις σημαντικές διοργανώσεις που τα σηματοδοτούν. Η υδατοσφαίριση/πόλο είναι το ομαδικό άθλημα με τις περισσότερες συμμετοχές σε Ολυμπιακούς αγώνες: το μπάσκετ έχει να επιδείξει πληθώρα επιτυχιών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο: οι αθλητές και οι αθλήτριες του στίβου μπορεί να μην κερδίζουν συχνά μετάλλια στους αγώνες, πάντως δίνουν το παρών. Και το ποδόσφαιρο; Έναν αιώνα τώρα τίποτα.

Μα, θα διαμαρτυρηθούν οι φίλαθλοι, γιατί τίποτα; Ε, καλά, σχεδόν τίποτα: μία συμμετοχή σε Πανευρωπαϊκό Πρωτάθλημα το 1980, μία ήττα ο ΠΑΟ σε τελικό Κυπέλλου Πρωταθλητριών το 1971, ένας αποκλεισμός σε ημιτελικό γύρο η ΑΕΚ στο Κύπελλο ΟΥΕΦΑ το 1977. Οι ποδοσφαιρικοί μας μύθοι είναι τοπικοί. Οι θρίαμβοί μας, άγνωστοι έξω από τη χώρα μας.

Από το τίποτα, τώρα, πρόκριση στο Μουντιάλ του 1994. Το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα είναι η σημαντικότερη διοργάνωση του ποδοσφαίρου. Αμα συμμε-

τέχεις, υπάρχεις. Και ο Πελέ ακόμα, έγινε ο ΠΕΛΕ παίζοντας και κερδίζοντας το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα. Από την άλλη, το Έιρε, η Δημοκρατία της Ιρλανδίας, που σε συλλογικό επίπεδο αποτελεί εύκολη λεία ακόμα και για τις δικές μας ομάδες, λογίζεται δύναμη του ποδοσφαίρου επειδή έπαιξε καλά σε Παγκόσμιο. Το ποδόσφαιρό μας, συνεπώς, δεν κατάφερε απλώς να προκριθεί σε μια μεγάλη διοργάνωση. Το ποδόσφαιρό μας έχει πλασαριστεί σε μια θέση από την οποία μπορεί να κάνει το άλμα από την ανυπαρξία στην καταξίωση. Έχουμε φτάσει στη βρύση. Αυτό δεν εξασφαλίζει ότι θα πιούμε και νερό.

Στον τελικό με τη Βραζιλία, αν...

Οι στόχοι μας στο Μουντιάλ μπορούν να χωριστούν στα δύο. Θεωρητικά, ρομαντικά και στα όνειρά μας, στόχος μας είναι το τρόπαιο! Ο προπονητής της εθνικής ομάδας, ο **Αλκέτας Παναγούλιας** το έχει θέσει πολύ συγκεκριμένα. Να παίξουμε στον τελικό με τη Βραζιλία. Εκπλήξεις γίνονται στο ποδόσφαιρο. Το τελευταίο Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα το κέρδισε η Δανία, που δεν είχε προκριθεί, αλλά πήρε τη θέση της Γιουγκοσλαβίας, η συμμετοχή της οποίας απαγορεύτηκε την τελευταία στιγμή για τους γνωστούς λόγους. Σε ένα βαθμό, κι εμείς προκριθήκαμε εκμεταλλευόμενοι την απουσία της Γιουγκοσλαβίας. Βέβαια, κερδίσαμε τον όμιλο ακριβώς για να αποτινάξουμε αυτό το στίγμα, αλλά έτσι κι αλλιώς παίξαμε σε έναν μικρότερο όμιλο. Τι πιο ωραίο, λοιπόν, από το να ακολουθήσουμε τα βήματα της Δανίας και να κάνουμε τη μεγαλύτερη έκπληξη

ΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ...

στην ιστορία του ποδοσφαίρου! Δυστυχώς, ο κεραυνός δεν χτυπάει στο ίδιο μέρος δύο φορές, όπως λένε οι Αμερικανοί. Οι πιθανότητες μας για κάτι τέτοιο είναι για κλάματα. Πρακτικά και ουσιαστικά, ο στόχος μας είναι μια αξιοπρεπής παρουσία. Να μην έχουμε μόνο ήττες, αν γίνεται να κερδίσουμε τουλάχιστον έναν αγώνα, και αν κάποια ευνοϊκή συγκυρία λάβει χώρα να περάσουμε στον επόμενο γύρο. Μια ισοπαλία με την Αργεντινή θα είναι πολύ καλό αποτέλεσμα που θα κάνει αίσθηση διεθνώς. Η Βουλγαρία δεν έχει καμία νίκη στις συμμετοχές της σε παγκόσμια πρωταθλήματα και, αισίως, δεν θα είμαστε εμείς το πρώτο της θύμα. Μέχρι το ματς με τη Νιγηρία μπορεί να έχει ξεκαθαρίσει η κατάσταση στον όμιλο και να είναι ένα ματς χωρίς άγχος. Από την άλλη μεριά, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να υποστού-

θλημα, τότε πια θα έχουμε ανεβεί μια κατηγορία. Θα αποκτήσουμε λόγο και υπόσταση σαν χώρα και στο ποδόσφαιρο, και θα εκπληρώσουμε έτσι την επιθυμία ενός ολόκληρου αιώνα. Η ευκαιρία είναι καταπληκτική.

Ελαττώματα, ενάντια στα κατορθώματα

Το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα είχε πάντα ταλαντούχους παίκτες, ικανούς ποδοσφαιριστές. Πέρασαν, επίσης, από τις ομάδες μας σπουδαίοι ξένοι αλλά και έλληνες προπονητές. Ουδέποτε, όμως, υπήρξε στη χώρα μας σωστά οργανωμένη διοίκηση σε συλλογικό ή σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Οι διοικούντες τις ομάδες είναι άσχετοι με το άθλημα, επιδιώκουν την όποια προβολή και κοινωνική καταξίωση προσφέρει η ομάδα τους και το άθλημα γενικότερα, και δεν είναι σε θέση να κουμαντάρουν ούτε τα

πώλησαν ουσιαστικά το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα. Το σύστημα ήταν σχετικά απλό. Όταν εμφανιζόταν κάποιο καινούργιο ταλέντο και καταξιωνόταν ως μεγάλος ποδοσφαιριστής, τον αγόραζαν. Οι ομάδες αυτές στηρίζονταν στα ατομικά ταλέντα των παικτών αυτών, και όχι στους προπονητές και τα συστήματά τους. Κατά συνέπεια, η ομάδα της οποίας οι παίκτες τα πήγαιναν καλύτερα κέρδιζε. Κατόπιν, παίζανε στα ευρωπαϊκά πρωταθλήματα και γίνονταν ρεζίλι, γιατί εκεί το ταλέντο από μόνο του δεν φτάνει. Τα ευρωπαϊκά πρωταθλήματα γίνανε ουσιαστικά άπιαστα όνειρα για τις ελληνικές ομάδες, και για τους παίκτες ο στόχος της καριέρας τους ήταν να μεταγραφούν στον Ολυμπιακό ή τον Παναθηναϊκό, κάτι που αυτόματα συνεπαγόταν τίτλους στην Ελλάδα. Οι άλλες ομάδες που έκαναν αισθητή την παρουσία

χώρας του. Επιλέγει νέους παίκτες, όχι «φτιαγμένους», στους οποίους μαθαίνει πώς να παίζουν σαν σύνολο και τους ταιριάζει με παλιούς παίκτες που είναι διατεθειμένοι να προσαρμοστούν στις απόψεις του. Το αποτέλεσμα είναι τρία συνεχόμενα πρωταθλήματα σε πείσμα όλων όσοι αδυνατούν να καταλάβουν πώς είναι δυνατόν μια ομάδα με παίκτες θεωρητικά υποδεέστερους να επικρατεί απόλυτα στο εθνικό πρωτάθλημα. Το κλειδί βρίσκεται στο ότι η ΑΕΚ αυτή τη στιγμή φτιάχνει παίκτες, δεν τους αγοράζει έτοιμους. Η διαφορά είναι τεράστια. Ένας νέος παίκτης που έχει επαγγελματικές φιλοδοξίες ξεκινάει την καριέρα του πολύ μικρός και έχει απολυτήριο λυκείου. Ελάχιστοι ποδοσφαιριστές συνεχίζουν στις ανώτερες και ανώτατες σχολές, και αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά αυτά των 18 και 19 χρονών μορφώνονται σε μεγά-

Ποιος ξέρει τι θα γίνει; Ας μην είμαστε διαρκώς απαισιόδοξοι και σίγουροι για την αποτυχία μας. Μπορεί να παίξουμε και στον τελικό με τη Βραζιλία...

με τρεις εξευτελιστικές ήττες και να επιστρέψουμε στη γνώση μας θέση στο παγκόσμιο ποδοσφαιρικό στερέωμα, δηλαδή στον πάτο. Η πιθανότητα για μια τέτοια άσχημη εξέλιξη είναι μεγάλη και, αν την πάθουμε, ίσως θα πρέπει να κάνουμε μια εθνική στροφή προς το... κρίκετ. Ο ρυθμός αυτού του συμπαθούς αθλήματος βρίσκεται σε απόλυτη αρμονία με τον εθνικό μας χαρακτήρα. Εάν, όμως, τα καταφέρουμε και έχουμε καλή παρουσία, θα έχουμε κάνει ένα τεράστιο βήμα, και εάν κατόπιν καταφέρουμε να προκριθούμε στο επόμενο Ευρωπαϊκό Πρωτά-

οικονομικά ούτε τις ανθρώπινες σχέσεις που απαιτεί η θέση τους, με τους παίκτες, τους δημοσιογράφους, τους άλλους παράγοντες ή τα υπόλοιπα όργανα του χώρου, όπως η διαιτησία. Οι ομάδες έχουν διάφορα σκαμπανεβάσματα και, κάθε φορά, με μαθηματική ακρίβεια, για να εξευμενιστεί η απογοήτευση των φιλάθλων, απολύεται ο προπονητής.

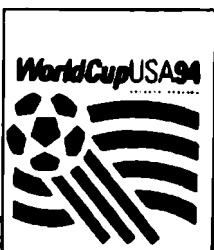
Η έλλειψη σωστής οργάνωσης είχε αποτέλεσμα, πολύ συνολικά, οι δύο ομάδες που είχαν την οικονομική δυνατότητα να αγοράζουν τους καλούς παίκτες. Ο Ολυμπιακός και ο Παναθηναϊκός, συνεπώς, μονο-

τους, κυρίως η ΑΕΚ και ο ΠΑΟΚ, ακολουθούσαν την ίδια συνταγή. Η κατάσταση αυτή συνεχίστηκε παρ' όλες τις μετατροπές στο πλαίσιο λειτουργίας του πρωταθλήματος, από τα τοπικά σε Α' Εθνική, και μετά σε επαγγελματικό. Κλονίζεται σήμερα, χάρη σε έναν άνθρωπο, τον Ντούσαν Μπάγιεβιτς.

Ο Μπάγιεβιτς εισήγαγε στην ΑΕΚ, τα τελευταία έξι χρόνια, ένα σύστημα που δεν είχε ξαναλειτουργήσει στην Ελλάδα. Δεν είναι ούτε το αυγό του Κολόμβου, ούτε αποτέλεσμα της ιδιοφυΐας του. Είναι απλώς το κοινό σύστημα των ομάδων της

λο βαθμό από τους προπονητές τους και τους παράγοντες των ομάδων τους.

Στις μικρές κατηγορίες και στα περιφερειακά πρωταθλήματα, η κατάσταση είναι κακή. Οι προπονητές πολύ συχνά είναι αδαείς, οι παράγοντες είναι απαράδεκτοι στις μεγάλες ομάδες, πόσο μάλλον στις μικρές· στα ξερά γήπεδα το ξύλο πέφτει σύννεφο, καθώς τα μαρκαρίσματα είναι αντιαθλητικά και οι πτώσεις στο χώμα που συνήθως έχει άφθονο χαλικάκι οδυνηρές· ο σεβασμός προς τους διαιτητές υπάρχει στην καλύτερη περίπτωση ως ανέκδοτο - και πάει λέγοντας.

Εν ολίγοις, τα παιδιά αυτά που «ψήνονται», όπως λέγεται, στις μικρές κατηγορίες, ουσιαστικά δεν ψήνονται, *καρβουνιάζονται*. Μαθαίνουν μια νοοτροπία αρνητική. Έτσι, ενώ οι Εθνικές Ελπίδων και Παίδων έχουν κατά καιρούς επιτυχημένες παρουσίες στον ευρωπαϊκό χώρο, όταν οι παίκτες μεγαλώσουν καταλήγουν στο χάλι των προηγούμενων. Αυτό δεν συμβαίνει αν μεγαλώσουν, κυριολεκτικά και ποδοσφαιρικά, σε καλό περιβάλλον. Όσοι έχουν αυτή την τύχη να ξεχωρίζουν γρήγορα, και τέτοια πρόσφατα παραδείγματα είναι παίκτες σαν τους νεαρούς του Ηρακλή που έχει σχολή ποδοσφαίρου, ή του ΟΦΗ, όπου ο **Ευγένιος Γκέραρντ** θα είχε κάνει θαύματα αν η ομάδα του δεν ήταν τόσο εξαρτημένη από τον Παναθηναϊκό, και φυσικά η ΑΕΚ του Μπάγιεβιτς, όπου νέοι παίκτες όπως ο Αλεξανδρής έρχονται με μεταγραφή από μικρότερη κατηγορία και σε τρία χρόνια έχουν κερδίσει τρία πρωταθλήματα, τον τίτλο του πρώτου σκόρερ και γίνονται ανάρπαστοι στη μεταγραφική αγορά. Η δυσκολία του Αλεξανδρή να αποφασίσει αν φύγει από την ΑΕΚ ή όχι ήταν ακριβώς αυτή. Φοβάμαι πως ο

ρουσία του **Γ. Λούβαρη**, είναι πολιτική και όχι ποδοσφαιρική επιλογή και η αξία της θα πρέπει να αποδειχθεί στην πράξη και φυσικά ο **Ν. Αλέφαντος** ως προπονητής είναι σχεδόν ένα σύμβολο των ελαττωμάτων και των όποιων κατορθωμάτων της παλιάς σχολής.

Το ρόλο του Μπάγιεβιτς ως ανανεωτή του ελληνικού ποδοσφαίρου στο επίπεδο της εθνικής ομάδας τον έχει ο Αλκέτας Παναγούλιας. Αυτό που κάνει τον Παναγούλια διαφορετικό από τους υπόλοιπους Έλληνες προπονητές είναι η αμερικανική του πλευρά. Οι Αμερικανοί μπορεί να μην είναι καλοί σε όλα, σίγουρα δεν είναι καλοί στο ποδόσφαιρο, έχουν όμως να επιδείξουν στη σύντομη ποδοσφαιρική τους ιστορία δύο νίκες επί της Αγγλίας, την πρώτη από τις οποίες στη Βραζιλία, σε Παγκόσμιο Κύπελλο, νίκη που επέφερε τον αποκλεισμό της Αγγλίας από τον πρώτο γύρο. Οι Αμερικανοί είναι ικανοί για τέτοια αποτελέσματα, γιατί έχουν στο παιχνίδι τους, ανεξάρτητα από το άθλημα, πείσμα και επιμονή, και δεν παθαίνουν ψυχολογικό τραλαλά με το πρώτο στραβοπάτημα ή το πρώτο γκολ, όπως δυστυχώς παθαίνουμε εμείς. Αυτό λοιπόν που κάνει τον Παναγούλια να ξεχωρίζει είναι η αμερικανική του νοοτροπία. Και φυσικά έχει την πείρα και το παρελ-

μας κάνει περήφανους για την εθνική μας ομάδα; Οι παίκτες-κλειδιά σε αυτή την προσπάθεια είναι δύο και είναι άλλο ένα κοινό στοιχείο της ελπιδοφόρας Εθνικής με την καινούργια ΑΕΚ. Ο **Τάσος Μητρόπουλος** και ο **Στέλιος Μανωλάς**. Κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της Εθνικής, πριν ανακοινωθούν τα ονόματα των 22 ποδοσφαιριστών που απαρτίζουν την ελληνική αποστολή στις ΗΠΑ, γράφτηκαν πολλά για τις επιλογές του Παναγούλια, έγιναν πολλές αρνητικές κρίσεις, και πολλές φορές ακούστηκαν επικρίσεις για την επιλογή του Μητρόπουλου στην Εθνική. Κακώς. Ο Μητρόπουλος είναι ο αρχηγός της Εθνικής, όχι γιατί είναι ο αρχαιότερος ούτε ο καλύτερος παίκτης· είναι ο παίκτης που πιστεύει και θέλει την επιτυχία της Εθνικής όσο κανείς, και που μπορεί να μεταδώσει το πάθος του για την επιτυχία στους υπόλοιπους. Κατά τα χρόνια που ο Μητρόπουλος είναι παίκτης της ΑΕΚ έγινε κοινή η έκφραση στα αθλητικά των εφημερίδων ότι η ΑΕΚ ή η Εθνική, κέρδισε με την «*ψυχή του Τάσου*». Η σημερινή Εθνική έφτασε στο Μουντιάλ με την ψυχή του Τάσου. Θα ήταν αδιανόητο και άδικο να παίξει στις ΗΠΑ χωρίς αυτή την ψυχή. Είπαμε πως το παιχνίδι θα κριθεί στην ψυχολογία· ο Τά-

αρχηγού, μπορεί εν ολίγοις να αρνείται τις τιμές και τα αξιώματα ο Μανωλάς, αλλά η παρουσία του μέσα και έξω από τα γήπεδα είναι αρχηγική, όχι με την επιφανειακή αλλά με την ουσιαστική έννοια. Στο γήπεδο η παρουσία του προσθέτει μια σιγουριά στην ομάδα μεγαλύτερη από οποιοδήποτε άλλου παίκτη στην Ελλάδα. Εκτός γηπέδου οι δηλώσεις του, όταν γίνονται, είναι ειδήσεις που μπορεί να επιφέρουν κρίση στο πρωτάθλημα, όπως έγινε φέτος σχετικά με το πέναλτι στον αγώνα ΑΕΚ - Λάρισα. Πίσω του συσπειρώθηκαν όλοι όσοι θέλουν ανανέωση και βελτίωση των θεσμών του αθλήματος. Αυτοί οι δύο παίκτες συνδυάζουν τις ικανότητες και την εμπειρία με τη νοοτροπία που χρειάζεται η Εθνική. Μπορούν να καθοδηγήσουν τους νεότερους παίκτες και έχουν την εμπιστοσύνη των παλαιότερων. Και από τη δική τους κατάσταση θα εξαρτηθούν πολλά. Από το σημείο αυτό και πέρα, υπάρχουν πάρα πολλές λεπτομέρειες και κάθε παιχνίδι που θα παίξει η Εθνική θα είναι ένα σύνθετο πρόβλημα, για το οποίο ο προπονητής της θα κάνει τα σχέδιά του σκεπτόμενος τις δυνατότητες κάθε ποδοσφαιριστή, της Ελλάδας αλλά και των αντιπάλων της. Οι έλληνες παίκτες είναι καλοί, και αν παίξουν σύμ-

Το μεγάλο πρόβλημα των ελληνικών ομάδων είναι η νοοτροπία τους. Και η Εθνική, και οι σύλλογοι, διακατέχονται από τη νοοτροπία του μονίμως ηττημένου.

Αλεξανδρής θα λύσει μεν το οικονομικό του πρόβλημα αλλά δεν θα ευχαριστηθεί τη δουλειά του στον Ολυμπιακό, όσο τουλάχιστον ο Ολυμπιακός δεν αλλάξει τρόπο λειτουργίας. Οι προοπτικές για κάτι τέτοιο είναι μοιρασμένες. Από τη μία η παρουσία του **Σ. Κόκκαλη** έχει το θετικό προηγούμενο του μπάσκετ, από την άλλη η πα-

θόν ώστε να επιβάλλεται και στους παίκτες του, αλλά κυρίως στην Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου, που πιστή στις ελληνικές παραδόσεις, αποτελεί μια ακόμη ανίκανη διοίκηση.

Το Α και το Ω

Θα καταφέρει ο Παναγούλιας να περάσει τη σωστή ψυχολογία στην Εθνική, και να

σος Μητρόπουλος είναι το Α αυτής της ψυχολογίας. Το Ω είναι ο Στέλιος Μανωλάς. Ο Μανωλάς είναι ο άτυπος πρόεδρος των εν ενεργεία ελλήνων ποδοσφαιριστών. Μπορεί ο Πανελλήνιος Σύλλογος Αμβομένων Ποδοσφαιριστών να έχει τα εκλεγμένα του όργανα, μπορεί στην ΑΕΚ να φοράει άλλος το περιβραχιόνιο του

φωνα με τις δυνατότητές τους μπορούν να καταφέρουν πολλά. Ο καιρός περνάει γρήγορα και οι μέρες των αγώνων πλησιάζουν. Ποιος ξέρει τι θα γίνει;

Ας μην είμαστε διαρκώς απαισιόδοξοι και σίγουροι για την αποτυχία μας. Μπορεί να παίξουμε και στον τελικό με τη Βραζιλία. ■

■ Το σπουδαίο πανελλήνιο ρεκόρ του **Κώστα Κουκοδήμου** στο μήκος ήταν σαφώς το σημαντικότερο γεγονός του δεκαπενθημέρου. Μολονότι ο αθλητής είχε δείξει πως βρισκόταν σε λαμπρή φόρμα, εντούτοις η τηλεόραση (γενικώς) αγνόησε πεισματικά πλάνα από τα «Βενιζέλεια» των Χανίων, όπου και σημειώθηκε η κορυφαία φετινή επίδοση στην Ευρώπη. Με τι ασχολιόταν η τηλεόραση; Με αγώνες NBA και... τένις από τη Γαλλία. Αργά την ίδια ημέρα (Κυριακή), είχαμε και το φιλικό της Ελλάδας με την Κολομβία από τη Νέα Υόρκη, μέρα μεσημέρι (ώρα ΗΠΑ), σαφώς για να εξυπηρετηθεί ο **ΑΝΤΕΝΝΑ** και το ελληνικό φίλαθλο κοινό.

■ Το άλμα του Κουκοδήμου (8μ. 36) ήταν μια πολύ μεγάλη επίδοση. Το αποτέλεσμα της Εθνικής ποδοσφαίρου με τους Κολομβιανούς (ήττα 2-0) δεν ήταν. Δύο εβδομάδες ακριβώς πριν από τη «σέντρα» του 15ου Μουντιάλ, οι Έλληνες απέδειξαν πως μάλλον πρέπει να τρέχουν συνεχώς για να αποφύγουν δυσμενή σκορ. Θα τα καταφέρουν; Το πρόβλημα για τα ελληνικά χρώματα είναι πως οι αντίπαλοι τρέχουν περισσότερο και δεν σταματούν...

■ Η ετοιμασία της Εθνικής Ελλάδας στις ΗΠΑ συμπληρώνεται με προβλήματα εκτός αγωνιστικού χώρου. Είδαν το φως της δημοσιότητας μερικές πικάντικες ειδήσεις οικονομικού περιεχομένου, που αδυνατούμε να τις πιστέψουμε. Για παράδειγμα: η ΕΠΟ μήνυσε την εταιρεία η οποία είχε αναλάβει με συμβολαιογραφική πράξη το «μάρκετινγκ» της αποστολής, αλλά η εταιρεία έστειλε εξώδικο αμυνόμενη κ.λπ. Και όλα αυτά, για τη σωστή διανομή των κερδών, τα οποία είναι άφθονα στο Νέο Κόσμο...

■ Η θλιβερή ιστορία μεταξύ των κάθε λογής μάντζερ και των παραγόντων της ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας, θυμίζει μερικά παλιά γουέστερν με «κακούς», όπου μετά τη ληστεία ο ένας σκοτώνει τον άλλο προκειμένου να πάρει το μερίδιό του από το «πλιάτσικο». Αθάνατη Ελλάδα...

■ Στο πλαίσιο της όσο το δυνατόν πληρέστερης παρουσίας του ελληνικού στοιχείου στις Ηνωμένες Πολιτείες, η «Εθνική των καλλιτεχνών» είναι έτοιμη για τη συνδρομή της στα ποδοσφαιροπαλικά μας... Τραγουδιστές, ηθοποιοί κ.λπ., ήδη προέ-

Τι χυρεύει ή άδεπού στο χορτάρι;

βησαν σε γενική πρόβα στην Αίγλη του Ζαπτείου, όπου τα φλας άστραψαν και το ουίσκι έρρευσε στα ποτήρια. Την επομένη της σύναξης αυτής, ο **Ελεύθερος Τύπος** δημοσίευσε ρεπορτάζ για τον υφυπουργό Αθλητισμού (και του Πολιτισμού) υποστηρίζοντας πως «μετά το Μουντιάλ τα... δύσκολα για τον **Λιάνη**». Ο τελευταίος –κατά την εφημερίδα– θα κληθεί να εξηγήσει τι έγινε νομότυπα σχετικά με τους χορηγούς κ.λπ.

■ Οι μεταγραφές ολοκληρώνονται σιγά σιγά στο ποδόσφαιρο, παρά το γεγονός ότι η κανονική τους διάρκεια έχει θεσμοθετηθεί για το πρώτο δεκαπενθέμηρο του Ιουλίου. Προφανώς, οι ηγέτες των ποδοσφαιρικών ανωνύμων εταιρειών θέλησαν να «καθαρίσουν» μια ώρα αρχύτερα, ώστε να παρακολουθήσουν το Μουντιάλ με την ησυχία τους. Ο **Σ. Κόκκαλης** του Ολυμπιακού, μέχρι την περασμένη εβδομάδα, είχε δαπανήσει ποσόν 1,6 δισ. για την υπογραφή πέντε παικτών. Και απειλεί ότι θα συνεχίσει την ενίσχυση του Θρύλου. Είναι πράγματι μια θρυλική εποχή για την ομάδα του Πειραιά...

■ Κινδύνευσε να βρει τον μπελά του ο διεθνής διαιτητής της υδατοσφαίρισης, **Γιάννης Σουμελίδης**, επειδή διέκοψε αγώνα πόλο διαπιστώνοντας πως οι αθλητές του Ποσειδώνια Ιλισίων και του Α.Ο. Χανίων διακωμωδούσαν το άθλημα, στον μεταξύ τους αγώνα. Κι όμως: η ομοσπονδία (ΕΚΟΦ) αποφάσισε πως δεν συνέτρεχε λόγος διακοπής του ματς. Η ιστορία είναι ειλικρινά θλιβερή. Διότι στον συγκεκριμένο αγώνα, με νίκη των Ιλισίων με δύο

γκολ διαφορά, και οι δύο ομάδες διατηρούνταν στην πρώτη κατηγορία, σε βάρος άλλων ομάδων. Η ομοσπονδία, σ' αυτό το τουρνουά, όχι μόνο αρνήθηκε την άποψη του διαιτητή αλλά και είχε προβλέψει να γίνει αυτός ο αγώνας τελευταίος... Στην ΕΚΟΦ προεδρεύει ο **Λάμπρος Κωνσταντόπουλος**.

■ Ύστερα από απουσία 13 χρόνων, η ποδοσφαιρική ομάδα της Καβάλας επιστρέφει στην πρώτη εθνική κατηγορία. Ήταν από τις λίγες ομάδες εφέτος, η οποία είχε καταφέρει να φέρει τον κόσμο (της) και πάλι στο γήπεδο. Από αυτή την άποψη, αξίζει διπλά εύγε.

■ Οι ειδικοί γύρω από το μπάσκετ στην Ελλάδα, υποστηρίζουν με άρθρα και ρεπορτάζ την αναγκαιότητα να πάρει μεταγραφή από τον Πανιώνιο ο κορυφαίος ίσως παίκτης σήμερα, **Φάνης Χριστοδούλου**. Τον διεκδικεί ο Παναθηναϊκός του επιχειρηματία **Π. Γιαννακόπουλου**. Η περίπτωση, όπως και να 'χει το πράγμα, είναι για «Γκίνες». Ο Χριστοδούλου, όπως πέρυσσι και πρόπερσι σε αντίστοιχες προσπάθειες μεταγραφής του, έχει δηλώσει πως «κόβει το μπάσκετ» χωρίς να τον πιστεύει κανείς. Η διοίκηση του Πανιωνίου ξεκαθάρισε πως δεν μπορεί να προσφέρει τον παίκτη διότι «φοβάται επανάσταση στην πλατεία». Πράγματι, σε μερικές μεταγραφές σπουδαίων παικτών του Πανιωνίου (Αναστόπουλος κ.λπ.), είχαν εμφανιστεί οπαδοί οι οποίοι αντέδρασαν με γιαούρητη... Ευτυχώς, τότε δεν ήτο ζωντανή...

Γιώργος Αρκουλήs

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ

• Από τη σκοπιά του πιστού χριστιανού, η επιστολή που ακολουθεί αναφέρεται στο άρθρο του συνεργάτη μας, Α. Καζαμία, για τον Τζων Σμιθ.

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Παρακαλώ, συγχώρησε μια αυθόρμητη παρέμβασή μου.

Έχει και άλλοτε γίνει λόγος για την άσβεστη προκατάληψη, την αντιχριστιανική «νοσταλγία» συνεργατών σου. Αυτή τη φορά, με την αδόκητη χρήση ενός επιρρήματος στο άρθρο του «Ο θάνατος ενός αξιοπρεπούς πολιτικού», στο προηγούμενο τεύχος σου, ο κύριος Α. Καζαμίας όχι μόνον σαφώς επεξήγησε να μην απιστήσει σ' αυτή την παράδοση, αλλά και μάλλον ακόμψως, όπως αντιλαμβάνομαι, εξέθεσεν ανεπιτρέπτως τον εαυτό του. Όχι μόνον σ' αυτούς που, όπως ο εκλιπών Τζων Σμιθ του Εργατικού Κόμματος της Βρετανίας, αγωνίζονται ειλικρινώς να βιώσουν τον Χριστιανισμό και με κάθε λόγο θα μπορούσαν, έστω επιεικώς, να τον κρίνουν ως «υπερφρονούντα» ή, ακόμη, «άφρονα». Αλλά και σε κάθε σοβαρό, όχι αναγκαιώς χριστιανό, πράγματι ελευθέρως σκεπτόμενον άνθρωπο που, πάλιν με κάθε λόγο, θα μπορούσε να τον εκλάβει ως ωμώς προκατειλημμένον και —γιατί όχι;— οιονεί ρατσιστή έναντι των πιστευόντων.

Ανεφέρθη, λοιπόν, στην από ενωρίς προσχώρηση του Σκώτου πολιτικού, οφειλομένην στη «βαθιά του προσήλωση στις αξίες ενός ηθικού ανθρωπισμού που, παραδόξως, έχει τις ρίζες του στην πρεσβυτεριανή, χριστιανική του ανατροφή». Και, σαν να ήθελε ο αρθρογράφος σας να δώσει ο ίδιος το πλήρες μέτρον του ολισθηματός του, συνέχισεν αμέσως: «Σ' αυτές τις αξίες

μπορεί να αποδώσει κανείς την ταπεινοφροσύνη και ηθική καθαρότητα που χαρακτήριζε την πολιτική του ζωή». Και, εν τούτοις, πιο κάτω: «Επίσης, θα μπορούσε κανείς με κάποια δόση αλήθειας να κάνει κριτική σε μια πλευρά της πολιτικής του προσωπικότητας, η οποία όντως στηρίχθηκε στο τρίπτυχο των παραδοσιακών και πολύ βρετανικών αξιών του εμπειριστικού πραγματισμού της χριστιανικής φιλανθρωπίας και του καυστικού χιούμορ, κ.λπ.».

Νομίζω ότι κάθε άλλο σχόλιο περιττεύει, πλην της ηχούς των λόγων Εκείνου, «Καθώς ακούω, κρίνω...».

Πάνος Ινδαρές
Δικηγόρος, Πάτρα

ΓΙΑ ΤΟΝ ΓΚΡΕΓΚΟΡΥ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

• Από τον σκηνοθέτη Ρόμπερτ Μπήβερς, η επιστολή που ακολουθεί, σκοπό έχει να επανορθωθεί η λανθασμένη είδηση για τα αίτια θανάτου του σκηνοθέτη Γκρέγκορυ Μαρκόπουλος.

Ως φίλος, κληρονόμος και πρόεδρος του Ιδρύματος TEMENOS Inc, το οποίο έχει σκοπό να προστατεύσει και να διατηρήσει το σύνολο του έργου και των γραπτών του Gregory Markopoulos, αναγκάζομαι να ζητήσω από τον ελληνικό Τύπο να επανορθώσει ένα λάθος που βασίστηκε

σε λανθασμένο συμπέρασμα.

Αντίθετα με τους ισχυρισμούς στο άρθρο της *Ελευθεροτυπίας* της 6ης Νοεμβρίου 1993 με τίτλο «Μικρό αφιέρωμα σε έναν έλληνα αγνοημένο» καθώς και στο φυλλάδιο που εκδόθηκε λόγω του αφιερώματος στο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, ο Gregory Markopoulos δεν πέθανε από AIDS. Η αιτία του θανάτου του οφείλεται σε μυοπάθεια, που πιθανότερα είναι ότι προήλθε από καρκίνο του αίματος (επισυνάπτεται απόσπασμα ιατρικού ανακοινωθέντος).

Παράλληλα θα ήθελα να διαμαρτυρηθώ για τη δίχως άδεια δημοσίευση κειμένων του Gregory Markopoulos σε δύο περιπτώσεις: πρώτα στο φυλλάδιο του αφιερώματος που εκδόθηκε για το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης με παλαιότερη συνέντευξη και δεύτερον την πρόσφατη έκδοση του βιβλίου από τον κ. Λεωνίδα Χριστάκη με τίτλο ΠΡΟΝΩΠΙΟΝ TEMENOS από τις εκδόσεις ΔΕΛΦΙΝΙ, όπου μια αυθαίρετη επιλογή κειμένων επιβουλεύεται τον σκοπό για τον οποίο ο σκηνοθέτης έγραψε τα κείμενα. Εν πάση περιπτώσει, και στις δύο περιπτώσεις ισχύει η καταπάτηση πνευματικών δικαιωμάτων.

Παρακαλώ να επανορθωθεί το λάθος ως προς την αιτία θανάτου (ζητώντας παράλληλα συγγνώμη στους πάσχοντες από AIDS) και ελπίζω ότι στο μέλλον στην Ελλάδα θα υπάρξει μεγαλύτερη προσοχή και ευαισθησία, προς μια σωστή κατανόηση της δημιουργικής δύναμης και της ακεραιότητας στο έργο του Gregory Markopoulos.

Ο πρόεδρος
Robert Beavers
Temenos Inc
270 Madison Ave. suite 1410
New York, N.Y. 10016

ΕΝΑ ΜΗΝΥΜΑ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΤΡΙΤΟ

• Ένα μήνυμα προς τον κ. Π. Θεοδώρου, επιστολή του οποίου δημοσιεύθηκε σε προηγούμενο τεύχος μας, σχετικό με το Τρίτο Πρόγραμμα, έχει ο αναγνώστης μας από τη Θεσσαλονίκη. Συντονισθείτε:

Επειδή η προσπάθεια μέσω της *Ελευθεροτυπίας* των 3.292 φίλων του ΤΡΙΤΟΥ δεν κατάφερε να κάνει να ακούγεται το ΤΡΙΤΟ σ' όλη την Ελλάδα τουλάχιστον προς το παρόν.

Επειδή δεν γνωρίζω τα επόμενα δήματα της δημοσίευσης από τον Ν. Ράπτη στο ΑΝΤΙ, τεύχος 523, ούτε αν οι κ.κ. Ν. Ράπτης, Ηλ. Φιλίππιδης και Στ. Στεφανίδης συνέχισαν και διεύρυναν τους στόχους της προσπάθειας.

Επειδή με την επιστολή μου στο ΑΝΤΙ, τεύχος 524, εξεδήλωσα το κατά δύναμην ενδιαφέρον μου για να ακούγεται καθαρά το ΤΡΙΤΟ.

Επειδή συμφωνώ με την επιστολή σου στο ΑΝΤΙ, τεύχος 548, ότι θα πρέπει να μπορώ κι εγώ να ακούσω όποιον σταθμό θέλω και επειδή δίνω τις ίδιες προσωπικές σημασίες σ' αυτά τα πράγματα και σκεπτόμουν ακριβώς όπως εσύ να ακολουθήσω παράλληλους και μοναχικούς δρόμους (αγωγές, κ.λπ.).

Επειδή δεν εκλαμβάνω αυτό που έκανες ως υποκειμενικό αστείο και γι' αυτό η φανερή σημασία και έκβαση της προσπάθειάς σου ενδιαφέρει και εμένα.

Επειδή δεν ψάχνω λύσεις στην ανία μου, αλλά στις καθημερινές μου ανάγκες και επιλογές.

Σε παρακαλώ να επικοινωνήσεις μαζί μου στο τηλέφωνο 031 - 363539.

Φιλικότατα

Νίκος Σαραντινός

Θερμοπυλών 57
542 48 Θεσσαλονίκη

η ΜΑΓΙΑ ΜΟΡΓΚΕΝΣΤΕΡΝ στην Αθήνα

Το Σάββατο 28, την Κυριακή 29 και τη Δευτέρα 30.5. όσοι ήλθαν στο θέατρο Σφενδόνη έζησαν κάτι εξαιρετικό:

μια παράσταση απ' αυτές που σπάνια έχει την ευκαιρία να παρακολουθήσει το θεατρόφιλο κοινό. Το έργο «Λόλα Μπλάου» του Αυστριακού Γκέοργκ Κράισλερ, όπως παρουσιάστηκε στη σκηνή από το Κρατικό Εβραϊκό Θέατρο της Ρουμανίας -μια παράσταση στην οποία δέσποζαν οι δεξιότητες και το ταμπεραμέντο μιας σπουδαίας, κατά γενική ομολογία, ηθοποιού: της ΜΑΓΙΑ ΜΟΡΓΚΕΝΣΤΕΡΝ.

Η παράσταση, που διοργανώθηκε με τη φροντίδα του ANTI και έγινε δυνατό να έλθει στην Ελλάδα χάρη στην ευγενική παραχώρηση του θεάτρου από την Άννα Κοκκίνου, στη χορηγία του ANTENNA T.V., αποτέλεσε μια έκπληξη, μια όαση στη συμβατικότητα και το πεπερασμένο του ελληνικού καλλιτεχνικού γίγνεσθαι. Η Μά-

για Μόργκενστερν, μέσα από τη φόρμα του καμπαρέ, κατάφερε να υπερκεράσει το εμπόδιο της γλώσσας (τα γερμανικά και τα γίντις, η διάλογος των Εβραίων) και να κερδίσει τους τυχερούς θεατές, με ένα και μόνο όπλο: την τεράστια ερμηνευτική γκάμα που διαθέτε η ερμηνεύτρια πάνω στη σκηνή και τη βαθμιαία κατάκτηση της επικοινωνίας μέσω της σωματικότητας, της ταύτισης δηλαδή της ηθοποιού με τους άλλεπάλληλους ρόλους που καλούνταν να υποδυθεί.

Η αλήθεια είναι ότι, παρά τη μικρή εμβέλεια του περιοδικού μας και το δεδομένο ελασσον εύρος της διοργάνωσης, ο Τύπος ανταποκρίθηκε με το παραπάνω στο γεγονός.

Οι αθηναϊκές εφημερίδες, από πολύ νωρίς, ανάγγειλαν την άφιξη της Μάγια Μόργκενστερν και του κλιμακίου του Εβραϊκού Θεάτρου που τη συνόδευσαν, ενώ τα σχόλια που ακολούθησαν την παράσταση ήταν θριαμβικά. Το ANTI, αφιερώνει τις σελίδες που ακολουθούν στο σημαντικό γεγονός που, με τις μικρές του δυνατότητες, έγινε δυνατό να απολαύσουμε. Υπόσχεται να προσπαθήσει να ξαναφέρει την παράσταση στην Ελλάδα -πολύ σύντομα, το προσεχές φθινόπωρο. Εν αναμονή, λοιπόν...

Ενημερωτικό το κείμενο που παρατίθεται, στηρίζεται κυρίως (α' μέρος) στα βιβλία των Σπάθη και Πούχγκερ που μνημονεύουμε· ενόητο είναι ότι, επειδή δεν εξαντλείται η σχετική βιβλιογραφία δεν εισχωρούμε και στις διαμάχες σχετικά με τη σειρά των πρώτων παραστάσεων στη Ρουμανία.

της
ΔΗΩΣ
ΚΑΓΓΕΛΑΡΗ

Το ρουμανικό θέατρο, το εβραϊκό θέατρο και η ιστορία τους *Ρουμανικό θέατρο και ελληνικός διαφωτισμός*

ελληνικό θέατρο. Η πρώτη μαρτυρία για αυλικές παραστάσεις αφορά ιταλικές κωμωδίες που παιζόνταν σε μετάφραση το 1784, στην αυλή του Μιχαήλ Σούτσου στη Βλαχία.

Για έξαρση θεαμάτων στην αυλή των ηγεμόνων Μιχαήλ Σούτσου και Ιωάννη Καρατζά κάνει λόγο ο Βάλτερ Πούχγκερ (*Η ιδέα του εθνικού θεάτρου στα Βαλκάνια του 19ου αιώνα*): θέατρο σκιών, αυτοσχέδιες κωμωδίες από αρμένιους τσαούσηδες της αυλής, σχοινοβάτες, ακροβάτες, γελωτοποιοί, ταχυδακτυλουργοί, ιταλοί θηριοδαμαστές, γερμανοί πρωταθλητές αρσιβαρίστες, τούρκοι πεχλιβάνηδες συνυπάρχουν στο θεατρικό τοπίο με τους περιοδεύοντες ιταλικούς θιάσους όπερας και παντομίμας, καθώς και τους γερμανικούς και γαλλικούς θιάσους πρόζας.

Το 1803, στο Ελληνικό Γυμνάσιο του Ιασίου και, δύο χρόνια αργότερα, στην αυλή του Αλέξανδρου Μουρούζη, παίζονται έργα εμπνευσμένα από την αρχαιοελληνική θεματογραφία.

Η θεατρική κίνηση αυτής της περιόδου αποτελεί μέρος της ιδεολογικής προετοιμασίας του Αγώνα. Το 1817, η Ραλλού Καρατζά, κόρη του ηγεμόνα της Βλαχίας Ιωάννη Καρατζά, προωθεί με σθένος τη θεατρική ιδέα και παίρνει την πρωτοβουλία για τη σύσταση ερασιτεχνικού θιάσου (ξεχωρίζουν ο Θεόδωρος Αλκαίος και ο Κωνσταντίνος Κυριακός Αριστίας, ο οποί-

ος στέλνεται με υποτροφία του ηγεμόνα στο Παρίσι για σπουδές υποκριτικής), καθώς και για την ανέγερση του θεάτρου της «Ερυθράς Κρήνης», της πρώτης κανονικής θεατρικής αίθουσας του Βουκουρεστίου. Ομως, με την ξαφνική φυγή της οικογένειας Καρατζά το 1818 από τη Ρουμανία, κάνουν φτερά και τα θεατρικά σχέδια της Ραλλού.

Τον επόμενο χρόνο, ο νέος ηγεμόνας Αλέξανδρος Σούτσος προτείνει — διά του ανιψιού του Ιάκωβου Ρίζου-Ραγκαβή — στον Κυριακό Αριστία (που μόλις έχει επιστρέψει από το Παρίσι) τη συγκρότηση «εθνικής σκηνής». Ο Αριστίας τραυματίζεται στο Δραγατσάνι το 1821, διαφεύγει στη Ρώμη κι από εκεί καταλήγει στην Κέρκυρα, όπου το 1825 ηγείται ερασιτεχνικού θεάτρου. Τη συμβολή του στην εδραίωση ενός εθνικού ρουμανικού θεάτρου θα συνεχίσει όταν θα επιτρέψει στο Βουκουρέστι, το 1827.

Προς αυτήν την κατεύθυνση εργάζεται στο Ιάσιο και ο μαθητής του Κοστάκι Καρατζιάλε (1815-1877), κορυφαίος ρουμάνος συγγραφέας και άνθρωπος του θεάτρου, που πρωτοστατεί το 1863 στην ίδρυση του Φιλαρμονικού και Δραματικού Ωδείου. Το 1845, ο Καρατζιάλε ιδρύει θίασο στο Βουκουρέστι και το 1852 εγκαινιάζει το «Teatrul del Mag», το οποίο μετονομάστηκε σε «Εθνικό Θέατρο» και γίνεται διευθυντής του. (Ο Κοστάκι Καρατζιάλε ήταν θείος του μεγάλου ρουμάνου θεατρικού συγγραφέα Ίον Λούκα Καρατζιάλε).

• Εβραϊκό Κρατικό Θέατρο Βουκουρεστίου

Το εβραϊκό θέατρο στη Ρουμανία έχει παράδοση 120 χρόνων. Οπως έχει προκύψει από διάφορες μαρτυρίες, το 1876, ο καλλιτέχνης και συγγραφέας Αβραάμ Γκολντφάντεν έθεσε στο Ιάσιο, και συγκεκριμένα στον πασίγνωστο κήπο «Πράσινο Δένδρο», τα θεμέλια του πρώτου επαγγελματικού εβραϊκού θεάτρου στον κόσμο: το θέατρο «Porțul verde» («Πράσινο Δένδρο»).... Λίγους μήνες αργότερα, ο Γκολντφάντεν μετακόμισε με τον θίασό του στην πρωτεύουσα, το Βουκουρέστι. Από τότε, το εβραϊ-

κό θέατρο κατέχει μια ξεχωριστή θέση στη ρουμανική θεατρική τέχνη. Η πρώτη σημείωση για το εβραϊκό θέατρο στη Ρουμανία γράφτηκε το 1876 από τον Μιχαήλ Εμινέσκου, τον εθνικό ποιητή της χώρας.

Οι πρώτες δεκαετίες ήσαν πολύ περίπλοκες. Οι ασταθείς οικονομικές συνθήκες δυσκόλεψαν για μεγάλο διάστημα τη σταθεροποίηση της θεατρικής ομάδας σε ένα μόνιμο χώρο. Ωστόσο, αυτά τα εμπόδια δεν σταμάτησαν την καλλιτεχνική ανάπτυξη του εβραϊκού θεάτρου, που είχε την υποστήριξη του ευρέως καλλιτεχνικού κύκλου. Από το 1916, ο μεγάλος σκηνοθέτης και δάσκαλος Ιάκωβος Στέρνμπεργκ έδωσε ουσιαστικά το στίγμα του καλλιτεχνικού προφίλ του θεάτρου. Το 1930, δημιούργησε ένα θεατρικό εργαστήριο, προσπαθώντας να συγκροτήσει μέσα από μουσικά και δραματικά πλαίσια μια σύνθεση από τις μοντέρνες τάσεις του ευρωπαϊκού θεάτρου.

Τα χρόνια της φασιστικής δικτατορίας κατά τη διάρκεια του Β' παγκόσμιου πολέμου ήταν πολύ σκληρά για τους εβραίους καλλιτέχνες, που δεν τους επιτρεπόταν να παίξουν στη γλώσσα τους και να εμφανιστούν στο κοινό. Μια ομάδα όμως από αυτούς δημιούργησε εκείνη την εποχή το θέατρο «Barasheum» στο Βουκουρέστι και έδωσε παραστάσεις στο ρουμανικά.

Το 1948 ιδρύθηκε το Εβραϊκό Κρατικό Θέατρο Βουκουρεστίου, που κατόρθωσε να εδραιωθεί στον ρουμανικό θεατρικό χώρο τα επόμενα χρόνια. Η πολιτική ρεπερτορίου που ακολουθήθηκε στηρίχτηκε σε ένα κράμα παραδοσιακού και μοντέρνου θεάτρου και συμπεριελήφθηκαν έργα της εβραϊκής, ρουμανικής και παγκόσμιας δραματολογίας.

Ένα «ολικό» θέατρο με στόχους την τελειοποίηση και τη δύναμη των εκφραστικών μέσων, την ουσιαστική επικοινωνία με το κοινό και τον διάλογο διαφορετικών πολιτισμών είναι το Εβραϊκό Θέατρο του Βουκουρεστίου, με 200 πρεμιέρες στο ενεργητικό του και περιοδείες στην Ευρώπη (Γαλλία, Ρωσία, Αυστρία, Γερμανία), την Αμερική (ΗΠΑ, Καναδάς) και το Ισραήλ.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΜΑΓΙΑ ΜΟΡΓΚΕΝΣΤΕΡΝ

Η **Μάγια Μόργκενστερν** γεννήθηκε στο Βουκουρέστι την Πρωτομαγιά του 1962. Σπούδασε ηθοποιός στην Ακαδημία Θεάτρου και Κινηματογράφου του Βουκουρεστίου, από το 1981 έως το 1985.

Πήρε το βάπτισμα της σκηνης το 1985 στο Θέατρο Piatra - Neamt, όπου παρέμεινε επί μία τριετία.

Το 1988 άρχισε τη συνεργασία της με το Εβραϊκό Θέατρο του Βουκουρεστίου.

Το 1990 την επέλεξε ο γνωστός – και πέραν των ρουμανικών συνόρων – ρουμάνος σκηνοθέτης Αντρέι Σερμπάν, για να παίξει στο Εθνικό Θέατρο του Βουκουρεστίου.

Σήμερα η Μάγια Μόργκενστερν πρωταγωνιστεί στο Εβραϊκό Θέατρο.

Ξεχωρίζουν οι λαμπρές ερμηνείες της στους ακόλουθους ρόλους:

– Μήδεια, στην παράσταση «Μια Αρχαία Τριλογία» του Αντρέι Σερμπάν.

– Βιόλα στη «Δωδέκατη Νύχτα», μοντέρνα σκηνοθεσία του Αντρέι Σερμπάν, βασισμένη στο κείμενο του Σαίξπηρ.

– Βάρια στον «Βυσσινόκηπο» του Τσέχωφ σε σκηνοθεσία Αντρέι Σερμπάν.

– Δεσποινίς Ζουλί, στο ομώνυμο έργο του Στρίντμπεργκ, σε σκηνοθεσία Σ. Ιορντανέσκου.

– Λιζ Μόρντεν στο έργο «Ποιος έχει ανάγκη το θέατρο;» («Our country's good») του Τ. Γουορτεμπίκερ σε σκηνοθεσία Αντρέι Σερμπάν.

– Ιωάννα η Τρελή και Γυναίκα στο έργο «Η σταυροφορία των παιδιών» του Λουσιάν Μπλάγκα, σε σκηνοθεσία Λ. Ονίγκα.

– Ζαν ντ' Αρκ στην «Αγία Ιωάννα των σφαγείων», κοντσέρτο σε κείμενο του Πωλ Κλωντέλ και μουσική του Α. Χόννεγκερ, υπό τη διεύθυνση – και τη διδασκαλία – του Ζ. Λ. Βικάρ.

– Λόλα, στο έργο για ένα πρόσωπο «Σήμερα το βράδυ: Λόλα Μπλάου» του Γκέοργκ Κράισλερ σε σκηνοθεσία Αλεξάντρου Νταμπίγια.

Έχει τιμηθεί με τα βραβεία:

– Εθνικό Βραβείο «L.S. Bulandra» για την καλύτερη ηθοποιό του 1990, για το ρόλο της Μήδειας στην «Αρχαία Τριλογία».

– Βραβείο UNITER (Ένωση Ρουμάνων Ανθρώπων του Θεάτρου) 1990, για τη Μήδεια.

– Βραβείο του περιοδικού «Flacara» 1991, για τον ρόλο της Ιωάννας της Τρελής στη «Σταυροφορία των Παιδιών».

– Εθνικό βραβείο «L.S. Bulandra» για την καλύτερη ηθοποιό του 1993, για τον ρόλο της Haya στο έργο «Γκέτο».

– Βραβείο «Theatre Vivant» 1993 του Radio France International.

Στον κινηματογράφο έχει ερμηνεύσει τους ρόλους:

– Μαρία στο «Η Μαρία και η θάλασσα» του Μ. Μουρεσάν.

– Κόκα στην ταινία «Το Μυστικό του Βάκχου» του Μ. Μουρεσάν.

– Φλοαρέα στην ταινία «Αλυσσοδεμένη δικαιοσύνη» του Νταν Πίτα.

– Μπάρμπαρρα στον «Ανεμοστρόβιλο» του Μ. Μάρκου.

– Μαρία Σινέστι στην ταινία «Αυτοί που πληρώνουν με τη ζωή τους» του Σ. Μαρινέσκου.

– Νατάσα στις «Τρεις αδελφές» του Τσέχωφ, τηλεταινία του Σ. Τοντέα.

– Νέλα στην ταινία «Η Βελανιδιά» του Λουσιάν Πιντιλιέ.

– Η Τρελή στην ταινία «Προδίδω» του Ράντου Μιχαϊλέαου.

– Ελένη στην ταινία «Νοστράδαμος» του Ροζέ Κρισπέν.

– Τέλος, πρωταγωνιστεί στην ταινία του Θόδωρου Αγγελόπουλου «Το βλέμμα του Οδυσσέα», που τα γυρίσματά της ξεκίνησαν τον περασμένο χειμώνα και θα συνεχιστούν το φθινόπωρο.

Για τις κινηματογραφικές της επιδόσεις έχουν απονεμηθεί στη Μάγια Μόργκενστερν τα βραβεία:

– FELIX: «Η ηθοποιός του 1993» για το ρόλο της Νέλα στη «Βελανιδιά».

– Βραβείο «Οι Σταρ του αύριο», Γενεύη 1992, για την καλύτερη ηθοποιό, για το ρόλο της Νέλα.

– Βραβείο της Κριτικής στο ανωτέρω φεστιβάλ για τον ίδιο ρόλο.

– Βραβείο UCIN («Ένωση Ρουμάνων Κινηματογραφιστών») 1992, για το ρόλο της Νέλα.

– Βραβείο UCIN 1990 για το ρόλο της Μαρία Σινέστι στην ταινία «Αυτοί που πληρώνουν με τη ζωή τους».

– Έπαινος στο Εθνικό Φεστιβάλ Κινηματογράφου Κοστινέστι 1989 για τους ρόλους Μαρία («Η Μαρία και η θάλασσα») και Μαρία Σινέστι.

– Βραβείο AUR («Ένωση Ρουμάνων Ευθυμογράφων») για το ρόλο της Νέλα.

Απόψε: ΜΑΓΙΑ ΜΟΡΓΚΕΝΣΤΕΡΝ

Η

άγνωστη στο ελληνικό κοινό **Μάγια Μόργκενστερν** ήρθε με το *Κρατικό Εβραϊκό Θέατρο Βουκουρεστίου* για τρεις παραστάσεις στο θέατρο «Σφενδόνη» της Αθήνας κι έφυγε μ' ένα στεφάνι αίγλης που ακτινοβολεί ακόμη.

Μπορεί μετά την παράσταση, η μουσική να μην «ανέκρουσεν εμβατήριον» και οι θαυμαστές της να μη διαδήλωσαν μπροστά στην πόρτα της όπως θα έκαναν πριν από έναν αιώνα, η συγκίνηση όμως από την ερμηνεία της και τη σκηνική παρουσία της προξένησε έναν θόρυβο σπάνιο για σύγχρονο ηθοποιό του θεάτρου, μια θερμή και αυθόρμητη εκδήλωση θαυμασμού που δεν συνηθίζεται στις μέρες

μας.

Ο συνειρμός με τους μεγάλους ηθοποιούς του περασμένου αιώνα έλκεται από την πρώτη στιγμή που η **Μάγια Μόργκενστερν** πατάει το πόδι της στο σανίδι. Πανέμορφη και πανύψηλη, με μια άλλη λάμψη, αναδύει ένα άρωμα σκηνης που κρατάει κάτι από περασμένα θεατρικά αιθέρια έλαια, μια «ανάπλωση» που ενισχύεται αλλά και συγχρόνως αναιρείται όταν αρχίζει να παίζει και να τραγουδάει.

«*Απόψε: Λόλα Μπλάου*» — έργο για ένα πρόσωπο του **Γκέοργκ Κράισλερ**. Μέσα από τα chansons του καμπαρέ και τους μικρούς μονολόγους, η **Μάγια Μόργκενστερν** μεταμορφώνεται σε «*Γαλάζια*» -

«*Μεθυσμένη*» **Λόλα**, που εγκαταλείπει τη ναζιστική Βιέννη του 1938 και καταφεύγει στη Βασιλεία της Ελβετίας, περιμένοντας μάταια τον εβραίο αγαπημένο της.

Με άψογη τεχνική, κινήσεις ακριβείας, θαυμάσια φωνή και μάτια που μιλάνε, υποδύεται τη μικρή βεντέτα από τη Βιέννη στο «cabaret fondu» (...) και κατόπιν το αστέρι της αμερικανικής νύχτας, φέρνοντας αντιμέτωπους και τελικά συμφιλιώνοντας τον λαμπερό, παντοδύναμο ηθοποιό του δέκατου ένατου αιώνα με τον «ηθοποιό - όργανο» του εικοστού, που υποτάσσει τον ναρκισσισμό του και την ελευθερία του στο σκηνοθετικό πρόσταγμα για να γραφεί πάνω στο

σώμα του «η παρτιτούρα της παράστασης», να γίνει δηλαδή «κείμενο ο ίδιος», όπως έλεγε ο Ντορτ.

Με τις υποκριτικές της αρετές ενσαρκώνει τη Λόλα και, συγχρόνως, στέκεται απέναντί της και την «υπονομεύει» με κριτική διάθεση, σαρκάζει και αυτοσαρκάζεται, εκφράζει τα συναισθήματά της και, παράλληλα, τα ελέγχει — περνώντας από τη συγκίνηση στην εξυπνάδα. Αυτό, όμως, το «εγώ» του ηθοποιού δεν έχει να κάνει με την εξουσία που έπαιρναν πάνω στη σκηνή οι μακρινοί μας θεατρικοί πρόγονοι αλλά με την «απόσταση» ανάμεσα στο δραματικό πρόσωπο και τον ηθοποιό που εισήγαγε ο Μπρεχτ και την οποία επέλεξε ο σκηνοθέτης της παράστασης Alexandru Dabija — της νεότερης γενιάς των ρουμάνων σκηνοθετών.

Μπρεχτική αποστασιοποίηση και αφαίρεση συνιστούν το ύφος της παράστασης. Στην άδεια σχεδόν σκηνή με το πιάνο και το μεγάλο μπαούλο, σκηνοθέτης και ηθοποιός έρχονται να επιβεβαιώσουν τον ελάχιστο ορισμό του θεάτρου (Μπέρκλεϋ): *θέατρο είναι ένας ηθοποιός που ερμηνεύει ένα ρόλο μπροστά σ' ένα θεατή*. Η Μόργκενστερντ ξεδιπλώνει επί σκηνής το προσωπικό δράμα της Λόλα, αλληλένδετα με το δράμα — και τη σάτυρα — της εποχής: από την ξένοιαστη ηθοποιό που κάποτε ονειρευόταν το Χόλλυγουντ στη χιτλερική εισβολή στην Αυστρία και στη θύμηση του Λέο, από τους υποκριτικούς επικηδείους για τους «πολύτιμους» νεκρούς, στους «άντρες που δεν αντέχουν την αλήθεια».

Ο ηθοποιός, ο ρόλος, ο θεατής: κι ύστερα, τα θεατρικότατα κοστούμια: με αυστηρό ριγέ κοστούμι, γραβάτα και πίπα, με αέρινα μαύρα ή με ερωτικά ντεζαμπιγιέ, επιφυλάσσει πάντα με κάθε ρούχο κι ένα νέο πρόσωπο, με κάθε τραγούδι κι ένα βιωμένο συναίσθημα.

Πολιτικός φυγός και ο μουσικός και συγγραφέας του έργου Γκέοργκ Κράισλερ, είχε εγκαταλείψει και ο ίδιος τη Βιέννη — σαν τη Λόλα — το 1938. Όταν επιστρέφει απ' την Αμερική, ανακαλύπτει εκ νέου τη γερμανική γλώσσα και τη μουσική της, παίζει με τους ήχους και τις λέξεις, παρωδεί λαϊκά γερμανικά τραγούδια και νανουρισματα.

«Πώς είναι δυνατόν, το νεκρό δέντρο να βγάζει πάλι ρίζες, ίσως και άνθη;». Λυρισμός όταν οι ελβετικές αρχές αρνούνται την άδεια παραμονής στη Λόλα, φαρμακερά σχόλια για την υποτιμητική θέση της γυναίκας, απομυθοποίηση της Αμερικής και «sex is a wonderful habit».

«Οι καιροί αλλάζουν», όλα αλλάζουν, οι χρεωκοπίες, οι εξουσίες, οι δούλοι, όμως «αυτό που ποτέ δεν αλλάζει είναι η κ. Σμιτ», θα διαπιστώσει η Λόλα Μπλάου επιστρέφοντας στην ερειπωμένη Βιέννη. Οι καιροί δεν επιτρέπουν άφεση αμαρτιών στους «αθώους» και η πολιτική ρεβύ στα μεταπολεμικά δυτικογερμανικά και αυστριακά καμπαρέ είναι αμείλικτη. Ο Κράισλερ θυμάται τον καιρό του Πισκάτορ και εντάσσει στις σκηνικές οδηγίες πολεμικά ανακοινωθέντα, εμβλήματα, διαφάνειες με τον Χίτλερ καθώς και ειρωνικά βιεννέζικα βάλς.

Στη μινιμαλιστική παράσταση του Εβραϊκού Θεάτρου αρκούν το σώμα και η φωνή της ηθοποιού, μαζί με τη διακριτική παρουσία του πιανίστα Μάριους Πομπ για να δοθεί το τοπίο με τη βαριά μοναξιά στη συγκλονιστική σκηνή του μεθυσιού ή στα «παλιά δάκρια» που «ανακαλύπτει» η Μάγια - Λόλα ξύνοντας τον τοίχο δίπλα μας: αλλά και για να γίνει αποτελεσματικό το δηλητηριώδες χιούμορ, καθώς μιμείται τον κ. Διευθυντή του θεάτρου. Το γέλιο του κλόουν και η τραγική μάσκα είναι οι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος που εναλλάσσονται συνεχώς.

Τη μεταμόρφωση των ηθοποιών, ακολουθεί η μεταμόρφωση των σκηνικών αντικειμένων, όπως στο λαϊκό θέατρο. Το ταξιδιωτικό μπαούλο - ντουλάπα - παραβάν (σκηνικά και κοστούμια Puiu Antemir) γίνεται στο τέλος το απροσπέλαστο, εχθρικό γραφείο του κ. Director.

Το πρώτο βήμα για τον άγρυπνο πολίτη, εκείνον που δεν θα πει ότι «τίποτα δεν είναι μπορετό ν' αλλάξει, αλλαγή ας κάνουν οι Άλλοι, γιατί οι Άλλοι δεν είμαστε εμείς» αρχίζει στο θέατρο μέσα από τον άγρυπνο θεατή: Παρακολουθώντας τα παιχνίδια των «μετουσιώσεων» και συμπληρώνοντάς τα με

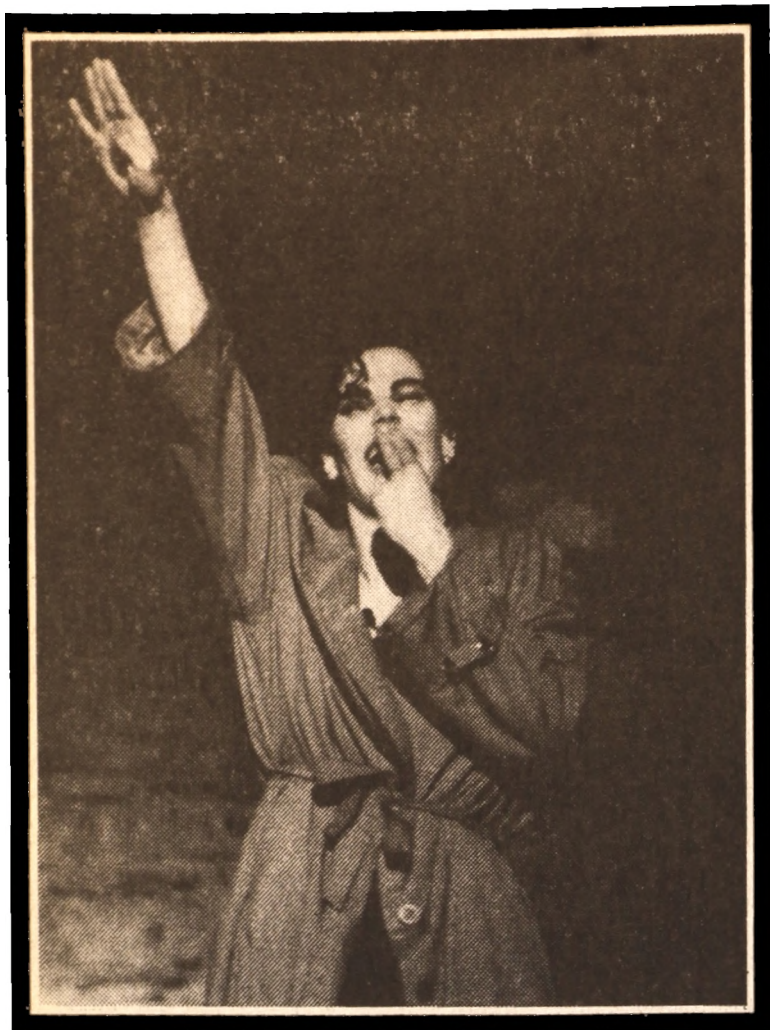
τη φαντασία μας, αναζητώντας την ουσία μέσα στην αφαίρεση, βρίσκοντας μέσα από το αποστασιοποιημένο παξίμο της ηθοποιού τη δική μας κριτική επαγρύπνηση, εγγράφουμε στο θεατρικό παιχνίδι τη δική μας ενεργητική παρουσία. Ο Τσιουλέι, πρώτος από τους ρουμάνους σκηνοθέτες — όπως έχει επισημάνει ο επίσης ρουμάνος θεατρολόγος Μπανού — δοκίμασε να διαβρώσει διά της θεατρικότητας τον πολιτικό καταναγκασμό. Κι ο Μπρουκ μίλησε για την «ποιότητα» της προσοχής των θεατών σ' αυτές τις χώρες που ζουν την πολιτιστική εμπειρία ως «απαραίτητη». Αυτή τη «συ-

Πάνω στο
σώμα της
γράφεται η
"παρτιτούρα"
της
παράστασης

νωμοτική» σχέση σκηνής και πλατείας φαίνεται να έχει καλλιεργήσει σε βάθος και το Εβραϊκό Θέατρο Βουκουρεστίου, γι' αυτό και μεις ανοίξαμε αλληλόχρεους λογαριασμούς.

Γερμανικά τα τραγούδια, γίνις τα κείμενα: αλλά στη θεατρική Ευρώπη του ζωντανού ανθρώπινου λόγου, η επικοινωνία είναι εφικτή χωρίς «άνωθεν» γλωσσικές προμοδοτήσεις...

Η «ΛΟΛΑ ΜΠΛΑΟΥ», Η ΓΑΛΑΖΙΑ, Η ΜΕΘΥΣΜΕΝΗ, ΔΙ' ΕΛΕΟΥ ΚΑΙ ΦΟΒΟΥ

*Και όλα αυτά
ως πράξεις αγάπης*

Στο θέατρο κάτι συμβαίνει.
Αδιάφορο τι από μένα ζητούν, εγώ τους λέω: ναι!
Στο θέατρο κάτι συμβαίνει.
Μόλις τη θύρα του διαβώ ανατριχιάζω αμέσως.
Εκεί χρειάζονται πάντα νέα κι ωραία κορίτσια.
Γκέοργκ Κράισλερ, Λόλα Μπλάου

Μ

πορεί το κείμενο αυτό να εμφανίζεται ως σχόλιο επάνω σε μια θεατρική παράσταση αλλά δεν επιθυμεί να αντιμετωπισθεί ως θεατρική κριτική. Έτσι οφείλει να υπάρξει, εκ προθέσεως νηφάλιο και το κατά δύναμιν επαρκές έναντι του μείζονος γεγονότος· κατ' αρχάς, την κατά ποιόν σύνθεση του έργου Λόλα Μπλάου και, κατόπιν, την υποκριτική και (προπάντων) το ήθος του σώματος της κ. Μάγια Μόργκενστερν, ερμηνεύτριας του ομωνύμου ρόλου. Το κείμενο, εγώ δηλαδή, θα προσπαθήσω να καταδείξουμε γιατί αυτό που στο «σανίδι» παρακολουθήσαμε υπερβαίνει το θεατρικό συμβάν και ορίζεται ως αν, ας ειπωθεί η φράση, ομολογία πίστεως.

Ας δηλωθεί εξ αρχής — και προς αποφυγήν πάσης πολιτικολογούσης νεοορθοδόξου παραδηλώσεως — ότι η πίστη εδώ εκλαμβάνεται σύμφωνος με τον λόγο του Παύλου. Η πίστη είναι στάση προσφοράς, η πίστη είναι στάση αφιερώσεως η οποία υφούται έως την ελπίδα για να αποσβεσθεί στην αγάπη. «Νυν δε μένει πίστις, ελπίς,

αγάπη, τα τρία ταύτα. Μείζον δε τούτων η αγάπη» (Κορ. Α', 13.13). Ισχυρίζομαι, λοιπόν, ότι η Λόλα Μπλάου, δι' αυτής η κ. Μάγια Μόργκενστερν, παρέστησεν πέραν της ηθικής και της πολιτικότητας, στους διαυγείς κρυσταλλικούς τόπους της ανθρωπολογίας — όπου αυτό δεν είναι το πολιτικό; Η μοναξιά και η ξενότητα της Λόλα Μπλάου συνιστώνται διότι προϋποθέτουν την ετερότητα· το αλλιώτικο.

Γίντις, λοιπόν· αυτό σημαίνει γερμανικά. Οι δύο γλώσσες που ακούμε στη Λόλα Μπλάου, γλώσσες βαθύτατα εξαρτημένες και αλληλένδετες, από την κοινότητα των ετύμων άχρι της ιστορικής πραγματικότητας. Να θυμηθούμε εδώ, πώς, οι δύο γλώσσες συναντήθηκαν και συνήχησαν στην έσχατη τραγωδία της εποχής μας. Πώς, πριν οι Γερμανοί το μετονομάσουν στο γκαϊτκή εκφοράς Άουσβιτς, οι Πολωνοεβραίοι το έλεγαν απλώς και ανωνύμως Οσβιέτσιμ. Και πώς η ηθοποιός και ο πιανίστας υπεδύθησαν διά της εναλλαγής, όπερ έστι συνεκφορά, τον καταγωγικό διχασμό ενός οποιουδήποτε, ο οποίος ως Γερμανοεβραίος διώκεται εκ του πρώτου συνθετικού του λόγω του δευτέρου. Ας μην ξεχνάμε πόσοι

Γερμανοεβραίοι (και ήταν πάρα πολλοί) θα ήσαν θύματα άλλου τύπου στο χειμερινό μέτωπο της Ρωσίας.

Ίσως, εδώ, μετά από αυτήν τη περί γλώσσης παρεκβολή, μπορούμε να ακρωτηριάσουμε τη δεύτερη ιδιοτυπία [:], ιδιαιτερότητα [:] τη Λόλα Μπλάου. Αναφέρομαι στη «καμπαρέ». Ένα καμπαρέ ποτέ έπαιξε από την ψυχαγωγία μέχρι την πολιτικότητα και, αίφνης, ήταν το φως και δεν ήταν. Θα έλεγα όμως, με πλήρη επίγνωση του πλεονασμού, ότι συνιστά μια μεθύστερη ένταξη στην υπαρκτή παράδοση του πολιτικού καμπαρέ. Όπως εγγράφεται σ' αυτή την παράδοση η Λόλα Μπλάου εξαιτίας του μεθύστερου προτείνει την παρανόηση σή της. Η διήγηση του παρελθόντος χρόνου είναι η ίδια η παρούσα ιστορία.

Αυτά εδηλώθησαν επίσης, αρκούντως ως την παρωδία, με τις σκηνοθετικές τεχνικές και έφτασαν ως τη σκηνογραφία. Πράγματι, όλες οι προτάσεις, και οι λύσεις ανύπαρκτες στη Λόλα Μπλάου, είχαν κοινούς τρεις συντελεστές. Το παλιό το ελάχιστο, την ειρωνική νοσταλγία. Τα προτιθέμενα αντικείμενα (το σκαμνί, το βεστιάριο - και - ως καμαρίνι και, ενίοτε, ο πιανίστας

ως εξάρτημα και/ή προέκτασή του), ο φωτισμός (ο οποίος παρακολουθούσε επίμονος και επιμόνως την κ. Μόργκενστερν καθώς αυτή ήθελεν και μπορούσε σκεδάσει τα δρώμενα): τέλος, η μινιμαλιστική μέθοδος που επελέγη στην αλλαγή των chansons (πράξεων): όλα ήσαν παράγωγα μιας έντιμης συναλλαγής. Διότι η Λόλα Μπλάου, όσο και αν ακούγεται ως παραδοξολόγημα, υπεδύθη τη μεταμφίεση του εαυτού της.

Συνδυετικός κρίκος της μετάβασης από τον σκηνικό διάκοσμο στον κόσμο των εμπύχων και ίσως ηθοποιών, αυτός υπήρξε, ο πιανίστας Μάριονς Ποππ. Παρών, άλλοτε διακριτικώς ενσωματωμένος στο σκηνικό φόντο — που γινόταν τοπίο —, άλλοτε υπηρετώντας εν είδει σωματικής ατάκας το πέρασμα, από σκηνής σε σκηνή. Όμως, στη Λόλα Μπλάου υπήρξε ένα «άλλο», μία σωτήριος, η θαυματοποιός ετερότης, αυτή η οποία προσεύχεται και αγρυπνεί, η οποία τρέπει το καλόν εις άριστον.

Άλλον. Η λέξη για να κατονομασθεί η κ. Μάγια Μόργκενστερν. Άλλο. Η λέξη για να υποδηλωθεί η διαφορά. Η διαφορά την οποία η κ. Μόργκενστερν υπερασπίσθηκε με απaráμιλλο ήθος, διά της μόνης

ευπρεπούς και, άρα, ικανοτάτης μεθόδου. Προτείνοντας έσχατο ανάθημα το σώμα της, μεταβάλλοντάς το σε έκφραση διαρκούς οδύνης και αναθέματος.

Για να εξηγηθούμε. Λέω, ότι, κακώς, κακίστως, η έννοια της οδύνης συνεδέθη (ρομαντικώ τινί τω τρόπω) με το δράμα. Ο Πλάτων, ήδη, το εγνώριζε κάπως αλλιώς, καλύτερα κάπως. «Του αυτού ανδρός είναι τραγωδίαν και κωμωδίαν επίστασθαι ποιείν, και τον τέχνη τραγωδοποιόν όντα και κωμωδοποιόν είναι» (Συμπόσιον, 223, d). Ναι, γιατί όπου πραγματικά ομιλούμε περί υψηλού, εκεί ως σύγχρονος Ιανός ελλοχεύει πλέον αμφίσημο και πλέον πικρό το πρόσωπο της οδύνης. Το γελοίο απελπισμένο, το εις μάτην και ματαιωμένο πρόσωπο του κλόουν.

Αν όχι ο κλόουν, τότε τι; Η τέχνη, λέμε, διά της οποίας μας ευεργέτησεν η κ. Μόργκενστερν. Μια τέχνη η οποία ενεδύθη στη διάρκεια αυτής της μαγικής μιάμισης ώρας όλους τους δυνατούς τρόπους της υποκριτικής, όλους τους τρόπους τους δυνατούς, για να τους κατακρημνίσει, βλάσφημη και παίζουσα, ωσάν σπασμένο παιχνίδι στα πόδια ενός ιδεατού παιδιού. Γνωρίζουμε, και αυτό το διδαχτήκαμε,

Ιδού
εμπρός μου
στάθηκε
μια
φεγγαρο-
ντυμένη

ότι η ουσία της «ερμηνευτικής» της κ. Μάγια Μόργκενστερν διεδραματίσθη σ' ένα άφραστο εκείθεν. Και ενθυμούμεθα ότι στο εκείπερα ο παράδεισος χτίζεται με υλικά της κολάσεως: έκτοτε δεν ξανακούσαμε τίποτα για κανένα από τα δυο τους.

Πώς η κ. Μόργκενστερν μας κοινωνήσε τη συγκατοίκηση αυτής της απόκρυφης περιοχής, πώς μας ευλόγησε, καθιστώντας μας μετόχους των πλέον αρρήτων και ευφροσύνων μυστικών — το κρίμα είναι κάτι που κείται πέραν των ορίων αυτού του κειμένου. Η κ. Μάγια Μόργκενστερν ήταν το κάλλος αυτό προς χάριν και χαρά μας.

«Ωραία κορίτσια...», προς τούτα έτεινε, αυτά αγαπούσε ο Γκέοργκ Κράισλερ. Η κ. Μόργκενστερν μας κατέδειξε (εν σώματι, και δι' αυτού) την όντως υπόσταση της ομορφιάς. Ύστερα... Ύστερα, αναζητώντας... Και όπως τραγουδήθηκε ο Γκέοργκ Κράισλερ:

Το θέατρο είναι απλό.

*Ακόμα κι η προσπάθεια για έναν
ρόλο αποτυγχάνει*

*Η ζωή δεν φέρνει στη ζωή
διαφάνεια*

*Τα ψέματα πάνω στη σκηνή είναι
η αλήθεια όλη.*

ΜΑΓΙΑ ΜΟΡΓΚΕΝΣΤΕΡΝ

*Το στόμα
της είναι
το πένθος
του κόσμου*

Η Μάγια Μόργκενστερν ψάχνει το φάρμακο όταν ο κόσμος δεν είναι εδώ. Εγώ, ο κατά φαντασίαν υγιής, είδα επιτέλους μια κυρία που δεν ήθελε να με συμμορφώσει σ' αυτή τη ζωή, αλλά να με τακτοποιήσει απλώς απέναντί της.

Η ιστορία αρχίζει το '38, όταν η Λόλα Μπλάου ή Μεθυσμένη Λόλα —τραγουδίστρια του καμπαρέ— αποφασίζει να αυτοεξοριστεί από τη ναζιστική Βιέννη, παρασυρμένη από τον εβραίο φίλο της. Φεύγει πρώτη και τον περιμένει. Αυτά και αρκετά με την ιστορία και τα αποτρόπαια όριά της. Η Μπλε Λόλα περιμένει για να ανακαλύψει τη μεγάλη τέχνη τού να τσαλακώνεσαι. Διακόπτει τον παφλασμό της ζωής με το τραγούδι της και ξέρει πως δεν υπάρχει καμιά τεχνική, κανένας που να διδάσκει την απελπισία. Περνά στο ρίγος που κάνει ακόμα και τ' άστρα να ξεχωρίζουν. Και ξεχωρίζει, γιατί έχει Θεού πρόσωπο σ' αυτή την παράσταση, γιατί η Μάγια ή Λόλα είναι η κόρη του Αγίου Ιωάννη του Σιναΐτη όταν λέει: «Το όραμα το βλέπει κανείς με τις αισθήσεις, ενώ το ενύπνιον με την κίνηση του νου ενώ καθεύδει το σώμα».

Βέβαια, το έργο είναι πολιτικό, γιατί η Μάγια κάνει την εμφάνισή της ακριβώς τη στιγμή που «ο δεσπότης πάντων καθοράται νεκρός και εν μνήματι κενώ κατατίθεται ο κενώσας τα μνημεία των νεκρών». Η κυρία, λοιπόν, τραβάει το σκοινί

ως την άκρη, κάνει —με δυο λόγια— χοντρό παιχνίδι! Ευτυχώς δεν μπορείς να τη φωτογραφήσεις όταν κάνει κατάσταση στη δική μας εγκατάσταση. Και τι βλέπεις κάτω απ' τη σκηνή; Καραβάνια θετικιστών που αμφισβητούν κάθε πίστη, φετιχοποιούν το εμπόρευμα και το βαπτίζουν πραγματικότητα. Αυτήν υποδέχεται η Μάγια ή Λόλα μέσα στο καμπαρέ και αρχίζει μαζί της το παιχνίδι των μεταμορφώσεων.

Όλα θα μείνουν ίδια; Όχι βέβαια. Το σκηνικό αποτελείται από ένα μπαούλο, μια καρέκλα κι ένα πιάνο, όπου κάθεται ο συγγραφέας του έργου. Όταν λοιπόν η κυρία αρχίζει τις πτήσεις της, το πρώτο μάθημα που παίρνεις είναι να μετράς τις αποστάσεις, γιατί δίπλα της καίγεται και μακριά της παγώνει. Μαθαίνεις πώς να μην μπαίνεις σε μια ιστορία όταν δεν χωράς, ν' ανοίγεις την πόρτα και, είτε δεξιά πας είτε αριστερά, να σου είναι αδιάφορο.

Η κυρία Μάγια Μόργκενστερν έχει καταπιεί πολλά ποιήματα στη ζωή της ώσπου έχει γίνει η ίδια ένα ποίημα. Εύχομαι και προσεύχομαι το έργο της να πολλαπλασιάζεται.

του
ΓΙΩΡΓΟΥ
ΚΑΚΟΥΛΙΔΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

1979-1994. Δεκαπέντε χρόνια Νεφέλη

Νάνος Βαλαωρίτης
ΑΠ' ΤΑ ΚΟΚΚΑΛΑ ΒΓΑΛΜΕΝΗ
(Μυθιστόρημα)

Η ΖΩΗ ΜΟΥ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ
ΕΓΓΥΗΜΕΝΗ
(Διηγήματα)

Νίκος Βασιλειάδης
ΑΓΑΘΟΣ
(Μυθιστόρημα)

ΑΓΗΜΑ ΤΙΜΩΝ
(Νουβέλα)

Βερονίκη Δαλακούρα
ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ
(Νουβέλα)

Νίκος Δήμου
ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΙΧΑΗΛ ΒΟΔΑ ΣΤΗΝ
ΣΥΡΟΥ
(Μυθιστόρημα)

ΤΟΛΜΗΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
(Διηγήματα)

ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ
(Πεζά κείμενα)

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΚΑΥΣΩΝΑ
(Πεζά κείμενα)

ΛΙΣΤΕΣ
(Σημειωματάρια ζωής)

ΜΙΚΡΑ ΒΗΜΑΤΑ
(Χρονογραφήματα)

Ανέστης Ευαγγέλου
ΤΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΙΤΙ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΕΖΑ
(Διηγήματα)

Κατερίνα Ζαρόκωστα
ΤΟΜΕΚ
(Διηγήματα)

Τόλης Καζαντζής
ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ
(Διηγήματα)

ΜΑΤΑΙΟΤΗΣ ΜΑΤΑΙΟΤΗΤΩΝ
(Διηγήματα)

Μαλβίνα Κάραλη
ΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΣΤΗ ΣΑΒΑΝΑ
(Νουβέλα)

Γιώργος Καρυπίδης
ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΗΣ ΚΑΤΑΔΥΣΕΩΝ
(Διηγήματα)

Σωκράτης Καψάσκης
ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ
(Μυθιστόρημα)

ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ ΧΩΡΙΟ
ΤΣΗ ΖΑΚΥΘΟΣ
(Μυθιστόρημα)

Νατάσα Κεσμέτη
ΤΟ ΑΙΩΝΙΟ ΡΟΛΟΙ
(Διηγήματα)

Λουκάς Κούσουλας
ΓΙΑ ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΜΑΤΙΑ
(Πεζογραφήματα)

Ηλίας Κουτσούκος
ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΝΑ ΝΙΚΟΥΣΑΝ ΟΙ
ΚΟΚΚΙΝΟΙ
(Διηγήματα)

Νίκος Λαδάς
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
(Ημερολόγιο)

Θωμάς Μανόπουλος
Η ΠΑΟΛΑ ΤΟΥ ΡΙΟ
(Διηγήματα)

ΤΟ ΚΑΡΑΜΟΣΑΛΙ
(Μυθιστόρημα)

Αντρέας Μήτσου
Ο ΧΑΡΤΟΠΑΙΚΤΗΣ ΕΧΕΙ ΦΟΒΗΘΕΙ
(Διηγήματα)

Δημήτρης Νόλλας
Η ΝΕΡΑΪΔΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑ
(Νουβέλα)

ΠΟΛΥΞΕΝΗ
(Διηγήματα)

Μανώλης Ξεζάκης
ΠΟΥ ΚΟΥΚΟΣ; ΠΟΥ ΑΝΟΙΞΗ;
(Μυθιστόρημα)

Βασιλική Παπαγιάννη
ΚΥΡΑΝΩ
(Μυθιστόρημα)

Όμηρος Πέλλας
ΣΤΑΛΑΓΚ VIC
(Μυθιστόρημα)

Δημήτρης Πετσετίδης
ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ
(Διηγήματα)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ
(Διηγήματα)

Γ. Φ. Πιερίδης
Ο ΚΑΛΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ
(Διηγήματα)

Γιάννης Σκαρίμπας
ΜΑΡΙΑΜΠΑΣ
(Μυθιστόρημα)

ΤΟ ΣΟΛΟ ΤΟΥ ΦΙΓΚΑΡΩ
(Μυθιστόρημα)

ΤΟ ΘΕΙΟ ΤΡΑΓΙ
(Μυθιστόρημα)

ΤΟ ΒΑΤΕΡΛΩ ΔΥΟ ΓΕΛΟΙΩΝ
(Μυθιστόρημα)

Έρση Σωτηροπούλου
ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΟ ΤΡΙΗΜΕΡΟ
ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ
(Νουβέλα)

Βασίλης Τσιαμπούσης
Η ΒΕΣΠΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
(Διηγήματα)

Χρήστος Χαρτοματσίδης
ΤΟ ΠΑΛΙΟ ΚΤΙΡΙΟ
(Διηγήματα)

Νίκος Χουλιαράς
ΖΩΗ, ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΦΟΡΑ
(Μυθιστόρημα)

Ο ΛΟΥΣΙΑΣ
(Μυθιστόρημα)

ΤΟ ΑΛΛΟ ΜΙΣΟ
(Διηγήματα)

ΜΠΑΚΑΚΟΚ
(Διηγήματα)

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΡΥ
ΧΕΙΜΩΝΑ
(Διηγήματα)

Η ΜΕΣΑ ΒΡΟΧΗ
(Διηγήματα)

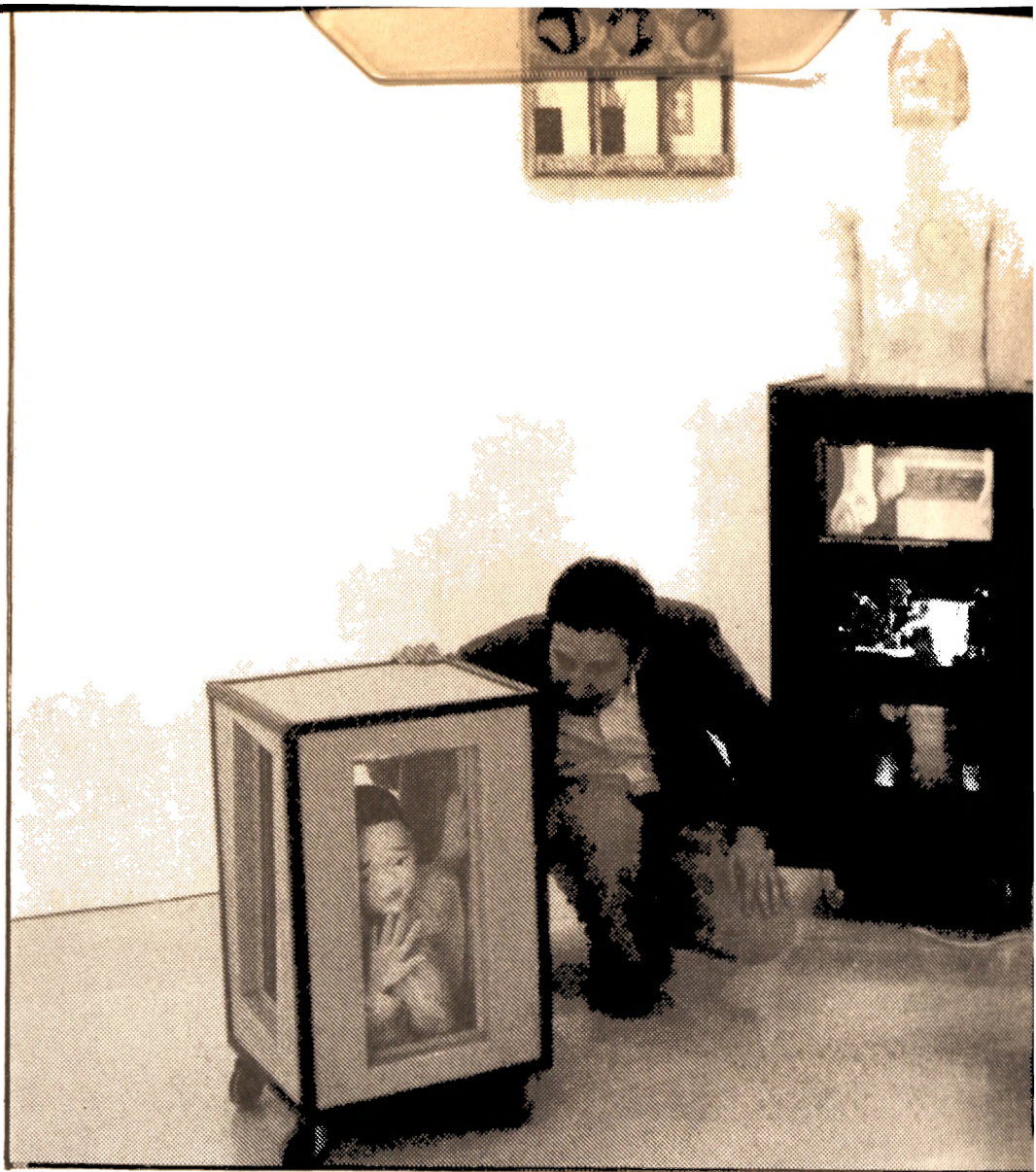
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

Ο γλύπτης Άγγελος Παπαδημητρίου
συζητεί με τον ποιητή Ηλία Λάγιο

Έτσι απλά αγάπησα αυτό το υλικό, χάριν ελαφρότητας

Ο Άγγελος Παπαδημητρίου γεννήθηκε το 1953. Έχει κάνει τέσσερις ατομικές εκθέσεις (1983, 1988, 1990, 1992). Το καλοκαίρι του 1993 αντιπροσώπευσε την Ελλάδα στο APERTO της BIENNALE Βενετίας. Ίσως, όλα αυτά έγιναν για να γνωρίσουμε τη νέα ενότητα έργων του, η οποία παρουσιάστηκε στη φουάρ, μερικές μέρες πριν. Με αφορμή τα έργα αυτά, το **ΑΝΤΙ** ζήτησε από τον Άγγελο Παπαδημητρίου να φιλοτεχνήσει το εξώφυλλο αυτού του τεύχους. Το έπραξε -και, επιπλέον, είπε:

ΗΛΙΑΣ ΛΑΓΙΟΣ: Είδα τα τελευταία σου έργα στη φουάρ, αυτά που ονομάζεις Αναμνήσεις από την Μπιενάλε Βενετίας και που εγώ θα τα ονόμαζα — επίσης — σύνοψη (γιατί θεωρώ ότι εγκλείουν και απολήγουν το άπαν [:] του θαυμασμού της τέχνης σου). Για πρώτη φορά, στα όρια μιας εκλεκτικής θεματικής ελευθερίας, οδηγήθηκες στο έσχατο σημείο της γλυπτικής (όπου γλυπτική δεν είναι το ερωτικό συμπλέγμα των ανθρωπίνων σωμάτων. Λυπάμαι που με «αντικαλλιτεχνική» ερώτηση ξεκινάει αυτή η συνέντευξη αλλά θα έλθει μετέπειτα ο καιρός — και οι σελίδες της τέχνης).

ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: Αντικαλλιτεχνική ναι· και δεν είναι. Εκτός εάν αυτό που ονόμασες «άπαν» στη δουλειά μου και αυτό είναι αντικαλλιτεχνικό. Όχι, όχι, προσπάθησα εξ αρχής αυτό να δώσω που μου είχε χαριστεί, όχι ως ανταλλαγή τροπαίων αλλά ως αντίδωρο. Γιατί θέλησα ένα πράγμα: Τα χαρίστηριά να αποδοθούν ως όφειλαν και τούτο σημαίνει η τέχνη να γίνει ξανά συναρπαστική, απλή όπως κάθε περιπέτεια, ηδονική όπως κάθε ταξίδι σε τόπο νέο.

Με ρώτησες για τα ηδονικά συμπλέγματα. Καλά με ρώτησες, αλλά και όχι. Διότι δεν τα είδες στις τέσσερις άκρες ενός γλυπτικού μορφώματος (που με ειρωνική διάθε-

ση, θα το έλεγα «έργο») και που εσύ δεν θέλησες να δεις εν τω συνόλω. Φοβάμαι ότι υπάρχουν στην ερώτησή σου τα δύο πράγματα που ποτέ δεν με αφορούσαν και δεν με αφορούν. Τα αδιάφορα ως προς την τέχνη. Μιλώ για τη θεματική και τη μορφολογία.

Η.Λ.: Ο καλλιτέχνης κρίνει, ο κριτικός κρίνεται. Δεν θα ανταπαντήσω στα περί λανθασμένης αναγνώσεως του «έργου» και μπορώ να σου πω ότι το έξοχο τεχνούργημα το είδα, και εγώ, καθολικώς. Εξάλλου παρακολουθώ την πορεία σου, συναπτά

Ο Ηλίας, 1989. 55 x 60 εκατ., πεπιεσμένο χαρτί, λάδι.

έντεκα έτη, από τη βαρύτητα και τον όγκο της πορσελάνης, μέχρι το βάρος (;) και τον όγκο του πεπιεσμένου χαρτιού.

Α.Π.: Τώρα να σου απαντήσω περί ερωτικών συμπλεγμάτων. Μου εδόθησαν παιδιόθεν.

Η.Λ.: Τα ερωτικά συμπλέγματα;

Α.Π.: Αυτά. Δεκαπενταετής ων, και κάπως τσόγλανος, απεδόθη μοι το θαύμα. Μην κοιτάς μ' αυτό τον τρόπο, σου λέω αλήθεια. Εξαίφνης, είδα όλα τα έργα μου να περνούν καθώς σμήνος πουλιών που εγκαταλείπει ένα δένδρο, για να επιστρέψει στο δένδρο αυτό. Τα σώματα των ανθρώπων είναι το δένδρο και τα πουλιά. Δική μου κίνηση είναι μόνο το πέταγμα.

Δική μου κίνηση είναι μόνο το χαρτί — εσύ γράφεις, άλλος σκουπίζεται, άλλος διαβάζει —, όμως εγώ μπορώ δι' αυτού, πιέζοντάς το (;) πρεσάροντάς το (;) να οδηγηθώ στην ελευθερία· αυτό εγώ το λέω αγάπη.

Η.Λ.: Ως δημοσιογράφος...

Α.Π.: Μάλιστα, ως δημοσιογράφος;

Η.Λ.: Ως τέτοιος. Λοιπόν, θα ήθελα να σε ρωτήσω πέρα από τα σμήνη των πουλιών τι σε ώθησε μετά από τη δεύτερη έκθεσή σου σ' αυτή την περιπέτεια του πεπιεσμένου χαρτιού.

Α.Π.: Έτσι απλά αγάπησα αυτό το υλικό,

Αναμνήσεις
από την
BIENNALE
και
Άγγελος
Παπαδη-
μητρίου,
1994.

χάριν ελαφρότητας.

Η.Λ.: Χάριν ελαφρότητας της τέχνης;

Α.Π.: Χάριν ελαφρότητας των έργων. Εσκέφθην ότι είναι κουραστικό εγώ και τα παιδιά της γκαλερί να κουβαλάμε πορσελάνες (που στο κάτω κάτω της γραφής μπορεί να γίνουν εξοχα πιάτα). Μου άρεσε επιπλέον τι; Το να φέρνω έργα που ο άλλος τα υποπτευόταν βαριά και δυσκίνητα...

Η.Λ.: Και γω την πρώτη φορά νόμισα ότι ήταν πίνακες σε τέμπλο με ξύλινη κορνίζα.

Α.Π.: Παρηγορήσου, δεν ήσουν ο μόνος που το πίστεψε. Αυτό που ήθελα ήταν ένα έργο που να είναι απίστευτα ελαφρό, και οι άλλοι να το θεωρούν βαρύ πολύ!

Η.Λ.: Κάτι σαν να καταργείς τη βαρύτητα;

Α.Π.: Κάτι σαν να αποδίδω την ελευθερία.

Η.Λ.: Πάει κι έρχεται η λέξη.

Α.Π.: Οι λέξεις δεν έρχονται γιατί ποτέ δεν πάνε. Είναι σαν τα έργα τέχνης. Αυτά είναι πάντοτε παρόντα ή, αν θα μου επιτρέψεις (γιατί τα έργα τέχνης είναι πάντα θηλυκά), είναι πάντοτε παρούσες.

Έτσι, λοιπόν, για να παραστήσω τον σοβαρό (αυτό ας είναι η πρωτοτυπία), στράφηκα στα υλικά που μου θυμίζουν τα μακαρισμένα χρόνια. Εδώ πιάνεις έναν σβώλο χαρτιού, εκεί τον μουσκεύεις, πιο πέρα αρπάζεις και πλάθεις, το υλικό είναι η έφεση της χαράς. Το υλικό είναι η έφεση της χαράς, σου είπα, πάνω στο υλικό, με το υλικό, μπορείς, ίσως, να διακρίνεις...

Η.Λ.: Την αντικατάσταση της ζωής;

Α.Π.: Όχι, την πλήρωση της ζωής.

Η.Λ.: Ο λόγος φασίζει. Δηλαδή περνάμε σε έναν βίο τέχνης που υποκαθιστά τη ζωή; Και εκεί, όλα τα πράγματα θα είναι μη εν

τω βίω, σαν παραισθήσεις, ή ακόμη χειρότερα, όπως θα έλεγες και 'σύ, ή θα το τραγουδούσες «οι αγάπες που δεν ζήσαμε ποτέ»;

Α.Π.: Αδιαφορώ για τα πολιτικά σκέλη του ερωτήματος γιατί ποτέ δεν με ενδιέφερε η πολιτική.

Η πολιτική για μένα ήτανε πάντοτε ο κακός αγέρας. Απορώ πώς, άνθρωποι, φίλοι μου, σαν εσένα, εμμένουν στο ολικώς απολεσθέν.

Η.Λ.: Και 'συ εμμένεις στη ζωή και δεν σε κατέκρινε επαρκώς.

Α.Π.: Εάν μπορούσες θα με κατέκρινες.

Η.Λ.: Αστειεύεσαι; Έχεις κάνει πέντε εκθέσεις, πέντε (θεματικές ενότητες) και τις έχεις επιγράψει με τίτλους που παραπέμπουν στην τέχνη, στην ιστορία της και στο μέλλον της. Τα θυμάμαι ένα προς ένα: Ροκ-Ροκοκό, Έργα τέχνης, Νέο Λούβρο, Αντίο, Τέχνη, αναμνήσεις από την Μπιεννάλε. Δεν ξέρω αν είσαι μεγάλος καλλιτέχνης (όμως είμαι βέβαιος ότι είσαι), αλλά αυτό δεν μας δίνει μια άποψη, την κίνηση όλης της ζωής, εγκλωβισμένη σ' ένα τίποτα.

Α.Π.: (γέλια) Εγώ όμως μπορώ να σου τραγουδήσω...

Η.Λ.: Θεωρούσα πάντοτε ως πάρεργο αυτή τη δουλειά σου...

Α.Π.: Ποτέ δεν μπόρεσες καλά να καταλάβεις. Ένας άνθρωπος εγκλωβισμένος σε μια τέχνη είναι περίπου σαν τον κάθε άνθρωπο, εγκλωβισμένος σε μια ζωή. Αν είχες αγαπήσει θα μπορούσες και να ξεχάσεις.

Η.Λ.: Αυτό που μου προτείνεις είναι το απεχθές σημείο της ζωής μου.

Α.Π.: Δεν προτείνω. Ποιοι είμαστε;

Η.Λ.: Εσύ επέλεξες να ζεις μια ζωή, η οποία ζωή δεν θέλησε να είναι και ζωή, ποτέ δεν θα είναι. Ωσάν η τέχνη σιγά - σιγά (κι αγάλι - αγάλι) να τρώει τον καλλιτέχνη της, και υποπτεύομαι ότι και αυτά τα ίδια τα έργα της ζωής σου είναι απεχθή. Η τέχνη σου είναι τέχνη νεκρώσιμη.

Α.Π.: Νεκρώσιμη, ου μόρσιμος, αυτό. Δεν οικίζω σπίτια, δεν οικώ εν αυτοίς, κατοικώ στα σπίτια που έζησα.

Η.Λ.: Φως εκ φωτός, Θεόν αληθινόν εκ θεού αληθινού ονομάσομεν;

Α.Π.: Δεν θα ονομάσομεν ποτέ και κανέναν. Όλοι ήσαν εδώ και άπαντες απόντες. Η πολύ βαριά λέξη σ' αγαπώ δεν μπορεί να ειπωθεί εύκολα από κάποιον προς κάποιον, άκουσέ με...

Η.Λ.: Δεν σ' ακούω. Μπορώ κι εγώ να πω το λόγο μου; Οι άνθρωποι υπάρχουν συνέχεια, τους βλέπουμε...

Α.Π.: Εσύ ποιόν είδες;

Η.Λ.: Ενίοτε βλέπω και 'γώ.

Α.Π.: Νομίζεις ότι βλέπεις. Ποτέ δεν είδες

τίποτα, τίποτα δεν είδες, όμως καλά νομίζεις ότι είδες κάτι.

Η.Λ.: Είδα κάτι, τι;

Α.Π.: Είδες αυτό που εγώ κάνω. Θα με ρωτήσεις τι κάνω. Μια τέχνη, σαν φούντωμα της ματιάς, μια τέχνη που αφιερώνεται μέσα στις δικές της λέξεις (αγαπητέ μου, σου είπα λέξεις γιατί λέξεις είναι οι πράξεις μου, στο είπα για να καταλάβεις), για να αποδοθεί τρυφερή και φρέσκια στους άλλους.

Η.Λ.: Με εκπλήττει που φαντάστηκες τους

Αιγυπτία πριγκίπισσα, 1982. Ύψος 35 εκατ., πορσελάνη.

άλλους, με εκπλήττει που και μια τέχνη παρησίας, όπως η δικιά σου καν φαντάστηκε.

Α.Π.: Με εκπλήττει που ένας άνθρωπος σαν εσένα ονειρεύτηκε αυτά που κάνω. Με εκπλήττει που ένας άνθρωπος σαν εσένα...

Η.Λ.: Εγώ ακόμα κρατώ ενέχυρα της ζωής.

Α.Π.: Που τα έχεις χάσει γιατί η ζωή ενέχυρα δεν έχει.

Η.Λ.: Θα γνωρίσουμε τα πιο όμορφα πρωινά (μετά το ξενύχτι), θα πιούμε τα πιο μεθυστικά και μεθυσιαρικά ποτά (η νύχτα ήταν τόσο όμορφη), θ' αγαπήσουμε, σαρκικά τω τρόπω, τα πλέον ηθοποιά κορμιά, το πρωί θα κοιμηθούμε — μπορεί.

Α.Π.: Θα αγαπήσουμε τα πλέον ηθοποιά κορμιά (η νύχτα θα είναι γεμάτη αστέρια και 'γω διαυγής). Θα πεις τα πιο μεθυστικά ποτά (η νύχτα θα είναι γεμάτη αστέρια κι εγώ διαυγής). Ίσως παρέλθει, στο κορμί σου όλη η νύχτα και ίσως το πρωί (και 'γω διαυγής), κοιμήσου, και ίσως το πρωί μπορεί εγώ και 'σύ να κοιμηθείς.

Η.Λ.: Σαν να έχω πεθάνει, και επειδή πέθανες εσύ, έκτοτε υπάρχει η άνω τελεία. ■

Η γέννηση του ιμπρεσιονισμού (1859 - 1869)

Η ΠΡΩΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ

Την άνοιξη του 1874 εμφανίζεται ο όρος «ιμπρεσιονισμός», που υπόσχεται ένα λαμπρό μέλλον. Κι όμως, ο δρόμος είχε ανοίξει την προηγούμενη δεκαετία. Στη δεκαετία 1859-1869 είναι αφιερωμένη η μεγάλη έκθεση «Impressionisme. Les origines», που οργανώνεται στο Γκραν Παλαί, στο Παρίσι, από τις 23 Απριλίου έως τις 8 Αυγούστου 1994.

του Γιώργου Αλεξανδρινού

Στις 15 Απριλίου 1874, άνοιξε τις πόρτες της, στο ατελιέ του φωτογράφου Ναντάρ, η πρώτη έκθεση της ομάδας των ιμπρεσιονιστών. Είναι ένα κίνημα που εκδηλώνεται εκείνη τη χρονιά αλλά είχε προετοιμαστεί χρόνια πριν και θα εκδηλωνόταν νωρίτερα αν δεν είχαν συμβεί τα γεγονότα του πολέμου του 1870 και η Κομμούνα των Παρισίων το 1871.

Με αφορμή αυτή την πρώτη έκθεσή τους, ο κριτικός Ζυλ Καστανιαρί έγραφε: «Αν θα έπρεπε να τους χαρακτηρίσουμε με μια λέξη θα έπρεπε να επινοήσουμε έναν καινούργιο όρο, τον όρο "ιμπρεσιονιστές". Είναι ιμπρεσιονιστές με την έννοια πως δεν αποδίδουν το τοπίο αλλά την αίσθηση που το τοπίο δημιουργεί». Κι έτσι, ο ιμπρεσιονισμός ταυτίστηκε με το τοπίο... Αλλά ο **Μανέ**, ο **Ντεγκά** κι ο **Ρενουάρ** ζωγραφίζουν, κυρίως, μορφές· επιπλέον, θα ήταν άδικο να μειώσει κανείς το έργο του **Μονέ** σ' εκείνο ενός ζωγράφου τοπίων... Εξάλλου αυτοί οι νέοι ζωγράφοι προσπάθησαν να ασχοληθούν με όλα τα είδη, ακόμη και με τη ζωγραφική που αντλεί τα θέματά της από την Ιστορία. Αποσκοπούσαν να εκφράσουν «μια δίκαιη αίσθηση της φύσης και της ζωής». Μίλη-

«Μαντμουα-
ζέλ Ρομαίν
Λανσώ» του
Ωγκύστ
Ρενουάρ,
1864

σαν για τη «σχολή του ματιού» και τη «σχολή της υπαίθρου». Ήδη από το 1868, ο Ζολά τους αποκάλεσε «νατουραλιστές» και «ακτουαλιστές».

Η προετοιμασία αυτού του κινήματος, το οποίο θα εμφανισθεί ως μια πραγματική κοινωνική και αισθητική επανάσταση, συντελείται στα χρόνια 1859 - 1869. Κατά τη διάρκεια αυτής της δεκαετίας, φτάνουν στην καλλιτεχνική τους ωριμότητα ζωγράφοι όπως οι **Μπαζα**, **Μονέ**, **Πισαρό**, **Ρενουάρ**, **Μανέ**, **Ντεγκά** και **Φαντέν - Λατούρ**. Το 1859 κανείς τους δεν έχει συμπληρώ-

σει το τριακοστό έτος της ηλικίας του αλλά όλοι τους είναι αποφασισμένοι να οδηγήσουν «ένα μεγάλο κίνημα καλλιτεχνικής ανανέωσης»...

Η δεκαετία 1859 - 1869

Το επίσημο Σαλόν του 1859 αποτελεί μια σημαντική ημερομηνία στην ιστορία της γαλλικής ζωγραφικής. Είναι το τελευταίο για το οποίο γράφει ο Μπαζα, το τελευταίο στο οποίο εκθέτει ο φίλος του **Ντελακρουά**, αλλά και το πρώτο που επισκέπτεται ο **Μονέ** και το πρώτο στο οποίο εκθέτει ο **Μελνί**.

ντικός φίλος του Πισαρό. Οι γάλλοι ιστορικοί της τέχνης θεωρούν αυτά τα γεγονότα συμβολικούς σταθμούς στην εξέλιξη της ζωγραφικής και εκτιμούν πως σημαίνουν το τέλος μιας γενιάς και το ξεκίνημα μιας άλλης. Το Σαλόν εκείνης της χρονιάς προκαλεί επίσης κάποιες αναταραχές, διότι η κριτική επιτροπή του είναι ιδιαίτερα αυστηρή και αποκλείει πολλούς καλλιτέχνες ανάμεσα στους αποκλεισμένους, ο Μανέ και ο Μιγιέ. Αυτή η σταθερότητα έχει ως επακόλουθο μια αντίδραση που προαναγγέλλει το περίφημο «Σαλόν των απορριφθέντων» του 1863, ο ζωγράφος Φρανσουά Μπωνβάν δανείζει το ατελιέ του για να εκθέσουν έργα τους ο Φαντέν - Λατούρ και ο Αμερικανός Γουίστλερ.

Στα χρόνια που ακολουθούν, πραγματοποιούνται διάφορες συναντήσεις καλλιτεχνών και αποφασιστικά γεγονότα:

- 1860 - 1863, οι Μπαζίλ, Σίςλεϋ, Ρεουάρ και Μονέ συναντιούνται στο ατελιέ του Γκλερ και συχνά εργάζονται μαζί.

- Το 1861, ο Πισαρό συναντά τον Σεζάν στην Ελβετική Ακαδημία, ενώ ο Ντεγκά γνωρίζεται με τον Μανέ στο Λαύβρο. Την ίδια χρονιά, ο Φαντέν - Λατούρ κι ο Μανέ εκθέτουν, επιτέλους, στο Σαλόν.

- Το 1863, ο Ναπολέων ΙΙΙ επεμβαίνει προσωπικά, ύστερα από πολλές διαμαρτυρίες για την αυστηρότητα των μελών της κριτικής επιτροπής του Σαλόν, και δημιουργείται το περίφημο «Σαλόν των απορριφθέντων». Ανάμεσα σ' αυτούς που εκθέτουν, βρίσκονται οι Φαντέν - Λατούρ, Τζόνγκιντ, Μανέ, Πισαρό και Γουίστλερ.

- Το 1865, ο Ντεγκά εκθέτει για πρώτη φορά. Είναι το Σαλόν, στο οποίο το γυμνό του Μανέ «Ολυμπία» δημιουργεί μεγάλο σκάνδαλο.

- Το 1866, η επιτροπή του Σαλόν πορρίπτει τα έργα των Μανέ και Ρεουάρ αλλά αποδέχεται τα έργα των Ντεγκά, Μονέ, Μοριζό, Πισαρό και Σίςλεϋ. Ο Ζολά, με άρθρα του, υπεραπίζει τον Μανέ.

- Το 1867, στη διάρκεια της Παγκόσμιας Έκθεσης, ο Κουρμπέ κι ο Μανέ εκθέτουν τα έργα τους σε δύο περίτετρα κοντά στη γέφυρα Αλμά.

- Στο Σαλόν του 1868, ο Μανέ κι όλα τα μέλη της μελλοντικής ομάδας των ιμπρεσιονιστών, με εξαίρεση μόνο

τον Σεζάν, γίνονται δεκτοί, και τα έργα τους δεν προκαλούν πλέον τις κοροϊδίες του παρελθόντος. Τα πάντα είναι έτοιμα για να πραγματοποιηθεί η επανάσταση της «νέας ζωγραφικής».

Η έκθεση

Η έκθεση

«Impressionisme. Les origines» ανοίγει με μια αναφορά στο Σαλόν του 1859 για να γίνει αντιληπτός ένας απολογισμός της ζωγραφικής εκείνης της εποχής, ένας απολογισμός που φανερώνει την απουσία φιλοδοξίας των καλλιτεχνών και των έργων τους, τη ρουτίνα και τον ακαδημαϊσμό καθώς και την εγκατάλειψη της ζωγραφικής με ιστορικά θέματα και, κυρίως, την ανάπτυξη της ζωγραφικής του τοπίου.

Η έκθεση οργανώνεται ταυτόχρονα χρονολογικά και θεματολογικά για να γίνει φανερό πως, αν το τοπίο και η ζωγραφική στην ύπαιθρο έπαιξαν μεγάλο ρόλο στο ξεκίνημα του ιμπρεσιονισμού, δεν ήταν τα μόνα είδη που απασχόλησαν τους εκφραστές του. Βλέπουμε τις προσπάθειες των Μανέ και των ιμπρεσιονιστών να ανανεώσουν τη ζωγραφική με ιστορικά θέματα, το πορτραίτο, τη νεκρή φύση, το γυμνό κι ακόμα περισσότερο τις σκηνές της καθημερινής ζωής όπως στην παραλία, στον ιππόδρομο, στο δρόμο, στο θέατρο, στην όπερα· σκηνές που η ακαδημαϊκή παράδοση περιφρονούσε και που θα γίνουν, ισότιμα με το τοπίο, οικεία θεματά τους.

Σε κάθε περίπτωση, τα έργα των ιμπρεσιονιστών βρίσκονται σε αντιπαράθεση με τα έργα των ζωγράφων που τους έδειξαν το δρόμο, του Κουρμπέ κυρίως, αλλά επίσης των Κορό, Μπουντέν, Ντομπινύ καθώς και των ζωγράφων που για κάποιο χρονικό διάστημα συμβάδισαν με τους ιμπρεσιονιστές, όπως οι ντε Σιαβάν, Τισό και Γουίστλερ. Ετσι μπορεί κανείς να εκτιμήσει καλύτερα το μέγεθος της προσφοράς τους.

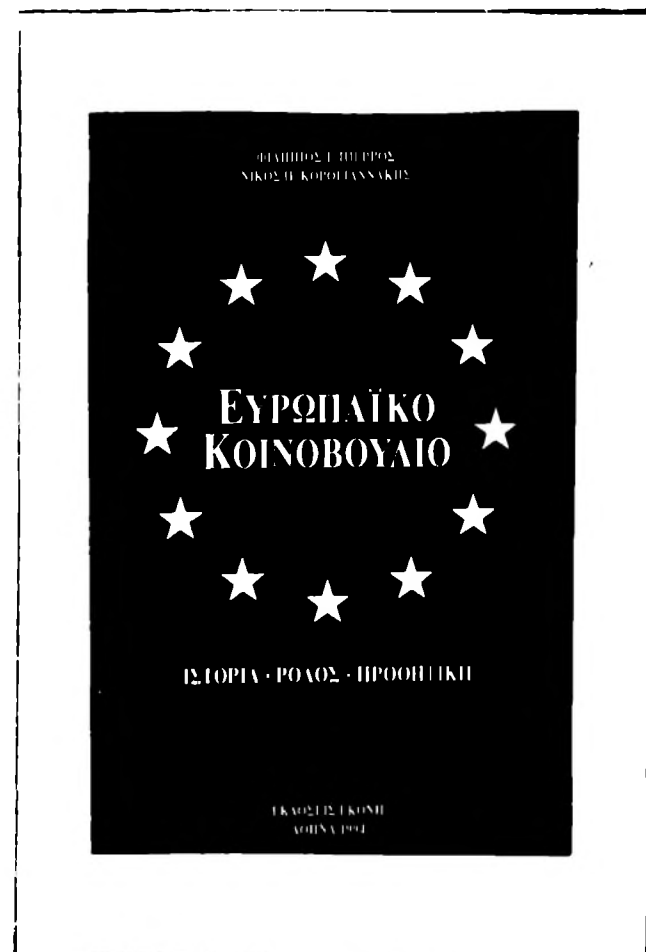
Αυτή η παρουσίαση ευνοεί, επίσης,

Εντγκάρ Ντεγκά: «Πορτραίτο της Εμμα Ντομπινύ», 1869.
Λάδι. Ιδιωτική Συλλογή

προσεγγίσεις που δεν είχαν γίνει ποτέ ως σήμερα, ανάμεσα σε πίνακες των ιμπρεσιονιστών με το ίδιο θέμα.

Η έκθεση συγκεντρώνει 180 πίνακες που προέρχονται από μεγάλες δημόσιες και ιδιωτικές συλλογές της Ευρώπης και της Αμερικής, τα περισσότερα όμως έργα τα έχουν δανείσει το Μητροπολιτικό Μουσείο της Τέχνης της Νέας Υόρκης και το παρισινό Μουσείο του Ορσαί.

Η μυστηριώδης καθημερινότητα

Στις οδηγίες των περισσότερων φούρνων μικροκυμάτων αναγράφεται ότι απαγορεύεται να τοποθετούμε μεταλλικά αντικείμενα εντός. Η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία κάνει τα ηλεκτρόνια να πάλλονται στο υλικό του μετάλλου με τόσο μεγάλες συχνότητες, που προκαλούν υπερθέρμανση. Με τη σειρά του το μέταλλο λόγω υπερθέρμανσης θα λαμπυρίζει. Μπορεί να συμβεί και σε μια κοινή λάμπα πυράκτωσης αν τοποθετηθεί μέσα στο φούρνο. Το νήμα θα αρχίσει να ακτινοβολεί χωρίς να έχει συνδεθεί η ίδια η λάμπα με το ρεύμα. (Όμως, μην κάνετε αυτό το «πείραμα» πράξη, γιατί οι θερμότητες που αναπτύσσονται είναι τεράστιες με απρόβλεπτα αποτελέσματα, π.χ. η λάμπα όταν υπερθερμανθεί θα εκραγεί — εξ ου και η απαγόρευση).

Η μεγάλη επούλωση

Η ανθρώπινη ευφυΐα επιτίθεται στον εαυτό της. Ποτέ στο παρελθόν δεν έχει αμφισβητηθεί σε τέτοιο βαθμό η ανθρώπινη ικανότητα να παράγει πολιτισμό, όσο στην περίπτωση των βλαβών του περιβάλλοντος. Και η τρύπα του όζοντος αναδεικνύεται στο υπ' αριθμόν ένα ζήτημα.

Τα CFC ήταν, για μια στιγμή μέσα στην ανθρώπινη ιστορία, μόρια με τεράστια ζήτηση, λόγω των καταπληκτικών τους ιδιοτήτων. Σήμερα γνωρίζουμε ότι όταν διαφεύγουν στην ατμόσφαιρα παράγουν άτομα χλωρίου πολύ δραστικά και επιλεκτικά στην καταβρόχθιση του όζοντος της στρατόσφαιρας. Ένας γνωστός πανεπιστημιακός καθηγητής της χημείας είχε κάποτε πει ότι ο θεός έφτιαξε 102 στοιχεία, και ο διάβολος ένα, το χλώριο.

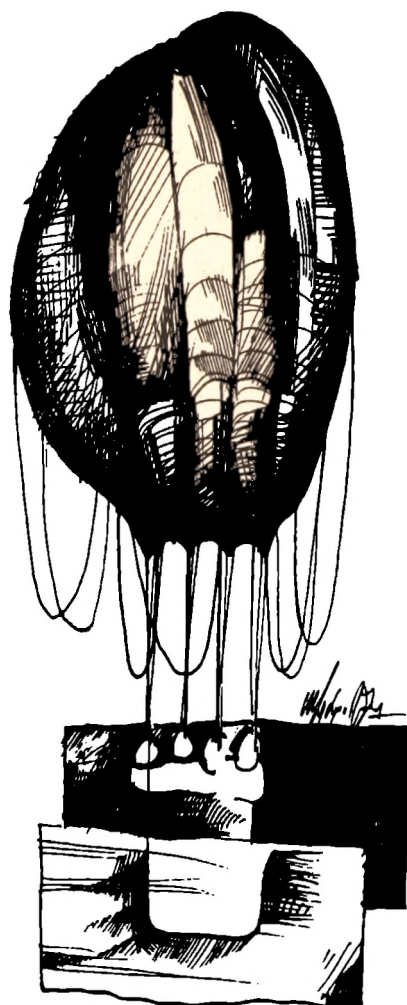
Σήμερα, οι άνθρωποι στη «μάχη του όζοντος» περνούν από την αμηχανία (λέγε τη και περίοδο μελέτης του φαινομένου) στη δράση. Τι πρέπει να γίνει για να σταματήσει η επέκταση της τρύπας;

Η κατάργηση των CFC είναι φυσικά το απόλυτο μέτρο, αλλά δεν εγγυάται την άμεση επούλωση της τρύπας (το χλώριο που παράγεται σήμερα θα δρα και έπειτα από χρόνια) και επίσης στοχεύει σε μια μόνο από τις αιτίες της καταστροφής του όζοντος. Μια άλλη αιτία είναι το διοξείδιο του αζώτου (NO_2) που ελευθερώνουν τα αεροπλάνα στη στρατόσφαιρα. Γι' αυτό και προτείνεται πλέον ο περιορισμός των πτήσεων σε ζώνες έξω από τη στρατόσφαιρα, κάτι που θα απαλλάξει το όζον από έναν εχθρό του. Υπάρχει ένα πρόβλημα, όμως, ότι θα επιβαρυνθεί η τροπόσφαιρα με το αέριο αυτό (NO_2), που αυτή τη φορά θα δημιουργήσει όζον το οποίο εκεί θα είναι ανεπιθύμητο (το όζον στα χαμηλότερα στρώματα λειτουργεί σαν αέριο θερμοκηπίου).

Μια άλλη λύση, και μάλλον η επιθετικότερη όλων, σημαδεύει τον ίδιο τον εχθρό, διώχνοντας το χλώριο μακριά. Δεν είναι η πρώτη ιδέα αυτού του είδους, όμως αυτή εδώ δημοσιεύτηκε σε έγκυρο επιστημονικό περιοδικό και έγινε ευρύτερα γνωστή. Ο Άλφρεντ Γουόνγκ, από το πανεπιστήμιο της Καλιφόρνια, πρότεινε την εξαπόλυση αεροστατών στην ατμόσφαιρα που θα φέρουν εξοπλισμό για τη μετατροπή των ατόμων του χλωρίου σε ιόντα (ακίνδυνα για το όζον). Κατόπιν τα ιόντα αυτά ή θα συλλέγονται ή θα εξακοντίζονται στο διάστημα.

Ο Γουόνγκ έκανε το πείραμα σε μια ατμόσφαιρα - μοντέλο και έδειξε ότι η ιδέα του κατ' αρχήν λειτουργεί: το όζον επανέρχεται στα αρχικά του επίπεδα. Και βάσει μαθηματικών μοντέλων προβλέπει ότι θα λειτουργήσει και στην πράξη.

Η ιδέα συναντά φυσικά τον σκεπτικισμό όλων και προκάλεσε συζητήσεις. Η ανθρώπινη σκέψη γίνεται επιθετική προκειμένου να επιδιορθώσει τον εαυτό της, αλλά ταυτόχρονα θα απαιτηθεί, πιο επιτακτικά από ποτέ, να μην κάνει άλλα λάθη. Πώς το σύστημα του Γουόνγκ θα επιλέξει τα ιόντα του χλωρίου ανάμεσα σε τόσα άλλα σωματίδια της στρατόσφαιρας; Και πώς θα αντλήσει την τεράστια ενέργεια που θα απαιτηθεί (30 φορές συνολικά, την ισχύ που καταναλώνεται στις ΗΠΑ);

Σπέρμα «σινιέ» για γονιδιακή επιδιόρθωση

Η ιδέα της ευγονικής φαίνεται ότι θα αποκτήσει σύντομα σάρκα και οστά, και μαζί και οι επιθυμίες όσων θέλουν να σχεδιάσουν τα χαρακτηριστικά των απογόνων τους, όπως π.χ. να αλλάξουν το ύψος, το χρώμα των ματιών ή των μαλλιών τους. Η επιδιόρθωση των γονιδίων στα αναπαραγωγικά κύτταρα του σπέρματος για μεταβίβαση «υγιών» χαρακτηριστικών στους απογόνους δεν είναι πλέον επιστημονική φαντασία. Οι μεταβολές στα μη αναπαραγωγικά κύτταρα ήδη γίνεται σε σημαντική κλίμακα στην Αμερική και εντάσσεται σε προγράμματα

αποτελεσματικής γονιδιακής θεραπείας, όπως αυτής για την κυστική ίνωση. Ο σκοπός είναι να μην μεταβιβάζονται στους απογόνους τα γονίδια εκείνα που ευθύνονται για τη μεταβίβαση των κληρονομικών νοσημάτων. Η μέθοδος όμως πρώτη φορά εφαρμόζεται και σε αναπαραγωγικά κύτταρα και αφορά μια τεχνική που ονομάζεται «επιδιόρθωση του σπέρματος».

Το θέμα είναι μείζον, φυσικά, αφού με αυτόν τον τρόπο θα μπορούν να υλοποιηθούν ορμάματα, όπως π.χ. το κτίσιμο κάποιας «υπερ-φυλής». Κάθε επιστήμονας που σέβεται την ιδιότητά του οφείλει να σκεφτεί και να λάβει θέση στο ζήτημα, όπια ήδη έχει αρχίσει να συμβαίνει. Ήδη, διαμορφώνεται ένα σημαντικό κύμα διαμαρτυρίας, μεταξύ άλλων, και από ανθρώπους που βρίσκονται μέσα στην επιστήμη. Την επιστήμη, που χρειαζόμαστε για να καταλάβουμε τον κόσμο και να βελτιώνουμε τη ζωή εξίσου γ όλους. Όταν όμως η βελτίωση επανέρχεται με ρυθμό δύο (ή περισσότερων) ταχυτήτων ανά τον κόσμο, τότε η ίδια γίνεται όπιο καταστροφής, και έχουμε ή γευθεί τα αποτελέσματά της.

Η ρητορική του ελάχιστου

Πέτρος Τατσόπουλος, Η πρώτη εμφάνιση. Μυθιστόρημα. Εκδόσεις Εστία, Αθήνα, 1994.

Ο Πέτρος Τατσόπουλος, έπειτα από μακρόχρονη σιωπή, έδωσε φέτος ένα από μακρού προαναγγελλθέν μυθιστόρημα, χορηγιστικό ως προς τον όγκο του, δειλαστικό ως προς τον χώρο που κινείται και πολυπρόσωπο στη σύνθεσή του. Σημείο εκκίνησης και πεδίο της κύριας δράσης, το Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης· κεντρικός ήρωας και πολυπρόσωπος αφηγητής, ένας σαραντάρης κριτικός, ο Δημήτρης Ευθυμίου, γνωστός για την καυστικότητα του αλλά και πλήττων θανάσιμα με οτιδήποτε σχετίζεται με το φεστιβάλ. Δίπλα του, η μεσήλικη ηθοποιός του Περιφερειακού Θεάτρου Ιωαννίνων Ολγα Λιόντου και η νεαρή ενζενύ του κινηματογράφου Βάσια Παλάξη, ψευδώνυμο της ηπειρώτισσας καμπαρετζούς Βασιλικής Τσατσούλη, όνομα που ο αφηγητής όταν πρωτακούει εκλαμβάνει, δικαίως, ως... παρατσούκλι. Γύρω τους πολλά πρόσωπα, σχετιζόμενα όχι μόνο με τον κινηματογράφο ή το θέατρο αλλά και με την άλλη όψη της νύχτας, «δείχνουν» την ελαστικότητα των ορίων που διαφοροποιεί τον κόσμο της τέχνης από τον υπόκοσμο. Πρόσωπα που κινούνται με μόνο άξονα το συμφέρον, εκτός, ίσως, από τον ίδιο τον αφηγητή, που αποδεικνύεται, παρά τη φήμη του, σε άβουλο υποχείριο όχι της όμορφης Βάσιας αλλά της αδιάστακτης μανάτζερ της Ολγας. Χαρακτήρες ουσιαστικά ρευστοί και ανατρέψιμοι, καθώς αποδομούνται ανάλογα με την οπτική γωνία κάτω από την οποία περιγράφονται, όχι μέσω μιας ροής της διήγησης που επιδιώκει φαι-

νομενικές εκπλήξεις, καθιστώντας τους τελικά μετεωριζόμενους.

Πράγματι, το μυθιστόρημα, παρ' όλο που εμπλέκει τους ήρωές του σε πολλαπλές καταστάσεις και τους μετακινεί, με βάση τη Θεσσαλονίκη, σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, καταφέρει να κλείνει τους κύκλους του αναίμακτα και νοικοκυρεμένα, μεταθέτοντας διαρκώς την πραγματική δράση για ένα απώτερο μέλλον. Πρόσωπα-κομπάρσοι παρελαύνουν έτσι ανενόχλητα, παίζουν το μικρό τους ρόλο αποπροσανατολίζοντας, στην ουσία, την εξέλιξη και εξαφανίζονται από το προσκήνιο, αναιρώντας στη συνέχεια τη λογική της αφηγηματικής τους παρουσίας σε ένα μυθιστόρημα που κατεξοχήν στηρίζεται και δουλεύει με την ψυχογραφία και την περιγραφή προσώπων. Μοιάζει, μ' αυτόν τον τρόπο, ο εξωδιηγητικός αφηγητής να εισάγει, για τις ανάγκες της συνέχειας της ιστορίας του, πρόσωπα τα οποία λίγο μετά αποδεικνύονται περισπασια και γι' αυτό τα λησμονεί. Η δραματική «λύση», άλλωστε, τραγικοποιεί αναδρομικά το σύνολο και αναιρεί τον υποβόσκοντα παρωδιακό του χαρακτήρα, μόνον ικανό να αιτιολογήσει τις όσες υπερβολές και αναληθοφάνειες της ίδιας του της πλοκής. Είναι κρίμα που το πλέον ενδιαφέρον πρόσωπο, ο Μπλέτσας, δεν καταφέρνει έστω την τελευταία στιγμή να δημιουργήσει έναν αυθεντικό αρνητικό ήρωα, ικανό να αποδομήσει όχι μόνο τον προδιαγεγραμμένο εαυτό του αλλά και ολόκληρο το μυθιστορηματικό σύμπαν, ανατρέποντας τη συμβατική ιδεολογία που επικυριαρχεί στο τέλος του κειμένου.

Το βιβλίο χωρίζεται σε τρία μέρη με τους ενδεικτικούς τίτλους: «Στη σκηνή», «Στην κουίνα», «Στην αρένα». Το δεύτερο μέρος καλύπτει, σχεδόν ολόκληρο, την εγκιβωτισμένη διήγηση της Ολγας προς τον αφηγητή σχετικά με το παρελθόν της ίδιας και της Βάσιας και εξελίσσεται κατά τη διάρκεια της διαδρομής Θεσσαλονίκης - Γιάννενα με αυτοκίνητο. Θα έλεγε κανείς ότι ο συγγραφέας χρονομέτρησε την απόσταση δημιουργώντας μια αφηγηματική «σκηνή», δηλαδή μια ισοχρονία μεταξύ χρόνου της ιστορίας και χρόνου της αφήγησης, αφού «το κείμενο δεν έχει άλλη χρονικότητα από αυτή που δανειζεται μετωνυμικά από το χρόνο της ανάγνωσης». Από αυτή την άποψη, το πείραμα του Τατσόπουλου παρουσιάζει θεωρητικό ενδιαφέρον, αποδεικνύοντας όμως ταυτόχρονα ότι μια τέτοια ισοχρονία θα πρέπει, για να έχει νόημα, να μην γίνεται καν αντιληπτή από τον αναγνώστη, ο οποίος, στη συγκεκριμένη περίπτωση, πλήττει από την βριθουσα σε λεπτομερείς και μη λειτουργικές λεπτομέρειες διήγησης. Το άλλοθι βέβαια υπάρχει: η ίδια η Ολγα αλλά και ο αφηγητής με τις παρεμβολές του τονίζουν το κουραστικό της διήγησης, εξασφαλίζοντας έτσι την ταύτιση του αναγνώστη με τον ενδοδιηγητικό δέκτη/αφηγητή. Μόνο που δεν είναι σίγουρο ότι όλοι οι αναγνώστες διαθέτουν την ίδια υπομονή ή δύνανται να επιδείξουν την ίδια παράδοση ανεκτικότητας με αυτή του αφηγητή και δεν θα εγκαταλείψουν στη μέση την ακρόαση/ανάγνωση, εκμεταλλευόμενοι το γεγονός ότι αυτοί

Η γιαγιά μου η Ρούσα (εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1994), ένα αφήγημα μεταξύ μύθου και ιστορίας γραμμένο με αυθεντικά αισθήματα για τη ζωή στην Κοζάνη κατά τη δεκαετία του '20. Συγγραφέας ο Μιχάλης Παπακωνσταντίνου, τ. υπουργός των Εξωτερικών και αφηγητής ο ίδιος, όπως θυμάται τα παιδικά του χρόνια. Το ιστορικό πλαίσιο παραπέμπει σε πραγματικά περιστατικά και πρόσωπα ιστορικά αλλά, βέβαια, όπως συμβαίνει πάντα με τις «μαρτυρίες», η πρόσληψη των γεγονότων από τον συγγραφέα διαμορφώνει τον λογοτεχνικό ιστό που συνέχει την αφήγηση. Το βιβλίο είναι το πρώτο μέρος μιας σχεδιαζόμενης τριλογίας που θα ολοκληρωθεί με την Πέτρινη Πόλη και τη Μεγάλη Νύχτα που θα αναφέρονται στη δεκαετία του '30 και τη δεκαετία του '40 αντίστοιχα.

Θαυμάσιο αποτύπωμα του ανθρώπου που εμπνεύστηκε και σχεδίασε την ανθολογία Η Δεύτερη Μεταπολεμική Ποιητική Γενιά 1950-1970 (εκδ. Παρατηρητής, 1994) του Ανέστη Ευαγγέλου, που έφυγε πρόωρα και μόλις πρόλαβε να δει το κατόρθωμά του: τη δύσκολη, ούτως ή άλλως, «συγκατοίκηση» των 45 ποιητών που επιλέγονται για να εκπροσωπήσουν μια σημαντική αλλά και διαρκώς γραμματολογικά «στριμωγμένη» (για να μην πω εξαφανισμένη) γενιά. Ο Πρόλογος του Ανέστη Ευαγγέλου, η Εισαγωγή του Γιώργου Αράπη, αλλά και το βιο-εργογραφικό σημείωμα και η κριτικογραφία που συνοδεύει κάθε ανθολογούμενο, δίνουν στο βιβλίο και κυρίως στη γενιά αυτή των ποιητών τη θέση που της αρμόζει.

Ιδίως στα ποιήματα!
*«Είπες, κάποτε αυτά τα
 ποιήματα θ' αγαπηθούν
 πολύ / θα τοιχοκολληθούν,
 να τα διαβάσουν όλοι. /
 Μια μέρα θα υγράνουν
 μάτια και χείλη / θα
 διαβαστούν κάτω από
 φανοστάτες, σε βροχερές
 συνελεύσεις. / Τέλος,
 καθώς πολλούς θα
 τυραννήσουν, θα καούν / ή
 θα ταφούν σε ανήλια
 σπυδαστήρια -κι είπες
 πάλι / ίσως ο άνεμος μια
 δροσερή αυγή να τα
 σκορπίσει».* **Νίκος-
 Αλέξης Ασλάνογλου,**
Νοσοκομείο εκστρατείας.

Κοπιώδες πόνημα το
 τρίτο βιβλίο της σειράς *Η
 Ελληνική Ποίηση* που
 διευθύνει ο Γιώργος
Κοροπούλης στις
 εκδόσεις του
 βιβλιοπωλείου της Εστίας,
Απόστολος Μελαχρινός.
Τα ποιήματα (1994) με
 ωραία εισαγωγή και
 προσεκτική επιμέλεια της
Αγορής Γκρέκου: *«Πρώτο
 ήρθε στην πόρτα μου. /
 Ποιο; Το ευώδιο γιούλι. /
 Να περάσει το άμπωχνε /
 το ξανθό το ζουμπούλι. / Κι
 όλα τ' άνην ανάτρομα, / με
 χεράκια ολόρτα, /
 έκρουγαν ανάλαφρα / την
 άραχλη πόρτα. / Το
 κεφάλι ασήκωναν, / σε ήχο
 παλιάς ρίμας / κι έλεαν:
 "Δεν ξεχάνουμε / την
 υπόσχεσή μας"».*

Λαμπρό δείγμα της
 εκδοτικής πρωτοβουλίας
 που ανέλαβε *Το Ροδακίό:*
 συγκέντρωσε τις
 μεταφράσεις του **Κ.Γ.
 Καρυωτάκη** και τις
 επανεξέδωσε (1994)
 δημοσιεύοντας το
 πρωτότυπο ποίημα στην
 αριστερή σελίδα
 αντικριστά με τη
 μετάφραση, αξιοποιώντας
 την υπάρχουσα έρευνα
 και κυρίως τη
 διδακτορική διατριβή της
Βάσως Τοκατλίδου, Οι

τουλάχιστον δεν βρίσκονται
 έγκλειστοι αναγκαστικά σε ένα
 αυτοκίνητο που διασχίζει δια-
 γώνια την Ελλάδα. Εχοντας συ-
 νείδηση αυτού του γεγονότος, ο
 αφηγητής του Τατσόπουλου
 χρησιμοποιεί τη συχνή εναλλα-
 γή πρωτοπρόσωπης και τριτο-
 πρόσωπης αφήγησης, ήτοι του
 άμεσου λόγου της Ολγας και
 του ελεύθερου πλάγιου λόγου
 του αφηγητή. Τεχνική αποτελε-
 σματική σε άλλες, μικρότερης
 έκτασης, περιπτώσεις, που συν-
 δύζεται όμως συγχρόνως και
 με μια εναλλαγή στην ιδιόλεκτο
 των προσώπων. Εδώ κάτι τέτοιο
 δεν συμβαίνει. Αντίθετα, και οι
 δύο λόγοι χρησιμοποιούν ενιαίο
 γλωσσικό εργαλείο και πανο-
 μοιότυπο γλωσσικό χείμαρρο,

ώστε να εκλείπει η όποια δια-
 φοροποίησή τους. Ετσι, η εκζή-
 τηση και τα ρητορικά σχήματα
 διέπουν το σύνολο της αφήγη-
 σης και συνιστούν την έκφραση
 μιας κυρίαρχης και γι' αυτό επι-
 κίνδυνης λογοτεχνικά μονο-
 γλωσσίας.

Οπωσδήποτε, απομένουν μια
 σωστή και ρέουσα γλώσσα, έξυ-
 πνοι διάλογοι και μια ενδιαφέ-
 ρουσα καταγραφή ενός ιδιάζο-
 ντος καλλιτεχνικού χώρου που
 φαίνεται αρκετά ρεαλιστική,
 τουλάχιστον στις επιμέρους λε-
 πτομέρειές της. Το σύνολο θα
 κέρδιζε αναμφισβήτητα αν δεν
 ακολουθούσαν από έναν ακό-
 μη άξιο συγγραφέα μας η παρα-
 τηρούμενη πρόσφατα τάση συγ-
 γραφής μυθιστορημάτων-ποτα-

μών, είδος που απαιτεί όχι μόν
 πολύμορφη δράση, αλλά και άρ-
 τιους χαρακτήρες, όπως και τη
 ανάγκη μετάδοσης πανανθρώ-
 πινων αξιών, αντίστοιχων εκε-
 νων που συναντάμε στο μυθι-
 στόρημα του 19ου αιώνα αλλά
 που θα ήταν χωρίς αντίκρισμα
 για τη σύγχρονη, ρευστοποιημέ-
 νη και αποσπασματικοποιημέ-
 νη εποχή μας.

Ετσι, για ακόμη μια φορά, π-
 ρατηρείται αναντιστοιχία μετα-
 ξύ ενός μινιμαλιστικού σημει-
 νόμενου και ενός μαξιμαλιστι-
 κού σημαίνοντος ή αλλιώς τ-
 «ελάχιστου» της θεματικής κ-
 του «μέγιστου» των σελίδων...

Δημήτρης Τσατσούλ

Συνταγές και ιστορίες

«Να τρως, να ερωτεύεσαι, να
 τραγουδάς και να χωνεύεις.
 Στην πραγματικότητα, αυτές εί-
 ναι οι τέσσερις πράξεις της κω-
 μικής όπερας που αποκαλούμε
 ζωή. Κι η ζωή χάνεται όπως οι
 φουσαλίδες στην μπουτίλια της
 σαμπάνιας». Αυτά είναι τα λό-
 για του Ροσσίνι που, εκτός από
 συνθέτης του «Κουρέα της Σε-
 βίλλης» ήταν και γνωστός καλο-
 φαγός και σπουδαίος μάγειρος.

Το βιβλίο της **Αγλαΐας Κρεμέ-
 ζη** *Συνταγές και Ιστορίες για μά-
 γειρες με ανησυχίες* (εκδ. Ωκεα-
 νίδα, 1993), γραμμένο με κέφι
 και απλότητα μπορεί να κάνει
 και τους πιο ανίδεους να εξελι-
 χθούν σε θαυματοποιούς της
 κουζίνας.

Αλλά ακόμη κι όσοι θέλουν,
 απλώς, να χάσουν κιλά ή εγκα-
 ταλείπονται στην τυχαία τροφή,
 ακόμη κι αυτοί μπορούν να δια-
 σκεδάσουν με τις καταπληκτι-
 κές πληροφορίες που συγκε-
 ντρώνει η συγγραφέας, όπως,
 π.χ., ότι οι μελιτζάνες, οι πατά-
 τες και οι ντομάτες περιέχουν
 νικοτίνη, ότι μπορούμε να τρώ-
 με τον «Τούρκο» χωρίς ίχνος
 «πατριωτισμού» και πολλά άλ-

λα «ναι..., μα την κράμβην!».

Φροντισμένη έκδοση τυπογρα-
 φικά, συνοδεύεται με σημειω-
 ματάριο και μολύβι και περι-
 κλείεται σε ωραίο πανόδετο
 ντοσιέ.

Όσοι, λοιπόν, δεν παρακολου-

θήσατε τη στήλη της Αγλαΐ-
 Κρεμέζη στην *Κυριακάτη
 Ελευθεροτυπία*, μπορείτε τώ-
 να βρείτε σ' αυτή την έκδο-
 ό,τι χάσατε, εμπλουτισμένο
 βελτιωμένο με... αλάτι, πιπέ-
 ρι και σαφράν!

**Ivan
 Lubenikov:**
*«Μαγείρε-
 μα». Λάδι,
 1986.*

Η στέγη των γλωσσικών μεταμορφώσεων

Σπύρος Κατσιμής.

Η Στέγη. Ποιήματα.

Εκδόσεις Γαβριηλίδης,

Αθήνα 1993.

Με αφορμή τη «Στέγη» του Σπύρου Κατσιμή, αντιμετώπισα ξανά το ερώτημα πώς προσεγγίζεται ένα ποιητικό σύστημα, μια ποιητική, και πώς ορίζεται. Ούτως ή άλλως, η ερμηνεία είναι μια προσωπική υπόθεση και η αναγωγή της ποιητικής σε πολιτισμικά πρότυπα την εκτρέπει από τον πυρήνα της που θα πρέπει να είναι η πολυσημία του ποιητικού λόγου: η ποιητική εικόνα είναι ένα οργανικό εκτόπλασμα της ίδιας της γλώσσας. Μένει να διαπιστώσουμε, λοιπόν, κατά πόσο ένα ποίημα ανταποκρίνεται με την όποια μορφή του σ' αυτό που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε ως μια ακόμη δημιουργική πραγματοποίηση των δυνατοτήτων της ποιητικής εκφοράς του λόγου. Με άλλα λόγια, αν ένα ποίημα υπάρχει έξω από κάθε προκαθορισμένο σχέδιο ή φορμαλιστική εκζήτηση. Κάτι που ίσως συμβαίνει και με τον πεζό λόγο όταν επιχειρούμε να αποδείξουμε αν επαληθεύουν οι ιδιότητες της λογοτεχνίας ή μη λογοτεχνικότητα.

Αντιθέτως, στην ποίηση, η προσδοκία μας κατευθύνεται σ' ένα «σύστημα» που δεν θα αναγνωρίζεται οπουδήποτε αλλού (ερμηνεία, θεματική, αισθητική, κλπ.), αλλά μόνο στην ίδια τη γλώσσα ως επιβεβαίωση της βαθύτερης φύσης της: να εμφανίζει με αυτάρκεια την ικανότητά της να πλάθει καθαρές μορφές. Στην ποιητική διαδικασία, ο λόγος εκτελεί μια διπλή κίνηση: ταυτόχρονα προς το αντικείμενο του λόγου και τη μορφική ενότητα της γλώσσας. Μέχρι την ταύτισή τους και τη μοναδικότητα που ποιητικού έργου. Όταν παρακινείται ο ποιητής

να δημιουργήσει το δικό του σύμπαν, τίθεται το ερώτημα με ποια γλωσσικά φαινόμενα διαπραγματεύεται. Γιατί ό,τι χαρακτηρίζει την ποίηση συνίσταται ακριβώς σ' έναν αμοιβαίο αποκλεισμό: η απύσχα δομή του προκατασκευασμένου λόγου — η πολυγλωσσία των διαφορετικών πολιτισμών — προετοιμάζει την εσωτερική υπέρβαση του ποιητή ως εν δυνάμει εκδήλωση μιας μοναδικότητας.

Με ποιους τρόπους, όμως, εκπληρώνεται αυτή η μοναδικότητα; Ας γνωρίσουμε έναν από αυτούς με την περίπτωση του Σπύρου Κατσιμή: όταν μια αλληλουχία, ένας ρυθμός εικόνων, εννοιών προβάλλει το ποιητικό όραμα, μια νοητική εικόνα που διεκδικεί ανυποχώρητα την αλήθεια της:

METAMORΦΩΣΕΙΣ.

«Ο δρόμος είναι πιο σύντομος εδώ», είπε

και στρίβοντας από τους αγρούς και τις καλαμιές

αρθρώνοντας λέξεις νεκρές, χάθηκε

μέσα στις εναλλαγές του τοπίου.

Οι διαφορετικές εικόνες και έννοιες ενοποιούνται από την ηθική ή αισθητική τους προέλευση. Εμβαπτισμένες στην κολυμπήθρα ενός γλωσσικού Σιλωάμ διαθλώνται και διαχέονται για να φωτίσουν όχι πια τις συμβάσεις της καθημερινότητας αλλά ένα σημείο υπερβατικό: μια γνωστική στάση: Τι ματαιότηης! Φωνή βοώντος εν τη ερήμω. Κόσμος να σου πετύχει... Η κατάσταση παύοντας να 'ναι πραγματική (αρθρώνοντας λέξεις νεκρές), επαναφέρει την αληθοφάνεια αλλά αυτή τη φορά στην τάξη του μοναδικού. Στην ποιητική του Σπύρου Κατσιμή το νόημα αδειάζει χωρίς να χάνεται: κάτι σαν υδροφόρος ορίζοντας. Όλες οι έννοιες ρέουν υπογείως αναζητώντας την ίδια

δεξαμενή: ένα υγρό βλέμμα προορισμένο στην αναζήτηση υποσυνείδητων στάσεων, ρυθμολογικών υποστάσεων και λυρικών ανατάσεων μέσω των γλωσσικών μεταμορφώσεων. Το ίδιο συμβαίνει περισσότερο ή λιγότερο και στις προηγούμενες ποιητικές συλλογές του:

ΤΟ ΘΕΑΜΑ

Οι περίεργοι ακολουθούν σαν μια

επίδειξη μαγείας

τον άνθρωπο που δακρύζει και ματώνει.

(Από τη συλλογή «ΤΟ ΚΙΤΡΙΝΟ», 1987)

Η ποιητική της «ΣΤΕΓΗΣ» διαπερνάται από μια βουδιστική αρχή: «Ο νους του ανθρώπου πρέπει να εκπαιδεύεται για τις υψηλότερες αλήθειες λίγο - λίγο». Πραγματικά, σε κάθε ποίημα της «ΣΤΕΓΗΣ» η μοναδική εικόνα, αλχημική σύνθεση όλων των άλλων, ανατέλλει όπως ο ήλιος πίσω από το βουνό των λογισμών. Αργά, με φωτεινή ένταση πολλαπλάσια των λεκτικών και φραστικών κατοπτρισμών. Ο λόγος δεν είναι ούτε αληθινός ούτε ψεύτικος, είναι ποιητικός, μοναδικός, με την έννοια που ορίσαμε παραπάνω. Τα γλωσσικά φαινόμενα αναδιπλώνονται προς όφελος της ποιητικής παράστασης και όλες οι πράξεις αποκαλύπτουν την ανεξερεύνητη φύση τους: οι λέξεις λησμονούν την ιστορία τους για να γευθούμε τους καρπούς μιας απροσδόκητης ανθοφορίας.

Άλλες συλλογές του Σπύρου Κατσιμή: ΠΟΙΗΜΑΤΑ, Κέρκυρα 1952, ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ, Κέρκυρα 1954, Ο ΝΑΡΚΙΣΣΟΣ, Κέρκυρα 1955, ΧΑΜΟΓΕΛΟ, Αθήνα 1959, ΕΞΟΔΟΣ 1964, ΟΙ ΡΗΤΟΡΕΣ 1974, ΕΠΙΛΟΓΗ 1979, Ο ΤΡΕΛΟΣ 1983, ΤΟ ΚΙΤΡΙΝΟ 1987.

Μηνάς Ταταλίδης

μεταφράσεις του

Καρνωτάκη (...). Και φανερώθηκε αυτό που τόσο χαρακτηριστικά λέει ο **Ζήσιμος Λορεντζάτος** στο «προλόγισμα» του ότι «Όσα ποιήματα εκείνος (ο Καρνωτάκης) μετέφρασε τα προσάρτησε στην ποίηση την ελληνική». Η έκδοση συνοδεύεται από θαυμάσιες εικόνες του **Πέρη Ιερεμιάδη.**

Μηνιαία έκδοση της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Εκδοτών Βιβλιοχαρτοπωλών είναι το καινούριο περιοδικό για το βιβλίο που ονομάζεται **Βιβλίο!** Ταυτολογίες, θα μου πείτε... Ωστόσο, υπάρχουν μερικές ενδιαφέρουσες σελίδες, όπως για παράδειγμα το αφιέρωμα στο **Παιδικό Βιβλίο.** Πρώτο τεύχος είναι, ας περιμένουμε...

Να 'μαι, λοιπόν, μπροστά σ' ένα κείμενο ιδιόρρυθμο και έξυπνο! Ο **Νίκος Γ. Τριάντης** παίρνει αμπαρίζα το **Επιτάφιο για τον Μ. του Μπρεχτ** για να μας μιλήσει για τον Ποιητή ως προφήτη (εκδ. εκτός εμπορίου, Αθήνα 1994): «Από τους **καρχαρίες γλύτωσα / τις τίγρεις τις εσκότωσα / και με καταβροχθίσαν / οι κοριοί.**

Παρακολουθώντας το κυνήγι των κοριών κάπως ανήσυχοι, διαπιστώνουμε πως ο συλλογισμός του δίνει μια ιδιόρρυθμη απάντηση στο αιώνιο ερώτημα για τον προφητικό ή μη χαρακτήρα της ποίησης που όμως ξεγλιστρά από τις συνηθισμένες μεταφυσικές

ο Χαρτοκόπτης

Πάσχα στο Πεκίνο

Ξύπνησα από το όνειρο — θα πρέπει να ήταν περασμένα μεσάνυχτα. Είδα τον ξάδερφό μου, τον Μανώλη, που ζει χρόνια στην Ολλανδία, κοντά στο Άμστερνταμ, να περνά από δίπλα μου, από τ' αριστερά, αγέρωχος, χαμογελαστός, σαν να ήταν δεξίωση, δεν με πρόσεξε, μ' ένα μαύρο ατσαλάκωτο κοστούμι. Τα μαλλιά του χρυσά, το προφίλ του ελαμπε. Λίγο μετά ξανακοιμήθηκα.

Άκουσα κάποιο αυτοκίνητο να φρενάρει απότομα — θα ήταν οχτώμισι. Βγήκα έξω νωρίς. Ο ουρανός ακουμπούσε πάνω στους δρόμους, βαρύς, λερωμένα σύννεφα. Θυμήθηκα την ψιλή βροχή που έπεφτε παλιά, στα παιδικά μου χρόνια στην Καλλιθέα, τα βουβά τοπία του Κοννέκτικατ, τα θολά περικόχια της Φραγκφούρτης. Στο απέναντι πεζοδρόμιο διέκρινα τους Μάλκοβιτς, ένα ζευγάρι Σέρβων που ζουν χρόνια εδώ. Δεν με είδαν. Τους παρέσυρε αργά το κυριακάτικο πλήθος των αδηφάγων τουριστών, των πλανόδιων εμπόρων, των ποδηλάτων. Τελικά, αποδείχτηκε ότι ήταν οι μόνοι ορθόδοξοι που επρόκειτο να δω το φετινό Πάσχα. Σκέφτηκα τη μόνη δική μας εκκλησία που λειτουργεί ακόμα στην αχανή Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, στο Χαρμπίν της Ματζουρίας, εκεί που γεννήθηκε ο ποιητής Νίκος Καββαδίας — πέντε ώρες με το αεροπλάνο από το Πεκίνο. Ούτε κι αυτή τη φορά κατάφερα να φτάσω ως εκεί.

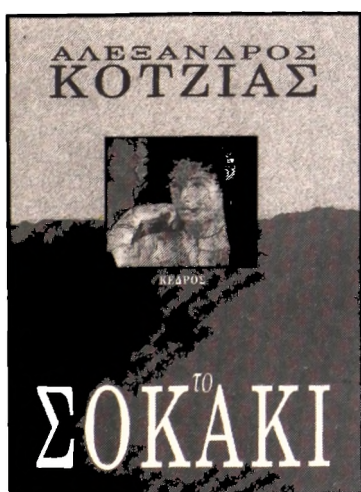
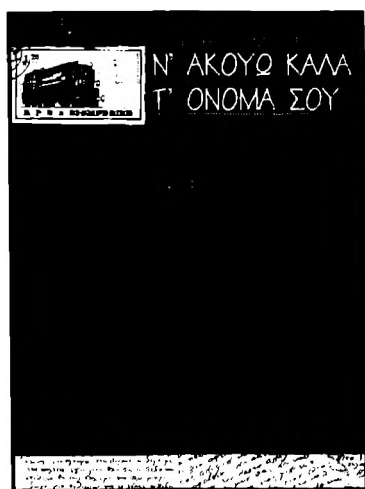
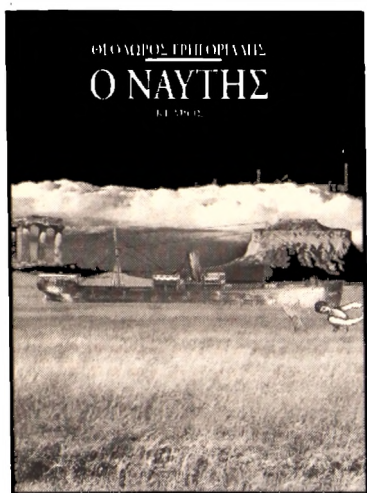
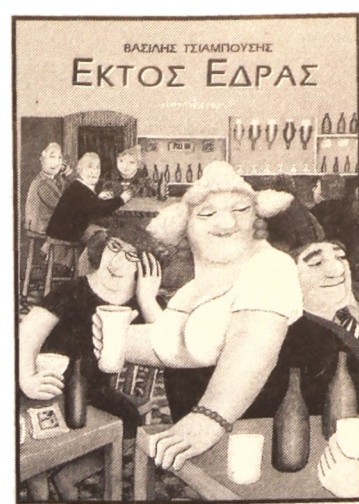
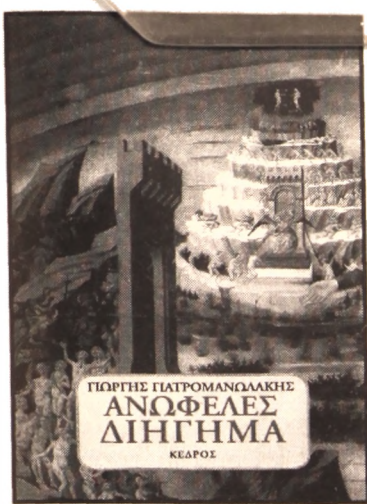
Γύρω στις δέκα και μισή κατέληξα στο ξενοδοχείο Τζιάνγκκου, που κατά λέξη σημαίνει «Ας οικοδομήσουμε το Κράτος». Σήμερα, Χαίντελ και Μπραμς από μια αρκετά καλή ορχήστρα τριάντα περίπου μελών — και η άρια «Avant de quitter ces lieux» από τον Φάουστ του Γκουνώ. Η μουσική είχε το χάρισμα να αποδίδει το πνεύμα των συγκεκριμένων αυτών ωρών στην πρωτεύουσα της Κίνας - στρογγυλή, ύψος σχεδόν λυδικό, αισθήσεις περιεκτικές. Η μεγάλη αρετή: η ελεγχόμενη συγκίνηση. Ο τενόρος Μα Χουά, που κατάγεται κι αυτός από το Χαρμπίν, τέλειωσε με κλειστά μάτια ένα ιδιότυπο, ελεγειακό Sole Mio, που δεν μπορούσε βέβαια να αποβάλει μια έντονη αλλά ευχάριστη σινική χροιά. Στην αυτοπεποίθηση της φωνής του, η σιγουριά της Άπω Ανατολής για τους μουσικούς χρόνους. Μεσημεριανό σε λαϊκό, φτηνό εστιατόριο. Κλασικές συνταγές από την επαρχία με τους «καλούς ανθρώπους», το Σετσουάν. Κουβέντα με μια Κινέζα που τρώει κι αυτή μόνη στο διπλανό τραπέζι. Το χαμόγελό της, μια ήσυχη κυματιστή γραμμή. Της λέω ότι δεν χρειάζεται να κρύβει με την παλάμη της το στόμα της όταν γελάει. Δεν πείθεται εύκολα. Προσπαθώ να της εξηγήσω τις βασικές αρχές του ορθόδοξου δόγματος, να της μιλήσω για τ' αρνιά του Πάσχα, την έξαρση του Απρίλη στην εξοχή. Τα μάτια της ανοίγουν. Σα να βαθαίνουν. Εκστατική. Μετά, όμως, όταν η κουβέντα έφτασε αναπόφευκτα στο τι πάει να πει προπατορικό αμάρτημα δεν μπορεί να συγκρατήσει τα σχόλιά της. Διεξοδική: δεν υπάρχει, μου δηλώνει, στο λεξιλόγιό της καμία λέξη που να εκφράζει τον όρο «αμαρτία» στην ηθική του διάσταση. Μακριά μαλλιά ως τη μέση, λεπτά δάχτυλα, νύχια πορσελάνη. Την επομένη θα έφευγε για την Καντώνα. Έμαθε όμως να συλλαβίζει σωστά «Πά-σχα». Ένα πιόνι εφήμερου πάθους στην απέραντη σκακιέρα της Κίνας — θυμήθηκα αναγκαστικά και πάλι τον Μπόρχες.

Μετά, βόλτα στην πλατεία της Ουράνιας Γαλήνης. Η πόλη γιόρταζε την πρωτομαγιά της, με το μούχρωμα στον ουρανό να επιμένει. Παρατηρούσα τους χαρταετούς: μέλισσες, πεταλούδες, φτερωτοί δράκοι, ένας μάλιστα μ' εκατό μέτρα ουρά, εξωτικά πουλιά. Ανέβαιναν εύκολα πολύ ψηλά, έμεναν για ώρα σταθερά εκεί, μετεωρισμοί γεμάτοι ασφάλεια. Μερικοί βουτούσαν απότομα χαμηλά, ν' αγγίξουν τα λουλούδια στο μαυσωλείο του Μάο. Με πλησίασε ένα παιδί, γύρω στα οκτώ — το αφοπλιστικό, γεμάτο σοφή δροσιά βλέμμα του κατοίκου της αιωνόβιας χώρας. Το σήκωσα ψηλά, σφίγγοντάς το γερά από τη μέση. Hallo, προσφέρει σε άψογα αγγλικά. Η ψυχραιμία του διαρκεί — σα να περίμενε από ώρα τη στερεότυπη αυτή ένδειξη του δυτικοευρωπαϊκού αυθορμητισμού. Κι εκείνο το αινιγματικό, μισάνοιχτο στόμα. Αν η Ιαπωνία, κατά τον Μπαρτ, είναι η αυτοκρατορία των σημείων, τότε το Πεκίνο θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι είναι η πόλη του διφορούμενου χαμόγελου.

Αργά το απόγευμα, στο Θερινό Παλάτι με τη Λ. Είκοσι χιλιόμετρα μακριά από το Πεκίνο. Δεν μπορέσαμε να καταλάβουμε πότε και πού ακριβώς έδυσε ο ήλιος. Στα νερά της λίμνης, ανάμεσα στους ατμώδεις λόφους στο βάθος του τοπίου, δεξιά όπως κοιτούσαμε, ή μέσα στο μικρό περίπτερο σ' ένα νησάκι λίγο πιο πέρα;

Το βράδυ, γράμμα στον Γιάννη Βαρβέρη — κρίσεις για το τελευταίο του βιβλίο με ποιήματα «Ο κύριος Φογκ».

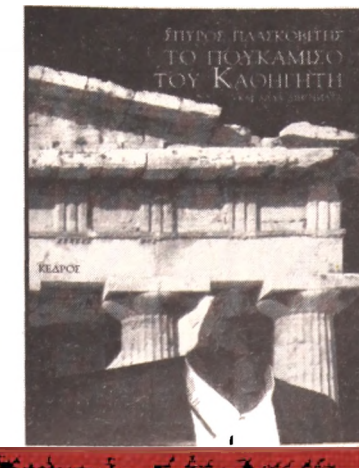
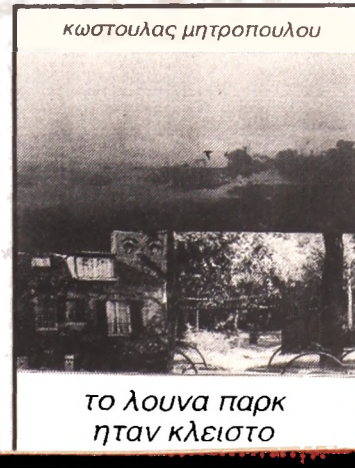
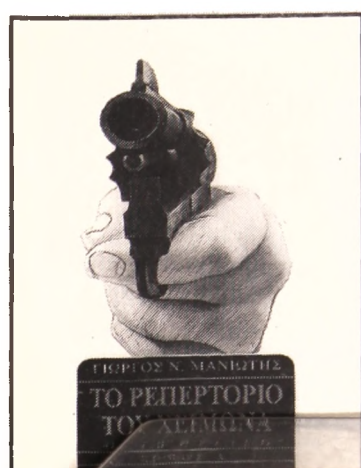
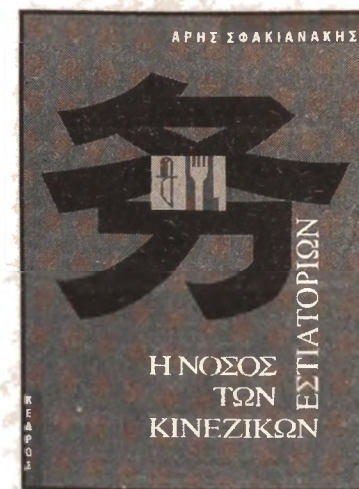
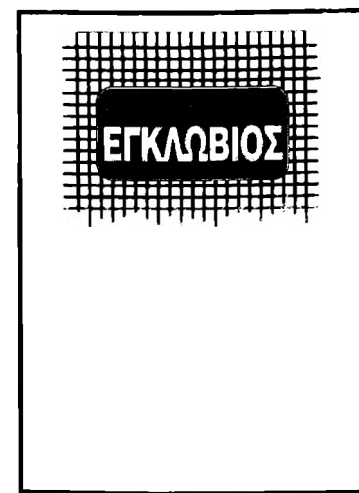
Μετά προχώρησα βαθιά μέσα στη νύχτα να βρω δύο φίλους.

ΚΕΔΡΟΣ

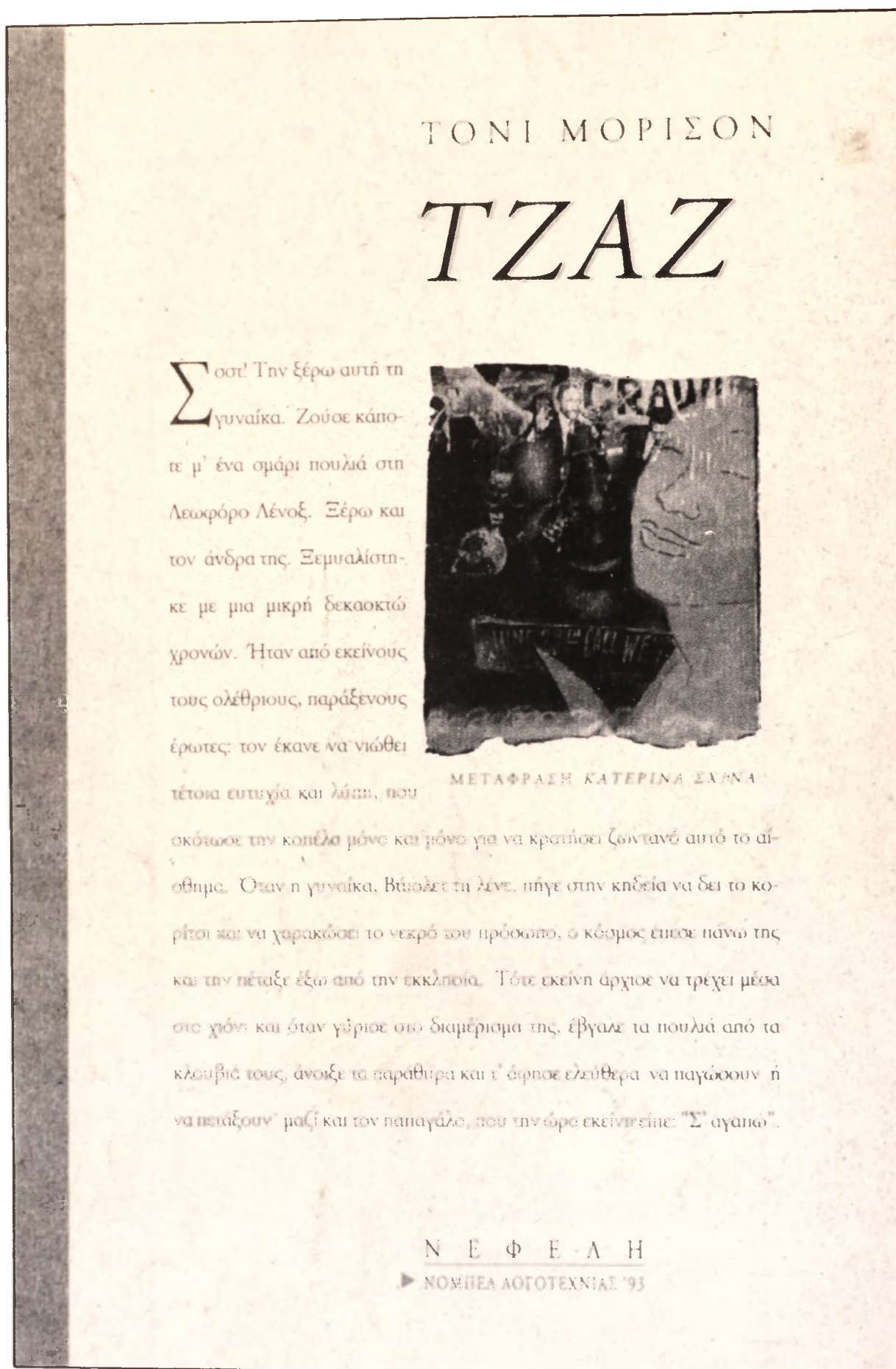
το ελληνικό βιβλίο

- ΓΙΩΡΓΗΣ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
Ανώφελες διήγημα
- ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ
Ο ναύτης
- ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Ν' ακούω καλά τ' όνομά σου
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ
Το σοκάκι
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ
Το ρεπερτόριο του χειμώνα
- ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ
Χειριστής ανεγκυστήρος
- ΚΩΣΤΟΥΛΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
Το λούνα παρκ ήταν κλειστό
- ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ
Η συμμορία της άρπας
- ΣΠΥΡΟΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ
Το πουκάμισο του καθηγητή
- ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΡΑΤΑΚΟΣ
Εγκλώβιος
- ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ
Ο εργένης
- ΑΡΗΣ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ
Η νόσος των κινέζικων εστιατορίων
- ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΙΑΜΠΟΥΣΗΣ
Εκτός έδρας
- ΝΑΤΑΣΑ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ
Ξένοι στην πόλη

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

1979-1994 Δεκαπέντε Χρόνια Νεφέλη

Μόλις κυκλοφόρησε

ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...προωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744